MURIEL BARBERY

KİRPİNİN ZARAFETİ

ÇEVİREN: IŞIK ERGÜDEN

4. BASKI

TURKUVAZ KİTAP

MURIEL BARBERY

Muriel Barbery, 1969 yılında Kazablanka'da doğdu. École normale supérieur'den mezun olduktan sonra felsefe dalında doçent oldu. Saint-Lô Öğretmen Eğitim Enstitüsü'nde ders verdi. 2000 yılında yayınlanan ilk romanı *Une Gourmandise* (Oburluk) on iki dile çevrildi. 2006 yılında yayınlanan ikinci romanı *Kirpinin Zarafeti*, Fransa'da büyük ilgi gördü, 1 milyonu aşkın kopya sattı ve birçok edebiyat ödülü aldı. 2008 yılında sanatçı rezidansı Villa Kujoyama'da çalışmaya hak kazandı. Halen eşiyle birlikte Kyoto'da yaşamaktadır.

IŞIK ERGÜDEN

1960'da İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ndeki eğitiminin ardından Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Sosyoloji, felsefe ve edebiyat alanında çok sayıda kitabın çevirisini yaptı. Ergüden'in ayrıca bir anlatı (*Kurşunkalemle*) ve bir deneme (*Sessizliğin Anarşisi*) kitabı bulunmaktadır.

ÖZGÜN ADI L'élégance du hérisson
© Éditions Gallimard, 2006 /Turkuvaz Kitapçılık Yayıncılık A.Ş. (2008)

Bu kitabın yayın hakları Akçalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır. Her hakkı saklıdır. Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yayınevi: Barbaros Bulvarı, No: 153, Cam Han, Kat: 8
34349 Beşiktaş / İstanbul
Tel: 0212 354 30 00 Faks: 0212 288 50 67
www.turkuvazkitap.com.tr

EDİTÖR Senem Timuroğlu
KAPAK Ayşe Nur Ataysoy
GRAFİK Adem Şenel

1. BASIM Ekim 2008, İstanbul
2. BASIM Kasım 2008, İstanbul
3. BASIM Eylül 2010, İstanbul
4. BASIM Mayıs 2011, İstanbul
GENEL YAYIN 179 *EDEBİYAT* 90
ISBN 978-605-4069-22-4
BASILDIĞI YER Turkuvaz Matbaacılık Yay. A.Ş. (0216) 585 90 00

Turkuvaz Kitap bir TURKUVAZ MEDYA GRUBU kuruluşudur.

Muriel Barbery

KİRPİNİN ZARAFETİ

Roman

Çeviren
Işık Ergüden

Bu kitabı birlikte yazdığım Stéphane'a

Marx

(Giriş)

1
Kim ki arzu eker...

"Marx dünya görüşümü tamamen değiştiriyor." Genellikle benimle tek kelime bile konuşmayan küçük Pallières bu sabah bana bu açıklamada bulundu.

Köklü bir sanayi hanedanlığının refah içindeki mirasçısı Antoine Pallières, sekiz işverenimden birinin oğlu. Kötü alışkanlığı olmayan ve temiz hıklamalarla üreyen büyük ticaret burjuvazisinin son fırlatması. Keşfinden dolayı ışıl ışıldı yüzü. Farkında olmadan anlatıyordu bana bunları, benim herhangi bir şey anlayabileceğimi hayal bile etmiyordu. Marx'ın eserinden emekçi yığınlar ne anlayabilir? Okuması güçtür, dil üst düzey, üslup incelikli, tez karmaşık.

Az kaldı salak gibi kendimi ele verecektim.

"*Alman İdeolojisi*'ni okumalısınız," diyorum ona, köknar yeşili gocuklu bu aptala.

Marx'ı anlamak için, üstelik niçin haksız olduğunu anlamak için *Alman İdeolojisi*'ni okumak gerek. Yeni bir dünyaya yönelik bütün çağrıların inşa edileceği ve temel bir kesinliğin sabitleneceği antropolojik kaidedir o: Arzularını yitirmiş insanlar ihtiyaçlarıyla yetinmelidirler. Arzu *hybris*'inin* gemlendiği bir dünyada, mücadelelerden, baskılardan ve sağlığa zararlı hiyerarşilerden temizlenmiş yeni bir toplumsal örgütlenme doğabilir.

Sanki yalnızca kedim beni dinliyormuş gibi, "Kim ki arzu eker, baskı biçer," diye mırıldanacaktım neredeyse.

Ama embriyon halindeki iğrenç bıyığıyla kediye benzer hiçbir yanı olmayan Antoine Pallières bana bakıyor, tuhaf

* İnsanlara çizili sınırın, ölçünün aşılması, haddini bilmezlik. (ed.n.)

sözlerim karşısında ne diyeceğini bilemez bir halde. Neyse ki kurtuluşumu, her zaman olduğu gibi insanların o minik zihinsel alışkanlıklarının çerçevesini havaya uçuran şeye inanmakta zorlanmasına borçluyum. Kapıcı dediğiniz *Alman İdeolojisi*'ni okumaz, dolayısıyla Feuerbach üzerine on birinci tezi söyleyemez. Üstelik, Marx okuyan bir kapıcının gözü ister istemez yıkıcılıktadır; CGT denen sendika şeytanına satılmıştır. Bu kapıcının kendi ruhunu yüceltmek için okuyabileceği hiçbir burjuvanın kafasından geçirmediği bir münasebetsizliktir.

"Annenize selamlarımı söyleyin," diye mırıldanıyorum kapıyı yüzüne kapatırken. İki cümle arasındaki tını farkının binlerce yıllık önyargıların gücüyle gizleneceğini umuyorum.

2
Sanatın mucizeleri

Benim adım Renée. Elli dört yaşındayım. Yirmi yedi yıldan beri Grenelle Sokağı 7 numaranın kapıcısıyım. İç avlusu ve bahçesi olan bir konut bu. Son derece lüks sekiz daireye bölünmüş, hepsinde oturuluyor, hepsi dev gibi. Ben dul bir kadınım. Ufak tefek, çirkin, tombul biriyim. Ayaklarımda nasırlar var. Kendi kendimi rahatsız ettiğim bazı sabahlara bakarsak, bir mamut gibi soluk alıp veriyorum. Eğitim görmedim. Kendimi bildim bileli yoksul, ölçülü ve önemsiz biri oldum. Kedimle birlikte yalnız yaşıyorum. Tembel, kocaman bir erkek kedi. Kayda değer özelliği kızdırıldığında patilerinin kötü kokmasıdır. Birbirimize benziyoruz; ikimiz de kendi hemcinslerimizin arasına katılmak için pek bir çaba sarf etmeyiz. Daima nazik olsam da ender olarak sevimlilik gösterdiğimden beni sevmezler, ama yine de bana hoşgörü gösterirler; çünkü ben toplumsal inancın apartman kapıcılığına dair bir araya getirdiği paradigmaya gayet iyi denk düşüyo-

rum: Ben, yaşamın kolayca çözülebilecek bir anlamı olduğu şeklindeki büyük evrensel yanılsamayı döndüren sayısız çarktan biriyim. Üstelik kapıcıların yaşlı, çirkin ve huysuz oldukları bir yerlerde yazılı olduğundan, aynı salak gökkubbenin alınlığına ateş rengi harflerle söz konusu kapıcıların tığ işi kılıflar içindeki minderler üzerinde bütün gün uyuklayan maymun iştahlı kocaman kedileri olduğu da kazılıdır.

Yine aynı bölümde, kapıcıların kocaman kedileri uyuklarken hiç durmadan televizyon seyrettikleri, bina girişinin de sebzeli sığır haşlaması, lahana çorbası ya da etli kuru fasulye kokması gerektiği söylenir. Benimse çok lüks bir konutta kapıcı olmak gibi görülmedik bir şansım var. Bu iğrenç yemekleri yapmak zorunda kalmak benim için öylesine aşağılayıcıydı ki ortak yaşamdan bu plebçe izleri kovmayı hedefleyen nazik ama sert karısının yetkilendirdiği birinci kattaki danıştay üyesi Bay De Broglie'nin müdahalesi benim içimi iyice rahatlattıysa da mecburen uyuyormuşum gibi yaparak kendi gerçeğimi elimden geldiğince gizledim.

Bu, yirmi yedi yıl önceydi. O zamandan beri her gün kasaba gidip bir dilim jambon ya da dana ciğeri satın alıp, filemdeki makarnalarla havuçların arasına sıkıştırıyorum. Yoksullara özgü bu erzakı kibarca sergiliyorum. Kokmuyor olmak gibi değerli bir özelliğe sahip olmaları onları güzelleştiriyor; çünkü ben hem genel geçer klişeyi hem de kedim Lev'i beslemek amacıyla zenginlerin evinde yaşayan bir yoksulum. Aslında benim yazgım olması gereken bu yemekler sayesinde yağ bağlayan Lev, şarküteri ürünlerini ve tereyağlı makarnayı da gürültüyle tıkınırken, ben koku alma düzeninde bozukluklara yol açmadan ve gerçek yemek eğilimlerim konusunda kimseyi kuşkulandırmadan açlığımı giderebilirim.

İşin daha çetrefilli kısmı televizyon sorunuydu. Rahmetli kocamın sağlığında bu konuda kendimi geliştirmiştim; çünkü televizyon seyretmekteki ısrarı beni işin can sıkıcı kısmından kurtarıyordu. Apartmanın girişinde aletin gürültüleri işitiliyordu ve bu da toplumsal hiyerarşiler oyununu sürdür-

meye yetiyordu. Lucien vefat edince zevahiri nasıl kurtaracağım diye kafa patlatmak zorunda kaldım. Sağlığında beni haksız yükümlülükten kurtarmıştı; öldüğünde ise beni başkalarının kuşkularına karşı siper oluşturan kültürsüzlüğünden yoksun bırakmıştı.

Bir düğmesiz mekanizma sayesinde çözümü buldum.

Kızılötesi mekanizmaya bağlı bir çan sistemi, apartmana kimin girip kimin çıktığını bana bildiriyordu. Apartmanın girişine gelenlerin, ben onlardan çok uzaktayken bile kim olduklarını anlayabilmem için basmaları gereken düğmelere artık hiç gerek kalmamıştı. Bu sırada ben en dip odada oluyordum. Boş vakitlerimin en büyük bölümünü burada geçiriyor ve kapıcı olmamın bana dayattığı gürültü ve kokulardan korunarak dilediğimce yaşarken, kim giriyor, kim çıkıyor, yanında kim var, saat kaç gibi her nöbetçinin bilmesi gereken hayati bilgilerden de asla yoksun kalmıyordum.

Böylece apartman girişinden geçen kat sakinleri de işittikleri boğuk seslerden bir televizyonun açık olduğunu anlıyorlar ve hayal güçleri yeterince gelişkin olmadığından alıcının önüne yan gelip uzanmış bir kapıcı kadın imgesi oluşuyordu kafalarında. Bense inime kapanmış, hiçbir şey işitmez ama birinin geçtiğini bilirdim. Bunun üzerine, yan odadan, merdivenlerin karşısına dek düşen gözpencereden, beyaz muslinin arkasına gizlenerek geçenin kimliğini gizlice araştırırdım.

Sonra video kasetlerin oraya çıkışı, çok sonraları da DVD'nin tanrı gibi gelişi, durumu beni mutlu edecek yönde daha kökten değiştirdi. Bir kapıcının *Venedik'te Ölüm* karşısında keyiflenmesine ve kapıcı odasından dışarıya Mahler'in sızmasına pek sık rastlanmadığından, güç bela biriktirdiğimiz evlilik tasarrufunun bir bölümünü kullanarak yeni bir cihaz edinip gizli yerime yerleştirdim. Kapıcı odasındaki televizyon avaz avaz böğürürken ve ben de yumuşakçaların beyinlerine uygun o saçmalıkları işitmezken, yasadışılığımın güvencesi altında sanatın mucizeleri karşısında gözlerim yaşla dolarak kendimden geçiyordum.

Derin düşünce no: 1

Yıldızların peşine
Düşenin sonu
Kavanozdaki kırmızı balık olmaktır

Belli ki yetişkinler zaman zaman durup yaşamlarının nasıl bir facia olduğunu düşünüyorlar. Ama o zaman da bir şey anlamadan sızlanıp duruyorlar ve hep aynı cama çarpan sinekler gibi, çırpınıyor, ıstırap çekiyor, yıkılıyor, çöküyorlar ve kendilerini gitmek istemedikleri yere sürükleyen olaylar zinciri üzerine düşünüyorlar. Hatta içlerinden en zekileri bu sorgulamayı bir din haline bile getirirler: Ah şu burjuva yaşamının lanet olası değersizliği! Bu türün içerisinde, babalarının sofrasında yemek yerken, "Gençlik hayallerimize ne oldu?" diye kül yutmaz ve hoşnut bir havada soran kinikler vardır. "Uçup gitti, hayat dediğin serttir." Bu türden sahte olgunluk bilinçliliğinden nefret ediyorum. Aslında onlar da diğerleri gibi. Başlarına neyin geldiğini fark edemeyen ve ağlamak isterken sert şişko rolü oynayan yumurcaklar...

Anlamak kolay aslında. Ters olan şey, çocukların yetişkinlerin nutuklarına inanmaları ve yetişkin olduklarında da kendi çocuklarını aldatarak intikam almalarıdır. "Hayatın bir anlamı vardır ve bunu da büyükler bilir" lafı herkesin inanmak zorunda kaldığı evrensel bir yalandır. Yetişkin olup da bunun yanlış olduğu anlaşıldığında artık vakit çok geçtir. Sır dokunulmadan kalır; ama kullanılabilecek bütün enerji de uzun süredir salakça faaliyetlerle saçılıp savrulmuştur. Geriye kalan ise kişinin kendi yaşamına hiçbir anlam bulamamasını maskelemeye çalışarak kendini uyuşturmasıdır. Üstelik kendini daha iyi ikna edebilmek için de kendi çocuklarını aldatır.

Ailemin görüştüğü kişilerin hepsi aynı yolu tuttu: Gençliklerinde zekâlarını kârlı kılmaya, öğrenimlerini bir arpalığa çevirip limon gibi sıkmaya ve seçkin biri olmaya çabalıyorlar, sonra da umutlarının sonucunun niçin bu kadar nafile bir yaşam olduğunu şaşkınlık içinde sora sora ömürlerini tüketiyorlar. İnsanlar yıldızların peşinden koştuklarını sanırlar; ama sonları bir kavanozun içindeki kırmızı balık gibidir. Çocuklara yaşamın saçma olduğunu en baştan öğretmek daha basit olmaz mı diye kendi kendime düşünüp dururum. Bu, çocukluğun birkaç güzel ânını yok etse de yetişkinlikte önemli bir zaman kazancı olur; en azından bir travmadan, kavanoz travmasından kurtulmak ise cabası.

Ben on iki yaşındayım. Grenelle Sokağı 7 numarada, bir zengin apartmanında oturuyorum. Annem babam zengin, ailem zengin, kız kardeşim ve ben de potansiyel olarak zenginiz. Babam milletvekili olmadan önce bakandı; belli ki meclis mahzeninin şaraplarını bitirerek mecliste geçecek ömrü. Annem... Evet, annem tam bir aydın değilse de eğitimli. Edebiyat doktorası yapmış. Yemek davetiyelerini hiç hatasız yazıyor ve vaktini edebiyat göndermeleriyle bizi bayıltarak geçiriyor ("Colombe, Guermantes'lık taslama", "Küçüğüm, sen tam bir Sanseverina'sın").

Buna rağmen, bütün bu şansa ve bütün bu zenginliğe rağmen varılacak nihai yerin balık kavanozu olduğunu çok uzun süredir biliyorum. Nereden mi biliyorum? Muhtemelen çok zekiyim. Hatta istisnai zekâda biri. Benim yaşımdaki çocuklara bakarsanız arada uçurum var. Fark edilmekten çok hoşlanmadığımdan, üstelik zekânın yüce değer olduğu bir ailede aşırı yetenekli bir çocuk asla huzur bulamayacağından, okulda performansımı düşürmeye çalışıyorum; ama böyle bile hep birinciyim. Benim gibi daha on iki yaşındayken üniversite düzeyinde olursa insan, normal zekâymış gibi yapmanın kolay olduğu sanılabilir. Hiç de değil! Daha aptal olabilmek için kendine zarar vermen gerekiyor. Ama bu bir anlamda sıkıntıdan patlamamı önlüyor: Öğrenmek ve anlamakla geçirmek zorunda kalmadığım her ânı sıradan iyi öğrencilerin üslubunu, cevaplarını, yaklaşım tarzlarını, kaygılarını ve ufak tefek hatalarını taklit etmekte kullanıyorum. Sınıf ikincisi olan Constan-

ce Baret'nin matematikte, Fransızca'da ve tarihte yazdığı her şeyi okuyorum ve böylelikle ne yapmam gerektiğini öğreniyorum: Fransızca'da bir dizi tutarlı ve düzgün yazılmış sözcük, matematikte anlamsız işlemlerin mekanik biçimde kopya edilmesi, tarihte ise mantıksal bağlantılarla birbirine eklenmiş bir dizi olgu. Ama yetişkinlerle bile kıyaslandığımda, çoğundan çok daha akıllıyım. Bu böyle. Ama bundan özellikle gurur duyuyor değilim; çünkü benim için hiçbir değeri yok. Ama kesin olan şu ki ben kavanozun içine girmeyeceğim. Gayet iyi düşünülmüş bir karar bu. Benim kadar zeki, derslerde bu kadar donanımlı, diğerlerinden bu kadar farklı ve çoğundan daha üstün biri için bile yaşam önceden belli ve ağlamak üzüntü veriyor: Yaşam saçmaysa eğer bu yaşamda parlak bir başarı göstermenin başarısızlıktan daha değerli olmadığını belli ki kimse düşünmemiş. Başarılı olmak daha rahat yalnızca. Üstelik bence aklı başında insana başarı acı verir; vasat zekâlar ise her zaman bir şeyler umar.

Bunun üzerine kararımı verdim. Yakında çocukluğu terk edeceğim. Yaşamın bir güldürü olduğuna kesinlikle inanmama rağmen sonuna kadar dayanabileceğimi sanmıyorum. Aslında bizler var olmayana inanmak üzere programlanmışız; çünkü bizler acı çekmek istemeyen canlılarız. Bu nedenle tüm gücümüzü bu çabaya değen şeyler olduğuna ve bu nedenle yaşamın bir anlam taşıdığına ikna olmak için harcıyoruz. Ben ne kadar zeki olsam da bu biyolojik eğilime karşı daha ne kadar mücadele edebilirim bilmiyorum. Yetişkinlerin yarışına girdikten sonra saçmalık duygusuna hâlâ karşı koyabilecek miyim? Sanmıyorum. Bu yüzden kararımı verdim: Bu okul yılının sonunda, on üç yaşıma gireceğim gelecek 16 Haziranda intihar edeceğim. Sakın bunu sanki bir cesaret ya da meydan okuma eylemiymiş gibi bando mızıka çalarak yapacağımı sanmayın. Aslında kimsenin bir şeyden kuşkulanmamasında yarar var. Yetişkinlerin ölümle ilişkileri histerik, olağanüstü boyutlara bürünüyor, her şey gereksiz yere büyütülüyor; oysa ki dünyanın en sıradan olayı. Benim için önemli olan aslında intiharın kendisi değil, nasıl olduğu. Japon tarafım elbette harakiriden yana. Japon tarafım derken, Japonya'ya olan sevgiml kaste-

diyorum. Dördüncü sınıftayım ve ikinci dil olarak elbette Japonca seçtim. Japonca öğretmenim çok iyi değil; Fransızca sözcükleri yutuyor ve vaktini şaşkın bir halde başını kaşımakla geçiriyor; ama ders kitabı fena değil ve okul açıldığında beri büyük ilerleme kaydettim. Birkaç ay içerisinde gözde mangalarımın metinlerini okuyabilmeyi umuyorum. Annem, "senin-kadar-donanımlı-küçük-bir-kız"ın manga okumasını anlayamıyor. Ona Japonca "manga"nın yalnızca "çizgi roman" anlamına geldiğini anlatma zahmetine bile katlanmadım. Benim alt kültür içinde boğulduğumu sanıyor, ben de onu yanıltmıyorum. Kısacası, birkaç ay içinde belki de Taniguchi'yi Japonca'dan okuyabileceğim. Ama bu durum sözü işimize getiriyor: 16 Haziran'dan önce olması gerek, çünkü 16 Haziran'da intihar edeceğim. Ama harakiri yaparak değil. Böylesi anlam ve güzellik dolu olurdu ama... pekâlâ, söyleyeyim... acı çekmeyi hiç istemiyorum. Gerçekten de acı çekmekten nefret ederim. İnsan ölme kararı aldığında, ölümü doğal gördüğünden bunu yapar, dolayısıyla sakin olmalıdır ölüm. Ölmek, nazikçe bir geçiş olmalı, dinginliğe doğru pamuklar üzerinde bir kayış. Dördüncü kat penceresinden kendini atarak intihar eden ya da çamaşır suyunu mideye indirerek, hatta kendini asarak intihar eden insanlar var! Saçma bunlar! Hatta bence müstehcen. Acı çekmekten kurtulmak için değilse ölmek neye yarar? Ben, çıkış yolumu çoktan buldum: Bir yıldan beri her ay annemin başucundaki kutudan bir tane uyku ilacı alıyorum. Annem o kadar çok kullanıyor ki her gün bir tane alsam bile fark etmez; ama çok ihtiyatlı olmaya karar verdim. Anlaşılma şansı az olan bir karar aldığında hiçbir şeyi tesadüfe bırakmamalı. İnsanların, "hayatın anlamı" ya da "insan sevgisi" ah, bir de "çocukluğun kutsal niteliği" gibi zırvalıklara en fazla sarıldıkları projelerin ortasına ne kadar hızla kurulduklarını hayal bile edemezsiniz.

Neyse, 16 Haziran tarihine doğru sakin sakin yol alıyorum ve korkmuyorum. Belki biraz özlem. Ama bu dünyanın prensesler için yaratıldığını kimse söyleyemez. Şunu da belirtmeliyim ki insan ölmeyi tasarladı diye, çürümüş bir sebze gibi sürünerek yaşamak zorunda değildir. Hatta tam tersine. Önemli olan ölmek

değil, kaç yaşında ölündüğü de değil, ölürken ne yapıldığıdır. Taniguchi'de kahramanlar Everest'e tırmanırken ölüyorlar. K2'yi ya da Büyük Juraları önümüzdeki 16 Haziran'dan önce deneme şansım hiç olmadığından, benim Everest'im entelektüel bir arzu olacak. Ben, olası en fazla derin düşünceye sahip olmayı ve bunları bu deftere kaydetmeyi kendime hedef olarak koydum: Hiçbir şeyin anlamı yoksa, hiç olmazsa zekâ bununla yüzleşmiş olur, öyle değil mi? Ama benim kocaman bir Japon yanım olduğundan, kendime bir de şart koydum: Bu derin düşünce, Japon tarzı küçük bir şiir biçiminde ifade edilmiş olmalıdır: Bir hokku (üç dize) ya da bir tanka (beş dize).

Benim gözde hokku'm Basho'nunki.

Balıkçıların kulübesi
karideslerle karışık
cırcırböcekli!

Balık kavanozu değil bu, hayır, şiir!

Ama benim yaşadığım dünyada, bir Japon balıkçı kulübesinde olduğundan daha az şiir var. Dört kişi, dört yüz metre karede yaşarken, yığınla insanın, hatta belki de aralarında lanetli şairlerin de bulunduğu insanların doğru dürüst bir konutlarının bile olması ve on beşinin birden yirmi metre kareye sıkışmasını normal buluyor musunuz? Bu yaz haberlerde, sağlıksız konutlarının merdiveni alev alan Afrikalıların ölüp gittiğini işittiğimizde bu bana bir fikir verdi. Balık kavanozu bütün gün onların burunlarının dibinde, hikâyeler anlatarak bundan kaçamazlar. Ama benim annem babam ve Colombe okyanusta yüzdüklerini hayal ediyorlar; çünkü onlar mobilya ve tablolarla dolu dört yüz metre karelerinde yaşıyorlar.

16 Haziran'da, onların sardalye belleklerinin biraz tazeleneceğini umuyorum: Evi ateşe vereceğim (barbekü kibritleriyle). Sakın beni bir cani sanmayın: Kimse yokken yapacağım bunu (16 Hazi-

ran cumartesi gününe dek geliyor ve cumartesi öğleden sonraları Colombe, Tibère'e gider, annem yogaya, babam kulübüne ve ben de evde kalırım), kedileri pencereden dışarı salacağım ve kimsenin başına bir şey gelmemesi için itfaiyeye erkenden haber vereceğim. Sonra da uyku ilaçlarımla annemin odasında sakin sakin uyuyacağım.

Evsiz ve kızsız kalınca belki de ölmüş o Afrikalılar gelir akıllarına, ne dersiniz?

Kamelyalar

1
Bir aristokrat

Salı ve perşembe günleri, tek dostum olan Manuela, benim kapıcı daireme gelir; birlikte çay içeriz. Manuela sade bir kadındır; başkalarının evinde toz avcılığında harcadığı yirmi yıl, zarafetinden bir şey eksiltmemiştir. Toz avcılığı aslında gayet edepli bir kısaltma. Zengin evlerinde hiçbir iş kendi adıyla anılmaz.

"Aybaşı bezi dolu sepetleri boşaltıyorum," diyor tatlı ve hışırtılı aksanıyla, "köpeğin kusmuğunu topluyorum, kuşların kafesini temizliyorum, bu küçücük hayvanların bu kadar çok kaka yapabileceğine insan inanamıyor, tuvaletleri ovarak temizliyorum. Toz mu? Kolay iş o!"

Gözünüzün önünde canlandırmanız gerekir: Arthens'lerin evine geldiği salı günleri ile De Broglie'lerin evine geldiği perşembe günleri saat ikide bana indiğinde, Manuela, yaldızlı kâğıtlarla kaplı tuvaletleri kulak temizleyicisiyle özenle temizleyip süslemiş oluyor, ama buna rağmen bu tuvaletler de dünyanın bütün yüznumaraları kadar pis ve kötü kokulu; çünkü zenginlerin istemeden de olsa yoksullarla paylaştıkları bir şey varsa bu, mide bulandırıcı bağırsaklarıdır ve bağırsaklarını pis pis kokutan şeyin bir kısmından onlar da daima kurtulurlar.

Dolayısıyla Manuela'ya saygımızı gösterebiliriz. Başkaları hiçbir şey yapmadan burunlarını karıştırırken, sevimsiz işlerin bazılarına ayrılmış olduğu bir dünyanın sunağında kurban edilmiş olsa da Manuela, bütün o yaldızlı kâğıt süslemeleri, hele hele aybaşı kâğıtlarını çok geride bırakan bir rafinelik eğiliminden asla vazgeçmez.

"Bir ceviz bile yenecekse örtü sermeli," diyor Manuela ve eski zembilinden açık renk tahtadan küçük bir sepet çekip çıkarıyor, lâl rengi ipek kâğıtların kıvrımları taşmış. Bu mücevher kutusunun içine bademli kurabiyeler yerleştirmiş. Ben kahve hazırlıyorum. İçmeyeceğiz ama kokusuna her ikimiz de bayılıyoruz. Kurabiyelerimizi küçük küçük ısırırken sessizce birer fincan yeşil çay yudumluyoruz.

Nasıl ben kendi örneğime sürekli ihanet etmişsem, Manuela da kendini bilmez, nankör Portekizli temizlikçi kadın örneğine ihanet etmiş. Çünkü Faro'lu bu kız, diğer yedi kardeşinden sonra ve altısından önce bir incir ağacının dibinde doğmuş, küçük yaşta tarlalara yollanmış ve aynı süratle bir süre sonra sınırdışı edilecek olan bir duvarcı ustasıyla evlenmiş, Fransa topraklarında doğmuş ama toplumun gözünde Portekizli olan dört çocuk annesi. Faro'lu bu kız, kalın siyah çorapları ve başında örtüsüyle tam bir aristokrattır; gerçek, büyük bir aristokrat, hiç itiraz kabul etmeyecek türden, çünkü aristokratlık onun kalbine yerleşmiş olduğundan etiketleri ve soyluluk unvanlarını alaya alır. Aristokrat kimdir? Etrafı bayağılıklarla çevrili olsa bile bayağılığın erişemediği bir kadın.

Pazar günleri, güçsüz ve geleceksiz köklerinin acısını bol kahkahalarla bastıran kocasının ailesinin bayağılığı; erkeklerin her sabah cehenneme iner gibi gittikleri fabrikaların neon ışıkları kadar sönük bir perişanlığın damgasını taşıyan komşuların bayağılığı; servetleri pintiliklerini gizleyemeyen ve ona uyuz köpek muamelesi yapan işveren kadınların bayağılığı. Ama Manuela'daki zarafeti kavramak için bu kadının kendi elleriyle hazırladığı hamurişi ürünleri bana bir kraliçeymişim gibi sunuşunu görmek gerekir. Evet, bir kraliçe gibi. Manuela geldiğinde benim kapıcı dairem saraya dönüşüyor, paryalar gibi kurabiyeleri kemirmemiz ise hükümdar şölenleri halini alıyor. Masalcılar hayatı hareli bir ırmağa nasıl dönüştürürler ve bütün meşakkat ve sıkıntısını da bunun sularına bırakırlarsa, Manuela da bizim yaşamımızı sıcak ve neşeli bir destana dönüştürüyor.

Aniden sessizliği bozuyor. "Küçük Pallières merdivende bana günaydın dedi."

Küçümseyerek homurdanıyorum.

"Marx okuyor," diyorum omuz silkerek.

"Marx mı?" diye soruyor, "x"i,"ş" gibi telaffuz ederek. Berrak gökler kadar büyüleyici, hafifçe yumuşak bir "ş."

"Komünizmin babası," cevabını veriyorum.

Manuela aşağılayıcı bir ses çıkarıyor.

"Politika," diyor, "küçük zenginlerin kimseye ödünç vermedikleri bir oyuncak."

Bir an düşünüyor, kaşları çatık.

"Her zamanki türden bir kitap değil," diyor.

Gençlerin yatak örtülerinin altına gizledikleri resimli kitaplar Manuela'nın keskin bakışlarından hiç kaçmaz. Küçük Pallières de seçerek bile olsa bir süre bu kitaplardan uygulamalı olarak yararlanmış olmalıydı. Başlığı gayet manidar bir sayfanın aşırı yıpranmış hali buna kanıttı: Şıllık Marxizler.

Karşılıklı gülüyoruz ve eski dostların huzuru içinde ordan burdan söyleşiyoruz. Bu anlar benim için değerli. Manuela'nın düşünü gerçekleştireceği ve beni burada tiridi çıkmış bir halde, tek başıma, üstelik de haftada iki kez yasadışı kraliçe yapan bir dosttan yoksun bırakarak ülkesine kesin dönüş yapacağı günü düşündükçe kalbim sıkışıyor. Hayattaki olmuş olacak, leb demeden leblebiyi anlayan tek dostum, arkasında bu terk edilişle birlikte bir unutuluş kefeni içine gömülecek, kimsenin tanımadığı bir kadın bırakarak gittiğinde neler olacağını kaygıyla düşünüyorum.

Apartmanın girişinden ayak sesleri geliyor. Sonra asansörün çağrı düğmesinin üzerinde erkek elinin çıkardığı anlaşılması güç gürültüyü gayet net duyuyoruz. Siyah parmaklıkları yana açılan eski bir asansör, ahşaptan, kapitone. Eğer yer olsaydı eskiden bir de üniformalı uşak tutarlardı. Bu adımları tanıyorum; Pierre Arthens'inkiler, dördüncü katta oturan

gastronomi eleştirmeni, en berbatından bir oligark. Benim kapıcı dairemin eşiğinde dikilirken gözlerini kırıştırmasından, benim karanlık bir mağarada yaşadığımı düşünüyor olduğu anlaşılıyor; oysa gördüğü şey ona tersini öğretiyor.

Onun şu ünlü eleştirilerini de okudum.

"Hiçbir şey anlamıyorum," diyor bana Manuela. Ona göre iyi bir kızarmış et, iyi kızarmış ettir, hepsi bu.

Anlayacak bir şey yok. Böyle bir kalemin körlük sayesinde kendini heder etmesi acınası bir durum. Bir domates üzerine göz kamaştırıcı anlatımla sayfalar yazmak –çünkü Pierre Arthens bir hikâye anlatır gibi eleştirir, onun dehası da yalnızca bu olmalıdır– ama domatesi ne *görmek* ne de *kavramak*, üzücü bir yiğitlik parçasıdır. Onun önümden kibirli büyük burnuyla geçtiğini görünce, insan hem bu kadar donanımlı hem de şeylerin varlığı karşısında bu kadar kör olabilir mi diye düşündüğüm sık olmuştur. Bence olur. Bazı insanlar seyrettikleri şeydeki içkin yaşamı ve soluğu kavramakta yeteneksizdirler ve ömürlerini insanlar üzerine sanki otomatmışlar gibi, şeyler üzerine de sanki hiç canları yokmuş ve öznel esinlere rağmen, bu konuda söylenebilecek şeyle özetlenebilirlermiş gibi söylevde bulunarak geçirirler.

Sanki kasıtlı yapmış gibi adımlar aniden ters dönüyor ve Arthens kapıcı dairesinin zilini çalıyor.

Ayağa kalkıyorum, ama gayet rahat patiklerin içine yerleşmiş ayaklarımı sürümeyi de ihmal etmiyorum. Bu patiklere, baget ekmek ve bere koalisyonu gibi Fransa'nın simgesi olmakta mutabakat sağlamış klişeler meydan okuyabilir ancak. Ayaklarımı sürüyerek Usta'yı öfkelendirdiğimi biliyorum. Büyük leşçiler kadar sabırsız, canlı bir liriktir kendileri. Kapıyı gayet yavaş aralayışımdaki maharete bakılırsa, sabırsızlığı nedensiz sayılmaz. Kırmızı ve parlak olduğunu umduğum küçümseyici bir burnu da o aralığa saklamıştım.

"Kuryeden bir paket bekliyorum," diyor. Gözleri kısık, burun delikleri sıkılı. "Geldiğinde bana hemen getirir misiniz?"

Bu öğleden sonra Bay Arthens benekli kocaman bir boyunbağı takmış, soylu boynunun etrafında uçuşuyor. Ama ona hiç yakışmamış, çünkü aslan yelesi gibi gür saçları ve bu ipek parçanın hafif şişkinliği bir araya gelince insanın gözünde bir tür tüyümsü tütü canlanıyor ki genellikle erkeklerdeki o erkeksi süslenme burada yok olmuş. Hay aksi, bu boyunbağı bana bir şey hatırlatıyor. Hatırlarken neredeyse gülecektim. Legrandin'in boyunbağı. *Kayıp Zamanın Peşinde*'de, Marcel denen birinin eseri. Oradaki diğer ünlü kapıcı, Legrandin, iki dünya arasında parçalanmış bir snoptur; düşüp kalktığı dünya ile nüfuz etmek istediği dünya arasında. Dokunaklı bir snop, umuttan acıya, köle ruhluluktan küçümsemeye, boyunbağı en mahrem kararsızlıkların ifadesidir. Örneğin, Combray Meydanı'nda, anlatıcının akrabalarını selamlamayı hiç istemezken onlarla karşılaşmak zorunda olduğundan, rüzgâra bıraktığı fularının, alışıldık selamlaşmalardan muaf kalmasını sağlayacak melankolik bir ruh halinde olduğunu belirtmesini ister.

Onun Proust'unu bilen ama kapıcılardan hiç özel hoşgörü görmemiş olan Pierre Arthens sabırsızlıkla boğazını temizliyor.

Sorusunu hatırlıyorum:

"Bana derhal getirebilir misiniz?" (Kuryenin getireceği paket –zenginlerin kolileri alışıldık posta yollarını kullanmaz mı?)

"Evet," diyorum, kısa ve özlü söz rekoru kırarak. Bu konuda onun cümlesinden ve "lütfen" dememesinden cesaret alıyorum; cümlesinin soru ve koşul biçiminde olması bile bence lütfenin yokluğunu tamamen bağışlatmaz.

"Çok hassas," diye ekliyor, "dikkat edin rica ederim."

Emir kipinin ve "rica ederim"in çekiminin de benim hoşuma gitme ihtimali yok. Üstelik benim bu tür sözdizimsel ustalıkları beceremeyeceğimi sandığından, benim kendimi hakarete uğramış hissedebileceğimi varsaymak nezaketini göstermeden, yalnızca zevk için kullanıyor. Bir zenginin

sesinden yalnızca kendine hitap ettiğini anlamak ve üstelik telaffuz ettiği sözcükler teknik olarak size yönelikken, onları anlayabileceğinizi hayal bile etmediğini görmek toplumsal bataklığın dibine değmektir.

"Nasıl hassas?", yeterince sevimsiz bir üslupta soruyorum.

Saklama gereği duymadan iç çekiyor. Soluğunda çok hafif bir zencefil seziyorum.

"Matbaanın ilk yıllarından bir metin," diyor ve hoşnut büyük mülk sahibi bakışıyla gözlerimin içine bakıyor. Bense camsılaştırmaya çalışıyorum gözlerimi.

"Pekâlâ, dert etmeyin," diyorum müşkülpesent bir hava takınarak. "Kurye burada olur olmaz size getiririm."

Kapıyı burnuna kapıyorum.

Pierre Arthens'in bu akşam sofrasında nükte diye anlatacağı manzara, kapıcı kadının önünde matbaanın ilk yıllarından bir metinden söz edince onun bunu açık saçık bir şey olarak görüp öfkelenmesi hikâyesi çok hoşuma gidiyor.

Hangimizin daha fazla aşağılandığını Tanrı bilir.

Dünyanın hareketi günlüğü no: 1

Şortunu yitirmeden kendi içinde kümelenmiş kalmak

Düzenli olarak derin düşüncelere sahip olmak güzel bir şey; ama bunun yetmediğini düşünüyorum. Yani, şunu demek istiyorum: Birkaç ay içerisinde intihar edeceğime ve evi ateşe vereceğime göre, elbette vaktim olduğunu düşünemem, bana kalan kısa zamanda tutarlı bir şeyler yapmalıyım. Özellikle, ufak da olsa bir meydan okumaya kalkıştım: İnsan intihar edecekse yaptığından emin olmalı, daireyi "boş yere" yakmamalı. O halde, bu dünyada yaşama zahmetine değen bir şey varsa, onu kaçırmamalıyım; çünkü insan öldükten sonra iş işten geçer ve çünkü insanın aldandığı için ölmesi gerçekten çok aptalca olur.

Bende elbette derin düşünceler var. Ama ben derin düşüncelerimde, kendimi övüyorum, yani sonuçta bir enteli (diğer entellerle alay eden bir entel). Bu derin düşünceler her zaman çok kendini beğenmişçe olmasa da çok eğlendirici, dinlendirici. Ama bu "tinsel zafer"i bedenden ya da şeylerden söz eden bir başka günlükle dengelemek gerektiğini düşündüm. Tinin derin düşünceleri yerine, maddenin başyapıtları. Cisimleşmiş, ele gelir bir şey. Ama aynı zamanda güzel ya da estetik bir şey. Sanatın güzelliği, aşk ve dostluk dışında insan yaşamını besleyebilecek pek bir şey göremiyorum. Aşktan ve dostluktan gerçekten söz edebilmek için fazla gencim. Ama sanat... eğer yaşamam gerekseydi bütün yaşamım sanat olurdu. Sanat derken ne kasttettiğimi anlamalısınız: Yalnızca ustaların başyapıtları değil sözünü ettiğim. Vermeer bile beni yaşama bağlayamaz. Yüce ama ölü. Hayır, ben dünyadaki güzelliği düşünüyorum; yaşamın hareketi içinde bizi yükseğe çıkarabilecek olan şeyi. Dünyanın Hareketi Günlüğü, insanların, cisimlerin, hatta eğer gerçekten söyleyecek bir şey kalmamışsa,

şeylerin hareketine adanacak ve yaşama ödenecek diyet için yeterince estetik bir şeyler bulmaya çalışacaktır. İncelik, güzellik, uyum, yoğunluk... Eğer bunu bulursam, o zaman belki seçenekleri yeniden gözden geçiririm: Tin için güzel bir fikir yerine, beden için güzel bir hareket bulursam, belki de o zaman hayatın yaşama zahmetine değeceğini düşünürüm.

Aslında, ikili bir günlük fikrini (biri tin için, biri beden için) dün edindim; çünkü babam televizyonda bir rugby maçı seyrediyordu. Şu ana dek bu tür durumlarda, özellikle babama bakardım. Gömleğini sıvayıp, ayakkabılarını çıkardığında, bir bira ve sosisle kanepeye yerleştiğinde ve "Bakın böyle olmayı da bilirim ben" diye haykırarak maç seyretmeye başladığında ona bakmaktan hoşlanıyorum. Belli ki aklına ya bir stereotip (cumhuriyetin çok ciddi sayın bakanı) ya da bir diğeri (iyi adamdır yine de soğuk bira da sever) geliyor, böylelikle 2 kuvvetinde stereotip oluyor. Neyse, cumartesi günü babam her zamankinden daha erken geldi, şans eseri küçük bir mutlulukla evrak çantasını fırlattı, ayakkabılarını çıkardı, kollarını sıvadı, mutfaktan bir bira aldı ve televizyonun karşısına gömüldü. Bana da, "Canım, bana sosis getir lütfen, haka dansını kaçırmak istemiyorum," dedi. Haka'yı kaçırmak ne kelime; sosisleri dilimleyecek ve ona getirecek bol bol vaktim oldu, hâlâ reklamlar sürüyordu. Annem bir kanepenin koluna eğreti bir dengeyle oturmuş, duruma muhalefetini gayet iyi ifade etmeye çalışıyordu (stereotip ailede, ben "solcu-entelektüel-hoppa" olsun isterim). Annem komplike bir yemek hikâyesiyle babamın kafasını ütülüyordu. Kavgalı iki çifti çağırıp barıştıracaktı. Annemin psikolojideki maharetini bilince, proje matrak geliyordu. Kısacası, babama sosislerini verdim ve Colombe'un odasında olduğunu, sözümona aydın avangardı beşinci sınıf bir müzik dinlediğini bildiğimden kendi kendime, neden olmasın bari küçük bir haka yapalım dedim. Benim anılarımda, haka biraz fazla grotesk bir tür danstı ve Yeni Zelanda takımının oyuncuları maçtan önce yapıyorlardı. Büyük maymunlar misali gözdağı verme tarzı. Yine anılarımda rugby, hiç durmadan çimenlerin üzerine atlayan, doğrulup yeniden düşen ve üç adım ötede birbirine dolaşan delikanlılarla, sıkıcı bir oyundur.

Reklamlar nihayet bitti ve çimenlerin üzerine yan gelip yatmış kocaman çam yarmalarıyla dolu bir jeneriğin ardından, yorumcuların dış sesiyle birlikte stattan görüntüler geldi. Sonra yorumculara (etli kuru fasulye köleleri) yakın çekim, ardından stada geri dönüş. Oyuncular sahaya çıktılar ve tam o anda ben de ekrana yapışmaya başladım. Önce tam anlayamadım, her zamanki görüntülerdi, ama bende yeni bir etki yaratıyordu; bir tür karıncalanma, bir beklenti, bir "soluğumu tuttum" hali. Yanımda, babam ilk şişe birasını çoktan kafaya dikmişti bile ve Galyalı damarından ilerlemeye hazırlanıyordu. Kanepenin kolundan kalkmış olan anneme yeni bir bira söylüyordu. Ben soluğumu tutmuştum. "Ne oluyor?" diye kendi kendime soruyordum ekrana bakarken ve ne gördüğümü, ne de beni böyle karıncalandıran şeyi anlayabiliyordum.

Yeni Zelandalı oyuncular haka'larına başladıklarında anladım. Aralarında çok uzun boylu Maorili bir oyuncu vardı, gencecik. Baştan beri gözüm ona takılmıştı. Başlangıçta kuşkusuz boyu çekmişti dikkatimi, ama sonra hareket ediş tarzına takıldım. Çok tuhaf, çok akışkan bir hareket tarzı, ama özellikle çok yoğunlaşmış, yani kendi içinde çok yoğun demek istiyorum. İnsanların çoğu hareket ederken etraflarındaki nesnelere göre hareket ederler. Tam şu anda, yazarken, Anayasa geçiyor yanımdan. Karnı yere sürünerek. Bu dişi kedinin hayatta belli bir projesi yok, ama yine de bir şeye doğru yöneliyor, muhtemelen bir koltuğa. Bu, onun kımıldayış tarzından belli oluyor: Bir şeye doğru gidiyor. Annem giriş kapısı istikametinde geçti, alışverişe gidecek, aslında çoktan dışarıda, hareketi kendi kendini önceliyor. Bunu nasıl açıklayabileceğimi tam bilemiyorum; ama yer değiştirirken, bu bir şeye doğru hareket, bir anlamda bizim yapımızı dağıtıyor, parçalıyor: Hem oradayız, hem değiliz; çünkü şimdiden başka bir yere doğru gitmekteyiz, bilmem anlatabildim mi? Yapımızın dağılıp parçalanmasını engellemek için hiç kımıldamamalıyız. Ya kımıldarsın ve artık bütün değilsindir, ya bütünsündür ve kımıldayamazsın. Ama bu oyuncuyu daha sahaya girerken gördüğümde, farklı bir şey hissetmiştim. Onun kımıldadığını hissediyorsun, evet, ama olduğu

yerde kalıyor. Anlamsız, değil mi? Haka başladığında özellikle ona baktım. Diğerleri gibi olmadığı belliydi. Zaten 1 numaralı etli kuru fasulye dedi ki: "Ve işte Somu, Yeni Zelanda'nın müthiş geri oyuncusu, dev omuz genişliğiyle bizi her zaman olduğu gibi yine etkiliyor; iki metre yedi santim, yüz on sekiz kilo, on bir saniyede yüz metre, güzel bebek, evet, Bayan!" O herkesi hipnotize etmişti, ama kimse nedenini tam olarak bilemiyordu. Ama durum haka'da açıkça ortaya çıktı: Kımıldıyordu, diğerleriyle aynı hareketleri yapıyordu (el ayalarını kalçalara vurmak, uyumlu bir şekilde yere vurmak, dirsekleri dokundurmak, bütün bunları rakibin gözlerinin içine bakarak öfkeli bir savaşçı havasında yapmak), ama, ötekilerin hareketleri rakiplerine ve onlara bakan bütün stada doğru giderken, bu oyuncunun hareketleri kendi içinde kalıyordu; kendi üzerinde yoğunlaşmış kalması ona inanılmaz bir mevcudiyet ve yoğunluk veriyordu. Aynı zamanda bir savaşçı ezgisi olan haka, tüm gücünü alıyordu. Askerin gücünü oluşturan şey, ötekine bir yığın işaretler göndererek onun gözünü korkutmak için sergilediği enerji değil, kendi üzerinde odaklanarak, kendi içinde yoğunlaştırmayı başardığı güçtür. Maorili oyuncu bir ağaç halini alıyordu; derin kökleri olan, güçlü ışıltılar saçan yıkılmaz bir büyük meşe oluyordu ve herkes de bunu hissediyordu. Yine de büyük meşenin kocaman köklerine rağmen ya da bunlar sayesinde uçabileceği, hava kadar hızlı olabileceğine de herkes emindi.

Birdenbire, hep aynı şeyi arayan gözlerle maça dikkatle baktım: Bir oyuncunun, bir şeye doğru yönelerek parçalanmak zorunda kalmadan kendi hareketi halini aldığı bütünsel anlar. Ve gördüm! Oyunun her evresinde gördüm: Göğüs göğse mücadelelerde belirgin bir denge noktası bularak gruba gücünü veren küçücük sağlam bir çapa olan ve kendi köklerini bulan bir oyuncu; sahaya yayılma evrelerinde artık golü düşünmeyerek, kendi hareketi üzerine yoğunlaşmış bir halde, top bedenine yapışık, son çare gibi koşarak uygun hızı bulan bir oyuncu; ayağın kusursuz hareketini bulabilmek için dünyanın geri kalanından kopan, kendinden geçmiş golcüler. Ama hiçbiri Maorili büyük oyuncunun kusursuzluğuna erişemiyordu. Yeni Zelanda'nın ilk golünü attığında babam

şaşkınlık içinde, ağzı bir karış açık kalakaldı. Birasını unutmuştu. Öfkelenmiş olmalıydı; çünkü Fransız takımını tutuyordu, ama ağzından, "Ne müthiş oyuncu!" sözü çıktı ve eliyle alnını sıvazladı. Yorumcuların sesi biraz kesilmişti ama gerçekten güzel bir şey gördüklerini saklayamıyorlardı: Herkesi ardında bırakan ve kımıldamadan koşan bir oyuncu. Diğerlerinin hali ise çılgınca ve beceriksizce hareketlerde bulunmak ama yine de onu yakalayamamaktan ibaretti.

Bunun üzerine kendi kendime, tamam, dedim, dünyada hareketsiz hareketler saptayabilirim. Bu mudur, devam etme çabasına değen bu mudur? O an, bir Fransız oyuncu şortunu bir arbede sırasında kaybedince kendimi aniden tamamen çökmüş hissettim; çünkü herkes bu duruma kahkahalarla güldü. İki yüz yıllık ailevi Protestan geleneğine rağmen küçük bir birayla sağlığına kavuşan babam dahil... Bana, kutsal bir şeye hakaret ediliyor gibi geldi.

Hayır, yetmez. Beni ikna etmek için başka hareketler gerekir. Ama yine de bir fikir edindim.

2
Savaşlara ve sömürgelere dair

Bu konuşmanın başında, eğitimsiz olduğumu söylemiştim. Tamamen doğru değil bu. Ama okumayla geçen gençliğim tam diploma alacakken yarıda kaldı. O zamana kadar da beni fark etmemelerine dikkat etmiştim. Daha on yaşında bile değilken, Müdür Servant'ın yalnızca savaşlardan ve sömürgelerden bahseden gazetesini açgözlülükle yiyip yuttuğumu keşfettiğinden beri benim hakkımda beslediğini bildiğim kuşkulardan korkuya kapılmıştım.

Niçin, bilmiyorum. Bunu gerçekten yapabilmiş olduğumu sanıyor musunuz? Eski zaman kâhinlerine göre bir soru bu. Benim gibi güzellikten yoksun, çekici yanı olmayan, ne geçmişi ne amacı olan, iş bitiricilikle alakası olmayan, parlak hiçbir özelliği olmayan, kısacası hiçin teki olan bir kızın tuzu kurular dünyasında boğuşması fikri, daha denemeye kalkışmadan beni yormuştu. Tek bir şey istiyordum: Beni rahat bıraksınlar, fazla bir şey istemesinler ve gün içerisinde açlığımı giderme izninden yararlanabileceğim birkaç ânım olsun.

İştah nedir bilmeyen biri için açlığın ilk ısırığı, hem bir ıstırap hem de aydınlanmadır. Uyuşuk, hafifçe sakat bir çocuktum. Eğik sırtım neredeyse kambur gibiydi. Başka bir yolun var olabileceğini bilmediğimden yaşamda tutunabiliyordum. Hiçbir şeyden zevk alamamam hiçliğe yakın bir duyguydu. Hiçbir şey bana hitap etmiyordu, hiçbir şey beni uyandırmıyordu. Bulmacamsı dalgalara kapılıp sallanan dermansız ve değersiz bir şey olan ben, buna son verme arzusu bile duymuyordum.

Bizde pek sohbet edilmezdi. Çocuklar ciyak ciyak bağırır, yetişkinler de sanki yalnız başlarına çalışıyorlarmış gibi kendilerini işlerine verirlerdi. Basitçe de olsa doyasıya yiyorduk; bize kötü muamele etmiyorlardı; yoksul giysilerimiz temizdi; sağlam bir şekilde sürekli onarılıp yamanıyordu; bunlardan utanç duysak bile, hiç üşümüyorduk. Ama birbirimizle hiç konuşmuyorduk.

Beş yaşındayken aydınlandım. Okula ilk gittiğim gün, bana hitap eden ve adımı söyleyen bir sesi işitmek bana şaşkınlık ve korku verdi.

Ses, "Renée?" diye sorarken, dost bir elin elimi tuttuğunu hissettim.

Okulun ilk günü olduğundan ve yağmur yağdığından, çocuklar koridora yığılmıştı.

"Renée?" diye makamlı bir şekilde seslenmeye devam ediyordu yukardan gelen ses hâlâ. Dost el, kolumu –anlaşılmaz bir dille– hafifçe ve sevgiyle sıkmaya devam ediyordu.

Neredeyse başımı döndüren tuhaf bir hareketle kafamı kaldırdığımda bir çift gözle karşılaştım.

Renée. Bu bendim. İlk kez olarak biri adımı söyleyerek bana hitap ediyordu. Anne babamın hareketler ya da gürlemeler kullandığı yerde, açık renk gözlerine ve gülümseyen ağzına şimdi dikkatle baktığım bir kadın, kalbime giden bir yol açıyordu ve benim adımı söylerken, o zamana kadar hiç bilmediğim bir yakınlık kuruyordu benimle. Etrafımdaki dünyaya baktım, aniden renklerle süslenmişti. Acılı bir parıltı içinde, dışarıda yağan yağmuru gördüm; suyla yıkanmış pencereler, ıslak giysi kokusu, dar koridor, toplanmış çocukların titreştiği ince uzun yol, kötü kumaştan pelerinlerin yığıldığı bakır düğmeli eski portmantoların pası ve tavanların bir çocuğun gözünde göğe yakın yüksekliği.

Bunun üzerine, tasalı gözlerimi onunkine dikerek, beni doğuran kadına sarıldım.

"Renée," diye devam etti ses, "kapüşonunu çıkarmak ister misin?"

Düşmemem için beni sıkı sıkıya tutarken, uzun deneyimlerin verdiği süratle beni soydu.

Bilincin uyanışının ilk doğumumuzla çakıştığına yanlış yere inanırız. Belki de bundan başka bir canlılık hali hayal edemediğimizdendir. Sanki hep görmüş ve hissetmişiz sanırız kendimizi ve bu inançtan güç alarak, bilincin doğduğu önemli ânı dünyaya geldiğimiz anla özdeşleştiririz. Beş yıl boyunca, görme, işitme, koku alma, tatma ve dokunmayla donanmış işlemsel algısal mekanizma olan Renée adlı küçük bir kızın, tam anlamıyla kendinin ve evrenin kusursuz bilinçaltında yaşayabilmiş olması, bu aceleci teorinin bir inkârıdır. Çünkü bilincin ortaya çıkması için bir ad gerekir.

Talihsiz koşullar yüzünden kimsenin bana ad vermeyi düşünmediği ortaya çıkmıştır.

"Bu ne güzel gözler!" diyor bana müdire. Yalan söylemediğini, o an gözlerimin tüm güzelliğiyle parıldadığını ve doğumumdaki mucizeyi yansıtarak binlerce ateş gibi kırpıştığını hissediyorum.

Titremeye başladım ve paylaşılan her sevincin doğurduğu suç ortaklığını onun gözlerinde aradım.

Yumuşak ve hayırhah bakışlarında yalnızca merhamet okudum.

Ben sonunda doğmuşken, bana yalnızca acıma duyuyorlardı.

Cin tutmuştu beni.

Durumumun anlaşılmaz kıldığı toplumsal etkileşim oyunu içinde yatışamayan açlığım –ve ben bunu, kurtarıcımın gözlerindeki bu merhameti daha geç anladım; çünkü bir yoksulluğun dil sarhoşluğunu deldiği ve başkalarıyla birlikte etkili olduğu hiç görülmüş müdür?– ancak kitaplarda yatışacaktır. İlk kez bir kitaba dokundum. Sınıftaki büyüklerin oradaki görünmez izlere baktıklarını görmüştüm. Sanki hepsi aynı güçle hareket ediyormuş gibiydiler; sessizliğin içine gömülmüşlerdi ve ölü kâğıttan canlı gibi gözüken bir şeyi çekip çıkarıyorlardı.

Kimsenin haberi olmadan okumayı öğrendim. Öğretmen diğer çocuklara henüz harfleri tek tek öğretirken, ben yazılı işaretlerin aralarında kurdukları dayanışmayı, onların sonsuz bileşimlerini ve ilk gün adım seslendiğinde beni bu yerlere uygun hale getirmiş olan olağanüstü sesleri uzun zamandır biliyordum. Bunu kimse bilmedi. Kudurmuş gibi okudum. Önce gizlice, sonra, normal öğrenme zamanının artık geride kaldığını hissettiğimde, herkesin gözü önünde; ama benim okumadan aldığım zevki ve verdiğim önemi gizlemeye özen gösterdim.

Takatsiz, cılız çocuk, susamış bir ruh olmuştu.

On iki yaşında okulu bırakarak evde ve tarlalarda anne babamın, ağabey ve ablalarımın yanında çalışmaya başladım. On yedisinde evlendim.

3
Totem olarak kaniş

Kolektif imgelemde kapıcı çiftler, yalnızca birlikleri sayesinde kendini belli edecek kadar önemsiz varlıklardan oluşan bu kaynaşmış ikililer, neredeyse hiç şaşmaz bir şekilde kaniş sahibidirler. Herkesin bildiği gibi kanişler kıvırcık tüylü köpek türleridir ve emekli orta sınıf mensuplarının, uzatmalı sevgi gösterisi içindeki yapayalnız kadınların ya da karanlık kapıcı dairelerine büzülüp saklanmış kapıcıların birer kanişi vardır. Siyah ya da kayısı rengi olabilirler. Kayısı rengi olanlar, daha az kötü kokan siyahlardan daha dökük tüylüdür. Bütün kanişler en ufak fırsatta hırçınca havlarlar, özellikle hiçbir şey yokken. Şaşkın bir halde dört ayak üzerinde pıtı pıtı yürüyerek efendilerini izlerler, sosis şeklindeki küçük gövdelerinin geri kalanını hiç kımıldatmazlar. Özellikle zehir

gibi ve küçük siyah gözleri, anlamsız gözyuvarları içine gömülmüştür. Kanişler çirkin ve aptaldır; itaatkâr ve övüngen. Bazı romanlarda prensler işçi kızlara ya da prensesler kürek mahkûmlarına âşık olsalar da kapıcı erkeklerle kapıcı kadınlar arasında, karşıt cinsiyetten olmalarına rağmen, başkalarının başına gelen türden ve herhangi bir yerde anlatılmayı hakkeden bir romans asla yaşanmaz.

Bizim asla kanişimiz olmadı. Ama evliliğimizin bir başarı olduğunu sanırım söyleyebilirim. Kocamla birlikte ben de kendim oldum. Pazar sabahlarını özlemle tekrar tekrar anıyorum. Dinlenme günü olan o kutsanmış sabahlar, sessiz mutfakta o kahvesini içerken ben de okuyordum.

Kısa ama usulüne uygun bir kurdan sonra on yedi yaşındayken onunla evlenmiştim. O da benim ağabeylerim gibi fabrikada çalışıyordu ve kimi akşamlar onlarla birlikte gelip kahve ve içki içiyordu. Ne yazık ki çirkindim. Yine de başkaları gibi çirkin olsaydım bunun hiç önemi olmayacaktı. Ama çirkinliğim öyle acımasızdı ki yalnızca bana aitti ve henüz ben kadın değilken, on beşindeki beni her türlü tazelikten yoksun bırakarak ellilik biri yapmıştı. Eğik sırtım, kalın belim, kısa bacaklarım, çarpık ayaklarım, bol tüylerim, bozulmuş hatlarım; sonuçta, kontursuz, zarafetsiz bile olsam, nankörlüğüne rağmen cazibeli gençlik uğruna bağışlanabilir; ama ben yirmi yaşlarımdayken kendimi çoktan kaknem biri hissediyordum.

Böylece, müstakbel kocamın niyeti belirginleşince –zaten bunu anlamamak benim için imkânsızdı– ona içimi açtım ve kendimden başka biriyle ilk kez açık yüreklilikle konuşarak benimle evlenmek istemesi fikrine duyduğum şaşkınlığı açıkça ifade ettim.

Samimiydim. Gelecekte yalnız yaşamaya uzun süredir alışmıştım. Yoksul olmak, çirkin olmak ve üstelik zeki olmak, bizim toplumlarımızda insanı kasvetli ve kanmayacağı parkurlara mahkûm eder ki bunlara erkenden alışmakta yarar

vardır. Güzellik oldu mu her şey bağışlanır, kabalık bile. Zekâ ise sanki durumun doğru bir ödünleyicisi değil gibidir; doğanın en yoksul çocuklarına sunduğu bir dengeleyici olarak görülemez; daha ziyade gereksiz bir oyuncak gibidir, mücevherin değerini yükseltir. Çirkinlik ise zaten daima suçludur ve ben bu trajik yazgıya, hiç aptal olmadığım için daha fazla acı çekerek mahkûmdum.

"Renée," diye cevap verdi bana, bütün ciddiyetini toplamıştı. Bir daha asla sergilemeyeceği tüm çene kuvvetini bu uzun tirat uğruna tüketerek konuştu: "Renée, ben karım olarak, sevimli yüzlerinin altında serçe kadar beyinleri olmayan, ar damarı çatlamış o saf kadınlardan birini istemiyorum. Ben sadık bir kadın istiyorum; iyi bir eş, iyi bir anne ve evi iyi çekip çeviren biri. Benim yanımda olacak ve bana destek verecek, yumuşak başlı ve kendinden emin bir eş istiyorum. Buna karşılık, sen de benden çalışmada ciddiyet, evde sükûnet ve güzel anlarda sevgi beklemelisin. Kötü biri değilim, elimden geleni de yaparım."

Yaptı da.

Bir karaağaç çotuğu gibi küçük ve kuru, yine de hoş bir yüzü vardı. Genellikle güleryüzlüydü. İçkisi, sigarası yoktu; tütün çiğnemiyordu; bahis oynamıyordu. Evde, açıldıktan sonra televizyon seyrediyor, balık dergilerini karıştırıyor ya da fabrikadaki arkadaşlarıyla iskambil oynuyordu. Fazlasıyla sosyaldi, kolaylıkla misafir davet ediyordu. Pazarları balık avlamaya gidiyordu. Bense, temizlik yapıyordum; çünkü başkalarının evinde yapmama karşı çıkıyordu.

Toplumsal dehanın değer verdiği türden biri olmasa da kıt zekâ biri de değildi. Yetenekleri elişleriyle sınırlıydı; ancak yalnızca motor yetilere bağlı olmayan bir meziyet sergiliyordu. Eğitimsiz olmakla birlikte elişlerinde, emekçileri sanatçılardan ayırt eden ve sohbette de bilginin her şey olmadığını öğreten o ustalığı gösteriyordu. Bense çok erkenden rahibelik yaşamına razı olduğumdan, Tanrı'nın benim gelin ellerime

bu kadar hoş tavırlı birini, üstelik bir entelektüel olmasa da zeki bir erkeği vermiş olması çok yüce gönüllüydü.

Bir Grelier çıkabilirdi karşıma.

Bernard Grelier, Grenelle Sokağı 7 numaranın sakinleri arasında karşısında kendimi açık etmekten çekinmediğim ender kişilerdendir. Ona, "*Savaş ve Barış* determinist bir tarih anlayışının sahnelenmesidir" ya da "çöp depolarının zıvanalarını yağlarsanız iyi edersiniz" demem arasında pek bir fark olmaz, ne daha fazla anlam yükler, ne daha az. İkinci ikazın hangi açıklanamaz mucizeyle onda bir eylem prensibine yol açmayı başaracağı benim için bir soru. Anlamadığımız şeyi nasıl yaparız ki? Kuşkusuz ki bu tür önermeler rasyonel uygulama gerektirmez ve bu uyarılar omurilikte dönüp durduğundan, beyni uyarmadan reflekse yol açtığından, yağlamak buyruğu belki de zekâyı karıştırmadan uzuvları harekete geçiren mekanik bir talepten başkası değildir.

Bernard Grelier, Arthens'lerin "mürebbiyesi" Violette Grelier'nin kocasıdır. Violette, onların hizmetine her işe koşturacak sıradan bir hizmetçi olarak bundan otuz yıl önce girdiğinden, Arthens'ler zenginleştikçe o da rütbe almıştı ve artık mürebbiyeydi. Temizlikçi kadın (Manuela), sofracıbaşı (İngiliz) ve her işi yapan adamdan (kocası) oluşan gülünç bir krallık üzerinde hüküm sürüyordu. O da kendi küçük halkını büyük burjuva patronları gibi küçümsüyordu. Gün boyu geveze kadınlar gibi çene çalıyor, her yönde dört dönüp duruyordu. Önemli bir hava takınarak, Versailles'ın güzel günlerinde yaşıyormuş gibi uşak takımını azarlıyor, Manuela'yı iyi yapılan iş sevgisi ile yapmacık tavırların yozlaşması üzerine ahkâm kesen söylevlerle bunaltıyordu.

"O Marx'ı okumadı," dedi bana Manuela bir gün.

Filozofları öğrenmekle bu kadar az ilgili, Portekizli bir hizmetçinin bu aklı başında saptaması beni şaşırttı. Hayır, Violette Grelier kesinlikle Marx okumamıştı; bunun nedeni ise zenginlerin gümüş takımlarını temizleyen ürünler listesi-

nin hiçbirinde yer almamasıydı. Bu boşluğun bedeli olarak ona, kolalardan ve keten toz bezlerinden söz eden bitmek bilmez kataloglarla dolu bir gündelik gazete miras kalmıştı.

Velhasıl, iyi bir evlilik yapmıştım ben.

Üstelik, en büyük kusurumu kocama hemen itiraf etmiştim.

Derin düşünce no: 2

Oradaki kedi
Şu modern totem
Ve dekoratif aralarla

Bizim ev her koşulda örnektir. Bizim aileyi anlamak isterseniz kedilere bakmak yeter. İki kedimiz insanlarla hiçbir ilginç etkileşimi olmayan, lüks kroket köfteler yiyen koca tulumlar. Her yere tüy bırakarak bir kanepeden diğerine kendilerini sürüklüyorlar ve herhangi bir kimseye en ufak sevgi duymadıklarını kimse anlamış gözükmüyor. Kedilerin tek önemi, hareketli dekoratif nesneler oluşturmaları. Entelektüel açıdan ilginç bulduğum bir kavram bu. Ama bizimkilerin karınları öyle sarkıyor ki onlara bu kavramı uygulamak zor.

Annem, bütün Balzac'ları okumuş ve her yemekte Flaubert'den alıntı yapan annem, eğitimin nasıl da enfes bir düzenbazlık olduğunu her gün kanıtlıyor. Kedilerle birlikte ona bakmak yeter. Onların dekoratif potansiyellerinin az çok farkında ama yine de insanlarla konuşur gibi onlarla konuşmakta inat ediyor. Bir lambayla ya da bir Etrüsk heykeliyle konuşmak aklına gelmez. Çocuklar belli bir yaşa gelene kadar kımıldayan her şeyin bir ruhu olduğuna ve ereklilik taşıdıklarına inanıyor gözükürler. Annem bir çocuk değil, ama görünüşe bakılırsa Anayasa ile Parlamento'nun aspiratörden daha sağduyulu olmadıklarını anlayamıyor. Aspiratör ile onlar arasındaki farkın, bir kedinin zevk ve acı hissedebilmesi olduğunu elbette kabul ediyorum. Ama bu kedinin insanla iletişim yeteneğinin daha fazla olduğu anlamına mı gelir? Hiç değil. Bu yalnızca bizi özel önlemler almaya teşvik etmelidir; tıpkı çok kırılgan bir nesneyle karşı karşıyaymışız gibi. Bizimki fazla yediği için kanepeye gömülmüşken, annemin, "Anayasa küçük dişi bir kedi, hem çok gururlu hem çok duyarlı," dediğini işitmek beni çok güldürüyor.

Ama eğer kedinin işlevinin modern bir totem olmak olduğu, aile mensuplarının halini iyi niyetle yansıtan, aile ocağının simgesel ve koruyucu bir tür cisimleşmesi olduğu hipotezi üzerinde düşünürsek, annemin dediği açık seçik bir hal alır. Annemin gözünde kediler, bizim olmamızı istediği ama kesinlikle olmadığımız şey. Josse ailesinin aşağıda adı geçen üyelerinden daha az gururlu ve duyarlı kimse yok: Babam, annem ve Colombe. Tamamen gevşek ve uyuşuk, duygudan yoksunlar.

Kısacası, ben kedinin modern bir totem olduğunu düşünüyorum. Evrim üzerine, uygarlık üzerine ve böyle bir yığın büyük laf üzerine istediğimiz kadar konuşalım, istediğimiz kadar önemli söylevler verelim, insan başlangıcından bu yana pek bir ilerleme kaydetmedi: Bu dünyadaki varlığının bir tesadüf olmadığına ve çoğunlukla iyi niyetli olan tanrıların kendisine göz kulak olduğuna daima inanıyor.

4
Mücadeleyi reddederken

Çok kitap okudum...

Yine de bütün alaylılar gibi ne anladığımdan asla emin olamıyorum. Bir gün oluyor tüm bilgiyi bir bakışta kavramışım gibi geliyor. Sanki aniden görünmez dallar doğuyor ve kendi aralarında benim tüm dağınık okumalarımı birbirine bağlıyormuş gibi. Sonra anlam aniden gizleniyor; öz, benden kaçıyor ve aynı satırları boşuna tekrar tekrar okuyorum. Her okuduğumda anlam benden biraz daha kaçarken, kendimi menüyü dikkatli okuduğu için karnının doyduğuna inanan yaşlı bir deli sanıyorum. Bu yetenek ile bu körlüğün bağdaşması alaylılık özelliği sanırım. Bütün iyi eğitimlerde görülen emin rehberlerin öznesinden yoksun kalan alaylılık, resmi söylemlerin çitlerle çevirdiği ve macerayı yasakladığı yerde bir düşünce sentezini ve özgürlüğünü bu özneye sunar yine de.

Bu sabah mutfakta, önüme bir kitabı almış şaşkın şaşkın duruyorum. Münzevi girişimimdeki deliliğin beni kavradığı ve nihayet ustamı bulmuş olmaktan ve iki adım sonra da inkâr etmekten çekindiğim anlardan birindeyim.

Adı Husserl. Ciddi, güç ve can sıkıcı, belli belirsiz de olsa Prusyalı bir şeyler çağrıştırdığından, eşlikçi hayvanlara ya da çikolata markalarına pek verilen bir ad değil. Ama bu beni teskin etmiyor. Dünya düşüncesinin olumsuz telkinlerine direnmeyi, yazgımın bana herhangi bir insandan daha fazla öğrettiği kanısındayım. Dinleyin: Eğer şu ana dek beni, çirkinlikten yaşlılığa, dulluktan kapıcılığa, kendi düşük yazgısına tevekkül gösteren zavallı biri olarak hayal ettiyseniz hayal gücünüz eksik demektir. Mücadeleyi reddettim elbette, bile-

rek geri çekildim. Ama ruhumun güvencesi içinde her türlü meydan okumaya karşı koyabilirim. Ad, konum ve görünüm bakımından yoksul biri olan ben, kendi idrakım içerisinde mağlup edilemez bir tanrıçayım.

Torbasız elektrik süpürgelerine uygun bir ad olduğuna karar verdiğim Edmund Husserl, benim özel Olimpos'umun kalıcılığını tehdit ediyor.

"Tamam, tamam, pekâlâ," diyorum iyice bir soluk alarak, "her problemin bir çözümü vardır, öyle değil mi?"

Ve kediye bakıyorum, cesaret bulmak umuduyla.

Nankör kedi cevap vermiyor. Kocaman bir parça domuz kavurmasını mideye indirdikten sonra artık büyük bir hayırhahlıkla hareket ederek koltuğu sömürgeleştiriyor.

"Tamam, tamam, pekâlâ," diye tekrarlıyorum aptalca ve şaşkın. Gülünç küçük kitaba yeniden bakıyorum.

Kartezyen Meditasyonlar – Fenomenolojiye Giriş. Kitabın adından ve ilk sayfalarından, daha önce Descartes'ı ve Kant'ı okumamış birinin fenomenolog filozof olan Husserl'i ele almasının mümkün olmadığı hemen anlaşılıyor. Ama kendi Descartes'ına ve Kant'ına hâkim olmanın da transandantal fenomenolojiye girişin kapılarını açmadığı hemen belli oluyor.

Çok yazık. Çünkü ben sıkı bir Kant hayranıyım. Düşüncesinin, dehanın, kesinliğin ve deliliğin hayranlık verici bir konsantresi olması ve düzyazısı her ne kadar Spartalılara özgü sertlikte olsa da anlamına nüfuz etmekte pek güçlük çekmemiş olmam gibi karmaşık nedenlerim var. Kant'ın metinleri çok büyük metinler. Bence bunun kanıtı da sarı erik testinden başarıyla geçmeleri.

Sarı erik testi, insanın elini kolunu bağlayan gerçekliğiyle çarpıcıdır. Gücünü evrensel bir saptamadan alır: İnsan meyveyi ısırarak anlar. Neyi anlar? Her şeyi. Hayatta kalmaya mahkûm olan, sonra da bir akşam vakti zevki sezen, basit ve yüce şeylerin erdemlerine duyulan temel özlemi saptıran tüm yapay iştahların boşunalığını, söylemlerin yararsızlığını,

kimsenin kaçamayacağı yavaş ve korkunç düşüşü, ama buna rağmen, sanatın zevkini ve korkunç güzelliğini insanlara öğretmek üzere elbirliği eden duyuların muhteşem şehvetini kavrayan bir insan, soyunun ağır ağır olgunlaşmasını anlar.

Erik testi benim mutfağımda yapılır. Formika masanın üzerine meyveyi ve kitabı koyuyorum. Meyveyi kesip, kitaba girişiyorum. Birbirlerinin güçlü saldırılarına karşılıklı olarak direnirlerse, eğer sarı erik benim metinden kuşku duymamı sağlayamazsa ve metin de meyvenin tadını bozmazsa, o zaman önemli bir girişimle karşı karşıya olduğumu anlarım. Yaldızlı küçük topların olağanüstü tadı karşısında, gülünç ve beş para etmez bir halde eriyip gitmeyen pek az eser olduğunu da belirtmeliyim. Bu yüzden istisnai.

"Berbat haldeyim," diyorum yine Lev'e, çünkü Kantçılık konusundaki yeteneklerim, fenomenolojinin uçurumu karşısında hiçbir işe yaramıyor.

Pek seçeneğim yok. Kütüphaneyi toplayıp getirmem ve bir konuya giriş bulup ortaya çıkarmam gerekiyor. Okuru skolastik bir düşüncenin prangaları içine yerleştiren bu şerh ya da özetlerden genellikle uzak dururum. Ama şimdi durum, hık mık etme lüksünü gösteremeyeceğim kadar ciddi. Fenomenolojiyi kavrayamıyorum ve ben buna dayanamam.

Derin düşünce no: 3

Güçlüler
İnsanlar arasında
Hiçbir şey yapmaz
Konuşup durmaktan
Başka

Bu bana özgü bir derin düşünce ama bir başkasından doğdu. Babamın dün yemeğe davet ettiği biri ona şöyle söyledi: "Yapmayı bilenler yapıyorlar, yapmayı bilmeyenler öğretiyorlar, öğretmeyi bilmeyenler öğretmenlere öğretiyorlar ve öğretmenlere öğretmeyi bilmeyenler politika yapıyor." Herkes bu lafı çok esinli bulmuş gibi yaptı; ama yanlış nedenlerle. "Çok doğru" dedi yanlış özeleştiri uzmanı Colombe. Bilmenin, erk sahibi olmak ve bağışlamak anlamına geldiğini sananlardan o. Eğer ben kendimin kamu yararını aşırı kibirle ucuza elden çıkaran kendinden memnun seçkinlerin parçası olduğumu bilseydim, eleştiriden kaçar ve iki misli daha prestijli olurdum. Babam, ablam kadar sersem olmasa da o da benzer düşünmeye yatkın. Görev dediği bir şeylerin varlığına hâlâ inanıyor olması bence bir kuruntu olsa bile, onu kinikliğin güçsüzlüğünden koruyor. Açıklayayım: Civeleklerin sayısı kiniklerden çok değil. Çünkü babam dünyanın bir anlamı olduğuna hâlâ inanıyor; ama çocukluk zırvalamalarını reddetmeyi başaramayınca da tersi bir tutumu benimsiyor. "Hayat dediğin kaltaktır; artık hiçbir şeye inanmıyorum, bunaltı geçirene dek haz almaya bakacağım," canı sıkılmış naifin lafıdır. Tam ablam. İstediği kadar yüksekokul okusun Noel Baba'ya hâlâ inanıyor, iyi kalpli biri olduğundan değil, tamamen çocuksu olduğundan. Babamın meslektaşı, "ben iç içe geçmiş hakikatlere hâkimim" şeklinde güzel cümlesini yumurtladığında Colombe'un aptalca sırıtıyor olması, uzun süredir düşündüğüm konuda beni onayladı: Colombe tam bir felaket.

Ama ben bu cümlenin gerçek bir derin düşünce olduğuna inanıyorum. Özellikle de doğru olmadığı için. Tamamen doğru olmadığı için. İlk bakışta sanılan anlama gelmiyor. İnsanlar toplumsal hiyerarşide yeteneksizlikleriyle orantılı olarak yükselseler, sizi temin ederim ki dünya şimdiki gibi dönmez. Ama sorun burada değil. Bu cümlenin söylemek istediği şey, yeteneksizlerin yerinin en tepe olduğu değil, hiçbir şeyin insan gerçekliğinden daha sert ve adaletsiz olmadığıdır: İnsanlar eylemlerin değil, sözcüklerin güç sahibi olduğu bir dünyada yaşıyorlar; nihai yetenek dile hâkim olmak. Korkunç bir şey bu! Çünkü özünde, bizler yemek yemek, uyumak, üremek, fethetmek ve kendi alanımızda güvenlik sağlamak için programlanmış primatlarız. Bu konuda en yetenekli olanlara, içimizde en fazla hayvan olanlara ise daima başkaları sahip olur. Kendi bahçelerini savunmayı, yiyecek tavşan bulmayı ya da düzgün döllemeyi beceremezken güzel konuşanlar... İnsanlar zayıfların egemen olduğu bir dünyada yaşıyorlar. Bu bizim hayvan doğamıza korkunç bir hakaret, bir tür sapkınlık ve derin bir çelişkidir.

5
Üzücü durum

Bir ay boyunca çılgınca okuduktan sonra, fenomenolojinin tam bir dolandırıcılık olduğuna içim iyice rahatlayarak karar verdim. Tıpkı insanların var olmayan bir şeyi övmek için inşa ettikleri şey karşısında hissedilen baygınlığa benzer duyguyu katedrallerin bende uyandırması gibi, fenomenoloji de bunca zekânın bu kadar nafile bir işe hizmet edebileceğine dair inançsızlığımı sarsıyor. Kasım ayında olduğumuzdan, elimin altında ne yazık ki sarı erik yok. Doğrusu, bu tür durumlarda, yılın on bir ayı siyah çikolatayla (% 70) yetiniyorum. Ama denemenin sonucunu önceden biliyorum. Okurken sertçe kalçalarıma vuracağım metre sonunda çatırdayabilir. "Noematik Fenomen Olarak Bilimi 'Yaşama' Çabası İçinde Bilimin Nihai Anlamının Ortaya Çıkarılması" ya da "Transandantal Egonun Oluşum Sorunları" gibi güzel bir bölüm gülmekten beni öldürebilir. Yumuşacık berjer koltuğuma gömülmüş, dudaklarımın arasından eriğin suyu akarken ya da çikolata sızarken beni yıldırımla vurulmuşa döndürebilir.

Fenomenolojiyle uğraşmak isteyen, onun ikili bir sorgulamayla özetlendiğini bilmelidir: İnsan bilincinin doğası nedir? Dünya hakkında ne biliyoruz?

İlk soruyu ele alalım.

"Kendini bil"den "düşünüyorum öyleyse varım"a giden binlerce yıl boyunca, kendi varlığına dair insanın bilincinden ve özellikle bu bilincin kendini nesne olarak ele alma kapasitesinden oluşan insanın gülünç ayrıcalığı üzerine sürekli şerh düşülüp durulmuştur. "O" bir yeri kaşıdığında, insan kaşınır ve kendini kaşımakta olduğunun bilincindedir. Adama sorar-

lar: Ne yapıyorsun? Cevap verir: Kaşınıyorum. Sorgulamayı derinleştirirsek (kaşınıyor olduğun olgusunun bilincinde olduğunun bilincinde misin?) yine evet diye cevap verir. Eklenebilecek bütün o "bilincinde misin?"lere de evet der. Yine de insan kaşındığını ve bunun bilincinde olduğunu bilince daha az mı kaşınır? Düşünümsel bilinç, kaşınma düzeni üzerine onu yararlı şekilde etkiler mi? Hiç değil. "O"nun kaşıdığını bilmek ve bunu bildiğinin bilincinde olunduğu olgusunun bilincinde olmak "o"nun kaşıdığı olgusunu kesinlikle hiç değiştirmez. Bir engel daha: Bu üzücü durumdan kaynaklanan bilinç berraklığına tahammül etmek gerekir ve on kilo eriğine bahse girerim ki bunun artırdığı can sıkıntısını kedim ön patisinin basit bir hareketiyle başından savar. Ama bir varlığın kendinin kaşınmakta olduğunu bildiğini bilmesi insanlara son derece olağandışı gelir; çünkü başka hiçbir hayvan bunu yapamaz ve biz de böylece hayvanlıktan kurtulmuş oluruz; insan varlığının bu önceliği birçok kişiye göre tanrısal bir şeyin tezahürüdür; bütün fiziksel şeylerin tabi olduğu içimizdeki soğuk determinizmden kurtulan bir şeydir.

Bütün fenomenoloji bu kesinlik üzerine oturmuştur: Ontolojik saygınlığımızın işareti olan düşünümsel bilincimiz, incelenmeye değen tek kendiliğimizdir; çünkü bizi biyolojik determinizmden kurtarır.

Bizler fiziksel şeylerin soğuk determinizmine tabi hayvanlar olduğumuzdan, önceki her şeyin hükümsüz olduğunun kimse bilincinde gözükmüyor.

6
Aba giysiler

Geldik ikinci soruya: Dünya hakkında ne biliyoruz? Bu soruya Kant gibi idealistler cevap veriyor.

Ne cevap veriyorlar?

Şunu söylüyorlar: Fazla bir şey bilemeyiz.

İdealizm, bilincimizde beliren şeyi ancak bilebileceğimizi kabul eden tavırdır. Biz dünyayı bilincimizin onun hakkında söyleyebileceği kadarıyla biliriz; çünkü bu ona görünür; daha fazlası değil.

Bir örnek alalım. Adı Lev olan sempatik bir kedi varsayalım. Niçin? Çünkü kediyle daha kolay açıklanabileceğini düşünüyorum. Şimdi size soruyorum: Bunun bir kedi olduğuna, hatta bir kedinin ne olduğunun bilinebileceğine nasıl emin olabilirsiniz? Sağlıklı bir cevap, sizin hayvan algınızın, kavramsal ve dilsel mekanizmalarla da tamamlanarak bu bilgiyi oluşturmaya sizi yönelttiği şeklinde olur. Ama idealist cevap, kediyi algılayışımızın ve kavrayışımızın, bizim bilincimizde kedi olarak beliren şeyin, en derin yanıyla kedi olan şeye denk düşüp düşmediğini bilmenin imkânsızlığını ileri sürer. Belki de benim kedim, şu an bıyıkları titreyen obez bir dört ayaklı olarak kavradığım ve zihnimdeki "kedi" etiketli bir çekmeceye yerleştirdiğim şey, aslında ve özünde, miyavlamayan yeşil bir ökse topudur. Ama benim duyularım öyle uyumlandırılmıştır ki ben bunu göremem ve o iğrenç yeşil yapışkan yığını, benim tiksintimi ve saf güvenimi aldatarak, obur ve ipeksi bir ev hayvanı görünümünde bilincime sunar.

İşte Kantçı idealizm. Dünya hakkında ancak bilincimizin oluşturduğu *idea*'yı bilebiliriz. Ama bundan daha bunaltıcı bir teori daha vardır. Yeşil bir salya parçasını farkında olmadan okşamaktan ya da sabahleyin ekmek kızartıcısına soktuğunuzu sandığınız yağlı ekmeklerinizi sivilceli bir mağaraya sokmaktan daha ürkütücü perspektifler açan bir teori.

Adı bana, bundan böyle Vaftizci kilisedeki meçhul bir bölünmenin ayarttığı rahipler için bir aba giysi markasını hatırlatan Edmund Husserl'in idealizmi de var.

Bu sonuncu teoride bir kedi kavrayışı mevcuttur. Peki ya kedi? Boş verin onu. Kediye hiç ihtiyaç yok. Ne işe yarayacak ki? Hangi kedi? Felsefe saf tinin ahlaksızlığı içinde yan gelip

yatmaktan başka bir şeye izin vermez. Dünya erişilmez bir gerçekliktir; onu tanıma çabası boşunadır. Dünya hakkında ne biliyoruz? Hiç. Her bilgi düşünümsel bilincin kendisi tarafından keşfinden başka bir şey olmadığına göre, dünyanın canı cehenneme!

Fenomenoloji budur: "Bilince görünen şeyin bilimi." Bir fenomenoloğun günü nasıl geçer? Yataktan kalkar, varlığı temelsiz olan bir vücudu duşun altında sabunlayacağının, hiçleştirilmiş yağlı ekmekleri çiğneyip yutacağının, boş parantezler gibi olan giysileri üzerine geçireceğinin, bürosuna gideceğinin ve bir kediyle karşılaşacağının bilincindedir.

Bu kedinin var olup olmaması ve özünde ne olduğu ona vız gelir. Karar verilemez olan şey onu ilgilendirmez. Buna karşılık, onun bilincinde bir kedinin belirdiği ve adamımızı ilgilendiren şeyin de bu belirme olduğu inkâr edilemez.

Aslında bu belirme gayet karmaşıktır. Kendinde varlığı ilgisiz olan bir şeyin bilinç yoluyla kavranışının işleyişinin bu noktada ayrıntılandırılabilir olması özellikle dikkat çekicidir. Bilincimizin şıppadak algılamadığını, ama karmaşık sentez dizileri gerçekleştirdiğini ve bu dizilerin de ardışık profilleri aracılığıyla, örneğin bir kedi, bir süpürge ya da bir sineklik gibi çeşitli nesneleri duyularımıza belirttiklerini biliyor musunuz? Bunun da işe yarayıp yaramadığını Tanrı bilir. Kedinize bakma egzersizi yapın ve o an siz onu yalnızca önden görürken, arkadan, aşağıdan ve yukarıdan nasıl olduğunu nasıl bilebildiğinizi kendi kendinize sorun. Kedinize dair olası her açıdan algılarınızı siz dikkat bile etmeden sentezleyen bilinciniz, güncel bakışınızın size asla sağlamadığı o eksiksiz kedi imgesini sonunda yaratır. Sineklik için de aynı şey geçerli. Onu zihninizde bütünüyle görselleştirebilseniz bile ve arka tarafının nasıl yapılmış olduğunu –mucize eseri!– tersini çevirmeden bilseniz bile ancak daima bir yönden algılarsınız.

Bu bilginin gayet yararlı olduğu anlaşılacaktır. Manuela'nın bir sinekliği, kavraması için gereken çeşitli profil

görünümlerine dair bilgiyi anında kullanmadan eline aldığı hayal bile edilemez. Aslında Manuela'nın bir sineklik kullandığını hayal edemeyiz. Nedeni basit. Zenginlerin dairelerinde asla sinek olmaz. Ne sinek, ne frengi, ne kötü kokular, ne aile sırları. Zenginlerin evinde her şey temizdir; parlaktır; sağlıklıdır; velhasıl, sinekliklerin zorbalığından ve kamunun yüz karası olmaktan esirgenmiştir.

İşte fenomenoloji: Bilincin, yalnız başına, kendi kendisiyle sürdürdüğü sonsuz monolog; hiçbir gerçek kedinin asla rahatsız etmediği saf ve sert bir otizm.

7
Güney Konfederasyonu'nda

"Ne okuyorsunuz orada?" diye bana soruyor, bu akşam verdiği yemeğin verem ettiği De Broglie'lerden soluk soluğa gelen Manuela. Yedi kutu eve teslim Petrosyan havyarı almış olan Manuela, Dark Vador gibi soluk alıp veriyor.

"Folklorik bir şiir antolojisi," diyerek Husserl bölümünü sonsuza dek kapattım.

Bugün Manuela'nın keyfi yerinde, gayet belli. Pişirildikleri beyaz kalıpların hâlâ içinde duran bademli küçük pastalarla ağzına kadar dolu küçük sepetini neşeyle boşaltıyor, oturuyor, eliyle masa örtüsünü titizlikle düzeltiyor ve söze giriyor. Konuştukça kendinden geçiyor.

Ben fincanları dizip oturuyorum ve bekliyorum.

"Bayan De Broglie yermantarlarından memnun değil," diye söze başlıyor.

"Ya, öyle mi?" diyorum kibarca.

"Kokmuyorlar," diye devam ediyor üzgün bir halde, bu kusuru şahsına yönelik önemli bir saldırı gibi görüyor.

Haber değeri gayet yerinde olan bu havadisin yavaş yavaş tadını çıkartıyoruz. Bernadette de Broglie'yi mutfağın-

da, afallamış ve saçı başı darmadağınık bir halde hayal etmek hoşuma gidiyor. Yasaya aykırı davranan yermantarları üzerinde taşmantarı ve yemeklik mantar suyu kaynatıp buharlaştırmak için çırpınıyor. Sonunda ormanı çağrıştıracak bir koku yayacakları gülünç, ama delice umudu içerisinde...

"Neptün, Bay Saint-Nice'in bacağına işedi," diye devam ediyor Manuela. "Zavallı hayvan saatlerdir kendini tutmuş olmalı ki beyefendi tasmasını çözdüğünde bekleyemedi, girişte, pantolonunun paçasına işedi."

Neptün üçüncü katın sağında oturanların cocker'ı. Yalnızca ikinci ve üçüncü katlar iki daireye bölünmüş (her bir daireye iki yüz metre kare). Birinci katta De Broglie'ler, dördüncü katta Arthens'ler, beşincide Josse'ler ve altıncıda Pallières'ler oturuyor. İkinci katta Meurisse'lerle Rosen'ler oturuyor. Üçüncü katta Saint-Nice'ler ve Badoise'lar oturuyor. Neptün, Badoise'ların köpeği, daha doğrusu genç Bayan Badoise'ın. Assas'ta hukuk öğrenimi görüyor ve Assas'ta hukuk öğrenimi gören diğer cocker sahipleriyle birlikte ralli düzenliyorlar.

Ben Neptün'ü çok seviyorum. Evet, birbirimize pek değer veriyoruz. Birbirlerinin duygularını anlayanlar arasında doğan gizli suç ortaklığının bunda payı büyük elbette. Neptün kendisini sevdiğimi hissediyor; birçok arzusunu hemen anlıyorum. İşin hoş kısmı, sahibesi onu bir centilmen yapmak isterken onun köpek olmakta ayak diremesi. Avluya çıktığında, yırtıcı hayvanlara mahsus deri tasmasının ucundan, ta en ucundan, orada tembel tembel duran çamurlu su birikintilerine imrenerek bakar. Sahibesi zincirinden öyle sert çeker ki kıçı yere yapışır ve daha fazla seremoniye gerek kalmadan bir güzel yalanır. Meurisse'lerin gülünç whippet'i Athena ise kösnül bir uçkur düşkününe dil çıkarır gibi bir şeyler yapar ve kafası fantezilerle dolu, önceden yorar onu. Cocker'larda özellikle tuhaf olan şey, şakacı mizaçlı olduklarından sallana sallana yürüyüşleridir. Sanki ayaklarının altında takozlar var da küçük yaylar sayesinde yukarıya fırlıyor gibidirler; ama

yumuşak bir şekilde, sarsıntısız. Bu durum bacaklarını ve kulaklarını da yalpalayan gemi gibi hareketlendirir ve cocker, karada koşturan bu sevimli küçük tekne, bu şehir mekânlarına benim pek sevdiğim deniz üslubunu getirir.

Sonuçta Neptün bir parça şalgam ya da bayatlamış bir ekmek parçası için her şeyi yapmaya hazır koca bir pisboğazdır. Sahibesi onu çöp tenekelerinin olduğu yerden geçirirken, dili bir karış dışarıda ve kuyruğu fırdöndü gibi oraya doğru delice çeker. Bu durum Diane Badoise'ın bütün umutlarını kırar. Bu soylu ruha göre köpeği, içsavaş öncesi Güney Konfederasyonu'ndaki Savannah sosyetesinin genç kızları gibi olmalıdır: Koca bulmayı hiç istemiyormuş gibi yapmalıdır.

Neptün'ün ise açgözlü Yankee'den farkı yok.

Dünyanın hareketi günlüğü no: 2

Cocker için Bacon üzerine

Apartmanda iki köpek var. Meurisse'lerin whippet'i, bej rengi deri kabukla kaplı bir iskelete benziyor. Bir de pek saygın bir avukatın kızı olan ve Burberry yağmurluklar giyen anoreksik sarışın, Diane Badoise'a ait kızıl bir cocker. Whippet'in adı Athena, cocker'ınki de Neptün. Tam da ne tür bir konutta oturduğumu anlamamanızı sağlayacak bir durum. Bizde ne Kiki ne de Rex var. Neyse, dün apartmanın girişinde iki köpek karşılaştı ve ben de çok enteresan bir baleye tanık olma fırsatı buldum. Birbirlerinin arkasını koklayan köpeklerin üzerinden geçtim. Neptün'ün arkası kötü mü kokuyor bilmiyorum ama Athena geriye sıçrarken sanki içinde kocaman kanlı biftek bulunan bir demet gülü koklar havasındaydı.

Hayır, ilginç olan şey, tasmaların ucundaki iki insandı. Çünkü şehirde sahiplerinin tasmasını tutanlar köpeklerdir. Yağmur da yağsa, rüzgâr da esse, kar da yağsa günde iki kez gezdirmek gereken bir köpekle gönüllü olarak ilgilenmek, kendi boynuna tasma geçirmek anlamına geliyor; ama kimse bunu anlamış gözükmüyor. Kısacası, Diane Badoise ile Anne-Hélène Meurisse (aralarında yirmi beş yaş olan aynı iki tip), her ikisi de tasmanın ucunda –bu tür durumlar için kaba bir dil sürçmesi!– girişte karşılaştılar. Sanki elleri ayakları bağlıymış gibi becerikşizdiler; çünkü bu durumda etkili olacak tek şeyi yapamıyorlardı: Olacakları engelleyebilmek için kabullenmek. Ama hiçbir yersiz itkisi olmayan saygın peluşları gezdirdiklerine inanıyormuş gibi yaptıklarından, köpeklerine kıç koklamama ya da hayaları yalamama emrini bangır bangır söyleyemezler.

İşte olanlar: Diane Badoise asansörden Neptün'le birlikte çıktığında Anne-Hélène Meurisse tam önünde Athena'yla birlikte bekliyordu. Dolayısıyla köpeklerini, deyim yerindeyse birbirlerinin üzerine attılar ve elbette bu durum işe yaradı. Neptün deliye dönmüştü. Asansörden sakin sakin çıkıp burnunu Athena'nın kıçında bulmak, her gün olan şeylerden değildir. Colombe kairos sözcüğüyle bizim kafamızı beş yıldır şişirmekte. Aşağı yukarı, "uygun an" anlamına gelen Yunanca bu kavram, ona göre Napolyon'un yakalamayı bildiği şey; çünkü kız kardeşim elbette bir askeri strateji uzmanı. Evet, kairos, an sezisi, tamam. Ben de size diyebilirim ki Neptün'ün kairos'u burnunun tam ucundaydı ve hiç tereddüt etmemişti. Eski tarz hafif süvari erliğini hatırladı: Üste çıktı. "Tanrım!" dedi Anne-Hélène Meurisse, sanki kendisi saldırıya kurban gitmiş gibi. "Olamaz!" diye haykırdı Diane Badoise, sanki utanması gereken kendisiymiş gibi. Oysa bir Michoko'suna bahse girerim ki Athena'nın arkasına çıkmak onun aklına gelmezdi. Neyse, tasmalar aracılığıyla ikisi de aynı anda köpeklerini çekmeye başladılar; ama bir sorun oldu ve bu çok ilginç bir harekete neden oldu.

Aslında Diane yukarıya doğru, diğeri de aşağıya doğru çekseydi iki köpek ayrılırdı. Bunun yerine, tasma iplerini yatay tutarak birbirlerinden uzaklaştılar ve asansör kafesinin önü dar olduğundan çabucak bir engelle karşılaştılar: Biri asansörün parmaklıklarıyla, diğeri soldaki duvarla. Aynı anda, ilk çekiştirmeyle dengesi bozulan Neptün yeniden soluklandı ve Athena'nın üzerine bir güzel çullandı. Athena ise uluyarak, çılgına dönmüş gözlerini yuvarlıyordu. O sırada insanlar strateji değiştirerek, daha rahat manevra yapabilmeleri için köpeklerini daha geniş alanlara çekmeye çalıştılar. Ama acil durum vardı: Köpeklerin ayrılamayacakları bir anın geldiğini herkes bilir. Bunun üzerine, birlikte "Ah Tanrım! Ah Tanrım!" diye bağırarak ve sanki erdemleri buna bağlıymış gibi tasmalardan güçleri yettiğince çektiler. Ama telaş içerisinde Diane Badoise hafifçe kaydı ve bileği burkuldu. İşte size ilginç hareket: Bileği dışa doğru burkulurken bütün bedeni de aynı yöne saptı, yalnızca atkuyruğu öte tarafa gitti.

Sizi temin ederim ki muhteşemdi: Bir Bacon denebilir. Bizdeki ebeveyn tuvaletinde beş yıldır çerçeveli bir Bacon var. Tuvalette olan biri, tam anlamıyla. Üstelik de Bacon'vari, yani işkence çeker tarzda, pek iştah açıcı değil. Bu durumun tuvaletteki edimlerin sükûneti üzerinde muhtemel bir etkisi olduğunu hep düşünmüşümdür; tamam, ama burada herkesin kendi tuvaleti var, bundan da asla şikâyet etmedim. Ama Diane Badoise bileğini burkarak bütün bedeniyle eğilip büküldüğünde, dizleri, kolları ve kafasıyla tuhaf açılar yapıp, üstüne bir de yatay atkuyruğu eklendiğinde, bütün bunlar bana anında Bacon'u hatırlattı. Kısacık bir an boyunca, eklem yerlerinden kopmuş bir kuklaya benzedi; beden büyük bir falso yaptı ve saniyenin binde birinde (çünkü her şey çok hızla olup bitti; ama ben beden hareketlerine dikkat ettiğimden, yavaş çekim gibi gördüm), Diane Badoise bir Bacon kişisine benzedi. Bu kişinin bütün bu yıllar boyunca tuvalette bulunma maksadının bu tuhaf hareketi gayet iyi değerlendirmemi sağlamak olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Ardından Diane köpeklerin üzerine düştü ve böylelikle sorun çözüldü; çünkü yere düşüp ezilen Athena, Neptün'den kaçabildi. Ardından karmaşık küçük bir bale yaşandı. Anne-Hélène, bir yandan Diane'a yardım etmek isterken bir yandan da köpeğini şehvetperest canavardan uzak tutmaya çalışıyordu. Neptün ise sahibesinin çığlıklarına ve acısına tamamen ilgisiz, güllü bifteğine doğru çekmeye devam ediyordu. Tam o sırada Bayan Michel dairesinden çıktı ve ben de Neptün'ü tasmasından yakalayarak uzağa çektim.

Zavallı, çok hayal kırıklığına uğramıştı. Aniden yere çöktü ve "şlap şlap" diye gürültülü sesler çıkararak hayalarını yalamaya koyuldu. Bu da zavallı Diane'ın umutsuzluğuna umutsuzluk kattı. Bayan Michel acil servisi çağırdı; çünkü Diane'ın bileği karpuza benzemeye başlıyordu. Ardından Neptün'ü evine götürdü. O sırada Anne-Hélène Meurisse, Diane'la birlikte kalmıştı. Bense evime dönerken kendi kendime konuşuyordum: İyi de gerçek bir Bacon için çabaya değer mi?

Değmediği sonucuna vardım. Çünkü yalnızca Neptün küçük armağanını alamamakla kalmamış, dahası gezintiye de çıkamamıştı.

8
Modern seçkinlerin peygamberi

Bu sabah, France Inter'i dinlerken sandığım gibi biri olmadığımı keşfetmek beni şaşırttı. O zamana dek kültürel eklektizmimin nedenlerini kendi kendini yetiştirmiş bir proleter olmama bağlamıştım. Daha önce belirttiğim gibi, ömrüm boyunca işten çalabileceğim her ânı kitap okumaya, film seyretmeye ve müzik dinlemeye ayırmıştım. Ama kültürel nesneleri yiyip yutmadaki bu çılgınlıkta bence önemli bir zevksizlik yatıyordu. Saygın eserler ile çok daha az saygın olanlar kabaca birbirine karışmıştı.

Okuma alanındaki ilgim çok çeşitli olsa da en az bu alanda eklektiğim. Tarih, felsefe, siyasal iktisat, sosyoloji, psikoloji, pedagoji, psikanaliz kitaplarını okudum. Elbette öncelikle de edebiyat. İlk saydıklarımla ilgilendim; sonuncusu ise bütün yaşamım oldu. Kedimin adının Lev olması Tolstoy'dan. Ondan öncekinin adı Dongo'ydu, Fabrice del Dongo'dan. İlkinin adı Karenina'ydı. Anna Karenina nedeniyle. Ama ben kısaca Kare diyordum ona, maskemin düşmesinden çekindiğim için. Stendhal'dan yana gösterdiğim sadakatsizlik bir yana, zevklerim çok net bir şekilde 1910 öncesi Rusyası'na özgüdür. Ama benim bir köylü kızı olduğum ve mesleki beklentilerimi Grenelle Sokağı 7 numaranın kapıcısı olacak kadar aştığım dikkate alınırsa, dünya edebiyatının değerli bir bölümünü yiyip yutmuş olmakla da övünebilirim; çünkü böyle bir yazgının Barbara Cartland'a ezeli tapınmaya vardıracağı sanılabilir. Polisiye romanlara utanılacak bir eğilimim var elbette, ama ben okuduklarımı yüksek edebiyat sayıyorum. Kimi günler, Bernard Grelier'nin ya da Sabine Pallières'in ziline cevap verebilmek için bir Connelly ya da bir Mankell okumaktan kafamı kaldırmam özellikle güç olu-

yor. Üstelik onların kafalarını kurcalayan şey, Los Angeles polis teşkilatından caz meraklısı Harry Bosch'un tefekkürlerine hiç uygun değil. Özellikle de "Avludan niçin çöp kokusu geliyor?" diye bana sorduklarında.

Varsın Bernard Grelier ile eski bir banker ailesinin mirasçısı aynı ıvır zıvırı dert etsin! Varsın soru kipinin fiilden sonra gerektirdiği kişi zamiri kullanımının insanlığa yeni bir ışık tuttuğunu her ikisi de bilmesin!

Buna karşılık, sinema konusunda eklektizmim uzayıp gider. Amerikan *blockbuster*'larını* da, *auteur* sinemasının eserlerini de seviyorum. Aslında Amerikan ve İngiliz eğlence sinemasını tercihen uzun süre seyrettim. Estetikleştirici gözümle seyrettiğim birkaç ciddi eser dışında, tutkulu ve empatik gözüm ancak eğlenceyle ilişki kurabiliyor. Greenaway bende hayranlık, ilgi ve esnemeye yol açıyor. Oysa ki Bonnie Blue'nun ölümünden sonra Melly ve Mammy'nin, Butler'ların merdiveninden her çıkışında iki gözüm iki çeşme ağlıyorum. *Blade Runner*'ı** da en üst düzey eğlence başyapıtı olarak kabul ediyorum. Yedinci sanatın güzel, güçlü ve uyutucu olmasını, eğlence sinemasının ise uyduruk, eğlenceli ve altüst edici olmasını uzun süre bir yazgı olarak kabul ettim.

Örneğin bugün kendime verdiğim hediye yüzünden sabırsızlıktan yerimde duramıyorum. Bu, örnek bir sabrın meyvesi; ilk kez 1989 Noel'inde gördüğüm bir filmi tekrar seyretme yönündeki uzun süredir ertelenmiş arzunun giderilmesidir.

9
Kızıl Ekim

1989 Noel'inde Lucien çok hastaydı. Ölümün ne zaman geleceğini henüz bilmiyor olsak da eli kulağında olduğunu

* Gişe hasılatı 100 milyon doları geçen filmler.
** 1982 yapımı, Ridley Scott'un yönettiği film.

kesin olarak bilmek bizi bağlar. Hem kendi içimizde, hem de birbirimize bu görünmez bağla bağlanırız. Bir eve hastalık girdiğinde yalnızca bir bedeni ele geçirmekle kalmaz, kalpler arasında da karanlık bir ağ örer ve umut bu ağa gömülür. Projelerimizi ve her soluk alışımızı kuşatan bir örümcek ağı gibi, hastalık yaşamımızı günden güne yiyip yutuyordu. Ben sokaktan geldiğimde kendimi sanki bir yeraltı mezarına girmiş gibi hissediyor ve sürekli üşüyordum. Hiçbir şeyin yatıştıramadığı bir üşüme. Hatta son zamanlarda, Lucien'in yanına yattığımda, sanki onun bedeni benimkinin başka yerden aşırabildiği bütün ısıyı emiyordu.

1988 ilkbaharında teşhis konan hastalık on yedi ay boyunca onu kemirdi ve Noel arifesinde alıp götürdü. Yaşlı Bayan Meurisse apartmanda oturanlardan para toplamıştı. Benim daireme güzel bir çelenk kondu; üstünde hiçbir şey yazmayan bir kurdele vardı. Cenaze törenine tek başına geldi. Dindar, soğuk ve kendini beğenmiş bir kadındı; ama sade ve biraz dolaysız tarzında samimi bir şey vardı. Lucien'den bir yıl sonra o da ölünce, onun iyi bir kadın olduğunu, on beş yıl boyunca pek bir şey konuşmamış olmamıza rağmen onu özleyeceğimi düşündüm.

"Gelininin yaşamını iflah olmazcasına söndürdü. Ruhu huzur bulsun, ermiş bir kadındı," diye eklemişti Manuela, ölünün başında dua eder gibi; genç Bayan Meurisse'e Racine'vari bir nefret besliyordu.

İnce peçeleri ve tespihleriyle Cornélia Meurisse hariç, Lucien'in hastalığı kimsenin ilgisini çekmemişti. Zenginler sıradan insanların insani duyguları daha az yoğun ve daha ilgisizce hissettiklerini sanırlar. Bunun nedeni belki de yoksulların yaşamlarının seyrekleşmiş olması, paranın ve görgü kurallarının, işbilirliğin oksijeninden yoksun olmasıdır. Bizler kapıcı olduğumuzdan, ölümün bizler için vaka-i adiyeden olduğu, tuzu kurular için ise adaletsizliğin ve dramın giysilerine büründüğüne kesin gözüyle bakılır. Ölen bir kapıcı, gündelik yaşamın akışındaki hafif bir boşluktur; hiçbir

trajedinin eşlik etmediği biyolojik bir kesinliktir. Her gün onunla merdivenlerde ya da evlerinin kapısında karşılaşan mülk sahipleri için Lucien asla çıkmadığı hiçliğe geri dönen bir var-olmayandı. Debdebesiz ve yapaylıktan yoksun, yarım yamalak bir yaşam sürdüğünden, öldüğü anda kuşkusuz ancak kısmen isyan duyabilecek bir hayvandı. Herkes gibi bizim de cehennemle cezalandırıldığımız ve ıstırap varlığımızı yiyip bitirirken kalbimiz öfkeyle kavruldukça, ölümün herkese esinlediği korku ve dehşetin kargaşası içinde, kendi kendimize çürüyüp kokuşmayı tamamladığımız buralarda kimsenin aklının ucundan bile geçmiyordu.

Bir sabah, Noel'den üç hafta önce, kedi için şalgam ve ciğerle dolu bir fileyle alışverişten döndüğümde Lucien'i giyinmiş buldum. Dışarı çıkmaya hazırdı. Fularını bile düğümlemiş, ayakta beni bekliyordu. Oda ile mutfak arasında gidip gelmenin bütün gücünü tükettiği ve ürkünç bir solgunluğa büründürdüğü bir kocanın bitkin düşüren voltalarından sonra, bana sanki kefeniymiş gibi gelen bir pijamayı haftalar boyu hiç çıkarmamışken şimdi onu gözleri parıldarken ve çapkın bir yüzle, kışlık paltosunun yakasını tuhaf bir şekilde kırmızılaşmış yanaklarına kadar çıkmış görünce neredeyse bayılacaktım.

"Lucien!" diye haykırdım; onu tutmak, oturtmak, soymak için ona doğru hamle edecektim, hatta hastalığın bana öğrettiği bütün meçhul hareketleri yapacaktım. Son zamanlarda tek bildiğim hareketler bunlardı. Filemi bırakıp ona sarılacaktım. Sıkı sıkıya yapışıp taşıyacaktım. Bütün bu şeyleri nefesim kesilerek, kalbimde tuhaf bir ferahlık hissiyle yapacaktım ki durdum.

"Tam zamanı," dedi Lucien, "seans saat birde."

Salonun sıcağında, gözyaşlarının kıyısında, hiç olmadığım kadar mutluydum. Aylardır ilk kez onun nemli elini tutuyordum. Beklenmedik bir enerji hücumunun onu yatağından kaldırmış olduğunu, giyinme gücü, dışarı çıkma açlı-

ğı verdiğini anlıyordum. Evlilik zevkini bir kez daha paylaşmamızı arzulamıştı. Bunun az zamanı kaldığına bir işaret olduğunu biliyordum. Sondan önceki lütuf ânı. Ama bunun bir önemi yoktu; ben yalnızca bu andan yararlanmak istiyordum. Hastalığın sultasından kurtulmuş bu anlardan, elimin içindeki nemli elinden ve her ikimizi de kat eden zevk titreşimlerinden yararlanmak istiyordum; çünkü, Tanrı'ya şükürler olsun, bu, birlikte zevk alabileceğimiz bir filmdi.

Hemen ardından öldü sanıyorum. Vücudu üç hafta daha direndi; ama ruhu seansın sonunda gitmişti; çünkü böylesinin daha iyi oluğunu biliyordu; çünkü karanlık salonda bana veda etmişti, fazla dokunaklı olmayan bir üzüntüyle, çünkü böyle huzur bulmuştu. Bir hikâyenin anlatıldığı ışıklı ekrana birlikte bakarak, sözcüklerden vazgeçerek birbirimize söylemiş olduğumuz şeye güvenmişti.

Önerisini kabul ettim.

Kızıl Ekim bizim son kez kucaklaştığımız filmdi. Anlatı sanatını öğrenmek isteyen bu filmi görmeli. Akademi, anlatı ilkelerini öğretirken neden Propp, Greimas ya da diğer sıkıcı yazılarda inat eder de bunun yerine bir sinema salonuna yöneltmez diye sorası geliyor insanın. Öncüller, entrika, eyleyenler, serüvenler, arayış, kahramanlar ve diğer yardımcılar: Rus denizaltı askeri üniforması içindeki bir Sean Connery ile gayet donanımlı birkaç uçakgemisi yeterlidir.

Neyse, bu sabah France Inter'den benim meşru kültüre olan eğilimlerimin gayrimeşru kültüre olan başka eğilimlerimin istilası altında kalmasının, benim soydan gelme aşağı konumumun ve tinin aydınlığına tek başıma erişme çabamın izi değil, egemen entelektüel sınıfların çağdaş bir karakteristiği olduğunu öğrendim. Bunu nasıl mı öğrendim? Bir sosyoloğun ağzından. Ama o da Scholl marka patikler giyen bir kapıcı tarafından kutsal bir ikon haline getirilmekten hoşlanır mı pek bilmek isterdim doğrusu. Vaktiyle gün doğumundan günbatımına dek üst düzey eğitimle yıkanmış, ama artık

doğru kültürle yanlış kültür arasındaki sınırın geri dönüşsüz biçimde birbirine karışmış bulunduğu bağdaştırmacılığın kutbu olan entelektüellerin kültürel pratiklerinin evrimini incelerken, bir klasik edebiyat doçentini tarif ediyordu. Vaktiyle Bach dinlemiş, Du Mauriac okumuş, deneysel sanat filmleri seyretmiş bu entelektüel, bugün Haendel ve MC Solaar dinleyen, Flaubert ve John Le Carré okuyan, Visconti'yi ve sonuncu *Die Hard*'ı görmeye giden, öğleyin hamburger, akşamleyin saşimi yiyen biri olup çıkmıştı.

İnsan kendi tekilliğinin işaretini göreceğini sanırken, karşısında egemen bir toplumsal davranış kalıbı keşfedince daima fazlasıyla allak bullak olur. Allak bullak edici ve hatta inciticidir bu. Ben, Renée, elli dört yaşında, kapıcı ve kendi kendini yetiştirmiş biri, rahat bir kapıcı dairesine kapanıp kalmış olmama rağmen, kitlenin kusurlarından beni koruması gereken tecride rağmen, dahası, içine çekildiğim engin dünyanın evrimlerini bilmeyen bu utanç verici karantinaya rağmen, ben, Renée, –Marx okuyan ve *Terminator*'u görmeye sürü halinde giden yüksekokullu küçük Pallières'lerden ya da Assas'ta hukuk öğrenimi gören ve *Aşk Engel Tanımaz*'ın karşısında hıçkıran küçük Badoise'lardan oluşan– günümüz seçkinlerini hareketlendiren aynı dönüşümlerin tanığı olmam, kendime gelmemi zorlaştıran bir şoktur. Çünkü kronolojiye dikkat eden biri şunu çok açık seçik görür ki ben bu yeniyetmeleri taklit etmiyorum; ama eklektik pratiklerim içinde, ben onları geride bıraktım.

Renée, çağdaş seçkinlerin peygamberi.

"Pekâlâ, pekâlâ, neden olmasın," diyorum filemden kedinin dana ciğeri parçasını çıkartırken. Sonra, sıradan bir plastiğin içine iyice paketlenmiş iki küçük kefal filetosunu filenin iyice dibinden çıkartıyorum. Marine yapmayı düşünüyorum, sonra da kişnişe doyurulmuş limon suyu içinde pişireceğim.

Olay o zaman meydana geldi.

Derin düşünce no: 4

İyi bak
Bitkilere
Çocuklara

Bize gelen temizlikçi bir kadın var. Her gün üç saat geliyor; ama bitkilerle annem meşgul oluyor. İnanılır gibi bir karmaşa değil. İki tane sulama kabı var. Biri gübreli su için. Diğeri kireçsiz su için. Bir de püskürteç. Değişik pozisyonlar alabiliyor. "Hedefe nişan", "yağmur" ya da "puslama" şeklinde püskürtebiliyor. Annem her sabah evdeki yirmi yeşil bitkiyi gözden geçirir ve onlara gereken işlemleri uygular. Bu sırada dünyanın geri kalanına tamamen ilgisiz kalarak, bir yığın şey mırıldanır. Annem bitkileriyle ilgilenirken ona her şeyi söyleyebilirsiniz, kesinlikle hiç dikkat etmez. Örneğin: "Bugün uyuşturucu almayı düşünüyorum, overdoz yapacağım," deseniz, alacağınız cevap şu olur: "Kentianın yaprak uçları sararıyor, suyu fazla geliyor, hiç iyi bir şey değil bu."

Paradigmanın başı şimdiden elimizde: Başkalarının sana söylediklerini hiç anlamayarak yaşamını heder etmek istiyorsan, yeşil bitkilerle ilgilen. Ama iş burada bitmiyor. Annem bitkilerin yapraklarına su püskürttüğünde, onu harekete geçiren umudun ne olduğunu gayet iyi anlıyorum. Bunun bitkinin içine nüfuz edecek ve gelişmek için ihtiyaç duyduğu şeyi ona getirecek bir tür merhem olduğunu düşünüyor. Gübre de aynı şekilde. Toprağın içine (aslında Auteuil kapısındaki bahçecilik mağazasında özel olarak her bitki için hazırlattığı toprak-humus-kum-turba karışımına) küçük çubuklar halinde sokuyor gübreyi. Yani annem bitkilerini çocuklarını beslediği gibi besliyor: Kentia için su ve gübre, bizim için taze fasulye ve C vitamini. Paradigmanın odak

noktası bu: Nesneye yoğunlaşın, ona dışardan içeriye doğru yönelen besleyici öğeler getirin ve içe doğru ilerlerken onu büyütün ve ona iyilik yapın. Yaprakların üzerinde bir pıssst ve işte bitki yaşama karşı koyacak donanımda! Kaygı ve umut karışımı gözlerle ona bakılır. Yaşamın dayanıksızlığının bilincindesindir. Olası kazalar karşısında endişe duyarsın ama aynı zamanda gerekeni yapmış olmanın, besleyicilik rolünü yerine getirmenin huzuru içindesindir: İnsan kendini içi rahatlamış hisseder, bir süreliğine güvendedir. Annem hayatı böyle görüyor: Bir sıkımlık pıssssst kadar etkisiz, afsunlayıcı bir dizi eylem, kısa süreli bir güvenlik yanılsaması verir.

Güvensizliklerimizi birbirimizle paylaşsaydık, taze fasulye ile C vitamininin, varlığı beslese bile yaşamı kurtarmadığını ve ruhu beslemediğini kendi kendimize söyleyebilmek için kendi aramızda bir araya gelebilseydik ne kadar iyi olurdu.

10
Grévisse adlı bir kedi

Chabrot kapıcı dairesinin zilini çalıyor.

Chabrot, Pierre Arthens'in kişisel doktoru. Daima bronz tenli, yakışıklı yaşlılardan. Usta'nın önünde ise tam bir yer solucanı gibi kıvrılıp bükülüyor. Yirmi yıldır bana bir kez bile selam vermedi. Beni fark ettiğini bile ifade etmedi. Bazılarının bilincinde beliren şeyin kimilerinin bilincinde belirmemesinin kökenlerini sorgulamak ilginç bir fenomenolojik deneyim olur. Benim görüntümün Neptün'ün kafasına kazınırken Chabrot'nun kafasından pas geçmesi gerçekten de çok büyüleyici.

Ama bu sabah Chabrot'nun bronzluğunun solmuş bir hali var. Yanakları sarkıyor, eli titriyor ve burnu... ıslak. Evet, ıslak. Chabrot, kudretli kişilerin hekimi, burnu akıyor. Üstelik benim adımı telaffuz ediyor.

"Bayan Michel."

Belki de bu Chabrot değil, bir tür dönüşümcü dünyadışı canlı. İmrendirici bir bilgi servisinden yararlanıyor; çünkü asıl Chabrot tanım gereği anonim olan astlarla ilgili bilgilerle zihnini meşgul etmez.

"Bayan Michel," diye tekrar ediyor Chabrot'nun dikiş tutturamamış taklidi, "Bayan Michel."

Evet, öğreneceğiz. Benim adım Bayan Michel.

"Korkunç bir felaket başımıza geldi," diye devam ediyor Akan Burun, vay canına, sümkürmek yerine burnunu çekiyor.

Gürültüyle burnunu çekerek, burun akıntısını asla gitmediği yerlere gönderiyor. Bense, eylemin sürati nedeniyle, söz konusu akıntının geçişini kolaylaştırmak amacıyla onun

Adem elmasının sinirli kasılmalarına tanık olmaya mecburum. Tiksinti verici ama özellikle şaşırtıcı.

Sağa sola bakıyorum. Giriş bomboş. Benim E.T.'nin eğer düşmanca niyetleri varsa, işim bitik.

Kendine geliyor, tekrarlıyor.

"Korkunç bir felaket, evet, korkunç bir felaket. Bay Arthens can çekişiyor."

"Can çekişiyor," dedim, "gerçekten can mı çekişiyor?"

"Gerçekten can çekişiyor, Bayan Michel, gerçekten can çekişiyor. Kırk sekiz saati kaldı."

"Ama daha dün sabah gördüm, turp gibiydi!" dedim şaşkınlıkla.

"Heyhat Bayan, heyhat. Kalp teklediğinde, satır iniverir. Sabah oğlak gibi sıçrarsınız, akşam mezardasınız."

"Evinde mi ölecek, hastaneye gitmiyor mu?"

"Ohoooo, Bayan Michel," diyor bana Chabrot. Neptün'ün tasma takılı hali gibi bakıyor: "Kim ister hastanede ölmeyi?"

Yirmi yıldır ilk kez Chabrot'ya karşı belli belirsiz bir sempati duygusu hissediyorum. Sonuçta o da bir insan, diyorum kendi kendime, sonunda hepimiz birbirimize benziyoruz.

"Bayan Michel," diye devam ediyor Chabrot. Yirmi yıldır hiçbir şey demedikten sonra, bu Bayan Michel abartısı beni iyice şaşkına çeviriyor. "Birçok kişi gelip Usta'yı önce... şeyden önce görmek isteyecektir kuşkusuz. Ama o kimseyi kabul etmek istemiyor. Yalnızca Paul'ü görmeyi arzuluyor. Can sıkıcıları def edebilir misiniz?"

Beni paylaşamazlar. Alışıldık olduğu üzere, ancak bana iş vermek için varlığımın farkına varılmış gibi yapıldığını belirtmeliyim. Ama sonuçta, zaten ben de bunun için burada değil miyim? Şunu da belirtmeliyim ki Chabrot benim bayılacağım şekilde konuşuyor; can sıkıcıları def edebilir misiniz? Bu durum kafamı karıştırıyor. Yürürlükten kalkmış bu nezaket hoşuma gidiyor. Dilbilgisinin kölesiyim ben, diye düşünüyorum, yoksa kedimin adını Grévisse mi koymalıydım? Bu adam rahatımı kaçırıyor, ama nefis bir dil kullanı-

yor. Sonuçta kim ister hastanede ölmeyi? diye soruyor yakışıklı yaşlı. Kimse. Ne Pierre Arthens, ne Chabrot, ne ben, ne Lucien. Bu zararsız soruyu sorarak, Chabrot hepimizi insan yaptı.

"Elimden geleni yapacağım," diyorum, "ama onların ardından merdivenlere kadar da gidemem."

"Hayır," diyor, "ama vazgeçirebilirsiniz. "Usta kapısını kapadı dersiniz."

Bana tuhaf tuhaf bakıyor.

Dikkat etmem gerek, çok dikkatli olmalıyım. Bu aralar kendimi koyveriyorum. Küçük Pallières olayı gibi. *Alman İdeolojisi*'nin adını anmam tuhaftı. Eğer Pallières bir istiridyenin yarısı kadar zeki olsaydı bu sözcükler kulağına bir yığın can sıkıcı şey fısıldardı. Şimdi de ultraviyoleyle kızartılmış bir pinpon bayatlamış sözcük yapıları kullanıyor diye önünde kendimden geçiyorum ve bütün ağırlığımı unutuyorum.

Gözlerimde çakan kıvılcımı bastırarak, elinden geleni yapmaya can atan ama yine de merdivene kadar insanların peşinden gitmeyen her iyi kapıcının camsı bakışlarını takınıyorum.

Charbot'nun tuhaf hali kayboluyor.

Verdiğim bütün zararların izini silmek için küçük bir sapkınlık yapmama izin veriyorum.

"*Bir* enfarktüs çeşidi mi?" diye soruyorum.

"Evet," diyor Charbot, "bir enfarktüs."

Bir sessizlik.

"Teşekkürler," diyor.

"Bir şey değil," cevabını veriyor ve kapımı kapıyorum.

Derin düşünce no: 5

Herkesin
Hayatı
Şu askerlik hizmeti

Bu derin düşünceden çok gurur duyuyorum. Bunu Colombe'a borçluyum. Hiç olmazsa bir kez benim yaşamımda bir işe yaradı. Ölmeden önce bunu söyleyebileceğimi sanmıyordum.

Baştan beri Colombe'la ben savaştık; çünkü Colombe'a göre yaşam, karşındakini yok ederek zafer kazanmak gereken sürekli bir mücadele. Rakibini ezmemişse ve onun alanını kıtı kıtına yaşayabileceği kadar daraltmamışsa kendini güvende hissedemez. Başkalarına yer olan bir dünya onun entipüften savaşçı ölçütlerine göre tehlikeli bir dünyadır. Ama aynı zamanda, ufacık bir temel görev için onlara muhtaçtır: Onun gücünü birinin kabul etmesi gerekir. Dolayısıyla vaktini olası tüm imkânlarla beni ezmeye çalışmanın yanısıra, benim ona, kılıç çeneme dayalıyken, en iyi olduğunu ve onu sevdiğimi söylememi de ister. Bu beni günlerce deli eder. Her şeye tüy diken ise en ufak bir farkındalığı olmayan Colombe'un, hayatta en fazla ödümü patlatan şeyin gürültü olduğunu meçhul bir nedenle anlaması oldu. Sanırım bu onun tesadüfen yaptığı bir keşif. Birinin sessizliğe ihtiyaç duyabileceği onun aklına asla kendiliğinden gelmez. Sessizliğin içeriye gitmeyi sağladığını, yalnızca dışarıdaki yaşamla ilgilenmeyenlere gerektiğini onun anlayabileceğini sanmıyorum; çünkü onun içi dışarısı kadar, sokak kadar kaotik ve gürültülüdür. Neyse, sonuçta benim sessizliğe ihtiyacım olduğunu anladı. Üstelik de şansızlık eseri, benim odam onunkinin yanında. Gün boyu gürültü yapıyor. Telefonda uluyor, çok yüksek sesle müzik dinliyor (ve bu, beni gerçekten öldürüyor), kapıları çarpıyor, her yaptığı işe yüksek sesle başlıyor. Saçlarını taramak ya da çekmecede bir kalem aramak gibi sabır

gerektiren şeyler de buna dahil. Kısacası, insani bakımdan ona kapalı olduğumdan hiçbir şeyimi istila edemeyeceğinden, ses uzamımı işgal ediyor ve hayatımı sabahtan akşama kadar çürütüyor. Dikkat edin ki buraya varmak için insanın çok yoksul bir toprak anlayışı olmalı. Ben, bulunduğum yeri önemsemem, yeter ki kafamın içinde bir engelle karşılaşmadan yol alabileyim. Ama Colombe bu durumu bilmediği gibi felsefeye de dönüştürür: "Benim can sıkıcı kız kardeşim hoşgörüsüz ve sinirleri zayıf zavallının tekidir, başkalarından nefret eder ve herkesin ölmüş olduğu bir mezarlıkta oturmayı tercih eder; oysa ben, açık, neşeli ve hayat dolu yapıda biriyim." Nefret ettiğim bir şey varsa, insanların kendi güçsüzlüklerini ya da yabancılaşmalarını amentüye dönüştürmeleri. Colombe varken çok şanslıyım!

Ama Colombe son birkaç aydır evrenin en tüyler ürpertici ablası olmakla yetinmiyor. Kaygı verici davranışlarda bulunma zevksizliğini de gösteriyor. Buna gerçekten ihtiyacım yok: Abla yerine saldırgan bir müshil ilacı, üstelik de onun zavallılıklarını seyretmek. Birkaç aydan beri Colombe kafaya iki şeyi takmış durumda: Düzen ve temizlik. Sonuç gayet hoş: Bir zombi olan ben pasaklıya dönüştüm. Vaktini tiz sesiyle bana bağırarak geçiriyor; çünkü mutfakta kırıntılar bıraktım, çünkü bu sabah duşta bir saç teli kalmış. Üstelik yalnızca da bana öfkelenmiyor. Dağınıklık ve kırıntı yüzünden sabahtan akşama dek herkesi fırçalıyor. Akla hayale sığmayan bir pazar yeri olan odası klinik halini aldı: Her şey düzenli, tek bir toz tanesi bile yok, eşyalar yerli yerinde. Bayan Grémond temizlik yaptığında her şeyi tıpatıp aynı yere koymazsa vay haline! Sanki hastane. Sonuçta Colombe'un bu kadar manyak olması beni rahatsız etmez, bana ne! Ama katlanamadığım şey, cool kız rolü oynamaya devam etmesi. Bir problem var ama herkes bunu görmezden geliyor. Colombe ikimizden birinin hayatı "Epikürcü tarzda" ele aldığı iddiasında hâlâ. Yine de sizi temin ederim ki günde üç kez duş yapmakta ve bir başucu lambası yerinden üç santim kımıldadı diye deliler gibi bağırmakta Epikürcü bir yan yok.

Colombe'un problemi ne? Ben bunu hiç bilmiyorum. Belki de herkesi ezmek isteye isteye, kelimenin gerçek anlamında askere dönüştü. Her şeyi nizami yapıyor, ovarak parlatıyor, temizliyor, tıpkı orduda olduğu gibi. Askerin düzen ve temizlik takıntısı bilinir. Muharebenin düzensizliğine, savaşın pisliğine ve ardında bıraktığı tüm o insan parçalarına karşı savaşmak için bu şarttır. Aslında Colombe belki de normu ortaya çıkaran şiddetli bir vaka, bilmiyorum. Hepimiz hayatı askerlik yapar gibi ele almıyor muyuz? Terhisi ya da muharebeyi beklerken elimizden geleni yapmıyor muyuz? Kimileri odalarını ova ova temizliyorlar, kimileri işten kaytarıyor, iskambil oynayarak vakit geçiriyor, kaçakçılık yapıyor, entrika çeviriyor. Subaylar emrediyor, askerler itaat ediyor, ama kapalı kapılar ardında oynanan bu komediye kimse kanmıyor: Bir sabah ölüme gitmek gerekecek, subaylar da askerler de, sersemler de, kaçak sigara satan ya da tuvalet kâğıdı pazarlayan küçük kurnazlar da, herkes.

Bu arada, temel psikolojik varsayımımı size belirteyim: Colombe'un içi öylesine kaotik, hem boş hem de tıkabasa dolu ki kendi içini düzelterek ve temizleyerek kendi kendini düzenlemeye çalışıyor. Gülünç değil mi? Psikanalistler, metaforun büyük bilgelerin işi olduğuna inanan komikler. Bunun uzun zamandır farkındayım. Aslında, ilk altı yılın işi. Ama annemin psikanalist dostlarının en ufak söz oyunuyla alay etmelerini duymalı insan! Bir de annemin aktardığı saçmalıkları! Çünkü herkese kendi psikanalistiyle seanslarını sanki Disneyland'a gitmiş gibi anlatıyor: "Aile hayatım" atraksiyonu, "annemle yaşamım" buz sarayı, "annemsiz hayatım" büyük yarış pisti, "cinsel hayatım" dehşet müzesi (ben işitmeyeyim diye ses alçaltılır) ve sonunda, ölüm tüneli "menopoz-öncesi kadın yaşamım."

Ama Colombe'ta beni korkutan şey, genellikle hiçbir şey hissetmediği izlenimi edinmem. Colombe'un duygu olarak ortaya koyduğu her şey öylesine oyunlu, öylesine yanlış ki bir şey hissedip hissetmediğini düşünüp duruyorum. Kimi zaman da bu beni korkutuyor. Belki de tamamen hasta, ne pahasına olursa olsun sahici bir şeyler arıyor olabilir; bulursa belki de anlamsız bir eylem

gerçekleştirecek. Gazete başlıklarını şimdiden görüyorum: "Grenelle Sokağı Neron'u: Genç bir kadın aile evini ateşe verdi. Neden yaptığı sorulduğunda, bir duygu hissetmek istemiştim, cevabını verdi."

Tamam, pekâlâ, biraz abartıyorum. Üstelik ben piromaniyi teşhir edebilecek konumda değilim. Ama bu arada, yeşil mantosunun üzerinde kedi tüyleri var diye bas bas bağırmasını dinlerken, kendi kendime, "Zavallım benim, savaşı baştan kaybettin. Bunu bilseydin kendini daha iyi hissederdin," diyorum.

11
Moğol isyanlarının üzüntüsü

Kapıcı dairesinin kapısı hafifçe vuruluyor. Manuela bu, bugünlük izin vermişler.

"Usta can çekişiyor," diyor. Chabrot'nun yanık havasını tekrarlarken ironi katıyor mu anlayamıyorum. "Meşgul değilseniz, çayı şimdi içelim?"

Fiillerin zaman uyumundaki bu aldırmazlık, soru hali yerine dilek-şart kipi kullanımı, sürgün diline mahkûm yoksul bir Portekizli olduğu için Manuela'nın sözdizimi karşısındaki bu özgürlüğü, Chabrot'nun denetimli ifadeleri kadar kullanım dışı.

"Merdivende Laura'ya rastladım," diyor otururken, kaşları çatık. "Çişi gelmiş gibi tırabzanda duruyordu. Beni görünce gitti."

Laura, Arthens'lerin küçük kızı. Pek az ortalıkta görünen nazik bir kız. Büyüğü Clémence ise ketlenmenin cisimleşmiş hali, hem de acı verici. Ayinlerle, dini bayramlarla ve uçları işlemeli haçlarla süslü kasvetli ömürlerinin sonuna dek kocasının ve çocuklarının kafasını ütülemeye aday bir sofu. Tekne kazıntısı Jean ise enkaza dönmüş bir uyuşturucu müptelası. Çocukken sevimli bir yumurcaktı, hayran gözlerle babasının ardından pıtı pıtı yürürdü, sanki yaşamı ona bağlıymış gibi. Ama uyuşturucu kullanmaya başladığından beri değişim şaşırtıcı oldu: Yerinden kımıldamıyor artık. Tanrı'nın ardında boş yere koşarak heder edilmiş bir çocukluktan sonra, artık hareketleri sanki kösteklenmiş gibi. Bir yerden bir yere kesik kesik gidiyor. Merdivenlerde, asansörün önünde ve avluda giderek daha uzun süre durup kalıyor. Kimi zaman benim paspasın üzerinde ya da çöp tenekelerinin konduğu yerde

uyuduğu bile oluyor. Çay güllerinin ve bodur kamelyaların tarhının önünde donmuş bir özenle beklediği bir gün, yardıma ihtiyacı olup olmadığını sordum. Şakaklarına inen bakımsız kıvırcık saçları ve nemli, titreyen bir burnun üzerindeki ağlamaklı gözleriyle giderek daha fazla Neptün'e benziyordu.

"Yo, yo, hayır," cevabını verdi. Konuşması da hareketleri gibi kesik kesikti.

"En azından oturmak ister misiniz?" diye telkinde bulunmuştum.

"Oturmak ister misiniz?" diye tekrarlamıştı, şaşkın. "Yo, yo, niçin?"

"Biraz dinlenmeniz için," demiştim.

"Evet, eveeet," demişti, "Yok, yok."

Bunun üzerine onu kamelyalarla yalnız bırakarak pencereden gözledim. Çok uzun bir zaman sonunda, çiçekleri seyretmekten güç bela vazgeçti ve yavaş hareketlerle benim daireme yeniden yöneldi. O zili çalmakta başarısız kalmadan önce ben kapıyı açtım.

"Biraz hareket edeceğim," dedi bana ama beni görmüyordu. İpeksi saçları gözlerinin önünde hafifçe birbirine karışmış. Belirgin bir çaba sarfederek soruyor: "Şu çiçekler... Adları ne?"

"Kamelyalar mı?" diye sordum. Şaşırmıştım.

"Kamelyalar..." diye tekrarladı yavaşça, "kamelyalar... Teşekkürler Bayan Michel," dedi sonunda, iyice toplamış bir sesle.

Ve çekip gitti. Onu bir daha haftalarca görmedim. Ta bu kasım sabahına dek. Benim dairenin önünden geçerken onu tanıyamadım, öyle düşkünleşmişti ki. Evet, düşüş... Herkes, hepimiz buna mahkûmuz. Ama genç bir adam bir daha ayağa kalkamayacağı bir noktaya vaktinden önce gelirse, bu öylesine gözle görülür ve açık seçik bir durum olur ki merhametten insanın kalbi sıkışır. Jean Arthens, pamuk ipliğine bağlı bir yaşamda sürünürken işkence çeken bir beden. Asan-

sörü çalıştırmayı gerektiren basit hareketleri nasıl yapabilecek diye korkarak düşünürken, aniden Bernard Grelier ortaya çıktı. Jean'ı tuttu, tüy gibi kaldırdı da beni müdahale etmekten kurtardı. Bu olgun ve cılız adamın bitmiş bir bedeni kollarında taşıdığını kısa bir an gördüm. Sonra, merdivenin dipsiz kuyusunda birlikte yok oldular.

"Ama Clémence gelecek," dedi Manuela. Saçma, ama benim sessiz düşüncelerimin akışını daima takip eder o.

"Chabrot gitmesi için ona rica etmemi istedi benden," dedim düşünceli düşünceli. "Yalnızca Paul'ü görmek istiyor."

"Üzüntüden baronun karısı bir toz bezine sümkürdü," diye ekliyor Manuela, Violette Grelier'den söz ederken.

Şaşırmadım. Sonlar yaşanırken hakikat ortaya çıkar. Pierre Arthens nasıl ipektense, Violette Grelier de toz bezinden. İkisi de kendi yazgısına hapsolmuş, kem küm etmeden yüzleşmek zorundalar. Kendini hangi yanılsamayla avutmak istemiş olursa olsun, herkesin sonsözü özü neyse o olur daima. İnce çamaşır giymek, hastaya sağlıklı olma hakkı vermez.

Çayları getiriyorum. Sessizce yudumluyoruz. Sabahları birlikte hiç çay içmedik. Ritüel protokolümüzdeki bu kırılmanın tuhaf bir tadı var.

"Nefis," diye mırıldanıyor Manuela.

Evet, nefis. Çünkü iki şeyi birden bağışlamanın zevkini tadıyoruz. Biri, olayların akışındaki bu kopuşla birlikte, gerçekliğin içinde kistleşsin, böylece anlam ve dayanıklılık verebilsin diye her öğleden sonra birlikte şekillendirdiğimiz ve bu sabah ihlal edilince aniden tüm gücüne kavuşan bir ritüelin kımıltısızlığının feda edildiğini görmek. Ama, aynı zamanda, mekanik jestlerin yeni bir atılım kazandığı, solumanın, içmenin, dinlenmenin, yeniden servis yapmanın, yudum yudum ve tadını çıkararak içmenin yeni bir doğum anlamına geldiği bu münasebetsiz sabahta, sanki değerli bir nektarı olağanüstü bir bağış yapmışız gibi tadıyoruz. İhlal

ettiğimiz için daha büyük bir hazla yönetebileceğimiz bir ritüelin gücüyle hayatlarımızın karşısına çıkan bu anlar, kalbi ruhun kıyısına yerleştiren büyülü parantezlerdir; çünkü birazcık sonsuzluk, kaçamak da olsa yoğun bir şekilde gelip aniden zamanı döllemiştir. Dışarıda, dünya uğulduyor ya da uyukluyor, savaşlar patlak veriyor, insanlar yaşayıp ölüyor, uluslar yok oluyor, bir süre sonra batacak başka uluslar doğuyor. Bütün bu gürültü ve öfke içinde, bu taşkınlar ve bu çatlamalar içinde, dünya yol alıyor, tutuşuyor, parçalanıyor ve yeniden doğuyor, insan yaşamı ise çırpınıp duruyor.

O halde, bir fincan çay içelim.

On üçüncü yüzyıldaki Moğol kabilelerinin isyanına, ölümlere ve yıkımlara yol açtığı için değil, Song kültürünün meyvelerinden en değerlisini, çay sanatını da yok ettiği için üzülen *Çay Kitabı*'nın yazarı Kakuzo Okakura gibi ben de çayın önemsiz bir içecek olmadığını biliyorum. Bir ritüel halini aldığında, küçük şeylerdeki büyüklüğü görme yeteneğinin merkezini o oluşturur. Güzellik neredediır? Diğerleri gibi ölmeye mahkûm büyük şeylerin içinde mi, yoksa hiçbir iddiada bulunmadan, anın içine bir sonsuzluk tomurcuğu yerleştirmeyi bilen küçük şeylerde mi?

Çay ritüeli, aynı jest ve yudumlamaların bu değerli sürdürülüşü, basit, sahici ve rafine duyumlara bu yükseliş; çay, yoksulların olduğu kadar zenginlerin de içeceği olduğundan bir aristokrat zevkine sahip olma izninin pek az masrafla herkese bu verilişi; yani çay ritüeli, hayatlarımızın saçmalığında dingin bir uyum gediği açmak gibi olağanüstü bir erdeme sahiptir. Evet, evren boşlukla elbirliği yapar, kayıp ruhlar güzelliğe ağlar, anlamsızlık bizi kuşatır. O halde, bir fincan çay içelim. Sessizlik olur, dışarıda esen rüzgâr işitilir, sonbahar yaprakları hışırdar ve uçuşur, kedi sıcak bir ışık içinde uyur. Ve her yudumda zaman iyice yücelir.

Derin düşünce no: 6

Sabah kahvaltısında
Ne okuduğunu söyle bana
Ne gördüğünü
Bileyim ben de
Kim olduğunu

Her sabah kahvaltıda babam kahve içer ve gazete okur. Aslında birden çok gazeteyi: Le Monde, Le Figaro, Libération ve haftada bir kez de L'Express, Les Échos, Time Magazine ve Courrier International. Ama en büyük mutluluğu, önünde Le Monde varken ilk fincan kahvesiyle tattığını biliyorum. Tam yarım saat boyunca okumaya gömülür. Bu yarım saatten yararlanabilmek için gerçekten çok erken kalkması gerekir; çünkü günleri çok dolu. Ama her sabah, gece toplantı olmuş ve ancak iki saat uyumuş olsa bile, saat altıda kalkar ve gayet koyu kahvesini içerken gazetesini okur. Babam her gün böyle kendini oluşturur. "Kendini oluşturur" diyorum; çünkü her seferinde yeni bir yapım olduğu kanısındayım, sanki geceleyin her şey küle dönmüş de sıfırdan başlamak gerekiyormuş gibi. Bizim evrenimizde insan yaşamı böyle yaşanıyor: Yetişkinlik kimliğini sürekli yeniden oluşturmak gerekir; insana umutsuzluk veren ve aynanın karşısına geçip inanmak zorunda kaldığı yalanlar anlatan, gayet kırılgan, bu eğri büğrü ve geçici toparlanmayı sürekli yeniden yaşamak gerekir. Babam için gazete ve kahve onu önemli insana dönüştüren sihirli değneklerdir. Balkabağını saltanat arabasına dönüştüren gibi. Bundan büyük bir tatmin bulduğunu unutmayın: Sabahın altısında kahvesinin önünde otururkenki kadar sakin ve gevşemiş bir halde onu hiç görmedim. Ama ya ödenecek bedel! Yanlış bir yaşam sürerken ödenecek bedel! Maskeler düştüğünde, bir kriz meyda-

na geldiği için –ve faniler arasında hep olur– hakikat korkunçtur! Bay Arthens'e bakın, altıncı kattaki gastronomi eleştirmeni, ölmek üzere. Bu öğle, annem alışverişten tornado gibi döndü ve daha antredeyken ortaya konuştu: "Pierre Arthens can çekişiyor!" Ortalık, Anayasa ve bendim. Haberin pat diye düşüverdiğini söylemeliyim. Saçları hafifçe bozulmuş annemin hayal kırıklığına uğramış bir hali vardı. Akşamleyin babam geldiğinde haberi bildirmek için üzerine atladı. Babam şaşırmış gözüktü: "Kalp mi? Bu kadar çabuk mu?" diye sordu.

Bay Arthens'in gerçek anlamda kötü biri olduğunu söylemeliyim. Babam ise tam bir yumurcak. Gülünç olmayan yetişkin rolü oynuyor. Ama Bay Arthens... seçmece bir kötü. Kötü derken, kötü yürekli, acımasız ya da despot biri demek istemiyorum. Birazcık bu da var elbette. Hayır, "gerçek bir kötü" derken, içinde iyi olan ne varsa inkâr etmiş ve yaşarken cesede dönmüş biri demek istiyorum. Çünkü asıl kötüler herkesten nefret ederler; bu kesin, ama özellikle de kendilerinden nefret ederler. Birisi kendinden nefret ettiğinde bunu hissetmez misiniz siz? Bu onu yaşarken ölü kılar, kendi olmanın bulantısını hissetmemek için kötü duyguları kadar iyi duygularını da uyuşturur.

Pierre Arthens'in gerçek bir kötü olduğu kesin. Onun gastronomi eleştirisinin tartışmasız önderi ve Fransız mutfak dünyasının eşsiz sözcüsü olduğu söyleniyor. Bu beni şaşırtmaz. Benim fikrimi sorarsanız, Fransız mutfağı acınacak bir şeydir. Bunca deha, bunca imkân, kaynak, bu kadar ağır bir sonuç için... Ya o şiş karnı osurtacak soslar, dolmalar ve pastalar! Zevksizlik... Ağır olmadığında da mümkün olduğunca cilveli: Ölü gömücüsü kadar neşeli gözüken uşakların taşıdığı yalancıktan Zen tabaklar içinde stilize üç turpla ve iki tane suyosunu jöleli Saint-Jacques deniz kabuklusuyla açlıktan ölürsünüz. Cumartesi böyle çok lüks bir restorana gittik; Napoléon's Bar. Colombe'un yaşgününü kutlamak için ailecek çıkmıştık. Yemekleri her zamanki sevimliliğiyle Colombe seçti: Kestaneli iddialı zımbırtılar, adı güçlükle telaffuz edilebilen otlarla pişirilmiş oğlak, Grand Marnier'ye yapılmış yumurtalı krema (dehşetin doruğu!). Yumurtalı krema, Fransız mutfağının simgesi: Hafif

olduğu iddia edilen ama ilk yiyen Hıristiyanı boğan bir saçmalık. Ben antre olarak hiçbir şey yemedim (benim can sıkıcı anoreksim üzerine Colombe'un saptamalarından sizi esirgiyorum) ve sonra, altmış üç avroluk körili barbunya filetosundan yedim (balıkların altında zar şeklinde kabak ve havuç krokanlar vardı) ve sonra, otuz dört avroya, menüde bulduğum en az kötü şeyi söyledim: Acıçikolatalı bir fondan. Size söylemeliyim: O fiyata, Mc Donald's'da yıllık aboneliği tercih ederdim. En azından, zevksizlikte iddiasızlar. Salonun ve sofranın dekorasyonu üzerinde süslemeler de yapmıyorum. Fransızlar bordo örtülü ve bol altın kaplamalı "İmparatorluk" geleneğinden ayrılmak istediklerinde, hastane stilini seçerler. Le Corbusier iskemlelere (annem "Corbu'nün" der) oturulur, fazlasıyla Sovyet bürokrasisine özgü geometrik biçimli beyaz sofra takımlarında yemek yenir, tuvaletlerde eller hiçbir şeyi emmeyecek kadar ince havlulara kurulanır.

Arılık, sadelik, bu değil. "Peki sen ne yemek isterdin?" diye bana sordu Colombe öfkeli bir havada, çünkü daha ilk barbunyamı bile bitirmeyi başaramamıştım. Cevap vermedim. Çünkü bilmiyorum. Küçük bir kızım sonuçta ben. Ama mangalardaki kişilerin başka türlü bir yemek yeme tarzı var. Basit, rafine, ölçülü, hoş bir hali var. Güzel bir tabloya bakar gibi ya da güzel bir koroda şarkı söyler gibi yemek yiyorlar. Ne fazla, ne az, ölçülü. Kelimenin iyi anlamında. Belki de tamamen yanılıyorum; ama Fransız mutfağı bana yaşlı ve iddialı gibi geliyor, oysa Japon mutfağı, sanki... sanki ne genç ne yaşlı. Sonsuz ve tanrısal.

Neyse, Bay Arthens can çekişiyor. Gerçek kötü rolüne girebilmek için sabahları ne yapardı acaba diye düşünüyorum. Belki rekabet kurallarını okurken sert bir kahve içiyordu ya da sote patates ve sosisliyle Amerikan tarzı bir kahvaltı ediyordu. Sabahları biz ne yapıyoruz? Babam kahve içerken gazetesini okuyor, annem katalogları karıştırırken kahve içiyor, Colombe, France Inter'i dinlerken kahve içiyor ve ben mangaları okurken çikolata içiyorum. O sırada, Taniguchi'nin mangalarını okuyorum. Erkeklere dair bana çok şey öğreten bir deha o.

Ama dün anneme çay içebilir miyim diye sordum. Annem kahvaltıda siyah çay içer, bergamutlu çay. Ben bunu o kadar korkunç bulmam, kötülerin içeceği olan kahveden her zaman daha kibar bir hali var. Ama restoranda dün akşam annem yaseminli çay söyledi, bana da tattırdı. Onu öyle güzel, öyle "ben" buldum ki bu sabah, artık sabah kahvaltılarında bunu içmek istediğimi söyledim. Annem tuhaf tuhaf bana baktı ("vücuttan atılamamış uyku ilacı" hali) sonra da "evet, evet küçüğüm, yaşın geldi artık" dedi.

Kahve ve gazeteye karşı çay ve manga: Yetişkinlerin iktidar oyunlarının üzücü saldırganlığına karşı zarafet ve büyüleyicilik.

12
Hayalet komedi

Manuela gittikten sonra her türlü bağlayıcı işe koştum: Ev işi, girişi paspaslama, çöpleri dışarı çıkarma, prospektüslerin toplanması, çiçeklerin sulanması, kedi mamasının hazırlanması (gayet kalın derili bir dilim jambon), kendi yemeğimin hazırlanması –domatesli, fesleğenli ve parmesanlı soğuk Çin böreği– gazete okuma, çok güzel bir Danimarka romanı okumak için inime kapanma, girişte kriz yönetimi; çünkü Arthens'lerin küçük kızı, Clémence'ın ablası Lotte, Granpy onu görmek istemiyor diye kapımın önünde ağlıyor.

Saat yirmi birde işimi bitirmiştim. Kendimi aniden yaşlanmış ve çok bitkin hissettim. Ölüm beni korkutmaz, Pierre Arthens'inki hiç korkutmaz, ama bu bekleyiş dayanılmaz. Muharebelerin yararsızlığını hissettiğimiz o "henüz değil"in ertelenmiş boşluğu. Mutfakta oturuyorum, sessizce, ışığı yakmadan. Saçmalığın acı duygusunu hissediyorum. Aklım yavaş yavaş sapıyor. Pierre Arthens... Kaba despot, şan, şöhret ve şeref düşkünü. Kavranılmaz bir kuruntuyu kendi sözcükleriyle takip etmek için sonuna dek çabalayan, sanat özlemi ile iktidar açlığı arasında parçalanmış biri... İyi de hakikat nerede? Yanılsama nerede? İktidarda mı sanatta mı? Hepimizi harekete geçiren tahakküm açlığını, yaralıtıcı bir kendini beğenmişlik suçu olarak teşhir eden bizler, insan yaratılarını gayet iyi öğrendiğimiz söylemlerin gücüyle göklere çıkartıyor değil miyiz? Evet, hepimiz. Görünür iktidarı reddetmişken, zihninde güç düşlerinin peşinde koşmaya devam eden, daracık konutundaki yoksul kapıcı kadın da dahil.

Hayat nasıl geçiyor? Bu hayalet komedideki rolümüzü sürdürmeye günbegün çabalıyoruz. Biz primatların faaliyetimizin özü, kendi alanımızı korumak ve sürdürmekten ibaret. Böylelikle bu alan bizi korur ve kabilenin hiyerarşik merdiveninden tırmanmaya ya da bu merdivenden inmemeye ve zevk için olduğu kadar vaat edilen soy için de elimizden gelen bütün yöntemlerle –hayalde bile olsa– zina işlemeye bizi teşvik eder. Böylece enerjimizin gözardı edilemeyecek bir bölümünü yıldırmak ya da baştan çıkarmak için kullanıyoruz. Bu iki strateji, tek başına, bizim conatus'umuzu harekete geçiren hiyerarşik ve cinsel alan arayışını sağlıyor. Ama bunlardan hiçbirinin bilincinde değiliz. Aşktan söz ediyoruz, iyilikten ve kötülükten, felsefeden ve uygarlıktan ve susamış kenenin sıcacık iri köpeğine sarılması gibi bu saygın ikonlara sarılıyoruz.

Bununla birlikte, zaman zaman, hayat bize hayalet bir komedi gibi geliyor. Bir düşten çekilip çıkarılmış gibi, kendi hareket edişimize bakıyoruz ve ilkel gereksinimlerimizin karşılanması için gereken dirimsel harcamayı saptamanın verdiği şaşkınlıkla, sanatın ne olduğunu kendi kendimize sorup duruyoruz. Yüzümüzü buruşturma ve kaş göz işareti yapma taşkınlığımız bize aniden anlamsızlığın doruğu gibi gelir. Yirmi yıllık bir borçlanmanın meyvesi olan yumuşacık küçük yuvamız, nafile bir barbar gelenek olur. Bunca güçlükle kazanılmış ve tamamen geçici olan toplumsal merdivendeki konumumuz ise kaba bir övüngenlik gelir. Soyumuzdan gelenleri yepyeni bir gözle ve dehşet içinde seyrederiz; çünkü özgeciliğin giysileri olmaksızın, üreme eylemi tamamen yersiz görünür. Geriye bir tek cinsel hazlar kalır. Ama primal sefaletin ırmağına sürüklendiklerinde, bunlar da ırmağın akışına kapılırlar. Aşksız jimnastik bizim iyi öğrenilmiş derslerimiz kapsamında değildir.

Sonsuzluğu kavrayamayız.

Eğitim ve öğretim yılları boyunca bizde iz bıraksın diye çabalanan romantik, politik, entelektüel, metafizik ve ahlaki

bütün inançların doğamızın en derinindeki sunakta alabora olduğu bu günlerde, büyük hiyerarşik dalgaların kat ettiği toprak alanı olan toplum, Anlam hiçliğine gömülüyor. Zenginler ve yoksullar, düşünürler, araştırmacılar, karar vericiler, köleler, kibarlar ve kötüler, yaratıcılar ve vicdanlılar, sendikacılar ve bireyciler, ilericiler ve tutucular, hepiniz dışarı! Ortalama primatın genetik haritasına kayıtlı yüz buruşturmaları ve gülümsemeleri, yaklaşımları ve süslemeleri, dilleri ve kodlarıyla, ya safa girmek ya da ölmek anlamına gelen ilkel insanımsılardan başka bir şey değiller.

Bu günlerde sanata umutsuzca ihtiyacınız var. Tinsel yanılsamanızla bağ kurmayı coşkuyla arzuluyorsunuz, bu dünyadan şiirin ve yüceliğin bütünüyle bertaraf edilmemesi için bir şeylerin sizi biyolojik yazgılardan kurtarmasını tutkuyla diliyorsunuz.

O zaman, bizim tahakkümcü türümüze özgü gelenek ve göreneklerolan çekişme ve mücadelelerin el ele dansından kurtulabilmek ve bu patetik tiyatroya sanatın ve önemli eserlerinin damgasını vurabilmek için ya bir fincan çay içiyorsunuz ya da bir Ozu filmi seyrediyorsunuz.

13
Sonsuzluk

Saat yirmi birde videoya Ozu'nun bir filmini koyuyorum: *Munakata Kız kardeşler.* Bu ay seyrettiğim onuncu Ozu bu. Neden mi? Çünkü Ozu beni biyolojik yazgılardan kurtaran bir deha.

Her şey bir gün Angèle'e, şu kütüphaneci küçük kıza, Wim Wenders'in ilk filmlerini çok sevdiğimi söylememle başladı. Bana, Peki ya *Tokyo-Ga*'yı gördünüz mü? dedi. Ozu'ya ayrılmış olağanüstü bir belgesel olan *Tokyo-Ga*'yı seyredince elbette Ozu'yu keşfetme arzusu duyuyorsunuz.

Ben de Ozu'yu keşfettim ve hayatımda ilk kez sinema sanatı sanki gerçek bir eğlenceymiş gibi beni hem güldürdü hem ağlattı.

Kaseti çalıştırıyorum ve yaseminli çayımı yudumluyorum. Uzaktan kumanda denen şu laik tespih sayesinde de zaman zaman geriye dönüyorum.

İşte size olağanüstü bir sahne.

Ozu'nun fetiş aktörü, eserinin çıkış yolu, olağanüstü insan, sıcaklık ve mütevazılık saçan Chishu Ryu'nun oynadığı baba, yani birazdan ölecek olan baba, kızı Setsuko'yla Kyoto'da yaptıkları gezinti sırasında söyleşiyor. Pirinç rakısı içiyorlar.

BABA

Ya şu Yosun Tapınağı! Işık, yosunu iyice belirginleştiriyordu.

SETSUKO

Hele o üzerindeki kamelya.

BABA

Fark etmiş miydin? Ne güzeldi. (*Ara*) Eski Japonya'da güzel şeyler vardır. (*Ara*) Bunların hepsine kötü hükmü vermek bana aşırı geliyor.

Sonra film ilerliyor ve en sonunda şu son sahne var. Bir parkta, büyük kız Setsuko, acayip huylu küçük kız kardeşi Mariko'yla konuşur.

SETSUKO, *yüzü ışıltılı.*

Söyle bana Mariko, Kyoto'nun dağları neden mor?

MARIKO, *afacan bir halde.*

Doğru. Sanki azuki fasulyesi ekili yamaç.

SETSUKO, *güleryüzlü.*

Gayet güzel bir renk.

Filmde hayal kırıklığına uğramış bir aşk var; anlaşmalı evlilikler, soy zinciri, baba katli, babanın ölümü, eski ve yeni Japonya, alkol ve erkeklerin şiddeti.

Ama özellikle biz Batılıların kavrayamadığı ve yalnızca Japon kültürünün aydınlattığı bir şey söz konusu. Olay örgüsü içindeki hiçbir şeyin neden olmadığı kısacık ve açıklamasız bu iki sahne niçin bu kadar güçlü bir duygu uyandırıyor ve niçin bütün filmi kendi silinmez parantezlerinin içinde tutuyor?

İşte filmin anahtarı.

SETSUKO.

Asıl yenilik, zamana rağmen yaşlanmayandır.

Tapınağın yosunu üzerindeki kamelya, Kyoto dağlarının moru, mavi porselenden bir fincan... Geçici tutkuların ortasında bu saf güzelliklerin patlak vermesi hepimizin özlem duyduğu şey değil mi? Ve bizlerin, Batı uygarlıklarının erişemediği şey de bu değil mi?

Bizzat yaşamın hareketindeki sonsuzluğun seyrine dalınması.

Dünyanın hareketinin günlüğü no: 3

Yakala haydi onu!

Televizyonu olmayan insanları düşünüyorum da! Nasıl yapıyorlar? Ben önünde saatler geçiriyorum. Sesini kapatıyor ve bakıyorum. Olayları X ışınlarıyla gördüğüm izlenimine kapılıyorum. Sesi ortadan kaldırsanız, aslında ambalaj kâğıdını, iki avroluk değersiz bir şeyin üzerini örten ipekten güzel kâğıdı kaldırmış olursunuz. Televizyondaki haber röportajlarına böyle baksanız görürsünüz: Görüntülerin birbiriyle alakası yoktur; onları bağlayan tek şey yorumdur. Görüntülerin kronolojik ardışıklığını olguların gerçek ardışıklığının yerine geçiren odur.

Kısacası, televizyona tapıyorum. Bu öğleden sonra ilginç bir dünya hareketi gördüm: Bir dalış yarışması. Aslında birden çok yarışma. Bu disiplindeki dünya şampiyonluğunun bir retrospektifiydi bu. Zorunlu ve serbest figürlerle bireysel dalışlar vardı; erkek ve kadın dalıcılar vardı. Ama özellikle beni çok ilgilendirmiş olanı ikili dalışlardı. Bir yığın burgu, salto ve ters dönmelerle gösterilen bireysel marifetin ötesinde, dalıcıların senkron olması da gerekiyor. Az çok birlikte değil, hayır, kusursuzca birlikte ya da saniyenin binde biri yaklaşıklıkla birlikte.

En komiği, dalıcıların vücut yapılarının çok farklı olması. Kısa boylu, bodur biri ile uzun bir çöp. İnsan kendi kendine, fiziksel olarak uyumsuzlar aynı anda gidip geri dönemezler diyor, ama varıyorlar, düşünsenize bir! Buradan çıkan sonuç: Evrende her şey denktir. Az hızlı gidiliyorsa, daha güçlü itilir. Ama benim Günlük'ümü besleyecek şeyi bulmam, iki genç Çinli'nin tramplende belirdiği andır. Parlak siyah saç örgüleriyle ince uzun iki tanrıça. İkiz olabilirler; birbirlerine öyle benziyorlar. Ama yorumcu, kardeş bile olmadıklarını özellikle vurguladı. Neyse, tramplenin üzerin-

deydiler ve sanırım herkes benim gibi yapmıştır: Nefesimi tuttum.

Zarif birkaç itkiden sonra atladılar. İlk mikro saniyeler kusursuzdu. Bu mükemmelliği vücudumda hissettim. Bu bir "ayna nöronlar" olayı gibi gözüküyor. Birinin yaptığı bir eylemi seyrederken, onun bu eylemi yapmak için harekete geçirdiği nöronların aynıları, biz hiçbir şey yapmazken bizim kafamızda da aktifleşiyorlar. Kanepeden kımıldamadan ve cips yerken akrobatik bir dalış: Televizyonda spor seyretmeyi bu yüzden seviyoruz. Kısacası, iki zarif tanrıça atlıyorlar ve ilk başı esritici! Sonrası dehşet! Aniden aralarında çok çok çok hafif bir farklılık olduğu hissediliyor. Midemize kramp girerken ekranı dikkatle inceliyoruz: Kesin bu, bir fark var. Bunu böyle anlatmanın delice olduğunu biliyorum. Atlama topu topu üç saniye bile sürmez ama, tam da üç saniye sürdüğü için, her bir evreye sanki bir yüzyıl sürmüş gibi bakarız. İşte açıkça ortada, yüzümüzü kapatamayız: Aralarında fark var! Biri suya diğerinden önce girecek! Korkunç bu!

Kendimi televizyona haykırırken buldum: Yakala onu, yakala onu, haydi! Uyuşukluk edene karşı inanılmaz bir öfke hissettim. Bıkkın bir halde kanepeye gömüldüm. Neden? Dünyanın hareketi bu mu? Kusursuzluk ihtimalini sonsuza dek çürütecek küçük bir farklılık mı? Çekilmez bir ruh hali içinde yarım saat geçirdim. Sonra aniden düşündüm: Onu yakalamasını niçin bu kadar çok istiyoruz? Hareket senkron olmadığında niçin bu kadar kötü oluyor? Keşfetmesi çok güç değil: Olup biten bütün bu şeyler, en ufak bir şey eksik olduğunda ve sonsuza dek elimizden kaçtığında... Söylememiz gereken laflar, yapmamız gereken hareketler, günün birinde ortaya çıkmış ama kavranamayarak sonsuza dek hiçliğe gömülmüş bu şimşek gibi kairos'lar... Yenilgi bir milim ötemizde... Ama aklıma özellikle başka bir fikir geldi "ayna nöronlar" sayesinde. Allak bullak edici bir fikir ve de az da olsa Proustçu (bu da beni sinirlendiriyor). Ya edebiyat, ayna nöronları harekete geçirmek ve eylemin ürpertilerine az bedel ödemek için bakılan bir televizyonsa? Ya, daha kötüsü, edebiyat, ıskalanan her şeyi bize gösteren bir televizyonsa?

Merhaba dünyanın hareketi! Kusursuzluk olması gerekirken, felaket oluyor. Bunun gerçekten yaşanması gerekirken, daima vekâlet yoluyla haz alınıyor.

O halde size soruyorum: Bu dünyada niçin kalmalı?

14
Şimdi, eski Japonya

Ertesi sabah Chabrot benim dairenin kapısını çaldı. Kendine gelmiş gibiydi. Sesi titremiyor, burnu kuru, kararmış. Hortlağa benziyor.

"Pierre öldü," diyor metalik bir sesle.

"Üzüldüm," diyorum.

Onun adına samimiyetle üzgünüm, çünkü eğer Pierre Arthens artık ıstırap çekmezse, Chabrot'nun ölüymüş gibi yaşamayı öğrenmesi gerekecek.

"Cenaze işlerinden gelecekler," diye ekliyor Chabrot hayaletimsi üslubuyla. "Onlara daireye kadar rehberlik ederseniz size çok minnettar kalırım."

"Elbette," diyorum.

"Ben iki saat içinde geleceğim, Anna'yla meşgul olmak gerek."

Bir an bana sessizce bakıyor.

"Teşekkürler," diyor; yirmi yıl içinde ikinci kez.

Kapıcıların atalardan kalma geleneklerine uygun cevap vermek geldi içimden, ama nedendir bilmem, kelimeler çıkmıyor ağzımdan. Belki de Chabrot bir daha gelmeyeceğinden, belki de ölümün karşısında surlar yıkıldığından, belki de Lucien'i düşündüğümden, belki de sonuçta haya duygusu merhum kişilere hakarette bulunabilecek bir kuşkuyu engellediğinden, bilemiyorum.

Bu yüzden, "Bir şey değil," demedim.

Bunun yerine, "Biliyorsunuz... her şey vaktinde gelir," dedim.

Bir halk atasözü gibi gelebilir kulağa, oysa bunlar *Savaş ve Barış*'ta mareşal Kutuzov'un Prens Andrey'e söylediği sözler.

Bana hem savaş için hem de barış için epey sitemde bulunuldu... Ama her şey vaktinde gelir... Beklemeyi bilen için her şey vaktinde gelir...

Metni okumak için her şeyi feda edebilirim. Bu bölümde hep hoşuma gitmiş olan şey, kesintidir, duraktır, savaşla barışın salınımıdır, çağrışımdaki bu gelgittir, tıpkı sahildeki gelgitin okyanusun meyvelerini getirip götürmesi gibi. Çok bilgece bir Rus üslubunu güzelleştiren *–bana hem savaş için hem de barış için epey sitemde bulunuldu-* ve hiçbir virgülün kopmadığı bu cümle akışkanlığı içinde, benim denizcilik zırvalarımı temelsiz aşırılıklar bölümüne yollayan şey bir çevirmen kaprisi midir, yoksa bugün bile benden sevinç gözyaşlarını söküp alan bu muhteşem metnin özü müdür?

Chabrot yavaşça başını salladı, sonra çekip gitti.

Sabahın geri kalanı hırçınlık içinde ve üzüntüyle geçti. Arthens'e ölümünden sonra da hiç sevgi duyuyor değilim; ama acı çeken bir ruh gibi ortalıkta dolanıyorum, kitap bile okuyamıyorum. Tapınak yosunu üzerindeki kamelyanın dünyanın acımasızlığında açtığı şanslı parantez umutsuzca yeniden kapandı. Bütün bu düşüşlerin tasası benim acılı kalbimi kemiriyor.

Şimdi, eski Japonya işe karışıyor. Dairelerden birinden gayet belirgin, açık seçik ve neşeli bir melodi geliyor. Birisi piyanoda klasik bir parça çalıyor. Ah, melankoli peçesini yırtan beklenmedik tatlı an!... Sonsuzluğun bir anında her şey değişip başkalaşıyor. Meçhul bir odadan çıkıp gelen bir müzik parçası, insani şeylerin akışı içinde birazcık kusursuzluk. Başımı hafifçe eğiyorum, tapınak yosunu üzerindeki kamelyayı düşünüyorum, bir fincan çayı düşünüyorum, o sırada rüzgâr dışarıda yaprakları okşuyor, elimizden kaçıp giden yaşam yarınsız ve projesiz bir mücevher halinde donuyor, insanların yazgısı, günlerin soluk ardışıklığından kurtulmuş, nihayet ışıkla çevriliyor ve zamanı aşarak dingin kalbimi tutuşturuyor.

15
Zenginlerin görevi

Uygarlık hâkim olunan şiddettir; primatın saldırganlığı üzerinde daima tamamlanmamış bir zaferdir. Çünkü bizler primattık, primat kaldık. Yosun üzerindeki birkaç kamelyadan haz almayı öğreniyoruz. Eğitimin tüm işlevi burada. Eğitmek ne demek? Türün itkisini başka yöne çelmek için yosun üzerindeki kamelyaları bıkıp usanmadan sunmaktır. Çünkü bu itki hiç durmaz ve hayatta kalmanın kırılgan dengesini sürekli tehdit eder.

Ben fazlasıyla yosun üzerinde kamelyayım. Eğer düşünülürse, benim bu iç karartıcı kapıcı dairesine kapanmamı başka hiçbir şey açıklayamaz. Yaşamımın boşuna olduğuna daha şafağından beri ikna olduğumdan, isyanı seçebilirdim. Talihin bana yaptığı büyük haksızlığa tanrıları tanık tutarak, durumumuzun içinde barındırdığı şiddetin kaynaklarından beslenebilirdim. Ama okul benim ruhumu, yazgısının boşunalığı karşısında feragate ve kapanmaya yöneltti. İkinci doğumumun mucizesi benim içimde itkilerime hâkimiyet alanını hazırlamıştı. Madem ki okul beni doğurmuştu, bağlılık borçluydum ve uygar bir varlık olmayı uysallıkla kabul ederek eğitimcilerimin niyetlerini boşa çıkarmadım. Gerçekten de primatın saldırganlığına karşı mücadelede kitaplar ve sözcüklerden oluşan bu olağanüstü silahlara sahip olunduğunda iş kolaylaşır. Ben de böylelikle kendi doğasına direnme gücünü yazılı işaretlerden alan eğitimli biri oldum.

Bu yüzden, Antoine Pallières buyurgan bir üslupla benim dairenin kapısını üç kez çaldığında ve selam sabah vermeden, sorgulayıcı bir laf kalabalığıyla kromajlı patinetinin kaybolduğunu bana anlatmaya kalkıştığında kapıyı yüzüne

kapayınca, kendi tepkime çok şaşırdım. Kapıyı kaparken, aradan sıvışmaya çalışan kedimin kuyruğunu budamayı da ihmal etmemiştim.

Bu kadar da yosun üzeri kamelya değil, dedim kendi kendime.

Lev'in karargâhına dönmesine izin vermem gerektiğinden, kapıyı çarptıktan sonra hemen açtım.

"Özür dilerim," dedim, "cereyan var da."

Antoine Pallières gözlerine inanamaz bir halde bana baktı. Ama nasıl ki zenginler kendi yaşamlarının paranın iktidarının onlar için doğallığında açtığı göksel bir izin peşinden gittiğine ikna olmuşlarsa, o da ancak olması gerekenin olduğunu kabul etmeye alışkın olduğundan, bana inanma kararı aldı. İnançlarımızın üzerinde yükseldiği kaide asla sarsılmasın diye kendi kendimizi manipüle etme yeteneğimiz ne büyüleyici!

"Evet, pekâlâ, neyse," dedi, "annem adına size bunu vermeye geldim."

Ve bana beyaz bir zarf uzattı.

"Teşekkürler," dedim ve kapıyı ikinci kez burnuna kapattım.

Şimdi mutfaktayım, zarf da elimde.

"Bu sabah benim neyim var?" diye soruyorum Lev'e.

Pierre Arthens'in ölümü kamelyalarımı soldurdu.

Zarfı açıyorum ve bir kartvizitin arkasına yazılmış şu ufak notu okuyorum. Öylesine parlak ve kaygan ki şaşkın kurutma kâğıtlarını yenen mürekkep her harfin altına hafifçe akmış.

Bayan Michel,
Kuru temizleme paketlerini
bu öğleden sonra teslim alabilir misiniz?
Bu akşam sizin daireden alacağım.
Önceden teşekkürler,
İmza okunmaz halde

Saldırıda böylesine bir içten pazarlık beklemiyordum. Aniden heyecana kapılıp kendimi en yakın iskemleye atıyorum. Hafifçe delirdim mi diye de kendi kendime soruyorum. Sizin başınıza gelse aynı etkiyi yaratır mı sizde?

Bakın:

Kedi uyuyor.

Bu zararsız küçük cümlenin okunuşu sizde hiç acı duygusu uyandırmadı, hiç ıstırap alevlendirmedi, değil mi? Haklı bir durum.

Şimdi:

Kedi, uyuyor.

Tekrar ediyorum, hiçbir muğlaklığa yer olmasın diye:

Kedi virgül uyuyor.

Kedi, uyuyor.

Teslim alabilir, misiniz.

Bir yandan, muhteşem bir virgül kullanımımız var. Genellikle bir ilgi bağlacından önce pek konmadığından dille birlikte özgürlük kazandığından, biçimi olduğundan güzel gösteriyor:

Bana, hem savaş için, hem de barış için, epey sitemde bulunuldu...

Diğer yandan, hançer gibi bir virgülle cümleyi delip geçen Sabine Pallières'in ince kâğıt üzerindeki lekeleri var.

Kuru temizleme paketlerini teslim alabilir, misiniz?

Sabine Pallières, Faro'da incir ağacı altında doğmuş Portekizli bir hizmetçi olsaydı, Puteaux'dan yeni göç etmiş bir kapıcı ya da hayırsever ailesinin hoşgörü gösterdiği bir akıl hastası olsaydı, bu suçlu gevşekliği seve seve bağışlardım. Ama Sabine Pallières bir zengin. Sabine Pallières, silah sanayinin kodamanlarından birinin karısı. Sabine Pallières, iki yıl hazırlık okuduktan ve politeknikten sonra, muhtemelen sağcı bir hükümetin kabinesinde kendi küçük düşüncelerinin vasatlığını yayacak, köknar yeşili gocuklu bir sersemin annesi. Ve Sabine Pallières, çok büyük bir yayınevinin yayın kurulu üyesi olan ve mücevherlerle gayet gülünç bir kılığa bürün-

düğünden kimi zaman çöküşünü kolladığım kürk mantolu bir şirretin kızı.

Bütün bu nedenlerle, Sabine Pallières'in özrü yok. Talihin yaver gitmesinin bir bedeli vardır. Yaşamın hoşgörüsünden yararlanan için güzellik anlayışında kesinlik zorunluluğu üzerinde pazarlık yapılamaz. İnsanın zenginliği olan dil ve kullanımları, sosyal topluluğun bu ürünü kutsal eserlerdir. Zaman içinde evrim gösterirler, dönüşürler, unutulurlar ve yeniden doğarlar. Kimi zaman dilin kullanım ihlalleri daha büyük bir verimliliğin kaynağı olsa da bu kullanım hakkıyla birlikte oyun ve değişim hakkını da elde etmek için öncelikle bu kurallara tam tabi olmak gereği asla değişmez. Bundan dolayı, toplumdaki seçilmişler, yoksul insanın nasibi olan bu köleliklerden kaderin mahrum bıraktıkları, hem dilin görkemine tapmak hem de saygı göstermek ikili misyonuna sahiptirler. Sonuç olarak, pis kokulu kervanlarda ya da çöplük sitelerde doğmuş olağanüstü şairler, Güzelliğe borçlu olduğumuz kutsal saygıyı dile gösterirlerken, bir Sabine Pallières'in noktalama işaretlerini yanlış kullanması son derece büyük bir hakarettir.

Güzellik görevi zenginlere düşer. Yoksa ölmeyi hak ederler.

Öfkeli düşüncelerimin bu noktasında biri kapımı çalıyor.

Derin düşünce no: 7

İnşa etmek
Yaşıyorsun
Ölüyorsun
Bunlar
Sonuç

Zaman geçtikçe bu evi ateşe verme kararlılığım artıyor. İntihar etmek ise, haydi haydi. Anlatmam gerek: Babam beni bir güzel haşladı; çünkü yanlış bir şey söyleyen davetlilerinden birini düzelttim. Aslında, Tibère'in babasıydı. Tibère ablamın sevgilisi. Onun gibi yüksekokula gidiyor, ama matematik bölümüne. Bunlara seçkin dendiğini düşündükçe!... Colombe, Tibère ve arkadaşları ile "halktan" bir grup genç arasında gördüğüm tek fark, ablamla ahbaplarının daha aptal oldukları. İçki, sigara içerler, sitelerdeki gibi konuşurlar ve şu türden sözler ederler: "Hollanda, referandumuyla Fabius'u vurdu, gördünüz mü, herifçi tam bir killer" (doğru söz) ya da "İki yıldır seçilen bütün DR'ler (tez danışmanı) faşist eğilimli, sağ kitleniyor, tez danışmanınla takışmamalısın" (yeni havadis). Bir seviye aşağıda şunu söylemeye hakları vardır: "Aslında, J.-B.'nin dikizlediği sarışın, İngiliz edebiyatı bölümünden, sarışın işte, daha ne olsun" (keza). Daha yukarı seviyede: "Marian'ın konferansı mermi gibiydi, varoluşun Tanrı'nın birinci sanı olmadığını söyledi" (İngilizceci sarışının dosyası kapandıktan hemen sonra). Ne düşünebilirim ki? Bu da tüy dikti, işte (yaklaşık bir ifadeyle): "İnsan ateist diye metafizik ontolojinin gücünü göremez değil. Evet, önemli olan, kavramsal güç, hakikat değil. Marian, pislik rahip, güven veriyor herifçioğlu, öyle değil mi, yatıştırıyor."

Beyaz inciler
Kollarıma düşmüş kalbim hâlâ doluyken
Birbirimizden ayrılıyoruz
Ben onları götürüyorum
Sizden bir anı gibi.

(Kokinshu)

Onların yozlaşmış konuşmalarını işitmemek için annemin sarı kulak tıkaçlarını taktım ve babamın Klasik Japon Şiiri Antolojisi'nden hokku'lar okudum. Sonra, Colombe ve Tibère yalnız kaldılar ve onları işittiğimi gayet iyi bilmelerine rağmen iğrenç gürültüler çıkardılar. Bahtsızlığın doruğu olarak Tibère yemeğe kaldı; çünkü annem ailesini davet etmişti. Tibère'in babası sinema prodüktörü, annesinin Seine üzerinde bir sanat galerisi var. Colombe, Tibère'in ailesine delice tutkun. Önümüzdeki hafta sonu onlarla birlikte Venedik'e gidecek. Neyse, kafam rahat edecek, üç gün boyunca rahatım.

Yemekte, Tibère'in babası şöyle dedi: "Nasıl yani, go'yu bilmiyor musunuz, şu fantastik Japon oyununu? Şu ara Sa Shan'ın romanı Go Oyuncusu'nun bir uyarlamasını yapıyorum. İ-na-nılmaz bir oyun, satrancın Japon dengi. Yine Japonlara borçlu olduğumuz bir keşif, i-na-nıl-maz, sizi temin ederim!"Ve go'nun kurallarını açıklamaya koyuldu. Rasgele konuşuyordu. Birincisi, go'yu Çinliler icat etti. Bunu biliyorum; çünkü go üzerine kült mangayı okudum. Adı Hikaru No Go. İkincisi, satrancın Japon dengi değil. Bir tabla oyunu olması, siyah ve beyaz taşlarla iki rakibin karşılaşması bir yana, satrançtan kedi köpek gibi farklı. Satrançta yenmek için öldürmek gerek. Go'da yaşamak için inşa etmek gerek. Üçüncüsü, "Bay-Ben-Bir-Salağın-Babasıyım"ın ifade ettiği kurallardan bazıları yanlıştı. Oyunun hedefi ötekini yemek değil, daha büyük bir alan inşa etmektir. Taş almanın kuralı, rakip taşları almak için "intihar edilebileceği" şeklindedir; yoksa otomatik olarak alındığın yere gitmenin biçimsel olarak yasak olması değildir. Vb.

Dolayısıyla, "Bay-Dünyaya-Bir-Sivilce-Getirdim", "oyuncuların sınıflandırma sistemi 1 kyu'dan başlıyor ve sonra 30 kyu'ya kadar çıkılıyor, ardından dan'lara geçiliyor. Birinci dan, ikinci dan falan," dediğinde artık kendimi tutamadım ve "Hayır, sıra ters. 30 kyu'dan başlar, sonra 1'e kadar çıkılır," dedim.

Ama "Bay-Özür-Dilerim-Ne-Yaptığımı-Bilmiyordum" ters davranıp inat etti: "Hayır, sevgili genç bayan, haklı olduğumu gayet iyi biliyorum." Ben başımla hayır anlamında işaret ederken babam bana bakarak kaşlarını çatmıştı. Daha kötüsü, beni kurtaran Tibère oldu. "Ama baba o haklı, birinci kyu en güçlüsü." Tibère bir matematik öğrencisi, satranç ve go oynuyor. Bunu düşünmek bile beni tiksindiriyor. Güzel şeyler güzel insanların olmalı. Ama ne var ki Tibère'in babası haksızdı ve babam yemekten sonra bana öfkeyle şöyle dedi: "Eğer ağzını davetlilerimizi gülünç düşürmek için açacaksan, kendini tut." Ne yapmam gerekiyordu? Colombe gibi, "Badem ağacının programlanışı beni şaşkınlığa düşürüyor" demek için mi açmalıydım ağzımı? Racine'den tek bir dize bile okuyamaz, bırakın ondaki güzelliği görmeyi... Yoksa annem gibi, "Geçen yılki Bienal pek hayal kırıklığı yaratmış olmalı" demek için mi ağzımı açmalıydım? Oysa bütün Vermeer tablolarını ateşe atarak çiçekleri için kendini öldürebilirdi. Yoksa babam gibi, "Fransız kültürünün istisnası, incelikli bir paradokstur" demek için mi ağzımı açmalıydım? Önceki on altı yemekte de sözcüğü sözcüğüne bunları söyledi. Belki de Tibère'in annesi gibi, "bugün Paris'te neredeyse hiç iyi peynirci kalmadı" demek için mi ağzımı açmalıydım? İçine işlemiş Auvergne'li tüccar doğasıyla bu kez çelişmemişti.

Go'ya gelince... Hedefi kendine alan inşa etmek olan bir oyun, gayet güzel. Mücadele evreleri olabilir; ama bunlar amacın, yani kendi topraklarını yaşatmanın hizmetindeki araçlar. Go oyununun en güzel yanlarından biri, kazanmak için yaşamak gerektiğinin ama aynı zamanda ötekini de yaşatmak gerektiğinin kanıtlanmış olması. En açgözlü olan oyunu kaybeder. İncelikli bir denge oyunu, ötekini ezmeden avantaj sağlamak gerekiyor. Sonuç ola-

rak, yaşam ve ölüm iyi ya da kötü inşa edilmiş bir yapının sonucu. Taniguchi'nin kişilerinden birinin söylediği bu: Yaşaman ve ölmen sonuçtur. Bu bir go atasözü ve yaşam atasözü.

Yaşamak, ölmek: Bunlar inşa edilmiş olanın sonuçları. Önemli olan, iyi inşa etmek. İşte, kendime yeni bir ceza verdim. Bozmaya, yapıyı bozmaya son vereceğim; inşa etmeye koyulacağım. Colombe için bile olumlu bir şeyler yapacağım. Önemli olan, insanın ölürken ne yaptığı. Gelecek 16 Haziran'da, inşa ederek öleceğim.

16
Anayasa'nın iç sıkıntısı

Kapıyı çalmış olan kişi, hayranlık verici Olimpos Saint-Nice'tir. İkinci kattaki diplomatın kızı. Olimpos Saint-Nice'i seviyorum. Bu kadar gülünç bir adla insanın ayakta kalabilmesi için karakteri güçlü olmalı bence. Özellikle zavallı kızın, bitmek bilmez gibi gelen bütün bir ergenlik dönemi boyunca, "Hey, Olimpos, sana tırmanabilir miyim?" gülünçlüğüne mahkûm olduğu biliniyorsa... Dahası, Olimpos Saint-Nice doğduğu ortamın ona sunduklarını sanki istemiyor gibi. Ne zengin bir evlilik yapmaya özlem duyuyor, ne iktidarın yollarına, ne diplomasiye. Yıldız olmakla ise hiç alakası yok. Olimpos Saint-Nice veteriner olmak istiyor.

"Taşrada veteriner olacağım," diye bana itiraf etti, benim paspasın önünde kedilerden konuşurken. "Paris'te küçük hayvanlardan başkası yok. Ben inekler ve domuzlar da olsun istiyorum."

Olimpos apartmandaki kimileri gibi, "önyargısız-iyi-eğitimli-solcu" olduğunu göstermek için bin dereden su getirerek kapıcıyla konuşanlardan değil. Olimpos benimle konuşuyor çünkü benim bir kedim var, bu ikimizi de bir ilgi ortaklığı içinde bir araya getiriyor. Onun toplumun bizim gülünesi yollarımız üzerine hiç durmadan yerleştirdiği engellere aldırmama yeteneğine tam puan veriyorum.

"Anayasa'ya ne olduğunu size anlatmalıyım," dedi kapıyı açtığımda.

"İçeri girin," dedim, "beş dakika vaktiniz vardır umarım?"

Beş dakikası elbette vardı; üstelik kedilerden ve kedilerin küçük bahtsızlıklarından söz edecek birini bulduğu için de

öylesine mutluydu ki tam bir saat kalıp art arda beş fincan çay içti.

Evet, Olimpos Saint-Nice'i gerçekten seviyorum.

Anayasa, hayranlık verici küçük bir dişi kedi. Karamel tüylü, sevimli pembe burunlu, beyaz bıyıklı ve leylak rengi yastıkları olan bir kedi. Josse'lerin kedisi ve apartmandaki bütün tüylü hayvanlar gibi en ufak sorununda Olimpos'un huzuruna çıkıyor. Üç yaşındaki bu yararsız ama heyecan verici şey, daha geçende bütün gece miyavladı, sahiplerinin uykusunu mahvetti.

"Neden?" Tam zamanında soruyorum. Çünkü herkesin kendi rolünü kusursuzca oynamak istediği bir hikâyenin suç ortaklığına gömülmüşüz.

"Sistit!" dedi Olimpos. "Sistit!"

Olimpos henüz on dokuz yaşında ve veteriner okuluna girmeyi çılgınca bir sabırsızlıkla bekliyor. Bu arada, durup dinlenmeden çalışıyor ve üzerinde deney yapabileceği tek kesim olan apartmandaki faunanın başına gelen aksiliklere sevinerek üzülüyor.

Dolayısıyla Anayasa'nın sistit teşhisini bana sanki içinde elmas bulunan bir maden damarı bulmuş gibi duyuruyor.

"Sistit ha!" diye haykırıyorum heyecanla.

"Evet, sistit," diye fısıldıyor. Gözleri parıldıyor. "Zavallı bibiş, her tarafa çiş yapıyor ve –en iyisini söylemeden önce soluklanıyor– idrarda hafif bir hemorajik bulgu var!"

Tanrım ne güzel! Eğer çişinde kan var deseydi, olay hemen duyulurdu. Ama Olimpos, kedi doktoru giysilerini heyecanla giyerken, terminolojiyi de kapmıştı. Böyle konuşulmasını işitmek bana her zaman büyük zevk verdi. İdrarda hafif bir hemorojik bulgu var. Benim için eğlendirici bir cümle, kulağa hoş geliyor ve edebiyattan bitap düşmüş tuhaf bir dünyayı anıştırıyor. Aynı nedenle ilaç prospektüslerini okumayı da seviyorum. Kılı kırk yarıyor yanılsaması veren teknik terimdeki kesinlikten doğan soluklanma için seviyorum. Sadeliğin ürpertisini seviyorum. Güzellik çabasının, yaratıcı ıstırabın ve

yüce ufuklara olan sonsuz ve umutsuz özlemin yer almadığı bu uzamsal–zamansal boyut çağrısını seviyorum.

"Sistitlerin olası iki nedeni var," diye devam ediyor Olimpos. "Ya bulaşıcı bir mikrop ya da böbrek yetmezliği. Önce idrartorbasını yokladım, toparlak olup olmadığını kontrol etmek için."

"Toparlak mı?" şaşırıyorum.

"Böbrek yetmezliği olduğunda ve kedi idrar yapamadığında, idrartorbası dolar ve bir tür "toparlak mesane" biçimini alır. Karın boşluğunu yoklayarak bunu anlarsınız," diye açıklıyor Olimpos. "Ama durum bu değildi. Kulağımla dinlediğimde de rahatsızmış gibi gelmiyordu. Ne var ki her tarafa çiş yapmaya devam ediyordu."

Solange Josse'un ketçaplaşmaya meyilli dev bir sedyeye dönüştürülmüş oturma odası için bir fikir geldi aklıma. Ama Olimpos için bunlar tali sorun yalnızca.

"O halde Solange idrar tahlili yaptırmalı."

Ama Anayasa'nın hiçbir şeyi yok. Ne böbrek taşı, ne yerfıstığı büyüklüğündeki küçük idrartorbasına gizlenmiş kurnaz bir mikrop, ne içeri sızmış bakteribilimsel etken. Bununla birlikte, iltihap önleyicilere, spazm kesicilere ve antibiyotiklere rağmen, Anayasa inat eder.

"Peki nesi var?" diye soruyorum.

"Bana inanmayacaksınız," diyor Olimpos. "İdyopatik interstisiyel bir sistiti var."

"Allah aşkına nedir bu?" dedim, iyice ilgilenmiştim.

"Anayasa büyük bir histerik demek bu," cevabını verdi Olimpos, neşeyle. "İnterstisiyel, idrartorbası çeperinin iltihaplanması demek, idyopatik ise saptanmış bir tıbbi neden yok demek. Kısacası, strese girdiğinde iltihaplı sistit oluyor. Tıpkı kadınlarda olduğu gibi."

"İyi de neden strese giriyor?" diye yüksek sesle kendi kendime soruyorum; çünkü eğer Anayasa denen şu dekoratif koca tembelin gündelik yaşamı idrartorbasını ellemekten ibaret iyi niyetli veteriner deneyinden rahatsız olmuşsa, hayvan soyunun geri kalanının panik atak içinde olması gerekir.

"Veteriner bunu yalnızca kedi bilir dedi."

Olimpos'un hafifçe canı sıkılmıştı, yüzünü buruşturdu.

"Kısa süre önce Paul (Josse) ona şişman olduğunu söyledi. Kim bilir. Her şey olabilir."

"Peki nasıl tedavi edilir?"

"İnsanlar gibi," diye dalga geçiyor Olimpos. "Prozac verilir."

"Cidden mi?" diyorum.

"Cidden," cevabını veriyor.

Hep söylüyorum size. Hayvanız biz, hayvan kalacağız. Tuzu kuru bir kedinin uygar kadınların maruz kaldığı rahatsızlıklardan ıstırap çekmesi, kedigiller üzerinde kötü muamele ya da masum bir evcil soya insanın mikrop bulaştırması çığlıklarına asla yol açmamalı. Tam tersine, bu, hayvanların yazgılarını birbirine bağlayan derin dayanışmanın ifadesidir. Aynı iştahları yaşıyoruz, aynı acıları çekiyoruz.

"Yine de," diyor bana Olimpos, "tanımadığım hayvanları tedavi ederken bu konuda düşüneceğim."

Ayağa kalkıyor, kibarca izin istiyor.

"Teşekkürler Bayan Michel, bütün bunları bir tek sizinle konuşabiliyorum."

"Bir şey değil, Olimpos," diyorum, "benim için bir zevk."

Ben kapıyı kapamaya hazırlanırken o şöyle diyor:

"Biliyor musunuz, Anna Arthens dairesini satacak. Umarım yeni geleceklerin de kedisi olur."

17
Keklik kıçı

Anna Arthens satıyor!

"Anna Arthens satıyor!" dedim Lev'e.

"Pes doğrusu bu kadarı da fazla," cevabını verdi. En azından ben böyle hissettim.

Yirmi yedi yıldır burada yaşıyorum ve tek bir daire bile aile değiştirmedi. Yaşlı bayan Meurisse yerini genç Bayan Meurisse'e bıraktı. Ufak tefek farklarla Badoise'lar, Josse'ler ve Rosen'ler için de durum aynı. Arthens'ler bizimle aynı zamanda geldiler. Bir anlamda birlikte yaşlandık. Broglie'lere gelince, çok uzun süredir buradalar ve hep aynı yerdeler. Danışman Bey'in yaşını bilmiyorum, ama gençken bile yaşlı gibiydi, bu da çok yaşlı olmasına rağmen hâlâ genç görünmesini sağladı.

Dolayısıyla Anna Arthens benim kapıcılığımda daire satacak ilk kişi. Daire el ve ad değiştirecek. Tuhaf bir şekilde bu ihtimal beni ürkütüyor. Aynının bu ezeli tekerrürüne bunca alışmış mıydım ki henüz varsayımsal bir değişim ihtimali beni zamanın nehrine daldırarak, akışa çağırıyor? Her günü, sanki yarın tekrar doğmak zorundaymış gibi yaşıyoruz. Sürekliliğin kesinliğini her sabah yeniden yönlendiren Grenelle Sokağı 7 numaranın korumalı statükosu bana aniden fırtınaların hırpaladığı bir adacık gibi geldi.

Epey sarsılmıştım. Tekerlekli pazar çantamı tuttuğum gibi, hafifçe horuldayan Lev'i bırakarak, pazara doğru sarsak adımlarla yöneldim. Grenelle Sokağı ile Bac Sokağının köşesinde, yıpranmış kartonlarının şaşmaz kiracısı Gégène, avına bakan yerörümceği gibi benim yanına gelişime bakıyor.

"Oo, Michel Ana, yine kedinizi mi kaybettiniz?" diye laf atıp takılıyor.

İşte en azından değişmeyen bir şey. Gégène bir sokak serserisi. Yıllardan beri kışı burada geçirir. Leş gibi kartonlarının üzerinde yatar. Yüzyıl sonu Rus taciri kokan eski bir redingot vardır sırtında. Redingot giyen biri gibi şaşırtıcı bir şekilde çağların ötesinden geliyor gibi.

"Yurda gitmelisiniz," diyorum her zamanki gibi, "bu gece hava soğuk olacak."

"Ah, ah," diye tiz bir ses çıkartıyor, "yurt ha, sizi görmeyi tercih ederim. Burası daha iyi."

Yoluma devam ediyorum, sonra vicdan azabına kapılarak geri dönüyorum.

"Size söylemeliyim... Bay Arthens bu gece öldü."

"Eleştirmen mi?" diye soruyor Gégène. Bakışları aniden canlandı. Bir keklik kıçını koklayan av köpeği gibi burnunu doğrultuyor.

"Evet, evet, eleştirmen. Kalbi aniden durdu."

"Olur şey değil, olur şey değil," diye tekrarlıyor Gégène, duygulandığı belli.

"Onu tanıyor muydunuz?" diye soruyorum, bir şey demiş olmak için.

"Olur şey değil, olur şey değil," diye tekrarlıyor serseri, "en iyilerin önce gitmesi mi gerekiyor!"

Konuşmanın aldığı bu hale şaşırarak, "Güzel bir hayatı oldu," deme riskini göze alıyorum.

"Michel Ana," diyor Gégène, "böyle babayiğitler sık gelmez dünyaya. Olur şey değil," diye devam ediyor sözüne, "özleyeceğim o herifi."

"Size bir şey veriyor muydu, belki de Noel de bir miktar, hı?"

Gégène bana bakıyor, burnunu çekiyor, ayaklarının dibine tükürüyor.

"Hiç. On yıldır tek bir metelik bile vermedi, ne sanıyordunuz? Ah, söyleyecek bir şey yok, olağanüstü bir tipti. Bir daha gelmez, bir daha gelmez, yo."

Bu küçük konuşma beni allak bullak ediyor. Pazarı arşınlarken aklım hep Gégène'de. Yoksullara, yoksul diye ve hayatın adaletsizlikleri nedeniyle asla ruh yüceliği kredisi vermedim. Ama, en azından, onların büyük mülk sahiplerine duydukları nefrette onlarla birlikteyim. Gégène beni yanılgıdan kurtarıp bana şunu öğretiyor: Yoksulların nefret ettikleri bir şey varsa, o da diğer yoksullardır.

Aslında saçma da değil.

Dalgın dalgın sokaklarda dolaşıyorum. Peynircilerin bulunduğu köşeye gidiyorum. Kâsede parmesan ile güzel bir parça füme peynir alıyorum.

18
Riabinin

Kaygılı olduğumda sığınağa girerim. Yolculuk etmeye hiç ihtiyaç duymam. Edebi belleğimin kürelerine erişmek yeter. Edebiyattan daha soylu bir vakit geçirme, daha dinlendirici arkadaş, daha nefis kendinden geçme var mıdır?

Kendimi birden bir zeytin sergisinin önünde, Riabinin'i düşünürken buldum. Neden Riabinin? Çünkü Gégène yıpranmış bir redingot giyiyor ve arkadan, aşağılara dek inen düğmelerle süslü uzun etekleriyle bana Riabinin'i hatırlatıyor. *Anna Karenina*'da Riabinin, redingot giyen orman taciri. Bir köy aristokratı olan Levin'in evinde Moskovalı aristokrat Stefan Oblonski'yle satış anlaşması yapar. Tacir, Oblonski'nin anlaşmadan kazançlı çıktığına dair büyük tanrılarına yemin ederken, Levin onu üç misli daha fazla eden bir orman için dostunu soymakla suçlar. Bu sahnenin ardından gelen diyalogta Levin, Oblonski'ye ormanındaki ağaçları sayıp saymadığını sorar.

"Ağaçları nasıl sayayım?" diye haykırır soylu, "deniz kumlarını saymak gibi bir şey bu!"

"Emin ol ki Riabinin saydı," karşılığını verir Levin.

Özellikle bu sahneyi seviyorum. Öncelikle Rus köyü Pokrovskoya'da geçtiği için. Ah, Rus köyü... Vahşi toprakların o kendine özgü cazibesi. Üstelik de hepimizin yaratıldığı o toprağın dayanışmasıyla insana bağlı... *Anna Karenina*'nın en güzel sahnesi Pokrovskoya'da geçiyor. Kasvetli ve melankolik Levin, Kitty'yi unutmaya çalışıyor. İlkbahardır, tarlalara gidip köylüleriyle birlikte ekin biçecek. İş ona çok çetin geliyor. Sıranın başını çeken yaşlı köylü mola emri verdiğinde, birazdan yardım isteyecek. Sonra ekin biçme işi yeniden baş-

lar. Levin yine bitkin düşer. Ama yaşlı adam ikinci kez tırpanı kaldırır. Mola. Ve sıra yürümeye koyulur. Biçilen otları yere deviren kırk delikanlı, ırmağa doğru yürürken, güneş doğmaktadır. Hava giderek ısınır; Levin'in kolları ve omuzları tere bulanır. Ama mola verip tekrar başlamalar sayesinde, başlangıçta beceriksiz ve acı verici olan hareketleri giderek akışkanlık kazanır. Çok mutlu bir esinti aniden sırtını kaplar. Yaz yağmuru. Hareketleri yavaş yavaş iradesinin kösteğinden kurtulup hafifler. Hareketlerine mekanik ve bilinçli, düşünmeden ve hesapsız eylemlerin kusursuzluğunu katan hafif bir transa girer. Tırpan sanki kendiliğinden hareket ediyor gibidir. Levin ise hareketin içinde kendini unutmaktan büyük zevk alır. Bu zevk onu iradenin çabalarına hayranlık verici bir şekilde yabancı kılmıştır.

Yaşamımızın mutlu anları böyle akıp gider. Kararın ve niyetin yükünden kurtulmuş bir halde kendi iç denizlerimizde dolanırken, çeşitli hareketlerimize sanki başkasının eylemleriymiş gibi tanık oluruz ve yine de iradedışının yetkinliğine hayran kalırız. Yazı, tırpanla biçme eyleminin yerini tutmuyor olsa, bunları, yaşlanmakta olan bir kapıcı kadının bu gülünç günlüğünü yazmakta ne gibi bir nedenim olabilir? Satırlar kendi demiurgos'ları olduklarında, mucizevi bir şekilde ben farkında olmadan, irademden kaçan cümlelere kâğıdın üzerinde tanık olduğumda, ve bana rağmen kâğıda dökülerek, bilmediğim ve farkına varmadan istemediğim şeyi bana öğreten bu acısız doğumdan zevk alıyorum. Tasarlanmamış bu gerçeklikten zevk alıyorum. Beni yönlendiren ve taşıyan bir kalemi, samimi şaşkınlıkların verdiği mutlulukla, zahmetsizce ve inançsızca izlemek hoşuma gidiyor.

O zaman, bütün gerçekliğim ve kendi dokum içinde, vecde yakın bir benlik unutulmasına erişiyorum. Seyirci bir bilincin şanslı huzurunu tadıyorum.

Sonunda, at arabasına binen Riabinin güzel beylerin yapmacık tavırlarından işçisine açıkça yakınıyor.

"Ya satın alırken, Mikhail İgnatiç?" diye soruyor ona babayiğit delikanlı.

"Eh, kim bilir!" cevabını veriyor tacir.

Görünüşe ve konuma bakıp insanların zekâsına ne çabuk karar veriyoruz!... Deniz kumlarının muhasebecisi, ustalıklı oyuncu ve parlak dalavereci Riabinin, kişiliğine yönelik önyargılara aldırmaz. Zeki bir parya olarak doğduğundan şan şeref onu cezbetmez. Yalnızca kâr vaadi ve onu küçümseyen ama durduramayan aptalca bir sistemin efendilerini kibarca soyma ihtimali onu yollara düşürür. Ben de böyleyim işte, şatafat yokluğuna razı olmuş, ama kimsenin nüfuz edemediği vicdanımla her gün tatlı tatlı alay ettiğim grotesk bir sistemin anormalliği olan bir kapıcı kadın!

Derin düşünce no: 8

Gelecek zamanı unutursan
Şimdiki zamanı
Yitirirsin

Bugün Chatou'ya Josse Nine'yi görmeye gittik. Babaannem. İki haftadır bir huzurevinde. Babam onu yerleştirmeye gitmişti. Sonra da hep birlikte gittik. Ninem, Chatou'daki büyük evinde artık tek başına yaşayamıyor. Kısmi kör, ayrıca artrozu var. Neredeyse hiç yürüyemiyor, elleriyle de bir şey tutamıyor ve yalnız başına kalınca korkuyor. Çocukları (babam, amcam François ve halam Laure) özel bir hemşire tutarak durumu idare etmeyi denediler; ama o da yirmi dört saat kalamadı. Ninemin dostları da huzurevindeydi; dolayısıyla bu iyi bir çözüme benziyordu.

Ninemin huzurevi bir olay. Bu lüks ölümlük ayda kaç para ediyor diye düşünüyorum. Ninemin odası büyük ve ferah. Güzel mobilyalar, güzel perdeler var. Bitişikte küçük bir salon ve mermer küvetiyle bir banyo. Annem ve Colombe mermer küveti görünce kendilerinden geçtiler. Sanki parmakları betonlaşmış ninem için küvetin mermer olmasının en ufak bir önemi varmış gibi!... Üstelik mermer çirkin bir şey. Babam pek bir şey demedi. Annesinin bir huzurevinde bulunmasından kendini suçlu hissettiğini biliyorum. "Yanımıza alacak değildik ya?" dedi annem. İkisi de benim işitmediğimi sanıyordu (ama ben her şeyi işitirim, özellikle de bana söylenmeyeni). "Hayır, Solange, elbette hayır..." diye cevap verdi babam. Aslında şöyle der gibiydi: "Boyun eğen iyi koca olarak bıkkın ve mütevekkil bir havada 'hayır, hayır' derken tersini düşünüyormuşum gibi yapıyor ve böylece uygun rolü sürdürüyorum." Babamın bu ses tonunu bilirim. "Korkak olduğumu biliyorum; ama kimse bunu bana söylemeye cesaret edemez," anlamına geliyor. Ama elbette kimse kaçırmaz: "Sen gerçekten korkağın teki-

sin," dedi annem, bir bulaşık bezini öfkeyle evyeye fırlatırken. Annem öfkelendiğinde tuhaftır, bir şey atması gerekir. Hatta bir seferinde Anayasa'yı bile fırlatmıştı. "Benden daha istekli değilsin," diye devam etti, bulaşık bezini alıp babamın burnunun dibinde sallarken. "Sonuçta oldu," dedi babam. Bu, on kuvvetinde bir korkak sözüydü.

Ben, ninemin bizimle oturmaya gelmemesinden gayet memnunum. Ama dört yüz metre karede gerçekten sorun olmazdı. Yaşlıların biraz saygıya hakları var sanırım. Ve bir huzurevinde olmak, saygının sonudur. Bu kesin. Oraya gitmek şu anlama gelir: "Ben bittim, artık bir hiçim. Ben dahil herkes tek bir şeyi bekliyor. Ölümü. Sıkıntının bu üzücü sonunu." Hayır, ninemin bize gelmemesini isteme nedenim ninemi sevmiyor olmam değil. Pislik bir yaşlı. Vaktiyle de kötü bir gençmiş. Bunu da derin bir adaletsizlik olarak buluyorum. Örneğin, çevresindekilere yalnızca iyiliği dokunmuş sevimli bir kaloriferci. Sevgi yaratmayı, sevgi verip almayı, insani ve duyarlı bağlar kurmayı bilen bu adam çok yaşlanır. Karısı ölür, çocuklarının meteliği yoktur; ama onların da beslemeleri ve yetiştirmeleri gereken sürüyle çocukları vardır. Üstelik, Fransa'nın öteki ucunda oturmaktadırlar. Dolayısıyla onu doğduğu memleketin huzurevine koyarlar. Çocukları ancak yılda iki kez gelebilir. Yoksullar için bir huzurevi. Odayı başkalarıyla paylaşmak gerekir; yemekler berbattır ve personel orada kalanlara kötü davranarak günün birinde aynı kadere maruz kalacak olma gerçeğiyle mücadele eder. Şimdi benim büyükannemi ele alın. Ömrü boyunca resepsiyonlar, burun kıvırmalar, yüz göz buruşturmalar, entrikalar, gereksiz ve ikiyüzlü israflar dizisinden başka yapıp ettiği bir şey asla olmadı. Şimdi de onun koket bir odaya, özel bir salona sahip olduğunu ve öğleleri "coquilles Saint-Jacques" yeme hakkı olduğunu düşünün. Sevginin karşılığı, tıkış tıkışa bir iğrençlik içinde umutsuzca ömrünü tüketmek midir? Duygusal anoreksinin ödülü, bu çok pahalı, dayalı döşeli mekânın içindeki mermer küvet midir?

Neyse, ben ninemi sevmiyorum, o da beni pek sevmez. Buna karşılık Colombe'a tapar. O da gayet iyi karşılık verir; yani "miras-

kollamayan-kız"ın o tamamen sahici ilgisizliğiyle mirası kollar. Chatou'daki o günün dayanılmaz bir angarya olacağını sanmıştım ama tam isabet! Colombe'la annem küvet konusunda kendilerinden geçmiş konuşuyorlar, babam baston yutmuş gibi, koridorlarda bütün serum takımlarıyla dolaştırılan bir deri bir kemik yaşlı yataklaklar, bana "Güzel Clara" diye seslenen deli bir kadın ("Alzheimer" dedi Colombe ukala bir havada – ciddi ciddi!), kocaman mücevherli yüzüğüyle neredeyse gözümü çıkartarak köpeğini derhal getirmemi istedikten hemen sonra ulumaya başlıyor... Hatta bir de firar teşebbüsü! Eli kolu hâlâ tutan huzurevi sakinlerinin bileklerinde elektronik bir bilezik var. Konut sınırları dışına çıkmaya çalıştıklarında resepsiyonda ötüyor ve personel firariyi yakalamak için dışarı hücum ediyor. Zahmetli bir yüz metreden sonra elbette enseleniyor. "Gulag mı burası!" diye şiddetli protestolar. Firari, müdürle konuşmak istiyor, tuhaf el kol hareketleri yapıyor. Sonunda onu bir tekerlekli sandalyeye mıhlıyorlar. Ani atağa kalkmış bayan yemekten sonra üstünü değiştirmişti. Firar giysisi giymişti. Her yanı volanlı, düğümcüklü bir giysi. Çitleri tırmanmak için çok pratik. Kısacası, öğleden sonra saat ikide, banyo teknesinden, "coquille Saint-Jacques"tan ve Edmond Dantès'nin gösterişli firarından sonra, umutsuzluğa düşecek hale gelmiştim.

Ama aniden, yıkıcı değil yapıcı olmaya karar vermiş olduğumu hatırladım. Olumlu bir şeyler arayarak ve Colombe'a bakmaktan kaçınarak çevreme bakındım. Hiçbir şey bulamadım. Ölümü bekleyen ve ne yapacaklarını bilemeyen bu insanlar... Ama bir mucize sonucu, çözümü bana Colombe sağladı, evet, Colombe. Nineme sarıldıktan ve yakında geri gelmeye söz verdikten sonra yanından ayrıldığımızda ablam bana dedi ki: "Pekâlâ, ninem yerinden memnun görünüyor. Gerisi için... bunu çabucak unutmaya can atacağız." "Çabucak can atacağız" gibi önemsiz şeyler üzerinde uzun uzun kavga etmeyelim, bu çapsızlık olur, şu fikir üzerinde yoğunlaşalım: Bunu çok çabuk unutmak.

Tersine, özellikle bunu unutmamak gerek. Çürümüş vücutlu yaşlıları unutmamak gerek. Onlar, gençlerin düşünmek istemedikleri bir ölüme çok yakınlar (düşünmek istemedikleri için yakın-

larını ölüme götürme görevini, rezalet çıkarmadan can sıkmadan yapmak üzere huzurevine emanet ederler). Derinliğine yararlanmak gerekirken, sıkıntı, acıyla, cılkı çıkmış bir halde katlanılan bu son saatlerin var olmayan sevinci. Bedenin çöktüğünü, dostların öldüğünü, herkesin sizi unuttuğunu, sonun yalnızlık olduğunu unutmamak gerekir. Bu yaşlıların da bir vakitler genç olduğunu, bir ömürlük zamanın gülünç olduğunu, bir gün yirmi yaşında, ertesi gün seksen yaşında olunduğunu da unutmamalı. Colombe "unutmaya can atılabileceği"ne inanıyor; çünkü yaşlılık perspektifi ona öyle uzak, sanki onun başına hiç gelmeyecekmiş gibi geliyor. Ben, son derece aceleci, süre bitecek diye bunca stres altındaki, yarını düşünmemek için şimdiki zamana açgözlülükle sarılmış olan çevremdeki yetişkinlere bakarak, bir ömrün kısacık bir sürede geçip gittiğini çok erken anladım... Ama yarından çekinmenin nedeni şimdiki zamanı inşa etmeyi bilmemektir ve şimdiki zamanı inşa etmek bilinmeyince, bunun yarın yapılabileceği söylenir, ama bu da berbat bir şeydir; çünkü yarının daima bugün olduğunu görmüyor musunuz?

Bu yüzden, özellikle bütün bunları unutmamak gerekir. Yaşlanacağımız kesin. Bunun güzel, iyi, neşeli olmayacağı da kesin. Bunlarla yaşamak gerek. Önemli olanın şimdiki zaman olduğunu kendimize söylemeliyiz: Şimdi, bir şeyi, ne pahasına olursa olsun, bütün gücümüzle inşa etmek. Her gün kendimizi aşmak için, kendimizi ölümsüz kılmak için, huzurevi daima aklımızda olmalıdır. Herkes kendi Everest'ine adım adım tırmanmalıdır; hem de öyle tırmanmalıdır ki her adım biraz sonsuzluk olmalıdır.

Gelecek zaman, yaşayanların gerçek projeleriyle şimdiki zamanı inşa etmeye yarar.

Dilbilgisi Üzerine

I
Sonsuz küçük

Bu sabah Jacinthe Rosen bana Arthens'lerin dairesinin yeni sahibini tanıştırdı.

Adı Kakuro Bilmem Ne. İyi işitemedim; çünkü Bayan Rosen daima ağzının içinde bir hamamböceği varmış gibi konuşur ve tam o anda asansörün parmaklıkları açıldı ve baba Pallières çıktı içinden. Gayet kurumlu giyinmişti. Bizi şöyle bir selamladı ve acelesi olan sanayici adımlarıyla kesik kesik yürüyerek uzaklaştı.

Yeni gelen altmışında bir bey. Gayet gösterişli ve gayet Japon. Aslında ufak tefek, zayıf biri. Yüzü kırışık içinde ama çok net. Bütün kişiliğinden iyilik fışkırıyor. Aynı zamanda kararlılık, neşe ve bir iyi niyet hissediyorum.

Şu an için Jacinthe Rosen'in ikna yöntemiyle iyileştirici gıdaklamalarına kılını kımıldatmadan katlanıyor. Jacinthe, sanki buğday ambarındaki bir tavuk.

"Günaydın bayan," ağzından çıkan ilk ve tek kelimeler oldu. Aksansız bir Fransızca'yla konuşuyor.

Yarım akıllı kapıcı giysimi sırtıma geçirdim. Karşımdaki yeni bir apartman sakini. Alışkanlığın gücüyle henüz benim budalalığımın kesinliğine inanmak zorunda değil ve benim de özel pedagojik çabalara girmem gerekmiyor. Dolayısıyla Jacinthe Rosen'in histerik salvolarına cevap olarak güçsüz evet, evet'lerle yetiniyorum.

"Bay Bilmem Ne'ye (Ne mi?) müştemilat kısmını gösterirsiniz."

"Bay Bilmem Ne'ye (Bine mi?) posta dağıtımını anlatır mısınız?"

"Dekoratörler cuma günü gelecek. Saat onla on buçuk arasında Bay Bilmem Ne (Mne mi?) için onlara göz kulak olur musunuz?"

Vb.

Bay Bilmem Ne hiç sabırsızlık göstermiyor. Bana kibar bir gülümsemeyle bakarken nazikçe bekliyor. Her şeyin yolunda gittiğini düşünüyorum. Bayan Rosen'in bıkmasını beklemekten başka yapacak iş yok. Sonra kapıcı daireme dönebilirim.

İşte, nihayet!

"Arthens'lerin kapısının önündeki paspas temizlenmedi. *Bunu* hasır geçirebilir misiniz?" diye bana soruyor tavuk.

Neden ille her zaman komedinin trajediye dönüşmesi gerekir ki? Bir silah gibi olsa da karşımdakilerin hatalarını benim de kullandığım olmuştur.

Tuhaf tavırlarımı anlamaması için Chabrot'ya sormuştum: "*Bir* enfarktüs türü mü?"

Diyeceğim o ki minör bir sapma karşısında aklımı yitirecek kadar duyarlı biri değilimdir. İnsan kendine izin verdiği şeye başkalarında da müsamaha göstermeli. Ayrıca, Jacinthe Rosen ile ağzının içindeki hamamböceği, Paris'in göçmen banliyösü Bondy'de, merdiven boşlukları temiz olmayan kutu kutu bloklarda doğdular. Dolayısıyla, "bayan-teslim-virgül-alır-mısınız"a göstermediğim hoşgörüm ona var.

Yine de işte trajedi: Ben, *bunu hasır geçirebilir misiniz*'in üzerine atlarken, Bay Bilmem Ne de atlıyordu ki bakışlarımız çakıştı. İçimize işleyen ve vücudumuzu ürperterek, şaşkınlığımızı görünür kılan ortak ıstırap içinde dil kardeşi olduğumuza emin olduğum bu sonsuz küçük zaman diliminde, Bay Bilmem Ne bana bambaşka bir gözle bakıyor.

Kollayan bir göz.

İşte benimle konuşuyor.

"Arthens'leri tanıyor musunuz? Bana çok olağanüstü bir aile oldukları söylendi," diyor.

"Hayır," diye cevap veriyorum tetikte durarak, "özel bir tanışıklığım yok. Buradaki diğerleri gibi bir aile."

"Evet, mutlu bir aile," diyor Bayan Rosen, sabırsızlandığı belli.

"Biliyorsunuz, bütün mutlu aileler birbirine benzer," diye mırıldanıyorum işin içinden sıyrılmak için, "söyleyecek bir şey yok."

"Her mutsuz aileninse kendine özgü bir mutsuzluğu vardır," diyor Bay Bilmem Ne. Tuhaf tuhaf bana bakıyor. Aniden, bir kez daha ürperiyorum.

Evet, yemin ederim. Ürperdim; ama sanki istemeden, faka basmış gibi. Tutamadım, benden daha güçlüydü, aşılmıştım.

Felaket geldi mi asla tek başına gelmez. Lev bacaklarımızın arasından tüymek için tam bu anı seçti. Geçerken de Bay Bilmem Ne'nin bacaklarına dostça sürtündü.

"İki kedim var," diyor. "Sizinkinin adını öğrenebilir miyim?"

"Lev," cevabını veriyor benim yerime Jacinthe Rosen. Konuşma daha fazla uzamasın diye Bay Bilmem Ne'nin koluna giriyor ve bana bakmadan teşekkür ederek, onu asansöre doğru yöneltiyor. Bay Bilmem Ne sonsuz bir nezaketle elini koluna koyarak, onu yumuşakça durduruyor.

"Teşekkürler bayan," dedi bana ve sahiplenici pilicinin sürüklemesine izin verdi.

2
Bir lütuf anında

Faka basmak ne demek biliyor musunuz? Psikanalistlere göre bu, gizli bir bilinçdışının aldatıcı manevralarının meyvesi. Aslında boş bir teori! Faka basmak, bizim bilinçli irademizin en kusursuz işareti. Duygularımız irademize karşı koyduğunda, amaçlarına erişmek için elinden gelen kurnazlığı ardına koymaz.

"Sanki maskemin indirilmesini istiyormuşum sanacaklar," diyorum Lev'e. Karargâhına geri geldi. Arzumu gerçekleştirmek için evrenle gizli işbirliği yaptığına yemin ederim.

Bütün mutlu aileler birbirine benzer, her mutsuz aileninse kendine özgü bir mutsuzluğu vardır. Anna Karenina'nın ilk cümlesi bu. Her iyi kapıcı gibi ben de bunu okumuş olamazdım. Hele ki bu cümlenin ikinci bölümünün üzerine, bir lütuf anında, Tolstoy'un olduğunu bilmeden tesadüfen atlamak da bana nasip olamazdı. Çünkü küçük insanlar büyük edebiyata bilmeden duyarlılık gösterseler bile, eğitimli insanların onu yerleştirdiği görüş seviyesinde olmayı iddia edemezler.

Bütün günü bir hiç için şaşkına döndüğüme kendimi ikna çabasıyla geçiriyorum. Dördüncü katı satın alabilecek kadar yüklü cüzdana sahip Bay Bilmem Ne'nin geri zekâlı bir kapıcı kadının parkinsonlu titremelerinden başka kafasına takacak konuları elbette vardır.

Saat on dokuza doğru genç bir adam kapımı çaldı.

"Merhaba Bayan," diyor kusursuz bir telaffuzla. "Adım Paul N'Guyen, Bay Ozu'nun özel sekreteriyim."

Elime bir kartvizit tutuşturuyor.

"Cep telefonumun numarası. Ustalar gelip Bay Ozu'nun evinde çalışacaklar. Bunun size ek bir iş çıkarmasını istemiyoruz. En ufak problemde beni arayın, en kısa sürede gelirim."

Olay örgüsünün bu noktasında skecin diyalogsuz olduğuna dikkat etmişsinizdir. Genellikle tirelerin söz sırasına göre birbirini izlemesinden anlaşılır diyaloğun varlığı.

En azından;

"Memnun oldum Bayım" türünden bir şey olmalıydı.

Sonra;

"Tamam, ihmal etmem."

Ama olmadığı açıkça belli.

Çünkü, kendimi zorlamama gerek kalmadan, dilim tutulmuş. Ağzımın açık olduğunun gayet farkındayım; ama tek

bir ses bile çıkmadı. Karşımdaki yakışıklı gence acıdım. Renée adlı yetmiş kiloluk bir kurbağayı seyretmek zorunda.

Karşılaşmanın bu noktasında genellikle erkek başoyuncu sorar:

"Fransızca konuşuyor musunuz?"

Ama Paul N'Guyen bana gülümseyip bekliyor.

Herkülvari bir çaba pahasına sonunda bir şeyler demeyi başarıyorum.

Aslında önce şu tür bir şey:

"Grmblll."

Ama o hep aynı muhteşem fedakârlıkla bekliyor.

"Bay Ozu mu?" dedim sonunda güçlükle, Yul Brynner kokan bir sesle.

"Evet, Bay Ozu," diyor. "Adını bilmiyor muydunuz?"

"Evet," diyorum güçlükle, "pek anlayamamıştım. Nasıl yazılıyor?"

"O, z, u," diyor, "Ama u, u diye telaffuz ediliyor."

"Evet," diyorum, "çok güzel. Japon mu?"

"Tam üstüne bastınız, Bayan," diyor, "Bay Ozu Japon'dur."

Nazikçe izin istiyor. Veremli bir sesle iyi akşamlar diye mırıldanıyorum. Kapıyı kapıyorum ve bir iskemlenin üzerine çöküyorum. Lev'in pestilini çıkartıyorum.

Bay Ozu. Saçma sapan bir düş görüp görmediğimi düşünüp duruyorum. Geciktirim, eylemlerin Makyavelci bir tarzda iç içe geçmesi, çakışmalar yağmuru ve düğümün çözüldüğü final: Üzerimde gecelik, alesta bekleyen obez bir kedi ve Inter France'a göre ayarlanmış tükürüp duran bir çalar saat.

Ama düş ile uyanıklığın dokusunun aynı olmadığını gayet iyi biliyoruz. Ben, duyumsal algılarımı dinleme sonucu, uyanık olduğumu kesinlikle biliyorum.

Bay Ozu! Sinemacının oğlu mu? Yeğeni mi? Uzak bir kuzeni mi?

Bu kadarı da fazla.

Derin düşünce no: 9

Düşman bir hanıma ikram edersen
Ladurée'den alınma badem kurabiyelerini
Sanma ki
Görebilirsin
Öteyi

Arthens'lerin dairesini satın alan bay bir Japon! Adı Kakuro Ozu! Tam da şansıma, ben ölmeden gelmesi gerekirmiş gibi! Kültürel yoksunluk içinde geçen on iki buçuk yılın ardından tam bir Japon gelmişken pılı pırtıyı toplayıp gitmem gerekiyor... Gerçekten fazlasıyla haksızlık.

Ama en azından olayların olumlu yanını görüyorum. O burada, tam burada. Üstelik dün çok ilginç bir sohbet ettik. Öncelikle apartmandaki herkesin Bay Ozu'yu delice merak ettiğini söylemeliyim. Annem yatıp kalkıp ondan söz ediyor; babam da ilk kez onu dinliyor. Oysa genellikle annem apartmandaki küçük olaylar üzerine gevezelik ederken başka şeyler düşünür. Colombe benim Japonca ders kitabımı arakladı. Grenelle Sokağı 7 numaranın yıllıklarında duyulmamış olay ise Bayan De Broglie'nin bize çay içmeye gelmesi oldu. Biz beşinci katta oturuyoruz. Arthens'lerin eski dairesinin hemen üstü. Son zamanlarda inşaat halinde; hem de devasa bir inşaat! Bay Ozu'nun her şeyi değiştirmeye karar verdiği belli. Değişimleri görme arzusuyla herkesin ağzının suyu akıyor. Fosiller dünyasında, yardan en ufak bir çakıltaşı kayması neredeyse dizi halinde kalp krizlerine yol açabilir; peki ya biri kalkıp da dağı havaya uçursa! Neyse, Bayan De Broglie dördüncü kata göz atmak için arzudan ölüyordu. Sonunda geçen hafta apartman girişinde karşılaştıklarında anneme kendisini davet ettirmeyi başardı. Hem de ne bahaneyle biliyor musunuz? Gerçekten tuhaf. Bayan De Broglie, birinci katta oturan danıştay üyesi Bay De Brog-

lie'nin karısı. Adam Giscard döneminde danıştaya girdi. Öyle tutucu ki boşanmış olanları selamlamıyor bile. Colombe ona "moruk faşo" diyor; çünkü Fransız sağcıları üzerine tek bir şey okumadı. Babam da onu politik düşüncelerin kemikleşmesinin kusursuz bir örneği kabul ediyor. Karısı da tam olması gerektiği gibi: Tayyör, inci kolyeler, ince dudaklar ve hepsinin adı Grégoire ya da Marie olan bir sürü torun. O zamana dek (sosyalist olan, boyalı saçlı, sivri burunlu ayakkabı giyen) annemi pek az selamlıyordu. Ama geçen hafta sanki hayat memat meselesi varmış gibi üzerimize atladı. Apartmanın girişindeydik, alışverişten geliyorduk, annemin keyfi yerindeydi; çünkü iki yüz kırk avroya keten bir dokuma örtü bulmuştu. O sırada işitsel sanrılar duyduğumu sandım. Âdet olduğu üzere "Merhaba bayan"lardan sonra, Bayan De Broglie anneme, "size bir şey soracağım," dedi. Bu laf bile ağzına hiç yakışmıyordu. "Tabii ki, buyrun" dedi annem gülümseyerek (örtünün ve antidepresanların etkisi). "Şey, küçük gelinim, Étienne'in karısı, pek iyi değil, sanırım bir terapi ayarlamak gerekiyor." "Öyle mi?" dedi annem, daha da gülümseyerek. "Evet, eh, yani bir tür psikanaliz." Bayan De Broglie, Sahra Çölü'nün ortasında kalmış salyangoz gibiydi; ama yine de iyi dayanıyordu. "Evet, gayet iyi anlıyorum," dedi annem, "hangi konuda size yardımcı olabilirim, sevgili bayan?" "Evet, kendi kendime dedim ki siz... siz bu tür şeyleri iyi bilirsiniz... yani, bu yaklaşım tarzını... sizinle bu konuyu konuşmak istiyorum, evet, bu." Annemin talihi yaver gitmeye devam ediyordu: Keten dokuma örtü, psikanaliz üzerine tüm ustalığını sergileme ihtimali. Bayan De Broglie yedi peçe dansı yapıyordu; ah, evet, güzel bir gün! Yine de direnmedi; çünkü ötekinin nereye varmak istediğini çok iyi biliyordu. Annem istediği kadar entelektüel incelikli, rustik yanlı biri olsun, yine de bu ona yapılmaz. De Broglie'lerin psikanalizle ilgilenecekleri gün, De Gaulle'cülerin de Enternasyonal söyleyeceklerini gayet iyi biliyordu ve bu ani süksenin adı "beşinci kat kapısı, dördüncü katın tam üzerinde"ydi. Yine de Bayan De Broglie'ye ne kadar iyi olduğunu ve sosyalistlerin ne anlayışlı olduğunu kanıtlamak için yüce gönüllü görünmeye karar verdi. Ama ilk önce küçük bir eşek şakası yaptı. "Elbette sevgili

bayan. Sohbet edebilmemiz için bir akşam size gelmeme ne dersiniz?" diye sordu. Öteki birden ne diyeceğini şaşırdı. Bu darbeyi beklemiyordu; ama çok çabuk kendini toparladı ve kibar çevrelerin bir kadını olarak, "Hayır, hayır, siz inme zahmetine katlanmayın, ben size çıkarım," dedi. Annem kendince minik bir tatmin bulmuştu, ısrar etmedi. "Pekâlâ, bu öğleden sonra evdeyim," dedi, "saat beşe doğru çay içmeye gelmez misiniz?"

Çay seansı mükemmeldi. Annem her şeyi olması gerektiği gibi hazırlamıştı: Annem çayları yeşil, pembe kelebekli ve yaldızlı takımlarda sunmuştu. Ladurée'den alınma bademli kurabiyeler ve elbette esmer şeker (solcu işi). Alt katta hoş bir çeyrek saat geçirmiş olan Bayan De Broglie biraz şaşkındı; ama yine de memnun kalmıştı. Şaşırmıştı da. Bizim evi sanırım başka türlü hayal etmişti. Annem ona sosyete sohbetinin ve görgü kurallarının bütün partisyonunu çalmıştı. İyi kafelere dair bir uzman yorumu katmayı da ihmal etmemişti. Sonra da duygudaş bir havada başını yana eğip, "Evet, sevgili bayan, gelininiz için kaygılanıyorsunuz demek," demişti. "Hmm, ah, evet," deyivermişti, bahanesini neredeyse unutmuş olan ve söyleyecek bir şey bulmak için kafasını yoran öteki. "Evet, çöküyor." Aklına gelen tek şey bu oldu. Bunun üzerine annem yüksek vitese geçti. Bütün bu bağışlardan sonra adisyonu sunmanın zamanı gelmişti. Bayan De Broglie'nin Freudculuk üzerine tam bir ders alması gerekiyordu. Mesihin ve havarilerinin cinsel âdetleri üzerine açık saçık birkaç anekdot eklemeyi de ihmal etmedi (Mélanie Klein üzerine çöplük bir bölümle birlikte elbette). Arada da Kadın Özgürlük Hareketi'ne ve Fransız eğitiminin laikliğine birkaç göndermeyle süsledi konuşmasını. Toplam. Bayan De Broglie iyi bir Hıristiyan olarak tepki gösterdi. Hayranlık verici bir stoacılıkla hakarete katlandı. Merak günahının kefaretini bu kadar az masrafla ödemeye razıydı. Her ikisi de memnun ayrıldılar. Ama farklı nedenlerle. Sofrada ise akşamleyin annem "Bayan De Broglie yobazın teki olsa da sevimli olabiliyor," dedi.

Kısacası Bay Ozu herkesi heyecanlandırıyor. Olimpos Saint-Nice, Colombe'a (Colombe ondan nefret eder ve ona "iki yüzlü domuz" der), Bay Ozu'nun iki kedisi olduğunu ve onları görmek

için can attığını söyledi. Jacinthe Rosen dördüncü kata gidip gelmeleri anlata anlata bitiremiyor. Her seferinde de kendinden geçiyor. Ben de heyecanlanıyorum; ama aynı nedenlerle değil. İşte olanlar.

Bay Ozu'yla birlikte asansöre bindim ve asansör ikinci katla üçüncü arasında on dakika durdu; çünkü bir deniz kabuklusu asansöre binmekten vazgeçip merdivenlerden inmeye başlamadan önce parmaklıkları düzgün kapatmamıştı. Bu tür durumlarda birinin farkına varmasını beklemek gerekir ya da eğer çok uzun sürerse bağırılır; ama yine de saygınlığı elden bırakmamaya çalışarak komşuları ayağa kaldırmak gerekir ki bu da kolay bir iş değildir. Biz, bağırmadık. Dolayısıyla kendimizi takdim etme ve tanışma fırsatımız oldu. Bütün hanımlar benim yerimde olmak için yanıp tutuşurdu. Ben memnundum; çünkü kocaman Japon tarafım gerçek bir Japon beyefendiyle konuşmaktan ister istemez mutluydu. Ama özellikle en hoşuma giden, konuşmanın içeriği oldu. Önce bana, "Annen bana okulda Japonca okuduğunu söyledi," dedi. "Hangi düzeydesin?" Bu arada annemin dikkatleri üstüne çekmek için yine gevezelik yapmış olduğunu fark ettim ve Japonca cevap verdim: "Evet efendim, biraz Japonca biliyorum ama çok iyi değil." O da bana Japonca, "aksanını düzeltmemi ister misin?" dedi ve hemen Fransızca'ya çevirdi. Bu tavrını bile çok takdir ettim. Birçok insan, "Ooo, ne kadar iyi konuşuyorsun, bravo, muhteşem!" derdi, oysa ki berbat bir telaffuzum olmalıydı. Japonca cevap verdim: "Teşekkür ederim efendim." O da bir vurguyu düzeltti ve yine Japonca olarak, "Bana Kakuro de," dedi. Japonca cevap verdim: "Evet, Kakuro-san" ve matrak geçtik. Sonra, burada sohbet (Fransızca olarak) çok ilginç olmaya başladı. Bana şıppadak, "Kapıcımız Bayan Michel çok ilgimi çekiyor. Senin fikrini öğrenmek isterim," dedi. Hiçbir şey yokmuş gibi davranıp ağzımdan laf almaya çalışan yığınla insan tanımıştım. Ama o çekinmiyordu. "Sanırım göründüğü gibi değil," diye ekledi.

Bir süredir benim de onun hakkında kuşkularım vardı. Uzaktan bakınca elbette bir kapıcı. Yakından... evet, yakından... Tuhaf bir şeyler var. Colombe ondan nefret ediyor ve onun insanlığın bir

döküntüsü olduğunu düşünüyor. Colombe'a göre, her koşulda, kültürel bir norma denk düşmeyen herkes, insanlığın döküntüsüdür ve Colombe'un kültürel normu da toplumsal iktidar, artı, agnès b. marka gömlekleridir. Bayan Michel... Nasıl demeli, zekâ soluyor. Yine de çaba sarfetmediği söylenemez. Kapıcılık oynamak ve geri zekâlı görünmek için elinden geleni yapıyor. Ama ben onu Jean Arthens'le konuşurken, Diane'ın tepesine çıkmış Neptün'le konuşurken, selam vermeden geçen apartman sakini bayanlara bakarken çok gözlemledim. Bayan Michel'de kirpinin zarafeti var: Dışardan dikenlerle zırhlı, tam bir kale, ama bence içinde kirpiler kadar doğrudan bir rafinelik var. Onlar haksız yere duyarsız, uyuşuk görülen, şiddetle yalnız ve korkunç bir şekilde zarif hayvanlar.

Tamam, bunu derken, itiraf etmeliyim, aşırı uyanık değilim ben elbette. Bir şey olmamış olsaydı ben de herkesle aynı şeyi görürdüm: Genellikle huysuz bir kapıcı. Ama daha yakınlarda bir şey oldu ve Bay Ozu'nun sorusunun da tam şimdi gelmiş olması tuhaf. Antoine Pallières, altıncı kattaki sanayici Bay Pallières'in oğlu. Baba, Fransa'yı yönetme tarzı üzerine ahlak dersleri veren ve uluslararası suçlulara silah satan bir tip. Oğlu daha az tehlikeli; çünkü gerçek bir salak. Ama neyin nasıl olacağı asla tam olarak bilinmez: Zarar vermek genellikle ailevi bir sermayedir. Neyse, Antoine Pallières, Bayan Michel'in filesini devirdi. Pancarlar, erişteler, Kub haşlamaları ve Marsilya sabunu yere döküldü. Yerdeki fileyi bir an geride bırakarak, hayal meyal bir kitap gördüm. Hayal meyal diyorum çünkü Bayan Michel, Antoine'a öfkeyle bakarak her şeyi toplamak için hücum etti (Antoine'ın küçük parmağını bile kımıldatmayı düşünmediği belliydi), ama aynı zamanda da kaygılanmıştı. Antoine bir şey görmedi; ama ben Bayan Michel'in filesindeki kitabın ne olduğunu ya da kitap türünü anlamak için fazla zamana ihtiyaç duymadım; çünkü Colombe felsefe okuduğundan beri çalışma masasının üzeri aynı türden kitaplarla dolu. Bu, akademik felsefede aşırı uzmanlaşmış bir yayıncı olan Vrin yayınevinin bir kitabı. Bir kapıcı filesinde Vrin yayınlarının bir kita-

bının işi ne sorusu, Antoine Pallières'in tersine, benim kendime sorduğum soruydu.

"Ben de böyle düşünüyorum," dedim Bay Ozu'ya ve komşuluktan daha mahrem bir ilişkiye derhal geçmiş olduk: Suçortaklığı ilişkisi. Bayan Michel üzerine izlenimlerimizi birbirimize aktardık. Bay Ozu bana onun gizli ve âlim bir prenses olduğuna dair bahse gireceğini söyledi ve bu konuyu araştırma sözü vererek ayrıldık.

İşte günün derin düşüncesi: İnsanları araştıran ve öteyi gören biriyle ilk kez karşılaşıyorum. Pek beylik gelebilir ama yine de derin olduğu kanısındayım. Kendi kesinliklerimizin ötesini asla göremiyoruz ve daha ciddisi, buluşmaktan, karşılaşmaktan vazgeçtik. Bu daimi aynalarda kendimizi tanımadan yalnızca kendimizle karşılaşıyoruz. Eğer kendimizi fark edersek, başkasında yalnız kendimize baktığımızın, çölde tek başımıza olduğumuzun bilincine varırsak, delirir iz. Annem Ladurée'den alınma badem kurabiyelerini Bayan De Broglie'ye ikram ettiğinde, kendi yaşamının hikâyesini kendi kendine anlatıyor ve kendi tadını küçük ısırıklarla yiyor; babam kahvesini içip gazetesini okurken bir camda Coué yöntemiyle kendini seyrediyor; Colombe, Marian'ın konferanslarından söz ettiğinde kendi yansısı üzerine söylenip duruyor ve insanlar kapıcının önünden geçtiğinde, yalnızca boşluğu görüyorlar, çünkü o kendileri gibi değil.

Ben, kendi ötemi görme ve birine rastlama şansını bana bahşetmesi için kadere yakarıyorum.

3
Kabuğun altı

Ardından, birkaç gün geçti.

Her salı olduğu gibi Manuela benim odaya geldi. O kapıyı kapamadan, asansörün önünde Arlésiennes'leri oynayan genç Bayan Meurisse'le konuşan Jacinthe Rosen'i işitecek zamanım oldu.

"Oğlum Çinlilerin söz anlamaz insanlar olduklarını söylüyor!"

Ağızdaki hamamböceği zorluyor. Bayan Rosen Çinli diyemiyor, Çünlü diyor.

Hep Çün'ü ziyaret etmeyi hayal ettim. Çin'e gitmekten her koşulda daha ilginç.

"Baronesi kovdu," diyor Manuela. Yanakları pembeleşmiş, gözleri parlıyor. "Geri kalanını da."

Masum bir hava takınıyorum.

"Kim?" diye soruyorum.

"Bay Ozu tabii ki!" diye haykırıyor Manuela. Kınayan gözlerle bana bakıyor.

On beş günden beri apartmanın yalnızca Bay Ozu'nun müteveffa Pierre Arthens'in dairesine taşınma haberiyle çalkalandığını söylemek gerekir. İktidarın ve aylaklığın aynalarında donmuş ve esir düşmüş bu yere yeni birinin gelişi ve Neptün'ü bile hepsini koklamaktan vazgeçirecek kadar çok sayıda profesyonelin bu yeni gelenin emirleri altında giriştikleri anlamsız işler; kısacası bu geliş, karışık bir heyecan ve panik rüzgârı estirdi apartmanda. Çünkü geleneklerin sürdürülmesine duyulan ortak özlem ve yeni zenginliği yakından ya da uzaktan çağrıştıran her şeye karşı –dekorasyon çalışmalarında gösterişçilik, hi-fi materyal satın alımı ya da

soğuk ve hazır yemeklerin gereksiz kullanımı– tutarlı kınama, apartmanı, sıkıntıdan körleşmiş bütün bu ruhların bağırsak dolmuş daha derin bir susuzluğa mahkûm ediyordu: Yenilik. Böylece Grenelle Sokağı 7 numara on beş gün boyunca ressamların, marangozların, tesisatçıların, mutfak yapımcılarının, mobilya, halı, elektronik malzeme teslimatçılarının, kısacası Bay Ozu'nun, herkesin ziyaret etmek için can attığı bu dördüncü katı tepeden tırnağa dönüştürmek için işe aldığı taşımacıların gidiş gelişinin ritmiyle titreşti durdu. Josse'ler ve Pallières'ler artık asansöre binmiyorlar ve kendilerinde yeni bir güç bularak, evlerinden çıkmak ve sonuçta geri dönmek için doğal olarak önünden geçecekleri dördüncü katın önünde her an gezinip duruyorlardı. Her türlü açgözlülüğün esiri oldular. Bernadette de Broglie, sosyalist olan Solange Josse'nin evinde çay içmek için entrika çevirip durdu; Jacinthe Rosen ise kapıcı dairesine bırakılan Sabine Pallières'in bir kolisini teslim etmek için gönüllü oldu. Bense angaryadan kurtulduğuma çok mutlu olarak, ikiyüzlü cilvelerle güçlükle koliyi ona emanet ettim.

Çünkü, hepsinden ayrı olarak ben Bay Ozu'dan titizlikle uzak duruyordum. Girişte iki kez karşılaştık ama her seferinde de yanında biri vardı ve beni nazikçe selamlamakla yetindi; ben de aynı karşılığı verdim. Onda nezaketten ve ayrımsız bir iyi niyetten başka duygu yoktu. Ama nasıl ki çocuklar varlıkların gerçek dokusunun kokusunu muaşeret kabuğunun altından alırsa, benim iç radarım da aniden çılgınca dönerek, Bay Ozu'nun beni sabırlı bir dikkatle ölçüp biçtiğini bana haber veriyordu.

Ama benimle temasa geçmek ne zaman gerekse, bu görevleri sekreteri yerine getiriyordu. Bay Ozu'nun gelişinin yerliler üzerindeki büyüleyiciliğinde Paul N'Guyen'in de payı olduğuna bahse girerim. Genç erkeklerin en yakışıklısıydı. Vietnamlı babasının vatanı olan Asya'nın seçkinliğini ve esrarengiz dinginliğini taşıyordu üzerinde. Avrupa'dan ve annesinden ise (bir Beyaz Rus) uzun boyunu ve Slav elmacık kemikle-

rini, bunların yanısıra da açık renk ve çok hafifçe kısılmış gözlerini almıştı. Onda erkeklik ve kibarlık birlikteydi, erkek güzelliği ile Şark yumuşaklığının sentezi gerçekleşmişti.

Onu çok meşgul gördüğüm ve yarın erkenden bir sürü yeni teslimatın geleceği konusunda beni uyarmak için dairemin kapısını çaldığı gürültü patırtılı yoğun bir akşamüzeri ona bir fincan çay teklif etmiştim ve o da yalınlıkla kabul etmişti. Soyunu öyle öğrendim. Nefis bir rehavet içinde sohbet ettik. Genç, yakışıklı ve yetenekli birinin –çünkü bütün tanrılar adına yemin ederim ki öyleydi; onu çalışmaları örgütlerken ve asla gına getirmiş ya da yorgun görünmeden sakince bitirirken gören biri bu değerlendirmede bulunabilirdi– aynı zamanda snopluktan bunca uzak olabileceğini kim hayal edebilir? Bana samimiyetle teşekkür ederek ayrıldığında, onunla birlikteyken kim olduğumu gizleme fikrini bile unuttuğumu fark ettim.

Ama günün havadisine dönüyorum.

"Baronesi kovdu, geri kalanını da."

Manuela memnuniyetini saklamıyor. Anna Arthens, Paris'ten ayrılırken, Violette Grelier'ye yeni ev sahibine onu tavsiye etme sözü vermişti. Bir malını satın aldığı ve kalbini çaldığı dul kadının arzularına saygılı olan Bay Ozu, insanları görmeyi ve onlarla söyleşmeyi kabul etmişti. Anna Arthens'in arka çıktığı Grelier'ler iyi bir evde seçkin bir yer bulabilirlerdi; ama Violette, kendi deyimiyle, en güzel yıllarını geçirdiği bu evde kalmak gibi çılgınca bir umut besliyordu.

"Gitmek, ölmek gibi olur," diye içini açmıştı Manuela'ya. "Sonuçta, sizin için konuşmuyorum kızım. Siz azmetmelisiniz."

"Azmetmek ha, höst, höst," dedi Manuela. Benim tavsiyelerim üzerine *Rüzgâr Gibi Geçti*'yi gördüğünden beri kendini Scarlett d'Argenteuil sanıyor. "O gidiyor ve ben kalıyorum!"

"Bay Ozu sizi işe mi alıyor?" diye soruyorum.

"Hayal bile edemezsiniz," diyor bana. "On iki saatliğine beni işe alıyor, prensesler gibi para veriyor!"

"On iki saat mi!" diyorum, "nasıl yapacaksınız?"

"Bayan Pallières'i bırakacağım," karşılığını veriyor, kendinden geçmiş bir halde. "Bayan Pallières'i bırakacağım."

Ve gerçekten iyi şeyleri kötüye kullanmak gerektiğinden:

"Evet," diye tekrarlıyor, "Bayan Pallières'i bırakacağım."

İyi şeylerin bu çağlayanının tadını bir an sessizce çıkarıyoruz.

"Çay koyayım," diyorum, sonsuz mutluluğumuzu parçalayarak.

Olayı kutlamak için beyaz çay.

"Ah, unutuyordum," dedi Manuela, "şunu getirdim."

Ve filesinden krem ipek kâğıttan bir kese çıkarıyor.

Mavi kadifeden kurdelesini çözmeye çalışıyorum. İçindeki siyah çikolatalı fındık fıstık üzüm karışımları karanlık mücevherler gibi ışıldıyor.

"Bana saat başına yirmi iki avro ödüyor," diyor Manuela, bardakları düzenleyip yeniden otururken. Lev'e de gidip dünyayı keşfetmesini kibarca rica etmeyi ihmal etmiyor. "Yirmi iki avro! Buna inanabiliyor musunuz? Ötekiler bana sekiz, on, on bir ödüyorlar! Şu Pallières *mijaura*'sı bana sekiz avro ödüyor ve kirli külotlarını yatağın altına fırlatıyor."

"O da belki kirli donlarını yatağın altına fırlatır," diyorum gülerek.

"Sanmam, tarzı değil," diyor Manuela aniden düşünceye dalarak. "Sonuçta altından kalkarım gibi geliyor. Bir yığın tuhaf şey var. Sulanacak ve buhar püskürtülecek *bonzomlar* var."

Manuela, Bay Ozu'nun bonsailerinden söz ediyor. Genellikle olumsuz izlenim yaratan, işkence çeker halde olmayan ince uzun biçimleriyle bu çok büyük bonsailer, apartman girişinden taşınırken bana bir başka yüzyıldan gibi gelmişlerdi. Yapraklarının hışırtısından uzak bir ormanın kaçak görünümü yayılıyordu.

"Dekoratörlerin işinin bu olduğunu hiç hayal etmemiştim," diye devam ediyor Manuela. "Her şeyi kırıp yeniden yapmak!"

Manuela'ya göre bir dekoratör pahalı kanepelerin üzerine yastıkları yerleştirip, yarattığı etkiye hayran kalmak için iki adım gerileyen uçucu bir varlıktır.

"Tokmaklarla vura vura duvarları yıkıyorlar," demişti bana geçen hafta. Elinde koca bir süpürgeyle, soluk soluğa merdivenleri dörder dörder tırmanırken. "Şimdi çok güzel oldu. Ziyaret etmenizi çok isterim."

"Kedilerinin adı ne?" diye soruyorum konuyu değiştirmek ve Manuela'nın zihninden bu tehlikeli hevesi uzaklaştırmak için.

"Ooo, muhteşemler!" diyor şaşkın bir havada Lev'i inceleyerek. "Hepsi incecik ve sessizce ilerliyorlar, böyle böyle."

Eliyle garip kıvrımlar yapıyor.

"Onların adlarını biliyor musun?" diye tekrar soruyorum.

"Dişisinin adı Kitty, ama erkeğinin adı tam aklımda kalmadı," diyor.

Bir damla soğuk ter omuriliğim boyunca hız rekoru kırarak ilerliyor.

"Levin olmasın?" diyorum.

"Evet," diyor, "doğru. Levin. Nereden bildiniz?"

Kaşlarını çatıyor.

"Şu devrimci değil mi?"

"Hayır," diyorum, "devrimci olan Lenin. Levin büyük bir Rus romanının kahramanı. Kitty de onun âşık olduğu kadın."

"Bütün kapıları değiştirdi," diye devam ediyor büyük Rus romanlarına vasat bir ilgi duyan Manuela. "Şimdi yiv üzerinde kayıyorlar. Evet, inanın, bu çok daha pratik. Niye bu tür kapılar yapmazlar bilmiyorum. Çok yer kazanılır, üstelik daha az gürültülü."

Çok doğru. Manuela bende hayranlık uyandıran bu sentez ustalığını yine sergiliyor. Ama bu zararsız saptama bende başka nedenlere bağlı nefis bir duygu da uyandırıyor.

4
Kırık ve süreklilik

Bu iki neden de yine Ozu'nun filmlerine bağlı.

Birincisi sürmeli kapılar. Daha ilk filmde, *Yeşil Çaylı Pirinç Tadı*, Japon yaşam mekânından ve mekânı ikiye bölmeyi reddeden ve görünmez rayların üzerinde kayan sürgülü kapılardan etkilenmiştim. Çünkü bir kapı yeri açtığımızda mekânı en bayağı biçimde dönüştürmüş oluruz. Mekânın rahat rahat yayılmasına saldırmış oluyoruz ve buraya kötü orantılar sayesinde densiz bir gedik katıyoruz. İyi düşünüldüğünde, açık bir kapıdan daha çirkin bir şey yoktur. Kapı, içinde bulunduğu odaya, bir kopuş gibi, mekânın birliğini kıran taşralı bir parazit katar. Bitişik odada bir çöküntüye yol açar. Bütün olmayı tercih eden bir duvar parçası üzerinde kayıp, açık ağızlı ve aptalca bir çatlak doğurur. Her iki durumda da uzamı bozar. Bunun tersi ise dolaşma iznidir. Bu izin başka yöntemlerle de sağlanabilir. Sürgülü kapı ise engelleri ortadan kaldırarak mekânı yüceltir. Dengeyi dönüştürmeden başkalaşmayı sağlar. Sürgülü kapı açıldığında iki yer birbirine zarar vermeden ilişkiye girer. Kapandığında, her birine kendi bütünlüğünü iade eder. Paylaşım ve birleşme, birbirini rahatsız etmeden olur. Yaşam burada sakin bir gezintidir. Oysa bizde bitmek bilmez zorlamalar dizisinden ibarettir. "Doğru," diyorum Manuela'ya, "daha pratik ve daha az gürültülü."

İkinci neden bir fikir çağrışımının sonucu. Sürgülü kapılar beni kadınların ayaklarına götürdü. Ozu'nun filmlerinde bir oyuncunun kapıyı itip, eve girdiği ve ayakkabılarını çıkardığı plan sayısı hesaplanamayacak kadar çoktur. Özellikle kadınlar bu eylemleri birbirine eklemekte özel bir yeteneğe

sahiptirler. İçeri girerler, çeper boyunca kapıyı kaydırırlar, hızla iki küçük adım atarlar ve yaşam odalarının bulunduğu yükseltilmiş mekânın dibine gelirler, bağsız ayakkabılarını eğilmeden ayaklarından çıkartırlar, akışkan, zarif bacak hareketleriyle kendi etraflarında dönerler ve sırttan yaklaşarak platformu anında çıkarlar. Etekler hafifçe şişer, yükselmenin gerektirdiği diz bükülmesi enerjik ve belirgindir. Beden, ayakların bu yarım dönüşünü güçlük çekmeden takip eder. Sanki topuklar bağlarla kösteklenmiş gibi, tuhaf biçimde kırık hareketlerle dolaşılır. Ama genellikle kösteklenmiş jestler kısıtlamayı çağrıştırırken, farkına varılmayan bir dizgin silkmesiyle harekete geçen küçük adımlar, yürüyen kadınların ayaklarına sanat eseri damgası vurur.

Biz Batılılar ise yürüdüğümüzde, hiç duraklamadan tasarladığımız bir hareketin sürekliliği içinde, yaşamın özü olduğuna inandığımız şeyi onarmaya çalışırız. Kültürümüz de bunu gerektiriyor: Engelsiz etkinlik, her şeyin gerçekleştiği dirimsel atılımı hiç kopukluk olmadan canlandıran akışkan performans. Burada, bizim için kural, çitanın hareketleridir. Her hareketi uyumlu bir şekilde eriyip kaynaşır, birini diğerinden ayırt edemeyiz. Büyük vahşi hayvanın koşuşu bize yaşamın derin kusursuzluğunu simgeleyen tek ve uzun bir hareket gibi gelir. Ama Japon kadınlar kesik kesik adımlarıyla doğal hareketin güçlü açılımını kırdıklarında ve hakarete uğramış doğayı seyreden ruhu ele geçiren sıkıntıyı hissetmemiz gerektiğinde, tersine, bizde tuhaf bir mutluluk meydana gelir. Sanki kopuş, vecd yaratıyor gibidir; kum tanesi de güzellik. Yaşamın kutsal ritmine yapılan bu saldırıda, engellenen bu yürüyüşte, kısıtlamadan doğan yetkinlikte, sanatın bir paradigması gelir elimize.

O zaman, hareketin sürekli olmasını isteyen bir doğanın dışına atılan, süreksizliğiyle hem dönek hem de dikkat çekici olan hareket, estetik yaratı düzeyine varır.

Çünkü Sanat yaşamdır; ama bir başka ritim üzerinde.

Derin düşünce no: 10

Dilbilgisi
Bir bilinç katmanıdır
Güzelliğe götüren

Sabahları genellikle odamda bir süre müzik dinlerim. Müzik benim yaşamımda çok büyük bir rol oynar. Katlanmamı sağlayan odur... evet... katlanılması gerekenlere: Ablam, annem, okul, Achille Grand-Fernet, vb. Müzik, gastronominin damak için ya da resmin göz için taşıdığı anlam gibi yalnızca kulak için bir zevk değildir. Sabahları müzik çalıyor olmam değildir orijinal olan, müziğin güne üslubunu vermesidir. Çok basit, ama aynı zamanda açıklaması biraz güç: Sanırım kendi ruh halimizi seçebiliriz; çünkü çok katmanlı bir bilincimiz var ve buna erişmenin yolu da tek. Örneğin, derin bir düşünce yazmak için çok özel bir katmana yerleşmem gerekiyor. Yoksa ne fikirler ne de sözcükler bana gelir. Hem kendimi unutmalıyım, hem de aşırı konsantre olmalıyım. Ama bu bir "irade" sorunu değil. Bu mekanizma ya işler ya da işlemez. Burnu kaşımak ya da geriye doğru hızla hecelemek gibi. Mekanizmayı işletmek için ise küçük bir müzik parçasından daha iyisi olamaz. Örneğin gevşemek için nesnelerin bana gerçekten erişmediği, sanki bir filme bakar gibi onlara baktığım bir tür mesafelendirilmiş mizaca erişmemi sağlayacak bir şeyler çalmam gerekiyor: "Kopuk" bir bilinç katmanı. Genellikle bu katmana uyan caz oluyor ya da süre bakımından daha etkili olsa da etki yaratması daha çok vakit alan Dire Straits (yaşasın MP3!).

Evet, bu sabah, okula gitmeden önce Glenn Miller dinledim. Çok uzun sürmedi ama. Olay meydana geldiğinde, kopmuş halim kalmadı. Bayan Maigre'in [Bayan Zayıf] Fransızca dersindeydik (karşıt anlamlılığın canlı örneğidir; kat kat yağlıdır). Üstelik bir de pembe giyer. Pembeye taparım. Bence haksız muamele gören bir renktir. Bebeklerin ya da aşırı makyajlı kadınların zımbırtısı haline getirildi. Oysa pembe çok incelikli ve nazik bir renktir. Japon şiirinde çok rastlanır. Ama pembe ile Bayan Maigre, reçel ve domuz etkisi yaratıyor. Neyse, bu sabah onunla Fransızca dersim vardı. Bu başlı başına bir angarya zaten. Bayan Maigre'le Fransızca demek, bir dizi uzun teknik egzersizdir. İster dilbilgisi yapalım, ister metin okuyalım, bu değişmez. Onunla birlikteyken bir metnin sanki kişileri, anlatıcıyı, yerleri, olayları, anlatı zamanını, vb. saptamak için yazılmış olduğu söylenebilir. Bence onun aklına bir metnin öncelikle okunmak ve okurda duygular uyandırmak için yazılmış olduğu gelmiyor. Düşünün ki bize hiçbir zaman, "Bu metni ya da bu kitabı sevdiniz mi?" sorusu sorulmadı. Ama anlatıdaki bakış açılarının ya da hikâyenin yapısının incelenmesine anlam verebilecek tek soru budur... Ortaokulda okuyanların zekâlarının, bence edebiyata liselilerden ya da üniversite öğrencilerinden daha açık olması da ayrı bir konu. Açıklayayım: Bizim yaşımızda, yeter ki bize bir şeyden tutkuyla ve uygun telleri (aşk, isyan, yenilik açlığı, vb.) tımbırdatarak söz edilsin, bu açıklık derhal elde edilir. Tarih öğretmenimiz Bay Lermit, hırsızlık yaptıkları ya da sigara içtikleri için Kuran yasasına uygun olarak bir eli ya da dudakları kesilmiş tiplerin fotoğraflarını bize göstererek iki ders boyunca bizi tavlamayı bildi. Ama bunu kanlı dehşet filmleri tarzında yapmadı. Etkileyiciydi ve ardından gelen dersi hepimiz dikkatle dinledik. Özellikle İslam'a karşı değil, insanların çılgınlığına karşı uyarıyordu. Bayan Maigre, Racine'in birkaç dizesini bize sesini titreterek okuma zahmetine katlansaydı ("Titus, Bérénice'i göremedikten sonra / Ne çıkar gün başlasa ya da bitse"), en alt düzeydeki ergenin bile aşk trajedisi için yeterince olgun olduğunu görürdü. Lisede durum

daha sert: Erişkinlik dönemi burnunu dikmiştir; yetişkinlerin âdetleri zaten sezilmektedir, herkes kendine piyesteki hangi rolün ve hangi yerin düşeceğini merak etmektedir, üstelik bir şeyler zaten bozulmuştur, balık kavanozu çok uzakta değildir.

Bu sabah, edebiyatsız bir edebiyat dersinin alışıldık angaryasına bir de dil kavrayışından yoksun bir dil dersi eklenince, iyice hiçlik duygusu hissederek artık kendimi tutamadım. Bayan Maigre niteleme sıfatlarını gözden geçiriyordu. Yazdıklarımızda bu sıfatların hiç bulunmadığını bahane ederek, "oysa ilkokul son sınıftan beri biliyor olmanız gerekir," dedi. "Dilbilgisinde bu kadar yeteneksiz öğrenciler hiç görülmemiştir," diye de ekledi, özellikle Achille Grand-Fernet'ye bakarak. Achille'i sevmem, ama sorduğu soru konusunda onunla tamamen hemfikirdim. Bence gerekliydi. Dahası, bir edebiyat öğretmeninin olumsuzlamayı unutması beni şaşırtıyor. Tıpkı koyunları unutan bir çoban gibi. "Dilbilgisi ne işe yarar?" diye sormuştu. "Bunu bilmeniz gerek," cevabını vermişti, "Bayan-Size-Eğitim-Vermek-İçin-Para-Alıyorum". "Yo, hayır," cevabını verdi Achille ilk kez samimiyetle, "bugüne dek kimse bize bunu anlatma zahmetine katlanmadı." Bayan Maigre, "saçma sapan soruların yükünü hâlâ taşımak zorunda mıyım" tarzında uzun uzadıya iç çekti ve cevap verdi: "Düzgün konuşup yazmaya yarar."

Bunun üzerine, kalp krizi geçirmiş gibi oldum. Bu kadar aptalca bir şey hiç işitmemiştim. Bunu derken, yanlış olduğunu söylemek istemiyorum, gerçekten aptalca diyorum. Okumayı yazmayı zaten bilen ergenlere, dilbilgisi buna yarar demek, çişini ve kakasını doğru dürüst yapabilmek için yüzyıllar içerisinde WC'nin tarihini okuması gerektiğini söylemeye benzer. Anlamdan yoksun! Dili düzgün kullanmak için dil üzerine bazı şeyleri bilmek gerektiğini örneklerle göstermiş olsaydı, tamam, neden olmasın, bir önkoşuldur. Örneğin, bir fiili bütün zamanlarda çekmeyi bilmek, bir sosyete yemeğinde herkesin önünde utanç veren büyük hatalar yapmayı önler ("size daha erken gelebilirdim; ama yanlış yola

gireceğim"). Ya da Versailles şatosunda küçük bir danslı toplantı davetiyesini usulüne uygun yazarken, niteleme sıfatının uyum kuralını bilmek çok işe yarar: "Sevgili dostlar, bu akşam Versailles'a gelir misiniz? Heyecan çok olacak benim için. Markiz de Grand-Fernet." Ama eğer Bayan Maigre dilbilgisinin yalnızca buna yaradığını sanıyorsa... Fiilin fiil olduğunu bilmeden fiil kullanmayı ve çekmeyi biliriz. Bilgi bir işe yarasa bile, belirleyici olacağını sanmıyorum.

Ben dilbilgisinin güzelliğe erişmenin bir yolu olduğu kanısındayım. Konuşurken, okurken ya da yazarken, güzel bir cümle mi yarattığını ya da güzel bir cümle mi okuduğunu bilemez insan. Güzel bir söz dizisini ya da güzel bir üslubu tanıyabiliriz. Ama dilbilgisi çalışıldığında, dildeki güzelliğin bir başka boyutuna erişilir. Dilbilgisi çalışmak dili didik didik etmektir; dilin nasıl yapıldığına bakmak, onu bir anlamda çırılçıplak görmektir. Bu yüzden de harikuladedir: Çünkü insan kendi kendine, "ne güzel yapılmış, ne esaslı!", "Ne sağlam, usta işi, zengin ve incelikli!" der. Beni, sözcüklerin birçok doğası olduğunu bilmek, olası kullanım ve uyumlarına karar vermek için onları bilmek gereği bile kendimden geçiriyor. Örneğin dilin temelinde adların ve fiillerin olduğu fikrinden daha güzel bir şey yok bence. Eğer bunu biliyorsanız, her ifadenin kalbine erişirsiniz. Muhteşem değil mi? Adlar, fiiller...

Belki de dilbilgisinin ortaya çıkardığı dilin bütün bu güzelliğine erişmek için özel bir bilinç durumuna ulaşmak gerekir. Bence bu çabalamadan yapılabilir. İki yaşındayken, yetişkinlerin konuşmalarını işitince, dilin yapısını bir seferde anladığımı sanıyorum. Dilbilgisi dersleri benim için her zaman sonradan yapılan sentezler oldu. Belki de terminolojik kesinlikler. Benim yaşadığım bu aydınlanma yoksa, çocuklara dilbilgisi dersleri vererek onlara güzel konuşma ve güzel yazma öğretilebilir mi? Sır. Bu arada, yeryüzünün bütün Bayan Maigre'leri öğrencilerinin dilbilgisinde kendinden geçmeleri için onlara hangi müzik parçasını dinletmeleri gerektiğini düşünmelidirler.

Bayan Maigre'e, "Kesinlikle değil, tamamen indirgeyici!" dedim. Sınıfta büyük bir sessizlik oldu; çünkü genellikle ben ağzımı açmam, üstelik de öğretmene karşı çıkmıştım. Bayan Maigre şaşkınlıkla bana baktı, sonra, rüzgârın kuzeyden esmeye başladığını ve niteleme sıfatları üzerine o küçük ve rahat derslerinin kendi pedagojik yöntemlerinin mahkemesine dönüşebileceğini hisseden bütün öğretmenler gibi yüzü bozuldu. "Peki siz ne biliyorsunuz, Bayan Josse?" diye sordu sert bir tonda. Herkes soluğunu tutmuştu. Öğretmenlerin korkulu rüyası sınıfın birincisinin memnuniyetsizliğidir. Özellikle de çetin cevizse. Dolayısıyla bu sabah tek biletle hem korku filmi hem sirk vardı. Pek kanlı geçmesini umdukları mücadelenin sonunu bekliyordu herkes.

"Şöyle ki," dedim, "Jakobson okunduğunda dilbilgisinin yalnızca bir hedef değil, bir amaç olduğu da açıkça görülür: Dilin yapısına ve güzelliğine erişmenin yoludur, yoksa yalnızca toplum halinde yaşayabilmeyi sağlayan bir şey değildir." "Bir şey! Bir şey!" diye tekrarladı, yuvasından fırlamış gözlerle. "Bayan Josse için dilbilgisi bir şeydir!"

Cümlemi iyi dinlemiş olsaydı özellikle de benim için bir şey olmadığını anlamış olurdu. Ama sanıyorum Jakobson'a yaptığım gönderme onu iyice afallattı. Cannelle Martin de dahil, herkesin dalga geçmesi de işin cabası. Söylediklerimden kimse bir şey anlamamıştı; ama şişko Fransızca öğretmeninin üzerinde küçük bir Sibirya bulutunun süzüldüğünün farkındaydılar. Aslında, tahmin edebileceğiniz gibi Jakobson'dan hiçbir şey okumamıştım. Ne kadar üstün zekâ olsam da çizgi romanları ya da edebiyatı tercih ederim. Ama annemin bir dostu (üniversitede profesördü) dün (saat beşte kamamber peyniri ile bir şişe kırmızı şarabı bir güzel devirirlerken) Jakobson'dan söz ediyordu. Aniden bu sabah aklıma gelmişti.

O sırada, sürünün dudak büktüğünü hissederek üzüldüm. Bayan Maigre'e üzüldüm. Üstelik linç etmeyi de sevmem. Asla kimseyi onurlandırmaz. Üstelik benim Jakobson bilgimden dolayı

kimsenin avcunu yalamasını ve benim IQ'mun gerçekliği konusunda kuşkuya düşmesini hiç arzu etmem.

Bunun üzerine geri vitese taktım ve hiçbir şey demedim. İki saat boyunca cezama katlandım. Bayan Maigre de öğretmenliğini kurtardı. Ama ben sınıftan çıkarken onun küçük gözlerinin kapıya kadar beni kaygılı bakışlarla izlediğini hissettim.

Ev yolunda kendi kendime şöyle dedim: Dilin güzelliğini de kendinden geçmeyi de bilmeyen yoksul zekâlara ne yazık!

5
Hoş bir izlenim

Ama Japon kadınların adımlarına duyarsız Manuela çoktan başka memleketlere yelken açmıştı.

"Rosen her şeyi sorun yapıyor; çünkü birbirinin benzeri iki lamba bile yok," diyor.

"Doğru mu?" diye soruyorum, afallayarak.

"Evet, doğru," diyor. "Neden? Çünkü Rosen'lerde her şeyin ikincisi var; çünkü yokluk çekmekten korkuyorlar. Bayanın gözde hikâyesini biliyor musunuz?"

"Hayır," diyorum, bu sohbetin bizi sürüklediği bakış açısı yüceliklerinden etkilenerek.

"Savaş sırasında mahzenine bir yığın şey stoklamış olan büyükbabası, üniformasının bir düğmesini dikmek için iplik arayan bir Alman'a hizmet ederek ailesini kurtardı. Makara olmasaydı gittiydi, onunla birlikte de diğerleri. İster inanın ister inanmayın, gömme dolaplarında ve mahzeninde her şey ikişer tanedir. Peki bu onu daha mutlu mu yapıyor? Bir odada birbirinin aynı iki lamba var diye etraf daha iyi mi görülür?"

"Bunu hiç düşünmemiştim," diyorum. "Ev içlerimizi aşırı dekore ettiğimiz doğru."

"Nasıl yani?" diye soruyor Manuela.

"Tekrarlar. Tıpkı Athenslerde olduğu gibi. Aynı lambalar ve ikiz vazolar şöminenin üzerinde, kanepenin her iki yanında birbirinin tıpkısı koltuklar, birbirine uyumlu iki gece lambası, mutfakta benzeş şişeler dizisi..."

"Şimdi bana hatırlattınız da... Lambalar için değil yalnızca," diye sözü alıyor Manuela. "Aslında, Bay Ozu'nun evinde benzer iki şey yok. Evet, hoş bir izlenim verdiğini söylemeliyim."

"Nasıl hoş?" diye soruyorum.

Bir an düşündü, alnı kırışmıştı.

"Bayramlardan sonra, çok yemek yendiğinde olduğu gibi hoş. Herkesin gittiği o anları düşünüyorum... Kocam ve ben, mutfağa gideriz, taze sebzelerden küçük bir haşlama hazırlarım, çiğ mantarları ince ince doğrarım ve haşlamamızı içindeki mantarlarla yeriz. Sanki bir fırtınadan çıkılmış da hava yeniden sakinlemiş gibidir."

"Eksiklikten artık korkulmaz. Şimdiki andan mutlu olunur."

"Bunun doğal olduğu, yemek yemenin böyle bir şey olduğu hissedilir."

"Sahip olunan şey yeter, hiçbir şey rekabet etmez. Duyumlar birbirini izler."

"Evet, daha az şeye sahip olunsa da daha fazla yararlanılır."

"Aynı anda birçok şeyi kim yiyebilir ki?"

"Zavallı Bay Arthens bile yiyemez."

"Benim de birbirine benzer iki komidin üzerinde uyumlu iki gece lambam var," diyorum aniden hatırlayarak.

"Benim de," diyor Manuela.

Başını sallıyor.

"Belki biz hastayız, fazladan dolayı."

Ayağa kalkıp, beni kucaklıyor ve Pallières'lerin evine modern kölelik işine geri dönüyor. Manuela gittikten sonra, boş çay bardağımın önünde oturup kaldım. Bir kurabiye kalmış. Fare gibi ön dişlerimle oburca kemiriyorum. Kurabiyenin içini kıtırdatma tarzını değiştirmek, yeni bir yemek tatmak gibi bir şey.

Bu söyleşinin uygunsuzluğunu tadını çıkararak düşünüyorum. Mola vaktinde yarenlik ederek iç dekorasyona dair kültürel duyularını geliştiren hizmetçileri ve kapıcıları hiç tanıdınız mı? Küçük insanların birbirlerine söylediklerini işitseniz şaşırırsınız. Onlar hikâyeleri teorilere, anekdotları

kavramlara, görüntüleri fikirlere tercih ederler. Bu onların felsefe yapmasını engellemez. Neyse, bizler boşluğun kemirdiği uygarlıklar olduğumuz için midir ki eksikliğin kaygısı içinde yaşıyoruz? Mallarımızdan ve duyularımızdan daha fazla yararlanacağımıza emin olduğumuzda mı yararlanıyoruz ancak? Belki de Japonlar bir zevkten geçici ve biricik olduğu için tat aldığımızın farkındalar. Kendi yaşamlarını bu bilginin ötesinde oluşturabiliyorlar.

Yorgunum. Beni bir kez daha düşüncemden söküp alan iç karartıcı ve ezeli tekrar –sıkıntı, monoton bir günde doğdu–, kapım çalınıyor.

6
Wabi

Bir kurye, çiğnemek için gereken alt çene gücüne ve ağzını açıp kapamasına bakılırsa filler için yapılmış bir sakızı çiğniyor.

"Bayan Michel?" diye soruyor.

Elime bir paket sıkıştırıyor.

"Bir şey imzalamam gerekmiyor mu?" diye soruyorum.

Çoktan kaybolmuş bile.

Dikdörtgen bir paket bu. Kraft kâğıdıyla ambalajlanmış. Sicimle bağlanmış. Patates çuvallarının ağzını kapatmak ya da kediyi eğlendirmek ve razı olduğu tek egzersize onu zorlamak için mantar bir tıpayı odanın içinde sürüklemek için kullanılan türden bir sicim. Bu bağlı paket bana Manuela'nın ipek ambalajlarını hatırlatıyor; çünkü söz konusu durumda kâğıt incelik yerine kabalık ifadesi olsa da, ambalajlamanın sahiciliğindeki özende benzer ve son derece uygun bir şey var. En soylu kavramların en kaba bayağılıktan yola çıkarak oluştuğu söylenebilir. *Güzel, uyumdur.* Geviş getiren bir kuryenin ellerinden çıkan yüce düşünce!

Estetik, eğer üzerinde biraz ciddi düşünülürse, Uyum Yolu'na vakıf olmaktan başka bir şey değildir. Sahici biçimlerin sezgisine uygun bir tür Samuray Yolu'dur. Uyum bilgisi hepimizin içinde var. Varoluşun her bir anının kalitesini kavramamızı ve her şeyin uyum içinde olduğu ender vesilelerde, bundan gereken yoğunlukta yararlanmamızı sağlayan odur. Sanatın tekelindeki bir tür güzellikten söz etmiyorum. Benim gibi, küçük şeylerin büyüklüğünden esinlenenler, bu büyüklüğü aramak için en önemsiz şeyin kalbine dek giderler. Orada, gündelik giysiler içerisinde, sıradan şeylerin belli bir dizilişinden, *böyle olması gerek*'in kesinliğinden, *böyle iyi* inancından büyüklük fışkırır.

İpi çözüyor ve kâğıdı yırtıyorum. Bir kitap bu, lacivert deri ciltli güzel bir baskı. Gayet *wabi* kaba dokulu. Japoncada *wabi* "silik bir güzellik biçimi, kabalıkla maskelenmiş bir rafinelik kalitesi" anlamına gelir. Tam olarak bu ne demek bilmiyorum, ama bu cilt tartışmasız *wabi.*

Gözlüklerimi takıyorum ve kitabın adını seçiyorum.

Derin düşünce no: 11

Kayın ağaçları
Benim bir hiç olduğumu öğretin bana
Ve yaşamaya layık olduğumu

Annem dün akşam yemekte, sanki seller gibi şampanya akıtmanın vesilesiymiş gibi, "analiz"ine başlayalı tamı tamına on yıl olduğunu duyurdu. Herkes, hep bir ağızdan, hari-ku-la-de dedi! Bitmek bilmez acıları sevme konusunda Hıristiyanlıkla sadece psikanaliz rekabet edebilir. Annemin söylemediği şey, on yıldır antidepresan aldığı. Ama belli ki arada bağ kurmuyor. Bence antidepresanları kaygılarını yatıştırmak için değil, analize katlanmak için alıyor. Seansları anlattığında, insanın kafasını duvarlara vurası geliyor. Adam düzenli aralıklarla "Hmmm" diyerek onun kelimelerini tekrar ediyor ("Lenôtre'ların evine annemle gittim": "Hmmm, anneniz?", "Çikolatayı çok severim": "Hmmm, çikolata?"). Bu durumda, psikanalisti yarın bombalayabilirim. Ya da onu "Freudcu Dava" konferanslarından geçiririm. Bunlar, sanılanın tersine, anlaşılması güç şeyler değildir, bir şeyler söyler. Zekânın büyülenmesi büyüleyici bir şeydir. Bence bu kendinde bir değer değildir. Zeki insanlardan sürüyle var. Çok sayıda geri zekâlı da var; ama başarılı beyin sayısı da az değil. Sıradan bir şey söyleyeceğim ama zekâ başlı başına hiçbir değer ya da önem taşımaz. Çok zeki insanlar yaşamlarını örneğin meleklerin cinsiyeti sorununa adadılar. Birçok zeki insanda bir tür bilgisayar hatası görülür: Onlar zekâyı amaç sanıyorlar. Kafalarında tek bir fikir var: Zeki olmak. Bu da fazlasıyla aptalca. Zekâ bir hedef olarak görüldüğünde, tuhaf bir şekilde işler: Varlığının kanıtı, ürettiği şeyin ustalığında ve sadeliğinde değil, ifadesinin karanlığında yatar. Annemin "seans"larından getirdiği literatürü görseydiniz!... "Bu" sembolize ediyor, "bu"

peşin tercihe saldırıyor, mathem'lerin ve kuşkulu sözdizimlerinin yardımıyla "bu" gerçeği öncül kabul ediyor, falan filan. Colombe'un okuduğu metinler bile (bir XIV. yüzyıl Fransiskeni olan Guillaume d'Ockham üzerine çalışıyor) daha az grotesk. Postmodern bir düşünür olmaktansa düşünen bir keşiş olmak yeğdir.

Üstelik o gün Freudcu bir gündü. Öğleden sonra, çikolata yiyordum. Çikolatayı çok seviyorum. Annem ve ablamla tek ortak noktamız bu. Fındıklı bir parça çikolatayı kemirirken, dişlerimden birinin çatladığını hissettim. Gidip aynaya baktım ve gerçekten de kesici dişimin ucunda küçük bir parçanın olmadığını saptadım. Bu yaz, Quimper'de, pazarda, ayağım bir ipe takılarak düştüm ve bu dişin yarısını kırdım. O zamandan beri ara sıra hafif hafif ufalanıyor. Kısacası, kesici dişimin küçük ucunu yitirmiş olmak beni güldürüyor, çünkü annemin sık sık gördüğü bir rüyayı hatırlatıyor: Annem dişlerini yitiriyor, dişleri simsiyah olup birbiri ardına dökülüyor. Bu rüya hakkında analistinin söyledikleri şunlar: "Sevgili bayan, bir Freudcu size bunun bir ölüm rüyası olduğunu söylerdi." Tuhaf değil mi? Yorum naifliği bile değil (dökülen dişler = ölüm; şemsiye = penis, vb.)! Sanki kültür, nesnenin gerçekliğiyle alakasız çok büyük bir telkin gücü değilmiş gibi... Bu, entelektüel üstünlüğü ("bir Freudcu size ... söylerdi") mesafe konulmuş allamelik üzerine oturtma iddiasındaki yöntemdir; ama aslında konuşan bir papağan izlenimi veriyor.

Neyse ki bütün bunlardan sonra kendimi toparlamama, çay içmek, çok güzel ve çok nefis hindistan cevizli pasta yemek için Kakuro'ya gitmem yetti. Beni davet etmek için bize geldi ve anneme, "Asansörde tanıştık ve çok ilginç bir söyleşi sürdürdük," dedi. "Ya?" dedi annem, şaşkınlıkla. "Şanslısınız, kızım bizimle pek konuşmaz." "Bir fincan çay içmeye gelmek ister misin, kedilerimle tanıştırırım seni?" diye sordu Kakuro. Annem ise hikâyenin devamından iştahı kabararak, ivedilikle kabul etti. Zengin Japon bayın evine davet edilen modern geyşa planı yapıyordu. Bay Ozu karşısındaki kolektif büyülenme gerekçelerinden birinin onun gerçekten çok zengin olmasına (öyle gözüküyor) bağlı olduğunu söyle-

mek gerekir. Neyse, sonuçta onun evinde çay içmeye ve kedileriyle tanışmaya gittim. Tamam, kedilerle tanışma konusunda benimkilerden daha fazla ikna olmuş değilim; ama Kakuro'nunkiler en azından dekoratif. Ben kendi görüşümü Kakuro'ya anlatınca, o da bana bir meşenin ışıltısına ve duyarlılığına inandığını, kedilerinkine ise haydi haydi inandığını söyledi. Zekânın tanımı üzerinde konuştuk ve benim ifademi defterine not edip edemeyeceğini sordu: "Zekâ kutsal bir bağış değil, primatların tek silahı."

Sonra konu Bayan Michel'e geldi. Onun kedisinin adının Lev Tolstoy nedeniyle Lev olduğunu düşünüyor. Tolstoy'u ve Vrin yayınlarının eserlerini okuyan bir kapıcının muhtemelen sıradan bir vaka olmadığı konusunda ikimiz de hemfikiriz. Anna Karenina'yı çok sevdiğini düşünmek için yeterince akla yatkın veri var elinde. Ona bir nüsha göndermeye kararlı. "Tepkisini göreceğiz," dedi.

Ama benim bugünkü derin düşüncem bu değil. Kakuro'nun telaffuz ettiği bir cümleden doğdu. Benim hiç bilmediğim Rus edebiyatından konuşuyorduk. Kakuro bana Tolstoy'un romanlarında sevdiği şeyin "evren-romanlar" olmaları olduğunu açıklıyordu. Üstelik de Rusya'da geçiyorlardı. Meydanların her köşesinde kayınların olduğu ve Napolyon seferleri sırasında aristokrasinin yeniden Rusça öğrenmek zorunda kaldığı –çünkü Fransızca'dan başka bir şey konuşmuyorlardı– ülke. Tamam, bu elbette yetişkin gevezeliği, ama Kakuro'yla işin güzel yanı her şeyi nazikçe yapması. Anlattıklarına kulak asmasanız bile onu konuşurken dinlemek çok hoş; çünkü gerçekten sizinle konuşuyor, size hitap ediyor. Benimle konuşurken beni ciddiye alan birine ilk kez rastlıyorum. Onay ya da itiraz peşinde değil, bana bakıp, sanki "Sen kimsin? Benimle konuşmak ister misin? Seninle birlikte olmaktan ne kadar mutluluk duyuyorum!" der gibi. Nezaketten söz ederken bunu kastediyorum. Karşısındakine orada olma izlenimi veren birinin tutumu. Tamam, özünde Büyük Rusların Rusyası bana vız gelir. Fransızca mı konuşuyorlarmış? Bana ne! Ben de Fransızca konuşuyorum ama mujikleri sömürmüyorum. Buna karşılık, nedenini

önce pek anlayamadım ama kayınlar ilgimi çekmişti. Kakuro o eğilen ve hışırdayan kayınlarıyla Rus kırlarından söz ediyordu. Kendimi hafif hissettim, hafif...

Sonra, biraz düşününce, Kakuro'nun Rus kayınlarından bahsederken hissettiğim o sevinci aniden kısmen anladım. Ağaçlardan, herhangi bir ağaçtan söz edildiğinde de etki aynı oluyor: Çiftlik avlusundaki ıhlamur ağacı, eski tahıl ambarının ardındaki meşe, artık yok olmuş büyük karaağaçlar, rüzgârlı bayırlar boyunca rüzgârın eğdiği çamlar, vb. Ağaçları sevme yeteneğinde çok fazla insanlık vardır. İlk büyülenmelerimize duyduğumuz özlem vardır. Doğanın bağrında kendini bunca anlamsız hissetmenin büyük gücü vardır... Evet, bu işte: Ağaçların çağrısı, onların ilgisiz ululuğundan ve onlara olan sevgimizden dolayı bize hem dünyanın yüzeyinde kaynaşan gülünç ve aşağılık parazitler olduğumuzu öğretir, hem de bizi yaşamaya layık kılar, çünkü bize hiçbir borcu olmayan bir güzelliği tanıyabiliriz.

Kakuro kayınlardan söz ediyordu. Psikanalistleri ve zekâlarını ne yapacaklarını bilemeyen bütün o zeki insanları unutarak, kendimi aniden en büyük güzelliği kavrayabilecek kadar büyük hissettim.

Yaz Yağmuru

1
Yasadışı

Gözlüklerimi takıyorum ve kitabın adını seçiyorum.
Lev Tolstoy, *Anna Karenina.*
Bir de kart var:

Sevgili Bayan,
Kedinizin anısına,
Sevgilerimle,
Kakuro Ozu

İnsanın kendi paranoyası konusunda yanılgıdan kurtulması daima huzur verir.

Doğru anlamışım. Maskem düştü.

Panik üzerime çullanıyor.

Mekanik bir şekilde ayağa kalkıyorum; tekrar oturuyorum. Kartı tekrar okuyorum.

İçimde bir şey saçmalıyor. Evet, bunu başka türlü ifade edemem. Bir iç modülün yerini bir diğerinin alacağı tuhaf duygusu içindeyim. Bu hiç sizin başınıza gelmez mi? İçinizde yeniden düzenlemeler olduğunu hissedersiniz; ama bunun doğasını tarif etmeyi başaramazsınız. Hem zihinsel hem de uzamsal bir şeydir bu. Tıpkı taşınma gibi.

Kedinizin anısına.

Yapmacık olmayan bir zor inanırlıkla, hafifçe bir gülme işitiyorum. Bir tür kikirdeme, benim gırtlağımdan geliyor.

İç sıkıcı ama tuhaf.

Tehlikeli bir itkiyle harekete geçerek –yasadışı hayatı olanların bütün itkileri tehlikelidir–, bir kâğıt parçası, bir zarf ve bir Bic tükenmez (portakal sarısı) arıyorum ve yazıyorum:

Teşekkürler, zahmet etmeseydiniz.
Kapıcı

Siyu önlemleriyle apartman girişine çıkıyorum –kimse yok– ve mektubu Bay Ozu'nun posta kutusuna atıveriyorum.

Kaçak adımlarla kapıcı dairesine geri dönüyorum –yaşayan tek bir canlı yok çünkü– ve tamamlanmış görev duygusuyla, bitkin bir halde koltuğa çöküyorum.

Herhangi bir şeye dair güçlü bir duygu beni ele geçiriyor.

Herhangi bir şey.

Bu aptalca itki, av sürmeyi sonlandırmadığı gibi misliyle teşvik ediyor. Temel bir stratejik hata. Bu berbat başarı sinirime dokunmaya başlıyor.

Basit bir: *Anlamıyorum,* imza *kapıcı,* yeterli olurdu.

Ya da: *Hata ettiniz, paketinizi size geri gönderiyorum.*

Şatafatsız, kısa ve net: *Yanlış adres.*

Kurnaz ve kesin: *Okuma bilmiyorum.*

Daha gizli kapaklı: *Kedim okuma bilmiyor.*

İncelikli: *Teşekkürler; ama yılbaşı hediyeleri ocak ayında olur.*

Hatta, idari: *İade belgesini lütfen gelip alın.*

Bunun yerine, sanki bir edebiyat salonundaymışız gibi kırıtıyorum.

Teşekkürler, zahmet etmeseydiniz.

Koltuktan hızla fırlayıp kapıya doğru koşuyorum.

Heyhat, üç kez heyhat!

Camdan, Paul N'Guyen'i fark ediyorum; yanında bir kuryeyle asansöre yöneliyor.

Mahvoldum.

Tek seçenek var: Ölü numarası yapmak.

Ne olursa olsun, ben burda değilim, hiçbir şey bilmiyorum, cevap vermiyorum, yazmıyorum, hiç inisiyatif almıyorum.

Pamuk ipliği üzerinde üç gün geçiriyorum. Düşünmemeye karar verdiğim şeyin var olmadığına ikna ediyorum ken-

dimi, ama düşünmekten de kaçınamıyorum. Hatta bir keresinde Lev'i beslemeyi bile unuttum. Ama artık kedileşmiş bir dilsiz sitem.

Saat ona doğru kapım çaldı.

2
Duyunun büyük eseri

Kapıyı açıyorum.

Bay Ozu benim dairemin önünde.

"Sevgili bayan," diyor bana, "gönderdiğim şeyin sizi rahatsız etmemesine memnun oldum."

Aniden heyecanlandığımdan, hiçbir şey anlamıyorum.

"Evet, evet," diyorum. Bir öküz gibi terlediğimin farkındayım. "Yo, yo," diye lafı düzeltiyorum, dokunaklı bir yavaşlıkla. "Çok teşekkür ederim."

Bana nazikçe gülümsüyor.

"Bayan Michel, bana teşekkür etmeniz için gelmedim."

"Öyle mi?" diyorum. "Ölüm dudaklarımın ucunda"nın icrasını, sanatlarını paylaştığım Phèdre, Bérénice ve şu zavallı Didon'la birlikte ustalıkla tekrarlıyorum.

"Yarın akşam benimle birlikte yemek yemenizi sizden rica etmeye geldim," diyor. "Böylelikle, ortak zevklerimizden konuşma imkânı buluruz."

"Şeeey," diyorum, nispeten kısa bir "şey."

"Komşu komşuya bir yemek, gayet sade," diye devam ediyor.

"Komşu komşuya mı? Ama ben kapıcıyım," diye gerekçeler ileri sürüyorum, kafam allak bullak olmuşken.

"Aynı anda iki meziyete sahip olmak da mümkün," karşılığını veriyor.

Yüce Efendimizin Kutsal Annesi, ne yapacağım ben şimdi?

İşin kolayı hep bulunur. Gerçi ben bu yolu seçmekten hep tiksinmişimdir. Benim çocuğum yok, televizyon seyretmem, Tanrı'ya inanmam... İnsanlar hayatlarının daha *kolay* olması için bu patikaları seçerler. Çocuklar, kişinin kendisiyle yüzleşme acılı görevini ertelemesine yardım eder, torunlar da bunu sürdürür. Televizyon, boş hayatlarımızın hiçliğinden yola çıkarak projeler inşa etmek gibi bitkin düşürücü bir zorunluluktan bizi uzaklaştırır; gözleri aldatarak, ruhu duyunun büyük işinden kurtarır. Tanrı ise, memeli soyumuzdan gelen kaygılarımızı yatıştırır, zevklerimizin günün birinde son bulacağı yönündeki dayanılmaz kesinliğe dayanma gücü verir. Dolayısıyla, ne gelecek, ne soy sop varken, saçmalığın kozmik bilincini sersemleştirecek piksellerim yokken, sonun kesinliği ve boşluğun öngörüsü içindeyken, kolaycılık yolunu seçmediğimi sanırım söyleyebilirim.

Yine de iştahım iyice kabarmıştı.

"*Hayır, teşekkür ederim, meşgulüm*," olmalıydı en salık verilecek yordam.

Bunun birçok nazik varyasyonu vardır.

"*Çok naziksiniz ama çok işim var*" (pek inandırıcı değil).

"*Çok yazık, yarın Megève'e gitmek üzere yola çıkıyorum*" (tuhaf).

"*Üzgünüm ama ailemle birlikte olmalıyım.*" (yalanın daniskası.)

"*Kedim hasta, onu yalnız bırakamam*" (duygusal).

"*Hastayım, odamda kalmayı tercih ederim*" (utanmazca).

Sonunda, "teşekkürler ama bu hafta çok işim var," demeye hazırlanıyorum ki aniden, Bay Ozu'nun önümde duruşundaki dingin canayakınlık, zamanın içinde baş döndürücü bir yarık açıyor.

3
Zamandışı

Cam fanusun içinde lapa lapa kar yağıyor.

Belleğimin gözleri önünde, Bay Servant'ın büyükler sınıfına geçene dek öğretmenim olmuş genç bayanın çalışma masasının üzerindeki küçük cam küre maddileşiyor. Layık olduğumuzda, onu döndürmeye ve kromajlı Eiffel Kulesi'nin dibine son kar tanesi düşene dek avcumuzun içinde tutmaya hakkımız oluyordu. Daha yedi yaşında bile değildim; ama dolgulu küçük taneciklerin ağır ağır söyledikleri tekdüze şarkının, büyük bir sevinç hissettiğimde kalbime dolan şeyin habercisi olduğunun farkındaydım. Süre yavaşladı ve genleşti. Çarpışmaların yokluğunda bale sonsuzlaşıyor ve sonuncu kar tanesi de yere konduğunda, büyük aydınlanmaların işareti olan bu zamandışını yaşadığımızı biliyoruz. Çocukken çoğu kez kendi kendime düşünüyordum: Bu tür anlar yaşama imkânı ilerde karşıma çıkacak mıydı? Zamanın kasvetli taşkınlığından nihayet kurtularak, kar tanelerinin yavaş ve görkemli balesinin merkezinde olacak mıydım?

İnsanın kendini çıplak hissetmesi bu mudur? Beden bütün giysilerden sıyrıldığında bile ruh süslerle dolu kalır. Ama Bay Ozu'nun daveti bende bu tam çıplaklık duygusuna yol açmıştı. Yalnızca ruha özgü olan ve lapa lapa karlarla çevrili olarak, şu anda benim kalbimde tatlı bir yanık gibi duran çıplaklık.

Cam fanusa bakıyorum.

Kendimi zamandışının karanlık, derin, buzlu ve nefis suyuna fırlatıyorum.

4
Örümceğimsi

"Neden, neden ama, Tanrı aşkına?" diye soruyorum öğleden sonra Manuela'ya.

"Nasıl yani?" diyor çay servisini hazırlarken. "Çok iyi bir şey ama bu!"

"Şaka yapıyorsunuz," diye inliyorum.

"Pratik düşünmek lazım, şimdi," diyor. "Böyle gidemezsiniz. Saç uygun değil,"diye devam ediyor uzman gözüyle bana bakarak.

Manuela'nın kuaförlük anlayışı hakkında bir fikriniz var mı? Aristokrat kalpli bu kadın saç bakımından bir proleter. Manuela'ya göre saç ya anıtsal bir şeydir ya da bir hiç. Kıvrılmalı, sarılıp sarmalanmalı, kabartılmalı, sonra da örümceğimsi maddeler püskürtülmelidir saça.

"Kuaföre gideceğim," diyorum aceleci olmamayı deneyerek.

Manuela kuşkulu gözlerle bana bakıyor.

"Ne giyeceksiniz?" diye soruyor.

Günlük giysilerim olan gerçek kapıcı kıyafetlerim dışında, naftalinlere gömülmüş bir tür gelinlik ve davet edildiğim ender cenaze törenlerinde giydiğim kasvetli bir siyah kaftanım var sadece.

"Siyah elbisemi giyeceğim," diyorum.

"Cenaze giysinizi mi?" diye soruyor Manuela, şaşkına dönmüş bir halde.

"Başka bir şeyim yok ki."

"O halde almak lazım."

"Altı üstü tek bir yemek."

"Farkındayım," diyor Manuela'nın içinde pinekleyen cadaloz. "Ama başkalarının evine yemeğe giderken giyinmez misiniz?"

5
Danteller ve incik boncuk

Güçlük burada başlıyor: Giysi nereden satın alınmalı? Genellikle giysilerimi mektupla sipariş veriyorum. Ayakkabılarım, külotlarım ve iç çamaşırlarım dahil. Üzerimde bir çuval etkisi yaratacak eşyaları anoreksik bir körpe kızın gözleri önünde deneme fikri beni butiklerden daima uzak tutmuştur. İşin kötü yanı, teslimatın zamanında yetişmesini ummak için artık çok geçti.

Tek bir dostunuz olsun, ama onu da iyi seçin.

Ertesi sabah Manuela daireme dalıverdi.

Elindeki giysi kılıfını muzaffer bir gülümsemeyle bana uzatıyor.

Manuela benden tam on beş santim daha uzun ve on kilo eksik. Ailesinde genişliği benimkine uygun tek bir kadın biliyorum, o da kaynanası korkunç Amalia. Fanteziyi sevecek ruhta biri olmasa da dantelleri ve incik boncuğu görünce şaşırtıcı biçimde deliriyor. Ama Portekiz tarzı süslemeler, onun rokokosu gibi: Ne hayalgücü ne de hafiflik, yalnızca taşkınca bir biriktirme haliyle giysileri güpür gömleklere ve en sıradan gömleği bile bir fisto yarışmasına benzetiyor.

Ne kadar endişeli olduğumu anlayabilirsiniz. Bir cehennem azabı gibi hissettiğim bu yemek, gülünç bir şey halini de alabilir.

"Bir film starına benzeyeceksiniz," diyor Manuela. Sonra merhamete gelip, "Şaka ediyorum," diyor ve giysi kılıfından bej bir elbise çıkartıyor. Çiçeklemelerden ve süslemelerden tamamen bağışık.

"Bunu nereden buldunuz?" diye soruyorum, elbiseyi incelerken.

Gözüm yanıltmıyorsa, uygun boyutlarda. Yine gözüm yanıltmıyorsa, pahalı bir elbise. Yünlü gabardinden, çok sade kesimli, şömiziye yaka ve önden düğmeli. Çok yalın, çok şık. Bayan De Broglie'nin giydiği elbise türü.

"Dün akşam Maria'ya gittim," diyor. Etekleri zil çalan bir Manuela bu.

Maria, Portekizli bir terzi. Kurtarıcımın hemen bitişiğinde oturuyor. Ama basit bir hemşerinin ötesinde biri. Maria ile Manuela, Faro'da birlikte büyümüşler, yedi Lopes biraderlerin ikisiyle evlenmişler ve ikisi de onların peşinden Fransa'ya gelmişler, burada çocuklarını birkaç hafta farkla, hemen hemen aynı zamanda doğurma başarısını göstermişler. Ortak bir kedileri var ve zarif pastalardan benzer bir tat almaya kadar işi vardırmışlar.

"Başka birinin giysisi mi demek istiyorsunuz?" diye soruyorum.

"Eeevet," diyor Manvela, hafifçe somurtarak. "Ama, biliyor musunuz, artık gerekmeyecek. Bayan geçen hafta ölmüş. Ve terzide bir giysi olduğunun farkına varılana dek... Bay Ozu'yla sizin on kez yemek yiyecek vaktiniz olur."

"Bir ölünün giysisi mi?" diye tekrarlıyorum dehşetle. "Ama bunu giyemem."

"Neden?" diye soruyor Manuela kaşlarını çatarak. "Sağ olsaydı daha mı iyiydi. Düşünün, bir leke yapsanız kuru temizleyiciye gitmek, bir özür bulmak falan gerekirdi, bir yığın sıkıntı."

Manuela'nın pragmatizminde galaktik bir yan var. Belki de bundan ölümün bir hiç olduğu ilhamını almalıyım.

"Ahlaken bunu yapamam," diye itiraz ediyorum.

"Ahlaken mi?" diyor Manuela. Kelimeden tiksiniyormuş gibi telaffuz ediyor. "Ne alakası var? Hırsızlık mı yaptınız? Kötülük mü yaptınız?"

"Ama bu başkasının malı," diyorum, "bunu sahiplenemem."

"Ölü ama!" diye haykırıyor. "Hırsızlık yapmıyorsunuz ya, bu akşam için ödünç alıyorsunuz."

Manuela anlamsal farklılıklar üzerine süslemelere başladığında, savaşmak için boşuna uğraşmamalı.

"Maria bana onun çok nazik bir hanım olduğunu söyledi. Maria'ya giysiler ve *palpaga*'dan güzel bir manto vermiş. Giyemiyormuş çünkü şişmanlamış, Maria'ya demiş ki: Sizin işinize yarar mı? Görüyorsunuz işte, çok nazik bir hanım."

Palpaga bir tür lama. Yapağısı çok değerli yünden, kafası da bir papaya yemişiyle süslü.

"Bilmiyorum...," diyorum biraz daha sakince. "Sanki bir ölüyü soymuşum gibi hissettim."

Manuela bana kızgınlıkla bakıyor.

"Ödünç alıyorsunuz, çalmıyorsunuz. Hem zavallı kadının giysisini ne yapsınlar isterdiniz ki?"

Buna verecek cevap yok.

"Bayan Pallières'in vakti geldi," diyor Manuela konuyu değiştirerek ve kaçarak.

"Bu anın tadını sizinle birlikte çıkaracağım," diyorum.

"Gidiyorum," diye sesleniyor, kapıya yönelerek. "Bu arada, giysiyi deneyin, kuaföre gidin, birazdan sizi görmeye geleceğim."

Bir an giysiyi dikkatle inceliyorum, şüpheyle. Bir merhumenin giysisini sırtıma geçirmekten çok, üzerimde iğreti kaçmasından çekiniyorum. Pierre Arthens nasıl ipektense, Violette Grelier de bulaşık bezinden. Bense mor ve lacivert emprimesiyle şekilsiz önlüklü biriyim.

Ben de kendimi sınıyorum.

Manuela'ya teşekkür bile etmediğimi hatırlıyorum.

Dünyanın hareketi günlüğü no: 4

Koral, güzeldir

Dün öğleden sonra okulun korosu vardı. Benimki gibi şık mahallelerdeki kolejlerde koro var. Kimse koroyu demode bulmuyor, herkes koroya girmek için paralanıyor, ama süper-seçmeli: Müzik öğretmeni Bay Trianon, koristleri büyük bir titizlikle seçiyor. Koronun başarı nedeni Bay Trianon'un kendisi. Genç, yakışıklı biri. Eski caz standartlarını da sınıfça bilinen yeni parçaları da çaldırıyor. Herkes takıp takıştırıyor ve koro, kolej öğrencilerinin önünde söylüyor. Yalnızca koristlerin anne babaları davetli. Yoksa çok kalabalık olacak. Jimnastik salonu tıka basa dolu. Gümbür gümbür bir ortam var.

Dün, jimnastik salonuna tırıs gidişin yönetimi Bayan Maigre'in idaresindeydi; çünkü salı günleri öğleden sonra ilk saatte Fransızcamız var. Bayan Maigre'in idaresinde demek bile fazla. Büyük bir laf: Yaşlı bir kaşalot gibi soluyarak ritmi yakalayabilmek için elinden geleni yaptı. Neyse, sonunda jimnastik salonuna vardık. Herkes iyi kötü yerleşti. Önden, arkadan, yandan ve yukardan (sıraların üzerinden) stereo halinde salakça konuşmalara maruz kaldım (cep telefonu, moda, cep telefonu, kim kimle çıkıyor, cep telefonu, boş öğretmenler, cep telefonu, Cannelle'deki gece). Sonra koro üyeleri alkışlarla salona girdi. Kırmızı beyaz giymişler. Oğlanlar papyonlu, kızlar askılı uzun giysili. Bay Trianon bir taburenin üzerine çıktı. Sırtı seyircilere dönük, ucunda küçük bir kırmızı ışığın yanıp söndüğü bir tür bageti havaya kaldırdı, herkes sustu, o da başladı.

Her seferinde yeni bir mucize. Bütün bu insanlar, bütün bu kaygılar, bütün bu nefret ve arzular, bütün bu şaşkınlıklar; bayağılıkları, önemli ve önemsiz olayları, öğretmenleri, karmakarışık öğrencileriyle bütün bu kolej yılı; çığlıklardan ve gözyaşlarından,

kahkahalardan, mücadelelerden, kopmalardan, hayal kırıklıklarından ve beklenmedik tesadüflerden oluşan, içinde sürüklendiğimiz bütün bu yaşam: Korodakiler şarkı söylemeye başladığında aniden hepsi yok oluyor. Yaşamın akışı ezginin içinde boğuluyor. Aniden bir kardeşlik, derin bir dayanışma, hatta aşk hissi doğuyor. Bu kusursuz ortaklık içinde gündelik yaşamın çirkinliğinin yoğunluğu azalıyor. Şarkı söyleyenlerin yüzleri bile başkalaşıyor. Achille Grand-Fernet'yi (çok güzel bir tenor sesi var), Déborah Lemeur'ü, Ségolène Rachet'yi ya da Charles Saint-Sauveur'ü görmüyorum artık. Tek gördüğüm kendilerini ezgiye vermiş insanlar.

Her seferinde, hep aynı şey, ağlamak istiyorum, boğazım sıkışıyor ve kendime hâkim olmak için elimden geleni yapıyorum. Ama kimi zaman sınırda duruyorum: Hıçkırıklarla ağlamaktan kendimi zor alıkoyuyorum. Kanon yaparlarken yere bakıyorum, çünkü bir anda bu kadar duygu fazla geliyor: Çok güzel, çok dayanışmacı, olağanüstü biçimde bağlayıcı. Artık kendimde değilim, başkalarının da ait olduğu yüce bir bütünün parçasıyım. O an her geldiğinde kendime soruyorum: Bu niçin koronun istisnai bir anı olmak yerine gündelik yaşamın kuralı değil.

Koro sustuğunda herkes alkışlıyor, yüzler aydınlık, koristler ışıl ışıl. Gerçekten güzel.

Dünyanın gerçek hareketi sakın ezgi olmasın?

6
Serinletici bir içecek

İnanmayacaksınız ama ömrüm boyunca kuaföre hiç gitmedim. Köyden şehre geldiğimde, bana aynı ölçüde aptalca gelen iki meslek olduğunu keşfetmiştim; çünkü bunlar herkesin kendi başına yapabileceği işlerdi. Bugün bile çiçekçilerle kuaförlerin asalak olmadıklarını kabullenmekte güçlük çekiyorum. Herkese ait bir doğayı sömürerek yaşıyorlar. Elime iyi kesen bir makas alıp kendi banyomda yapabildiğim şeyi, yapay ve kokulu ürünlerin gücüyle yerine getiriyorlar.

"Saçlarınızı kim böyle kesti?" diye soruyor kuaför kız öfkeyle. Saçlarımı evcilleştirilmiş bir eser yapma görevini, Dantevari bir çabayla ona emanet etmiştim.

Kulaklarımın kenarından ölçüsüz boyutlarda sarkan iki tutam saçı çekiştirip sallıyor.

Beni kendi kendimi ihbar etme utancından esirgeyerek, "Neyse, size bunu soramayacağım," diye devam ediyor müşkülpesent bir havada. "İnsanlar hiçbir şeye saygı göstermiyor. Her gün bu tür şeylerle karşılaşıyorum."

"Serinletici bir içecek istiyorum," diyorum.

Bu ne anlama geliyor tam bilmiyorum; ama öğleden hemen sonra başlayan ve şaşmaz bir şekilde kuaförde ya da jimnastik merkezinde buluşan aşırı makyajlı genç kadınlarla dolu televizyon dizilerinin klasik repliğidir.

"Serinletici bir içecek mi? Serinletici hiçbir şey yok!" diyor. "Yapacak iş çok, bayan!"

Kafama eleştirel bir gözle bakıyor, hafifçe ıslık çalıyor.

"Güzel saçlarınız var, bu bile bir şey. Sonuç alabiliriz."

Aslında benim kuaförün iyi bir kız olduğu ortaya çıkıyor. Meşruiyetini özellikle kendininkini sağlamlaştırmaktan alan öfkesi geçince –ve bağlılık borçlu olduğumuz toplumsal

senaryoyu tekrarlamak gayet yerinde olduğundan– benimle nazikçe ve neşeyle ilgileniyor.

Gür bir saç yığınını, iyice gürleştiğinde her yandan kesmek dışında ne yapabiliriz? Kuaförlük konusunda benim amentüm buydu. Bir biçim alması için yığını yontmak ise artık saçlarla ilgili en yeni anlayışım.

"Gerçekten güzel saçlarınız var," dedi sonunda eserini incelerken, hoşnut kaldığı belliydi. "Sık ve ipeksiler. Her önünüze gelene emanet etmeyin."

Bir saç şekli bizi bu kadar değiştirebilir mi? Aynadaki yansımama kendim bile inanamıyorum. Sevimsiz olduğunu daha önce söylediğim bir yüzü hapseden siyah kask, hiç de çirkin sayılmayacak bir yüzün etrafında çocuksu şakalar yapan hafif bir dalga yığınına dönüşmüş. Bu bana... saygın bir hava veriyor. Hatta kendimde sahte bir Romalı soylu hanım havası bile görüyorum.

"Olağanüstü," diyorum. Kendi kendime de bu yersiz deliliği apartmandakilerin gözünden nasıl saklayacağımı düşünüyorum.

Görünmez olma peşinde koşulmuş bunca yılın, Roma hanımı tarzı saç kesiminin kumdan katmanı üzerinde yenilgiye uğraması akıl alır şey değil.

Duvar diplerinde ilerleyerek eve dönüyorum. Görülmemiş bir şans eseri kimseyle karşılaşmıyorum. Ama sanki Lev bana tuhaf tuhaf bakıyor. Lev'e yaklaşıyorum. Kulaklarını kısıyor. Öfke ya da şaşkınlık işareti.

"Haydi bakalım," diyorum, "hoşlanmadın mı?" Etrafı çılgınca kokladığını sonra fark ediyorum.

Şampuan. Avokado ve badem kokusu saçıyorum.

Başıma bir eşarp örtüyorum. Ardından da bir yığın heyecan verici işe koşturuyorum. Bu işlerin doruğu ise asansör kafesinin pirinç butonlarını özenle temizlemek.

Saat on üç elli oldu bile.

On dakika içerisinde Manuela merdivenin hiçliğinden çıkacak ve biten işleri denetleyecek.

Düşünecek pek vaktim yok. Eşarbımı çıkarıyorum, acele soyunuyorum, bir ölüye ait olan bej gabardin elbisemi giyiyorum ve kapı çalınıyor.

7
Erdemli bir genç kız gibi süslenip püslenmiş

"Oooooo, vay be," diyor Manuela.

Kaba tek bir kelime bile işitmediğim Manuela'nın ağzından böyle bir ses taklidi ve böyle bir senli benlililik, papanın kendini unutup kardinallere, *şu boktan ayin takkesi de nerede,* demesine benziyor.

"Alay etmeyin," diyorum.

"Ben mi alay ediyorum?" diyor. "Ama Renée, muhteşemsiniz!"

Ve heyecanla oturuyor.

"Gerçek bir hanımefendi," diye ekliyor.

Beni kaygılandıran da bu.

"Böyle yemeğe giderek gülünç duruma düşeceğim, erdemli bir genç kız gibi süslenip püslenmiş halimle," diyorum çayı hazırlarken.

"Hiç de değil," diyor, "normal bu, insan yemeğe giderken giyinir. Herkes bunu normal bulur."

"Evet ama bu," diyorum elimi başıma götürerek. Şişme bir şeyi ellemişim gibi aynı şoku hissediyorum.

"Başınızın üzerine sonradan bir şey mi koydunuz, arkası yamyassı olmuş," diyor Manuela kaşlarını çatarak. Bir yandan da filesinden kırmızı ipek kâğıda sarılı küçük bir paket çekip çıkartıyor.

"Puf börekleri," diyor.

Evet, başka konuya geçelim.

"Ne var ne yok?" diyorum.

"Ah bir görmeliydiniz!" diye iç geçiriyor. "Kalp krizi geçirecek sandım. Ona, Bayan Pallières dedim, üzgünüm artık gelemeyeceğim. Bana baktı, anlamadı. İki kez söylemek zorunda kaldım! Bunun üzerine oturdu ve peki ben ne yapacağım dedi."

Manuela sustu, kızgındı.

"*Siz olmadan* ben ne yaparım deseydi bari! Şansı var ki Rosie'yi yerleştirdim. Yoksa ona derdim ki Bayan Pallières, dilediğinizi yapabilirsiniz, ipimde..."

Boku yemiş ayin takkesi, diyor papa.

Rosie, Manuela'nın çok sayıdaki yeğenlerinden biri. Bunun ne anlama geldiğini biliyorum. Manuela, Portekiz'e geri dönmeyi düşünüyor ama Grenelle Sokağı 7 numara gibi kârlı bir maden aile içinde kalmalıdır; böylece "büyük gün" ihtimaline karşı Rosie'yi kendi yerine yerleştiriyor.

Tanrım, Manuela'sız ben ne yapacağım?

"Siz olmadan ne yapacağım?" diyorum gülümseyerek.

Aniden ikimizin de gözleri doluyor.

"Ne hissediyorum biliyor musunuz?" diye soruyor Manuela, boğa güreşçisi tarzı kocaman bir kırmızı mendille yanaklarını silerken. "Bayan Pallières'i bıraktım, bu bir işaret. Güzel değişiklikler olacak."

"Neden diye sordu mu size?"

"En iyisi de bu ya," diyor Manuela. "Cesaret edemedi. İyi eğitim almış olmak kimi zaman sorundur."

"Ama hızla öğrenir," diyorum.

"Evet," diye soluk alıyor Manuela, içi bayram yaparak. "Ama emin olun," diye ekliyor, "bir aya kalmaz, sizin küçük Rosie'niz bir inci, Manuela, diyecek bana. Onu bırakarak ne iyi ettiniz. Ah şu zenginler... Beş para etmezler!"

Fucking ayin takkesi, diye öfkeleniyor papa.

"Ne olursa olsun," diyorum, "biz dostuz."

Gülümseyerek birbirimize bakıyoruz.

"Evet," diyor Manuela, "ne olursa olsun."

Derin düşünce no: 12

Bu kez bir soru
Yazgı üzerine
Ve erken alınyazıları
Kimilerinin,
Okunamayan başkalarının

Canım çok sıkkın. Eğer bizim daireyi yakarsam, Kakuro'nunkine de zarar verebilirim. Şu ana dek saygıya layık gelen tek yetişkinin hayatını karmaşıklaştırmak yine de pek akla yatkın gelmiyor. Ama yangın çıkarma projesinden vazgeçmiş değilim. Bugün, heyecan verici bir karşılaşma yaşadım. Kakuro'nun evine çay içmeye gittim. Paul vardı, sekreteri. Kakuro bizi davet etti. Marguerite'le beni. Annemle birlikte girişte bizimle karşılaşmıştı Kakuro. Marguerite benim en iyi arkadaşım. İki yıldır aynı sınıftayız ve daha ilk andan itibaren aramızda bir yıldırım aşkı oldu. Bugün Paris'te bir kolejin ne olduğuna dair en ufak bir fikriniz var mı bilmiyorum. Kibar semtlerin kolejleri bunlar. Ama açıkçası Marsilya'nın kuzey mahallelerini aratmıyorlar. Hatta belki de daha kötü; çünkü nerede para varsa orada uyuşturucu da vardır. Üstelik az buz da değil, tek bir çeşit de değil. Annemin eski altmış sekizli dostları Çeçen pipolarının ve esrarın keyiflendirdiği anılarıyla beni pek eğlendiriyorlar. Kolejde (yine de devlet okulu; babam Cumhuriyetin bakanıydı çünkü) her şey satın alınabilir: Asit, ekstazi, kokain, speed, akla ne gelirse. Ergenlerin tuvaletlerde tutkal çektikleri dönemi düşündüğümde, solda sıfır kalır. Sınıf arkadaşlarım, çikolata yer gibi, ekstaziyle kafayı buluyorlar. Daha kötüsü uyuşturucunun olduğu yerde cinsellik de var. Şaşırmayın: Bugün artık çok erken yaşta yatılıyor. Altıncı sınıfta (tamam, çok değil, ama yine de birkaç tane var) daha şimdiden cinsel ilişkiye girmiş olanlar var. Üzücü. Birincisi, sanıyorum ki cinsellik, aşk gibi kutsal bir

şey. Benim adım Broglie değil; ama eğer büluğun ötesinde yaşayacak olsaydım, aşkı son derece kutsardım. İki, yetişkin rolü oynayan bir ergen yine de ergendir. Gecelerde kafayı bulmanın ve yatmanın sizi birden bire ayrıcalıklı biri yapacağını hayal etmek, kılık değiştirerek Kızılderili olacağınıza inanmak demek olur. Üç, yetişkinliğin en facia yanlarını taklit ederek yetişkin olmayı istemek tuhaf bir yaşam anlayışıdır... Ben, annemin antidepresanlarla ve uyku ilaçlarıyla kendini uyuşturduğunu gördükten sonra, bu tür maddelere karşı yaşamdan yana aşılandım. Sonuç olarak, ergenler yumurcak kalmış yetişkinleri taklit ederek yetişkin olduklarını sanıyorlar ve aslında hayattan kaçıyorlar. İçler acısı. Eğer ben sınıfımın pin-up modeli Cannelle Martin olsaydım, uyuşturucu kullanmak dışında ömrümü nasıl kullanacağımı kendime ciddi ciddi sorardım. Onun yazgısı çoktan yazılmış. On beş yıl içinde, zengin bir evlilik yapmış olmak için zengin bir evlilik yaptıktan sonra, kocası tarafından aldatılacaktır; çünkü adam, kusursuz, soğuk ve işe yaramaz karısının vermekte her zaman yetersiz kalacağı şeyi, yani insani ve cinsel sıcaklığı başka kadınlarda arayacaktır. Dolayısıyla kadın bütün enerjisini evlerine ve çocuklarına yöneltecektir. Bilinçdışı intikamla, çocuklarını kendi klonları olarak yaratacaktır. Kızlarını allayıp pullayacak ve lüks fahişeler gibi giydirip önüne çıkan ilk para babasının kollarına atacaktır. Oğullarını da babaları gibi dünyayı fethetmekle ve karılarını beş para etmez kızlarla aldatmakla görevlendirecektir. Saçmalayıp sayıkladığımı mı düşünüyorsunuz? Cannelle Martin'e baktığımda, puslu uzun sarı saçları, iri mavi gözleri, ekoseli mini etekleri, üzerine iyice yapışan tişörtleri ve kusursuz göbeğiyle, sizi temin ederim ki sanki her şey daha önce olmuş gibi net görüyorum onu. Şu an için sınıftaki tüm oğlanların onun önünde ağzının suyu akıyor ve o da kendisinin temsil ettiği dişi tüketim idealine erkek büluğunun bu saygı gösterilerinin kendi kişisel cazibesine minnet olduğu yanılsaması içinde. Benim kötü biri olduğumu mu düşünüyorsunuz? Hiç değil. Bunu görmek bana gerçekten acı veriyor, onun için acı çekiyorum, gerçekten onun için acı çekiyorum. Marguerite'i ilk

kez gördüğümde ise... Marguerite, Afrika kökenli, adı Marguerite ama Auteuil'de oturduğundan değil, bir çiçek adı olduğundan. Annesi Fransız, babası ise Nijerya kökenli. Babası Dışişleri Bakanlığı'nda çalışıyor ama bildiğimiz diplomatlara hiç benzemiyor. Sade biri. Yaptığı işi sever bir hali var. Hiç kinik değil. Çok güzel bir kızı var: Marguerite, güzelliğin ta kendisi. O ten, o gülümseme, düş gibi saçlar... Hep gülümsüyor. Achille Grand-Fernet (sınıfın horozu) ona ilk gün, "İbiza'nın melez Mélissa'sı hep çıplak yaşar" diye bir şarkı tutturduğunda, hemen karşılık verdi, hem de gülerek: "Haydi, bobo anne, ne yaptın da güzel değilim ben." Marguerite'in hoşlandığım yanı bu: Kavramsal ya da mantıksal bir ok değil; ama görülmemiş bir taşı gediğine oturtma duyusu var. Bu bir yeti. Ben, entelektüel olarak aşırı yetenekliyim, Marguerite ise tam bir hazırcevaplık örneği. Onun gibi olmaya hayranım. Ben, karşılığı her zaman beş dakika geç bulurum ve diyaloğu kafamda baştan yaparım. Colombe, Marguerite eve ilk geldiğinde ona, "Marguerite, güzel ama büyükanne ismi," dediğinde lafı ağzına tıkadı: "En azından Colombe gibi kuş adı değil." Colombe'un ağzı açık kaldı, çok nefisti! Marguerite'in cevabının inceliğini hazmetmesi saatler aldı. Ona göre bu kuşkusuz bir tesadüftü ama yine de kafası karışmıştı! Annemin büyük dostu Jacinthe Rosen ona, "Seninki gibi saçların bakımı kolay olmasa gerek" dediğinde de (Marguerite'in saçları savanaların dişi aslanlarının dağınık yelelerine benziyor) aynı şey yaşandı ve şu cevabı verdi: "Ben var anlamamak beyaz hanım ne demek istemek."

Marguerite'le birlikteyken gözde sohbet konumuz aşktır. Aşk nedir? Nasıl sevilir? Kim? Ne zaman? Niçin? Görüşlerimiz ayrışıyor. Tuhaf bir şekilde, Marguerite'in entelektüel bir aşk anlayışı var; oysa ki ben müzmin bir romantiğim. O aşkı (www.zevklerimiz.com tarzında) rasyonel bir tercihin meyvesi olarak görüyor, oysa ki ben nefis bir itkinin sonucu olarak görüyorum. Buna karşılık bir konuda hemfikiriz: Sevmek bir araç değil, amaç olmalı.

Tercih ettiğimiz diğer sohbet konumuz, yazgının öngörüsü. Cannelle Martin: Kocası tarafından bırakılır ve aldatılır; kızını bir

para babasıyla evlendirir, oğlunu karısını aldatmaya teşvik eder; ömrünü Chatou'da aylığı sekiz bin avroluk bir odada tamamlar. Achille Grand-Fernet: Eroin bağımlısı olur; yirmi yaşında tedaviye başlar, babasının plastik çanta işletmesini devralır; boyalı saçlı bir sarışınla evlenir, şizofren bir oğlu ve anoreksik bir kızı olur; kendisi alkolik olur; kırk beş yaşında karaciğer kanserinden ölür. Falan filan. Benim fikrimi sorarsanız, en korkuncu bu oyunu oynamak değil: Bunun bir oyun olmaması.

Apartman girişinde Marguerite, annem ve ben Kakuro'yla karşılaştığımızda bize, "Bu öğleden sonra yeğenimin küçük kızı bana geliyor, siz de bize katılır mısınız?" diye sordu. Daha biz gık diyemeden annem, "Evet, evet, elbette" dedi. Kendisinin de alt kata inme vaktinin yaklaştığını seziyordu. Bunun üzerine aşağı indik. Kakuro'nun yeğeninin kızının adı Yoko. Kakuro'nun yeğeni Élise'in kızı. Élise de kız kardeşi Mariko'nun kızı. Yoko beş yaşında. Yeryüzündeki en güzel kız! Tapılası bir yaratık. Cıvıldıyor, kıkırdıyor, kikirdiyor. İnsanlara büyük dayısıyla aynı iyi ve açık ifadeyle bakıyor. Saklambaç oynadık ve Marguerite onu mutfaktaki bir dolapta bulduğunda öyle güldü ki külotuna çiş yaptı. Sonunda, Kakuro'yla sohbet ederken çikolatalı pasta yedik. O da gözlerini kocaman kocaman açmış (ve kaşlarının üzerine kadar çikolata içinde) kibarca bize bakarak dinliyordu.

Ona bakarken düşündüm: "O da mı diğerleri gibi olacak?" On yaş sonrasını hayal etmeye çalıştım. Bıkkın, yüksek botlar ayağında, ağzında sigara. Bir on yaş daha, steril bir kapalı mekânda, iyi anne ve Japon eş rolü oynarken çocukların dönmesini bekleyecek. Hayır, hayal edemiyordum.

Bunun üzerine büyük bir mutluluk duygusu hissettim. Hayatımda ilk kez yazgısını öngöremediğim biriyle karşılaşıyorum. Yaşam yolları açık kalan biri. Tertemiz ve olasılık dolu biri. Kendi kendime, "Evet, evet, Yoko'nun büyüdüğünü görmek istiyorum," diyorum. Bunun onun küçücük olmasına bağlı bir yanılmasa olmadığının farkındayım; çünkü anne babamın arkadaşlarının çocuklarından hiçbiri bende asla bu izlenimi bırakmamıştı. Kaku-

ro'nun da küçükken muhtemelen böyle olduğunu düşündüm. Acaba o dönemde başka biri de ona benim Yoko'ya baktığım gibi zevkle ve merakla, kelebeğin kozasından çıkmasını bekleyerek ve kanatlarının motifleri konusunda hem cahil hem de güvenli gözlerle bakmış mıydı?

Kendime bir soru sordum: Niçin, niçin başkaları değil de bunlar?

Bir soru daha: Ya ben? Benim de yazgım alnımdan okunuyor mu acaba? Ölmek istememin nedeni buna inanıyor olmam.

Ama eğer evrenimizde henüz olmadığımız şeyi olma olasılığı varsa... Ben bu olasılığı yakalayabilir miyim? Kendi yaşamımı babalarımınkinden farklı bir bahçe haline getirebilir miyim?

8
Cehennem azabı

Saat yedide, yaşayan birinden çok ölü gibi, dördüncü kata doğru yöneliyorum. Kimseye rastlamamak için eklemlerimden kopup dağılmayı diliyorum.

Giriş boş.

Merdiven ıssız.

Bay Ozu'nun önündeki eşik ıssız.

Bu sessiz çöl, beni tatmin etmesi gerekirken, kalbimi kasvetli bir önseziyle dolduruyor. Dayanılmaz bir kaçma arzusuna kapılıyorum. Benim karanlık kapıcı dairem bana aniden yumuşacık, rahat ve ışıl ışıl bir sığınak gibi geliyor. Artık bana pek de haksızmış gibi gelmeyen bir televizyonun karşısında yığılıp kalmış Lev'i düşünürken bir özlem dalgası kaplıyor içimi. Sonuçta kaybedecek neyim var ki? Geri dönebilir, merdivenlerden inebilir ve kapıcı daireme yeniden girebilirim. Bundan kolayı yok. Saçmalığın dik alası denebilecek bu yemek dışında hiçbir şey anlamsız değil.

Beşinci kattan, tam başımın üzerinden gelen bir gürültü düşüncelerimi aniden kesintiye uğratıyor. Korkudan anında terlemeye başlıyorum –bu ne lütuf!– ve ne yaptığımın farkına bile varmadan zilin düğmesine çılgınca basıyorum.

Kalbimin çarpmasına bile vakit yok: Kapı açılıyor.

Bay Ozu son derece güleryüzle beni karşılıyor.

"İyi akşamlar bayan!" diye, yapmacıksız bir neşeyle borazan gibi bağırıyor.

Beşinci kattaki gürültü cehennem azabı gibi belirginleşiyor: Birisi kapıyı kapatıyor.

"İyi akşamlar," diyorum ve içeri girmek için ev sahibimi neredeyse itiyorum.

"İzin verin elinizdekileri alayım," diyor Bay Ozu, daha çok gülümsemeye devam ederek.

El çantamı ona uzatırken, geniş antreyi gözlerimle tarıyorum.

Bakışlarım bir şeye takılıyor.

9
Mat altın

Giriş kapısının hemen karşısında, bir ışın demeti içinde bir tablo var.

Durum tam şu: Ben, Renée, elli yedi yaşında, ayağı nasırlı bir kadın. Çirkefte doğmuş ve orada kalmaya mahkûm biri. Bir *Anna Karenina* alıntısının üzerine atlama ihtiyatsızlığını gösterdiğimden, kapıcısı olduğum zengin bir Japon'un evine yemeğe geldim. Ben, Renée, iliğimin en mahrem yerine dek gözüm korkmuş ve ürkmüş bir haldeyim. Uzamsal olarak kabul edilebilir olsa da benim ait olmadığım bir dünya anlamına gelen ve kapıcılardan kendini koruyan bu yerdeki varlığımın kutsallığa hakaret edici karakterinden ve yakışıksızlığından her an düşüp bayılabilirim. Ben Renée, işte, bakışlarım dalgınlıkla Bay Ozu'nun hemen arkasına, karanlık ahşap çerçeveli küçük bir tabloya çarpan ışık demetine yöneliyor.

Kendi bayağılığımın bilincinin aniden yok olup, yerini estetik bir baygınlığa bırakmasını açıklayacak tek şey Sanatın ihtişamıdır. Gördüğüm şeye kendimi kaptırarak Bay Ozu'nun çevresinden dolanıyorum.

Bir natürmort bu. İstiridye ve ekmekten ibaret hafif bir yemek için sofra kurulmuş. Ön planda gümüş bir tabağın içinde, yarısı soyulmuş bir limon ve sapı oymalı bir bıçak. Arka planda kapalı iki istiridye, sedefi görünen bir kabuk parçası ve içindekinin biber olduğu anlaşılan kalaylı bir

tabak. İkisinin arasında yatay bir bardak, içi bembeyaz görünen bir küçük ekmek ve solda, altın sarısı soluk bir sıvıyla yarı yarıya dolu büyük bir bardak, ters bir kubbe gibi bombeli, geniş ve silindir şeklindeki ayağı cam desenlerle süslü. Renk yelpazesi sarıdan abanoza kadar gidiyor. Zemin mat altın, biraz kirli.

Ben ateşli bir natürmort hayranıyımdır. Kütüphanenin resim kitapları bölümündeki bütün kitapları ödünç alarak bu türün eserlerinin izini sürdüm. Louvre'u, Orsay'i, Modern Sanat Müzesi'ni ziyaret ettim ve 1979 yılında Petit Palais'de Chardin'in sergisini gördüm. Vahiy etkisi yaratıp gözümü kamaştırdı. Ama Chardin'in bütün eserlerini toplasanız, on yedinci yüzyıl Hollanda resminin tek bir önemli parçası etmez. Pieter Claesz'in, Willem Claesz-Heda'nın, Willem Kalf'ın ve Osias Beert'in natürmortları türünün başyapıtlarıdır. Kısacası başyapıttırlar. Bunlara bir an bile tereddüt etmeden bütün İtalyan quattrocento'sunu feda edebilirim.

Oysa bu, hiç tereddütsüz, hiç tartışmasız bir Pieter Claesz.

"Bir kopya," diyor arkamdan, tamamen unuttuğum bir Bay Ozu.

Bu adam niye beni sürekli sıçratıp duruyor?

İrkilip sıçrıyorum.

Kendimi toparlayarak, bir şeyler demeye çalışıyorum:

"Çok güzel. Dilin güzelliği için *örtülülük* neyse Sanat için de bu o."

Kendi olanaklarıma yeniden kavuşmanın verdiği hâkimiyetle, küt kafalı kapıcı rolümü yeniden üstlenmeye çalışarak sözüme devam ediyorum:

"Çünkü bugün bunlar yapılamıyor." ("Bir kopya"ya cevap olarak).

Ve öldürücü darbeyi indirmeye hazırlanıyorum ki Bay Ozu'nun kuşkuları depreşmesin ve bayağılığım kafasında sonsuza dek yer etsin:

"Tuhaf şu bardaklar."

Arkama dönüyorum.

Aniden en uygun olduğuna karar verdiğim, "Neyin kopyası?" kelimeleri boğazımda düğümleniyor.

Bunun yerine, "Ne güzel!" deyiveriyorum.

10
Nasıl bir uygunluk?

Bazı eserler karşısında hissettiğimiz büyülenmenin kaynağı nedir? Hayranlık ilk bakışta doğar. Daha sonra ise nedenleri dışavurmak için ortaya koyduğumuz sabırlı inatçılık içinde, bütün bu güzelliğin, ancak gölgeyi ve ışığı alt edebilen ve bunları yetkinleştirerek, biçimleri ve dokuları yeniden oluşturan –camın şeffaf mücevheri, deniz kabuklarının çok hareketli dokusu, limonun aydınlık kadife yumuşaklığı– bir ressam fırçasının çalışmasını ince ince araştırarak kendini gösteren bir ustalığın meyvesi olduğunu keşfetsek bile, bu, başlangıçtaki göz kamaşmasının gizemini ne ortadan kaldırır ne de açıklar.

Hep tekrarlanan bir muammadır bu: Büyük eserler, bizim içimizde zamandışı bir uygunluğun kesinliğine erişen görsel biçimlerdir. Bazı biçimlerin ancak yaratıcılarının onlara verdikleri özel görünüm altında sanat tarihini kat edişi ile bireysel dehanın ardında evrensel dehanın veçhelerinin sezilmesi insanı son derece rahatsız eder. Bir Claesz, bir Raphael, bir Rubens ve bir Hopper arasında nasıl bir uygunluk görebiliriz? Konuların, malzemenin ve tekniklerin çeşitliliğine rağmen; tek bir zaman ve tek bir kültür olmaya daima mahkûm varoluşların anlamsızlığına ve geçiciliğine rağmen; yapısının imkân tanıdığından başka bir şeyi asla görmeyen ve yoksul bireyselliğinden ıstırap çeken her bakışın tekliğine rağmen; büyük ressamların dehası gizemin kalbine dek nüfuz etmiş ve çeşitli görünümler altında, her sanatsal üretimde aradığı-

mız aynı yüce biçimi bulup çıkarmıştır. Bir Claesz, bir Raphael, bir Rubens ve bir Hopper arasında nasıl bir uygunluk vardır? Göz burada uyum hissini başlatan bir biçimi aramadan bulur. Çünkü her bir eserde Güzelliğin özü olarak belirir. Hem de çeşitlemesiz çekincesiz, bağlamsız çabasız. İmdi, icradaki büyük ustalığa indirgenemeyen limonlu natürmorttan uygunluk duygusu fışkırmaktadır. Bu, *tam da böyle düzenlenmeliydi* duygusu, nesnelerin ve etkileşimlerinin gücünü hissetmeyi, onların dayanışmasını, onları çeken ya da iten manyetik alanları görmeyi sağlar. Bu nesneleri dokuyan ve bir *güç* doğuran silinmez bağ, bu gizli ve açıklanamaz dalga, görünümün gerilim ve denge durumlarından doğar. Dolayısıyla, uyum duygusunu, nesnelerin ve yemeklerin düzeni ortaya çıkartarak, tekillik içindeki tümele erişir: Uygun biçimin zamandışılığı.

11
Süresiz bir varoluş

Sanat neye yarar? Zamanın içinde, hayvani mantığa indirgenmesi pek mümkün olmayan duygusal bir yarık açarak, şimşek gibi gelip geçen kısacık bir an bizde kamelya yanılsaması yaratır. Sanat nasıl doğar? Tinin duyumsal alanı yontma kapasitesinden doğar. Sanat bizim ne işimize yapar? Duygularımızı *şekillendirir* ve görünür kılar. Bunu yaparken de özel bir biçim dolayısıyla insani duyguların evrenselliğinin somut örneği olan bütün eserlerin taşıdığı sonsuzluk damgasını duygularımıza basar.

Sonsuzluğun damgası... Bu yemekler, bu kupalar, bu halılar ve bu bardaklar bizim kalbimize hangi olmayan yaşamı telkin ediyorlar? Tablonun sınırları dışında yaşamın gürültü patırtısı ve sıkıntısı, projelerin bitmek bilmez ve nafile bitkin

koşusu var elbette. Ama tablonun içinde, insanın açgözlülük zamanından sökülüp alınmış, ertelenmiş bir ânın tamlığı var. İnsanın açgözlülüğü! Arzulamaktan vazgeçmeyiz, hatta bu bizi yüceltse ve öldürse bile. Arzu! Bizi taşıyan ve çarmıha geren odur. Bizi önceki gün kaybettiğimiz ama güneş doğduğunda yeniden bir fetih alanı gibi gördüğümüz muharebe alanına her gün yeniden taşır. Yarın ölecekken, un ufak olmaya mahkûm imparatorluklar inşa ettirir bize. Sanki bu imparatorlukların pek yakında çökeceklerini biliyor olmamız, onları şimdi inşa etme açlığımız için önem taşımazmış gibi sahip olamayacağımız şeyi istemenin imkânını bize esinler. Bizi sabahın köründe cesetlerle kaplı çayırların üzerine fırlatır ve gerçekleşir gerçekleşmez yeniden doğan projelerimiz olur ölene dek. Ama sürekli arzulamak çok bitkinlik vericidir... Bir süre sonra arayışsız bir zevke özlem duyarız. Güzelliğin amaç ya da proje değil, doğamızın bizzat gerçekliği olacağı, ne başlayacak ne bitecek bir mutluluk durumu arzularız. İşte bu durum, sanattır. Ben bu sofrayı kurmak zorunda mıydım? Bu yemekleri görmek için arzulamam mı gerekir? Bir yerlerde, *başka yerde*, birisi bu yemeği istedi, bu mineral şeffaflığa özlem duydu ve limonlu istiridyenin tuzlu ipeksiliğini diliyle okşama hazzının peşinden koştu. Bu proje, yüzlerce başka projenin içine sokulmuş olan bu proje, bu deniz kabuklusu şölenini hazırlama ve tatma niyetindeki proje gerekliydi, tablonun biçim alması için gerçekten de bir başkasının projesi gerekliydi; hem de bu, binlerce başka projeye yol açmıştı.

Ama biz bir natürmorta baktığımızda, şeylerin yüceltilmiş ve hareketsiz betilenişini de beraberinde taşıyan bu güzelliğe aramadan hayran kaldığımızda, arzulamadığımız şeyden zevk alırız, istemediğimiz şeyi seyrederiz, arzulamamamız gereken şeye ihtimam gösteririz. O zaman natürmort, bizim arzumuzla konuşan ama bir başkasının arzusundan doğmuş bir güzelliği canlandırdığından, bizim hiçbir planı-

mıza uymadan zevkimize denk düştüğünden, biz onu arzulamak için çabalamazken kendini bize verdiğinden, sanatın en güzel kısmının, zamandışının bu kesinliğinin somut örneğidir. Suskun, yaşamsız ve hareketsiz sahnede, projelerden arınmış bir zaman, süreden ve sürenin bıkkın açgözlülüğünden sökülüp alınmış bir kusursuzluk cisimleşir; arzusuz bir zevk, süresiz bir varoluş, istençsiz bir güzellik.

Çünkü sanat, arzusuz duygudur.

Dünyanın hareketi günlüğü no: 5

Kımıldayacak kımıldamayacak

Bugün annem beni psikanalistine götürdü. Gerekçe: Saklanıyorum. Annem bana şunu söyledi: "Canım, senin böyle saklanmanın bizi deli ettiğini biliyorsun. Sanırım Doktor Theid'le görüşmeye gelsen iyi olacak. Özellikle de geçen sefer söylediklerimden sonra. " Birincisi, Doktor Theid ancak annemin allak bullak olmuş küçük beyninde doktor. Benden daha fazla doktor ya da doktoralı değil; ama bu durum annemde açıkça çok büyük bir "doktor" deme tatmini yaratıyor. Onun da görünüşte annemi tedavi etmeye duyduğu büyük özlem de bununla orantılı; ama tedavi zamanını da alıyor (on yıl). O yalnızca eski bir solcu. Nanterre'de pek zor denemeyecek birkaç yıllık öğrenimden ve Freudcu Dava'nın kodamanlarından biriyle takdiri ilahi sonucu bir karşılaşmadan sonra psikanalize geçmiş. İkincisi, sorunun ne olduğunu anlamıyorum. "Saklanıyorum" demek aslında doğru değil: Beni bulamayacakları bir yere çekiliyorum. Tek istediğim, Derin Düşünceler'imi ve Dünyanın Hareketi Günlüğü'mü huzur içinde yazabilmek. Önceleri yalnızca sakince kafamı dinlemek istiyordum. Ablamın saçma sapan konuşmalarıyla ya da radyo veya televizyonunda dinlediği saçmalıklarla rahatsız edilmek istemiyordum. Veyahut, bildiğim en az çekici cümlelerden biri olan "Büyükanne geldi, canım, hadi gel bir öpücük ver," diye fısıldayan annem tarafından rahatsız edilmek istemiyordum.

Babam, gözlerini öfkeyle devirerek, "Niçin saklanıyorsun?" diye sorduğunda genellikle cevap vermem. Ne demem gerekiyor ki? "Çünkü benim sinirlerimi kaldırıyorsunuz ve ölmeden önce yazmam gereken kapsamlı bir eserim var" mı demeliyim? Elbette diyemem. Son sorduklarında espriye vurup durumu dramatiklik-

ten kurtarmaya çalıştım. Biraz şaşkın bir hal takındım ve babama bakarak, can çekişen bir sesle, "Kafamın içindeki tüm bu sesler nedeniyle," dedim. Hay demez olaydım! Telaşla genel muharebe hazırlığı böyle başladı! Babamın gözleri yerinden fırladı. Koşup annemle Colombe'u buldu ve onlar da palaspandıras geldiler. Herkes aynı anda benimle konuşuyordu: "Önemli bir şey değil, canım, seni kurtarırız bu durumdan" (baba), "Hemen Doktor Theid'i arıyorum" (anne), "Kaç tane ses işitiyorsun?" (Colombe), falan filan. Annem, kaygı ile heyecan arasında bölünmüş önemli günler yüzünü takınmıştı: Ya benim kızım bilim için bir Vaka'ysa? Ne dehşet ama nasıl da bir şöhret! Neyse, onların böyle çılgına döndüklerini görünce, "Yok canım, şaka yapıyordum!" dedim, ama beni işitmeleri için bunu defalarca tekrarlamam gerekti, bana inanmaları içinse daha fazlası. Üstelik onları ikna ettiğime de emin değilim. Kısacası, annem benim için Doktor T.'den randevu aldı ve bu sabah ona gittik.

Önce çeşitli dönemlerin magazin dergilerinin bulunduğu çok şık bir bekleme salonunda oturduk: On yıl öncesinin Géo'ları ve elbette onların üzerinde Elle'in son sayısı. Sonra Doktor T. geldi. Fotoğrafına uygun (annemin herkese gösterdiği bir dergideki fotoğraf) ama gerçeği, yani renklisi ve kokulusu: Kestane rengi ve pipo. Çevik bir ellilik. Özenli giyim, ama özellikle saçlar, sinekkaydı sakal tıraşı, teni (Seychelles seçeneğini değerlendirmiş), kazak, pantolon, ayakkabılar, bilezik saat: Hepsi kestane rengi, aynı nüans içinde, yani gerçek bir kestane gibi. Ya da sararmış yapraklar gibi. Dahası, kaliteli bir pipo kokusu (esmer tütün: bal ve kuru meyve aromalı). Tamam, dedim kendi kendime, soylu insanlar arasında ateş başında sonbahar sohbeti tarzında küçük bir toplantıya girelim bakalım, rafine, yapıcı ve hatta ipeksi (bu sıfata bayılıyorum) bir sohbet.

Annem de benimle içeri girdi. Çalışma masasının önündeki iskemlelere oturduk. O da çalışma masasının arkasına geçti. Tuhaf kulakları olan, kocaman bir döner koltuk. Birazcık Uzay Yolu tarzında. Ellerini karnının üzerinde kavuşturdu; bize baktı ve "Sizi gördüğüme memnun oldum, ikinizi birden," dedi.

İşte bu hiç olmamıştı. Derhal tepem attı. Süpermarket arabasının arkasına gizlenmiş bayan ile kızına, çift yüzlü diş fırçası satmak için süpermarketlerin kullandığı bu ticari cümleyi bir psikiyatrdan beklemezdim. Ama Dünyanın Hareketi Günlüğü'm için heyecan verici bir olay olduğunun bilincine varınca öfkem kesinlikle geçti. Bütün gücümle konsantre olarak iyice baktım ve kendi kendime, "hayır, mümkün değil," dedim ki. Ama evet, evet! Mümkündü! İnanılır gibi değil! Büyülenmiştim. O kadar ki, annemin tüm küçük mutsuzluklarını anlatışını zar zor dinledim (kızım saklanıyor, kızım bize sesler işittiğini anlatarak bizi korkutuyor, kızım bizimle konuşmuyor, kızım için endişe duyuyoruz). İki yüz kez "kızım" dedi. Oysa ben on beş santim ötesindeydim. Doktor T. aniden benimle konuşmaya başlayınca yerimden sıçradım.

Size anlatmam gerek. Doktor T.'nin yaşadığını biliyordum çünkü benim önümde yürümüştü, oturmuştu ve konuşmuştu. Ama bunların ötesinde, ölü de olabilirdi: Kımıldamıyordu. Uzamdaki koltuğuna bir kez yerleşince, tek hareket yok. Yalnızca dudakları büyük bir tasarrufla titriyordu. Geri kalanı kımıltısız, kusursuzca kımıltısız. İnsan genellikle konuşurken yalnızca dudaklar kımıldamaz, ister istemez başka hareketler de olur. Yüz kasları kımıldar. Eller, boyun, omuzlar çok hafif hareket eder. İnsan konuşmadığında da tamamen kımıltısız kalmak çok güçtür. Bir yerlerde her zaman küçük ve hafif bir titreme olur. Göz kapaklarının kırpışması, ayağın belli belirsiz bir hareketi falan.

Ama burada: Hiçbir şey! Nada! Wallou! Nothing! Canlı bir heykel! Olur şey değil! "Evet, küçük hanım," dediğinde, sıçradım. "Bütün bunlara ne diyorsun?" Düşüncelerimi toparlamakta güçlük çektim; çünkü onun kımıltısızlığına kendimi tamamen kaptırmıştım ve aniden cevap vermekte biraz geciktim. Annem, sanki basuru varmış gibi koltuğunda ıkınıp sıkılıyordu; ama Doktor gözünü kırpmadan bana bakıyordu. Kendi kendime, "Onu kımıldatmalıyım, onu kımıldatmalıyım, onu kımıldatacak bir şey olmalı," diye düşündüm. Bunun üzerine, "Avukatım olmadan konuşmam" dedim. Bunun işe yarayacağını düşünmüştüm. Tam fiyasko: Tek hareket yok. Annem ıstırap çeken Meryem Ana gibi iç çekti; ama

öteki hiç kımıldamadan durdu. "Avukatın demek, hmmm..." dedi kımıldamadan. Artık meydan okuma heyecan verici olmuştu. Kımıldayacak mı kımıldamayacak mı? Bütün gücümle savaşa atılmaya karar verdim. "Burası bir mahkeme değil," diye ekledi, "gayet iyi biliyorsun, değil mi?" Ben, kendi kendime şöyle diyordum: "Eğer onu kımıldatmayı başarırsam, çabama değmiş olacak, hayır, günümü boşa harcamış olmak istemiyorum!" "Pekâlâ," dedi heykel, "Sevgili Solange, bu küçük hanımla başbaşa sohbet etmek istiyorum." Sevgili Solange ona ağlamaklı bir cocker bakışı göndererek ayağa kalktı ve bir yığın gereksiz hareket yaparak (kuşkusuz ki durumu telâfi etmek için) odadan çıktı.

"Annen senin için çok kaygılanıyor," diye saldırıya geçti, alt dudağını bile kımıldatmama başarısını göstererek. Bir an düşündüm ve provokasyon taktiğinin başarı şansının düşük olduğuna karar verdim. Psikanalistinizi duruma hâkim olduğuna iyice inandırmak ister misiniz? Bir ergenin ana babasını kışkırtması gibi kışkırtın onu. Bunun üzerine büyük bir ciddiyetle ona şunu demeyi seçtim: "Bunun Babanın Adı'nın peşin ödemesiyle ilişkisi olduğunu düşünüyor musunuz?" Bu lafın onu kımıldattığını mı sanıyorsunuz? Asla. Hareketsiz ve cüretkâr kalakaldı. Ama sanki gözlerinde bir şey görmüş gibi oldum. Bir tür titreşim. Maden cevherini araştırmaya karar verdim. "Hmmm?" dedi, "Söylediklerini anladığını sanmıyorum." "Yok, anlıyorum" dedim, "ama Lacan'da anlamadığım bir şey var; yapısalcılıkla gerçek ilişkisi." Bir şey demek için tam ağzını açmıştı ki ben daha hızlı davrandım. "Evet, bir de mathem'ler var. Bütün bu düğümler, biraz karışık, muğlak. Siz, peki topolojiden bir şey anlıyor musunuz? Bunun bir dalavere olduğunun uzun süredir herkes farkında, değil mi?" Bu noktada, bir ilerleme kaydettim. Ağzını kapamaya vakit bulamadı ve sonuçta açık kaldı. Sonra kendini toparladı ve kımıltısız bir yüzün üzerinde, "Güzelim, benimle bu oyunu mu oynamak istiyorsun?" tarzında hareketsiz bir ifade belirdi. Elbette seninle bunu oynamak istiyorum, benim kocaman donmuş kestane rengim. Bunun üzerine bekledim. "Sen çok zeki bir genç kızsın, bunu biliyorum," dedi (Sevgili Solange'ım tarafından aktarılan bu bilginin maliyeti: yarım

saati 60 avro). "Ama insan hem çok zeki hem de çok yoksun olabilir, biliyorsun, çok berrak zihinli ve çok mutsuz olabilir." Ciddi misin? Bunu Pif Gadget'de* mi buldun diye soracaktım neredeyse. Aniden çıtayı bir kerte daha yükseltme arzusu duydum. Sonuçta, on yıldan beri aileme ayda 600 avroya mal olan tipin karşısındaydım. Sonuç da malum: Günde üç saat yeşil bitkileri sulamak ve inanılmaz bir faturalı mal tüketimi. Tepemin atmaya başladığını hissettim. Çalışma masasına doğru eğildim ve sesimi iyice alçaltarak, "Beni iyi dinle, Bay Yerinde Donmuş, sen ve ben küçük bir pazarlık yapacağız. Sen beni rahat bırakacaksın, karşılığında, ben de bütün Paris'in iş ve politika dünyasında hakkında kötü dedikodular yayarak senin felaket tacirliğini mahvetmeyeceğim. İnan bana, en azından ne ölçüde zeki olduğumu anlayacak biriysen, bu tamamen benim elimde olan bir şey." Bence işlemeyecekti. Sanmıyordum. Bu budalalık zincirine inanmak için gerçekten kek olmak gerek. İnanılır gibi değil ama zafer! Saf Doktor Theid'in yüzünden bir endişe gölgesi geçti. Sanırım bana inandı. İnanılır gibi değil: Asla yapmayacağım bir şey varsa, birine zarar vermek için sahte bir dedikodu yaymak. Benim cumhuriyetçi babam bana meslek ahlakı virüsü aşıladı. Ben bunu, diğer her şey kadar saçma bulsam da kesinlikle uyuyorum. Ama ailemizin kapasitesini ölçebilecek tek verisi annem olan saftirik doktor, tehdidin gerçek olduğuna belli ki karar verdi. Ve işte mucize: Bir hareket! Dilini şaklattı, kollarını çözdü, bir elini masasına doğru uzattı ve avcunu oğlak derisinden sumenine vurdu. Bir öfkelenme belirtisi. Ama aynı zamanda yıldırma. Sonra ayağa kalktı, bütün yumuşaklığı ve iyiniyeti kayboldu, kapıya gitti, anneme seslendi, benim akıl sağlığımın yerinde olduğuna, her şeyin yoluna gireceğine dair onu gargaraya getirdi ve bizi sonbahar ateşi köşesinden şippadanak uzaklaştırdı.

Başlangıçta kendimden çok hoşnuttum. Onu kımıldatmayı başarmıştım. Ama gün ilerledikçe, kendimi giderek daha çökmüş hissettim. Çünkü o kımıldadığında olan şey, çok güzel olmayan, çok temiz olmayan bir şeydi. Ağzından bal damlayan bilge mas-

* 70'lerin komik çizgi romanı. (ed.n.)

keli ama altı çok çirkin ve çok sert yetişkinler olduğunu ne kadar bilsem de bu durumla bu tarz bir şiddetle karşılaşınca bana kötü geliyor. Sumene vurduğunda, bunun anlamı, "Pekâlâ, beni olduğum gibi görüyorsun, komediyi sürdürmek gereksiz, senin o sefil anlaşman için el sıkışalım ve benim alanımdan hızla uzaklaş," demektir. Evet, bana kötü geldi, evet, bana kötü geldi. Dünyanın çirkin olduğunu bilsem de bunu görmek istemiyorum.

Evet, kımıldamanın çirkinliği ortaya çıkardığı şu dünyayı terk edelim.

12
Bir umut dalgası

Fenomenologlara kedisiz otizmleri yüzünden sitem etmek bir işe yaramaz. Ben yaşamımı zamandışını aramaya adadım.

Ama sonsuzluk kovalayan yalnızlık biçer.

"Evet," diyor çantamı alırken, "ben de öyle düşünüyorum. En sadelerinden biri, yine de gayet uyumlu."

Bay Ozu'nun evi çok büyük ve çok güzel. Manuela'nın anlattıkları beni bir Japon iç mekânına hazırlamıştı; ama sürgülü kapıların, bonsailerin, gri süslemeli geniş bir siyah halının ve Asya kökenli nesnelerin –mat lakeden alçak bir masa, görkemli pencereler boyunca, çeşitli biçimlerde açıldığında odaya Levanten atmosferi veren bambu storlar– yanında, Avrupa işi bir kanape ve koltuklar, konsollar, lambalar ve kütüphaneler de var. Çok... çok zarif. Buna karşılık, Manuela ile Jacinthe Rosen'in belirttiği gibi, gereksiz hiçbir şey yok. Arınmış ve boş da değil. Oysa ben, Ozu filmlerinin iç mekânlarını daha lüks ama bu ilginç uygarlığın özelliği olan yoksunluk içinde hissedilir biçimde özdeş bir düzeye taşıyarak böyle hayal etmiştim.

"Gelin," diyor Bay Ozu, "burada oturmayalım. Fazlasıyla törensi. Mutfakta yiyeceğiz yemeği. Zaten yemekleri de ben yaptım."

Kestane rengi, bisiklet yaka bir kazak ve bej kumaş bir pantolon üzerine elma yeşili bir önlük taktığını hayal ediyorum. Ayaklarında siyah deriden eski terlikler var.

Onun ardından ben de mutfağa doğru pıtı pıtı yürüyorum. Böyle bir mücevher kutusunda ben de her gün yemek yaparım. Hatta Lev için bile. Burada hiçbir şey sıradan olamaz, bir kutu Ronron açmak bile nefis olabilir.

"Aşçılığımdan çok gurur duyarım," diyor Bay Ozu sade bir şekilde.

"Duyabilirsiniz," diyorum. Kesinlikle alay değil.

Her şey beyaz ve açık renk ahşaptan. Uzun tezgâhlar ve büyük kap kaçak dolapları var. İçleri mavi, siyah ve beyaz porselenden tabak ve kâselerle dolu. Ortada ocak, üç çeşmeli bir evye ve bir bar mekânı. Sevimli taburelerinden birine ben tünüyorum. Ocakların başındaki Bay Ozu'nun karşısındayım. Önüme küçük bir şişe sıcak pirinç rakısı ile sırı çatlamış mavi porselenden iki tane büyüleyici kadeh koydu.

"Japon mutfağını tanıyor musunuz, bilmiyorum," diyor.

"Çok iyi değil," cevabını veriyorum.

Bir umut dalgası yükseliyor içimde. Şunu gerçekten kaydetmek gerekir ki şu ana dek yirmi kelime bile etmemiştik ama ben, kimsenin hakkında yorumda bulunmadığı ve artık unutulmuş şeyler arasına yerleştirilmiş hipnotik bir Hollandalı olayının ardından, elma yeşili önlüğü içinde yemek pişiren Bay Ozu'nun karşısında çok eski tanışmışız gibi duruyorum.

Gece, büyük ihtimalle Asya mutfağıyla tanışma olacak. Tolstoy da, tüm kuşkular da eksik olsun: Hiyerarşilerden pek az haberdar yeni kat sakini Bay Ozu, kapıcısını egzotik bir yemeğe davet ediyor. Saşimi ve soyalı erişte üzerine sohbet ediyorlar.

Daha zararsız bir durum olabilir mi ki?

Felaket o an meydana geldi.

13
Küçük idrartorbası

Önce, idrartorbamın küçük olduğunu itiraf etmeliyim. Yoksa küçücük bir çay bardağının bile beni hiç aralıksız

sürekli yüznumaraya yollamasını, bir çaydanlığın ise kapasitesine bağlı olarak aynı şeyi tekrarlamaya yöneltmesini nasıl açıklarım? Manuela tam bir devedir. İçtiği şeyi saatlerce içinde tutar ve iskemlesinden kımıldamadan kurabiyelerini kıtır kıtır yerken, ben tuvalete defalarca patetik gidiş gelişler yaparım. Ama o zaman kendi evimdeyimdir ve benim altmış metrekaremde, asla çok uzak olmayan tuvalet, uzun süredir aşina olduğum bir yerdir.

Şu an, küçük idrartorbam bana kendini hatırlatıyor. Öğleden sonra içtiğim litrelerce çayın tamamen bilincinde olarak, onun mesajını işitmem gerek: Kısıtlı özerklik.

Başkalarına nasıl sorulur ki?

"Yüznumara nerede?" bana tuhaf biçimde uygunsuz geliyor.

Tersine:

"Bana yeri belirtir misiniz?" şeyin adını anmama çabasıyla zarif bir ifade olsa da anlaşılmama riski taşır ve dolayısıyla, misliyle artmış bir güçlüğe yol açar.

"Çiş yapmak istiyorum," yalın ve haberdar edici, sofrada söylenmez, tanımadık birine hiç söylenmez.

"Tuvalet nerede?" bana sorunlu geliyor. Soğuk bir talep, taşra restoranı kokuyor.

Ben şunu oldukça seviyorum:

"Ayakyolu nerede?" çünkü bu ayakyolu adlandırmasında, çocukluğu ve bahçenin dibindeki kulübeyi dillendiren bir ses var. Ama aynı zamanda kötü kokuyu çağrıştıran anlatılamaz bir yananlam var.

O sırada ani bir deha kıvılcımı yanıp söndü.

"Ramen, erişteyle haşlamadan yapılan Çin kökenli bir preparattır, ama Japonlar öğlenleri sık yer," diye anlatmaktaydı Bay Ozu, soğuk suya daldırdığı etkileyici bir miktar makarnayı havaya kaldırırken.

"Rahatlama yeri nerede, lütfen?" Ona verebileceğim tek karşılık bu oldu.

Kabul ediyorum, biraz dobra bir ifade.

"Ah, özür dilerim, size belirtmedim," dedi Bay Ozu, kusursuz bir doğallıkla. "Arkanızdaki kapı, sonra koridorda sağdan ikinci."

Her şey hep bu kadar basit olabilir mi?

Olmadığına inanmak gerekir.

Dünyanın hareketi günlüğü no: 6

Külot mu Van Gogh mu?

Bugün annemle birlikte Saint-Honoré Caddesi'ndeki indirimli satışlara gittik. Korkunç! Kimi dükkânların önünde kuyruk var. Saint-Honoré Caddesi'nde ne tür dükkânlar olduğunu bilirsiniz sanırım: İndirime rağmen hâlâ bir Van Gogh fiyatında olan fularları ya da eldivenleri indirimli diye satın almakta inat etmek şaşkınlık verici. Ama bu hanımlar bu işi öfkeli bir tutkuyla yapıyorlar. Hatta belli bir kabalıkla.

Ama bu günden yine de tümüyle şikâyet edecek değilim; çünkü yeterince estetik olmasa da çok ilginç bir hareket not edebildim. Pek estetik değil; ama çok yoğun, kesinlikle yoğun! Eğlenceli de. Ya da trajik, çok iyi bilemiyorum. Bu günlüğe başladığımdan beri pek fena yerlere varmadım aslında. Dünyanın hareketinin uyumunu keşfetme fikrinden yola çıktım ve dantelli bir külot için dövüşen saygıdeğer hanımlara vardım... Pekâlâ... Sanırım buna asla inanmazdım. Ama madem böyle, eğlenelim bari biraz...

İşte hikâye: Annemle birlikte bir ince çamaşır dükkânına girdik. İnce çamaşır, ad olarak ilginç zaten. İnce olmayacak da ne olacak? Kalın çamaşır mı? Aslında bu seksi çamaşır demek. Büyükannelerin pamukludan eski sağlam külotlarını burada bulamazsınız. Ama burası Saint-Honoré Caddesi olduğundan seksi şık külotlar, el yapımı dantelli kadın çamaşırları, ipek stringler ve ince kaşmirden gecelikler bulunur. İçeri girmek için kuyruğa girmeye gerek yok; ama bu da olabilirdi; çünkü içeride dirsek dirseğe ilerleniyor. Sanki bir çamaşır sıkma makinesine girmişim gibi. Annemin kuşkulu renklerde (siyah-kırmızı ya da petrol mavisi) iç çamaşırları eşelerken derhal kendinden geçirmesi de tüy dikti. Ben, annem kendine havlı pamuktan bir pijama bulana dek (küçük umut) nerede dikilebilirim ve hangi köşeye sığınabilirim diye

düşündüm ve soyunma kabinlerinin arkasına sokuldum. Tek başıma değildim. Bir adam vardı. Tek erkek. Athena'nın tepesine çıkamayan Neptün kadar bahtsız. "Seni seviyorum sevgilim" kötü planı. Zavallı adam, şık iç çamaşır deneme dikkafalı seansına enselenmiş ve rahatsız edici erkek iskelet çatısını park etmeye çalıştığı neresi olursa olsun bakışlarıyla, kurşuna dizen ve ayağına basan trans halindeki otuz kadar dişinin düşman alanında bulunuyor. Tatlı sevgilisine gelince, işte o da fuşya pembesi bir tanga için cinayet işlemeye hazır intikamcı bir şirrete dönüşmüş halde.

Adama sempatiyle baktım. O da köşeye sıkıştırılmış hayvan bakışlarıyla karşılık verdi. Bulunduğum yerden bütün mağazayı ve annemi, kapanmaz bir manzara halinde görüyorum. Annem çok çok çok çok küçük bir tür sutyenin önünde ağzının suyunu akıtmakla meşgul. Beyaz dantelli (hiç olmazsa bunlar var), ama aynı zamanda çok kocaman mor çiçekli. Annem kırk beş yaşında, birkaç kilo fazlası var; ama kocaman mor çiçek onu korkutmuyor. Buna karşılık, düz bejin sadeliği ve şıklığı onu korkudan felç edebilir. Neyse, annem kendine uygun gördüğü bir askıdan, çiçekli küçük bir sutyeni güçlükle söküp alırken, uygun külotu da üç raf aşağıdan yakalıyor. Külotu inançla çekiştiriyor; ama aniden kaşları çatılıyor. Çünkü külotun öteki ucunda bir başka kadın var. O da külotu çekiyor ve o da kaşlarını çatıyor. Birbirlerine bakıyorlar, askıya bakıyorlar, külotun uzun bir indirim sabahından kurtulan son nesne olduğu saptamasını yapıyorlar ve karşılıklı olarak birbirlerine oklarını fırlatarak savaşa hazırlanıyorlar.

Ve işte ilginç bir hareketin öncülleri: Yüz otuz avroluk bir külot, aşırı ince, birkaç santimlik bir dantel ölçüsünde. Dolayısıyla karşındakine gülümserken külotu iyi tutmak, onu kendine doğru yırtmadan çekmek gerekiyor. Size çok açık söylüyorum: Bizim evrenimizde fizik yasaları eğer sabitse bu mümkün değildir. Birkaç saniyelik sonuçsuz teşebbüsten sonra bu kadınlar Newton'un hakkını veriyorlar; ama vazgeçmiyorlar. Demek ki savaşı başka araçlarla sürdürmek gerek, yani diplomasiyle (babamın gözde alıntılarından biri). Bu da şu ilginç harekete yol açıyor: Külotu sıkıca çektiğinin farkında değilmiş gibi yapmak ve sözcüklerle nazik-

çe talep etmek. böylece annemin ve bayanın aniden sağ elleri, külotu tutan elleri yok oldu. Sanki el yokmuş gibi, sanki kadınla annem hâlâ askının üzerinde duran ve kimsenin zorla sahip olmaya çalışmadığı bir külotu sakin sakin tartışıyorlarmış gibi. Sağ el nerede? Kaçtı! Kanatlanıp uçtu! Yok oldu! Yerini diplomasiye bıraktı!

Herkesin bildiği gibi, güç ilişkisi dengedeyse diplomasi daima yenilgiye uğrar. Daha güçlü birinin ötekinin diplomatik önerilerini kabul ettiği hiç görülmedi. Zaten, her iki tarafın da "Sizden daha hızlı olduğumu sanıyorum sevgili bayan" diye başlattığı müzakereler pek bir yere varmaz. Annemin yanına geldiğimde, "bırakmayacağım"daydık. İki savaşçıya da kolaylıkla inanılabilir.

Elbette annem kaybetti: Ben onun yanına vardığımda, saygın bir ailenin annesi olduğunu ve benim önümde tüm saygınlığını yitirmeden sol elini ötekinin suratına indirmesinin mümkün olmadığını hatırladı. Bunun üzerine sağ elinin kullanımına yeniden kavuştu ve külotu bıraktı. Yarışların sonuçları: Biri külotla gitti, öteki sutyenle. Annem yemekte katliam yaratıcı bir ruh halindeydi. Babam ne olduğunu sorduğunda şu cevabı verdi: "Sen mebussun, zihniyetlerin ve nezaketin yok olup gitmesi karşısında daha duyarlı olmalısın."

Ama biz ilginç harekete geri dönelim: Zihinsel sağlıkları tamamen yerinde olan iki bayan aniden kendi bedenlerinin bir bölümünü tanımıyorlar. Bu durum, seyri çok ilginç bir şeye yol açıyor: Sanki gerçeğin içinde bir kopma varmış gibi, uzam-zamanda açılan bir kara delik varmış gibi, gerçek bir bilimkurgu romanında olduğu gibi. Olumsuz bir hareket, içi boş bir tür tavır.

Kendi kendime dedim ki: İnsan bir sağ eli olduğunu bilmezden gelebiliyorsa, karşısındaki insanı görmezden gelmek ne olabilir? İnsanın olumsuz bir kalbi, içi boş bir ruhu olabilir mi?

14
Şu rulolardan bir teki

Operasyonun ilk evresi iyi geçiyor.

Koridorda sağdan ikinci kapıyı buluyorum. İdrartorbam o kadar küçük ki diğer yedisini açmaya teşebbüs bile etmiyorum. Utanıp sıkılmanın gölgesinin bile düşmediği bir rahatlamayla çişimi yapıyorum. Bay Ozu'yu tuvalet konusunda sorguya çekmek küstahlık olur. *Tuvalet*, duvarlardan küvete kadar, pisletme kaygısıyla üzerine oturmaya insanın cesaret edemediği el değmemiş deliğine dek bundan daha kar beyazı olamaz. Bütün bu beyazlık, burada yapılacak işin fazla klinik olmaması için yine de oldukça yumuşatılmış. Güneş sarısı renginde kalın, iliksi, ipeksi, atlas parlaklığında ve okşayıcı kadife döşemelik burayı yekpare bir izlenimden kurtarıyor. Bütün bu gözlemler Bay Ozu'ya olan saygımı artırıyor. Beyazın, bayağı olan her şeyi şatafatlı kılmak isteyen tuzu kurularda genellikle rastlanan zaaf olan mermerlerden ve çiçeklerden yoksun, gayet net sadeliği ve güneşsi bir döşeme kadifenin yumuşak tatlılığı, WC'lerdeki uyumun bizatihi koşuludur. Tuvalete girdiğimizde ne ararız? İşbirliği içindeki bütün o karanlık derinlikleri düşünmemek için aydınlık ararız. Bir de eğer özellikle gece girmişsek ayakları dondurarak tövbe ettirmeden işimizi görebileceğimiz zemin üzerinde bir şey.

Tuvalet kâğıdı da aşırı övgüye değer. Bu zenginlik emaresini, örneğin bir Maserati ya da kupe Jaguar sahibi olmaktan daha makul buluyorum. Tuvalet kâğıdının insanın arkasına yaptığı şey, mertebeler arasındaki uçurumu sayısız dışsal işaretten çok daha fazlasıyla genişletir. Bay Ozu'nun evindeki kalın, yumuşak, tatlı ve nefis parfümlü kâğıt, vücudumuzun

tüm diğer bölümlerinden daha fazla ağzının tadını bilir olan bu kısmına ilgi ve alaka gösterebilecek düzeyde. İki lotüs çiçeğiyle seviyesi belirtilmiş sifonun düğmesine basarken, şu ruloların bir teki için acaba kaç çiçek gösterecek diye düşünüyorum, çünkü benim idrartorbam, zayıf özerkliğine rağmen, geniş kapasiteli. Bir çiçek bana tam gelir, üç tane fazla abartı olur.

O sırada oldu olan.

Canavarca bir gürültü, kulaklarıma saldırarak, neredeyse beni olduğum yere mıhlıyordu. Ürkünç olan şey, gürültünün kaynağını saptayamamam. Su gideri değil, onu işitmiyorum bile. Yukardan geliyor ve üzerime düşüyor. Kalbim parçalanacak gibi çarpıyor. Üçlü alternatifi bilirsiniz: Tehlike karşısında, *fight, flee* ya da *freeze,* yani dövüş, kaç ya da don! *Ben donuyorum. Flee* olmayı, yani kaçmayı çok isterdim. Ama aniden, kapının sürgüsünü açamıyorum. Aklıma ihtimaller gelmiyor mu? Geliyor belki ama pek bir netlik yok. İşediğim idrar miktarını yanlış değerlendirerek yanlış düğmeye mi bastım acaba? Bu ne kendini beğenmişlik, bu ne *kibir,* Renée! Bu kadar gülünç bir katkı için iki lotüs! Ardından da gürültülü şimşeğiyle kulaklarıma çullanan ilahi adalet beni cezalandırmış olmasın? Murdar kabul etmemiz gereken bu yerde, mekânın davetine uyarak, yaptığım işin şehvetine mi kapıldım -*şehvetperestlik*? Yoksa bu prenslere yaraşır tuvalet kâğıdına göz dikerek kendimi *haset*'e kaptırdığım için bu ölümcül günah bana açık seçik bir şekilde bildirilmiş olmasın? Kol emekçisi benim soğuktan uyuşmuş parmaklarım, bilinçsiz bir *öfke*'nin etkisi altında lotüslü düğmenin incelikli mekanizmasına kötü davranıp dördüncü katın parçalanma tehdidi altındaki kanalizasyon borularında bir felakete mi yol açtı acaba?

Bütün gücümle kaçmaya çalışıyorum ama ellerim emirlerime uymayı beceremiyor. Bakır rengi düğmeyi elimle yoğurup duruyorum -aslında doğru işlese beni serbest bırakması gerekir- ama olması gereken hiçbir şey olmuyor.

Bir an delirdiğime ya da gökten indiğime kesinlikle ikna oldum; çünkü o ana dek ayırt edemediğim ses giderek belirginleşiyor ve -akıl alır gibi değil- Mozart'ın eserine benziyor.

Daha doğrusu, Mozart'ın *Requiem*'inin *Confutatis*'i.

Confutatis maledictis, Flammis acribus addictis! diye makamlı söylüyor çok güzel lirik sesler.

Delirdim.

"Bayan Michel, her şey yolunda mı?" diye soruyor bir ses kapının ardından. Bay Ozu'nun sesi bu, ya da muhtemeldir ki arafın kapısındaki Aziz Pierre'in sesi.

"Ben..." diyorum, "kapıyı açamıyorum!"

Zekâ geriliğime Bay Ozu'yu ikna etmek için elimden geleni yapıyorum.

Oldu olan artık.

"Belki de düğmeyi ters istikamette çevirdiniz," diyor saygıyla Aziz Pierre'in sesi.

Verilen bilgiyi bir an ölçüp biçiyorum. Bilgi, çalıştırması gereken devrelere dek güçlükle yol açıyor kendine.

Düğmeyi ters yönde çeviriyorum.

Kapının kilidi açılıyor.

Confutatis aniden duruyor. Nefis bir sessizlik duşu, minnettar bedenimi ıslatıyor.

"Ben...," diyorum Bay Ozu'ya -çünkü ondan başkası değil-, "ben..., Neyse, biliyor musunuz, *Requiem*?"

Kedimin adını Pati-Sözdizim koymalıydım.

"Ah, bahse girerim korkmuşsunuzdur!" diyor. "Sizi uyarmalıydım. Kızımın buraya taşımak istediği bir Japon tarzı bu. Suyu çektiğinizde müzik başlıyor. Daha.... güzel, görüyorsunuz"

Benim gördüğüm şey, özellikle koridorda, tuvaletin önünde olduğumuz. Gülünçlüğün bütün kurallarını un ufak eder haldeyiz.

"Ya...," diyorum, "eh... şaşırdım" (ve gün ışığına çıkmış olan tüm günahlarımın üzerinden geçiyorum).

"İlk şaşıran siz değilsiniz," diyor Bay Ozu nezaketle. Üst dudağında muzip bir gölge de yok mu?

"*Requiem*... tuvalette... bir tercih elbette... şaşırtıcı," diyorum, kendime hâkim olmaya çalışarak. Ama birden sohbetin gidişatından dehşete kapılıyorum. Oysa hâlâ koridorda duruyorduk. Yüz yüzeyiz, elimizi kolumuzu sallıyoruz; ama sohbetin nereye varacağından emin değiliz.

Bay Ozu bana bakıyor.

Ben ona bakıyorum.

Göğsümde bir şey kırılıyor. Tuhaf, küçük bir klak sesi. Kısacık bir sürede açılıp kapanan bir supap. Sonra, gövdemi sarsan hafif titremeye güçsüzce tanık oluyorum ve sanki kasıtlıymış gibi, bana öyle geliyor ki aynı ürperti embriyonu karşımdakinin de omuzlarını harekete geçiriyor.

Birbirimize bakıyoruz, müteredditi.

Sonra, Bay Ozu'nun ağzından yumuşacık ve çok zayıf bir kıh kıh sesi çıkıyor.

Aynı boğulmuş ama önlenemez kıh kıh'ın benim boğazımdan da yükseldiğini seziyorum.

İkimiz de yavaşça, kuşkulu biçimde birbirimize bakarken kıh kıhlıyoruz.

Sonra Bay Ozu'nun kıh kıhları yoğunlaşıyor.

Benim kıh kıh'larsa alarm sinyaline dönüyor.

Hâlâ birbirimize bakıyoruz. Ciğerlerimizden salınan, zincirlerinden boşanmış kıh kıhlar artıyor. Her yatıştığımızda birbirimize bakıyor ve yeniden sürüyle kıh kıh çıkarmaya başlıyoruz. Benim karnım tetanoslu, Bay Ozu bol bol ağlıyor.

Tuvaletin kapısı önünde, sarsıla sarsıla gülerek böyle ne kadar zaman geçirdik, bilmiyorum. Ama bütün gücümüzü tüketecek kadar uzun bir süre. Birkaç kıh kıh daha çıkartıyoruz. Bitkin bir halde. Sonra da doygunluktan ziyade yorgunluktan yeniden ciddiyete bürünüyoruz.

"Salona geri dönelim," diyor Bay Ozu. Yeniden soluklanılan varış çizgisini ilk geçen o.

15
Çok uygar bir vahşi

"İnsan sizinle sıkılmıyor." Mutfağa yeniden geçtiğimizde Bay Ozu'nun bana ilk söylediği şey bu oluyor. Taburemin üzerine rahat rahat tünemişim. Ilık pirinç rakımı yudumluyorum. Oldukça vasat buluyorum.

"Pek sıradan biri değilsiniz," diye ekliyor. Bir yandan da ne kızartılmış ne buhara tutulmuş ama az da olsa bu ikisi olan küçük mantı dolu beyaz bir kâseyi bana doğru kaydırıyor. Yanına, içinde soya sosu bulunan bir kâse de koyuyor.

"Gyoza bunlar," diye belirtiyor.

"Tersine," diye cevap veriyorum, "çok sıradan biri olduğumu sanıyorum. Ben kapıcıyım. Yaşamım örnek olacak bayağılıkta."

"Tolstoy okuyan ve Mozart dinleyen bir kapıcı," diyor. "Sizin loncanın pratikleri arasında bunların olduğunu bilmiyordum."

Bana göz kırpıyor. O da törene mörene aldırmadan benim sağıma oturuyor ve kendi gyoza payını çubuklarıyla yemeğe koyuluyor.

Hayatım boyunca kendimi hiç bu kadar iyi hissetmedim. Size nasıl anlatsam? İlk kez kendimi, tek başıma değilken tam bir güven içinde hissediyorum. Manuela'ya yaşamımı açmış olsam bile, onunla birlikteyken dâhi birbirimizi kesin olarak anlamaktan doğan bu mutlak güven hissi yok. İnsanın yaşamını açması, ruhunu teslim etmesi demek değil. Manuela'yı kardeşim gibi seviyor olsam da münasebetsiz varlığımın evrenden sakladığı pek az duyu ve heyecanın dokuduğu şeyi onunla paylaşamıyorum.

Kişnişli ve tatlandırılmış etle tıka basa dolu gyozaları çubuklarla tadıyorum. Şaşkınlık verici bir gevşeme duygusunu deneyimleyerek, sanki birbirimizi yıllardır tanıyormuşuz gibi Bay Ozu'yla gevezelik ediyorum.

"Oyalanmak gerek," diyorum, "belediye kütüphanesine gidiyorum ve alabildiğim kadar kitap ödünç alıyorum."

"Hollanda resmini seviyor musunuz?" diye soruyor ve cevabımı beklemeden: "Hollanda resmi ile İtalyan resmi arasında tercih yapmanızı isteselerdi, hangisini seçerdiniz?"

Sözde bir sert tartışmaya girişecek silahları kuşanmak üzereyiz. Vermeer'in fırçasını savunmak için seve seve coşabilirim. Ama hemfikir olduğumuz çok çabuk ortaya çıkıyor.

"Bunun kutsallığa hakaret olduğunu mu düşünüyorsunuz?" diye soruyorum.

"Hiç değil, sevgili bayan," diyor. Kâsesinin üstünde zavallı bir mantıyı soldan sağa şövalyece sallarken, "kesinlikle değil," diye itiraz ediyor. "Girişte sergilemek için bir Michelangelo kopya ettireceğimi düşünüyor musunuz?"

"Bu sosa erişteleri batırmak gerek," diye ekliyor. Önüme sorgundan bir sepet koyuyor. İçinde erişteler var. Bir de muhteşem bir mavi-yeşil kâse koyuyor. Kâseden... yerfıstığı kokusu yayılıyor. "Bu bir 'zalu ramen', soğuk bir erişte yemeği, biraz şekerli bir sosu var. Sevecek misiniz bakalım, söyleyin!"

Büyük bir keten peçete uzatıyor.

"Yan etkileri var, giysinize dikkat edin."

"Teşekkürler," diyorum.

Ve neden bilinmez ekliyorum:

"Benim değil."

Çok etki uyandırıyorum.

"Biliyorsunuz," diyorum, "çok uzun süredir yalnız yaşıyorum ve hiç dışarı çıkmıyorum. Sanırım biraz... biraz vahşiyim."

"Çok uygar bir vahşi, o halde," diyor gülümseyerek.

Yerfıstıklı sosa batırılan erişteleri tadı muhteşem. Buna karşılık, Maria'nın giysisinin durumu için söz veremem. Yarı

sıvı bir sosun içine bir metrelik erişteleri daldırmak ve zarar ziyana yol açmadan bunu yutmak pek kolay değil. Ama Bay Ozu kendininkileri ustalıkla ve yine de hayli gürültülü yuttuğundan, hiç kompleks yapmayarak uzun erişte lerimi neşeyle içime çekiyorum.

"Gerçekten de," diyor Bay Ozu, "siz bunu olağanüstü bulmuyor musunuz? Kedinizin adı Lev, benimkilerin adı Kitty ve Levin. İkimiz de Tolstoy'u ve Hollanda resmini seviyoruz ve aynı yerde oturuyoruz. Böyle bir şeyin meydana gelme olasılığı nedir?"

"Bana o muhteşem baskıyı hediye etmemeliydiniz," diyorum, "zahmet ettiniz."

"Sevgili bayan," diyor Bay Ozu, "hoşunuza gitti mi?"

"Elbette," diyorum, "çok hoşuma gitti ama biraz da ürküttü. Biliyorsunuz, ağzı sıkı kalmaya önem veriyorum, buradaki insanların şeyi hayal etmesini istemiyorum..."

"Sizin kim olduğunuzu mu?" diye tamamlıyor. "Niçin?"

"Dedikodular, rivayetler dolaşsın istemiyorum. Tutkuları olan bir kapıcı kimse istemez."

"Tutkuları mı? Ama sizin tutkularınız yok ki zevkleriniz var, aydınlık yanlarınız, kaliteniz var!"

"Ama ben kapıcıyım!" diyorum. "Hem eğitimim de yok, aynı dünyadan değilim."

"Güzel iş!" dedi Bay Ozu. İnanmayacaksınız ama tıpkı Manuela gibi. Bu da beni güldürdü.

Tek kaşını soru sorar gibi kaldırıyor.

"En iyi dostumun gözde deyimi bu da," diyorum açıklama niyetine.

"Peki o ne diyor, en iyi dostunuz, sizin... ağzı sıkılığınız konusunda?"

Açıkçası bu konuda hiçbir şey bilmiyorum.

"Onu tanıyorsunuz," diyorum, "Manuela."

"Aa, Bayan Lopes mi?" diyor. "Sizin dostunuz mu?"

"Tek dostum."

"Çok soylu bir hanım," diyor Bay Ozu, "Bir aristokrat. Görüyorsunuz işte, toplumsal kuralları bozan tek siz değilsi-

niz. Bunda kötülük nerede? Yirmi birinci yüzyıldayız, lanet olsun!"

"Aileniz ne iş yapıyordu?" diye soruyorum. Sağduyunun bunca azlığı beni biraz sinirlendiriyor.

Bay Ozu'nun ayrıcalıkların Zola'yla birlikte ortadan kalktığını düşündüğü kesin.

"Babam diplomattı. Annemi tanımadım, benim doğumumdan kısa süre sonra ölmüş."

"Üzgünüm," diyorum.

Çok uzun süre oldu der gibi bir işaret yapıyor eliyle.

Düşüncemi sürdürüyorum.

"Siz diplomat oğlusunuz, ben yoksul köylü kızıyım. Bu akşam sizin evinizde yemek yiyor olmam hayal edilir bile değil."

"Ama yine de bu akşam burada yemek yiyorsunuz," diyor.

Ve çok kibar bir gülümsemeyle ekliyor:

"Ve ben de bundan çok onur duyuyorum."

Sohbet böyle devam ediyor. Yürek temizliği ve doğallıkla. Sırayla anıyoruz: Yasujiro Ozu (uzak bir akraba); Tolstoy ve Levin köylüleriyle birlikte ot biçiyorlar; sürgün ve kültürlerin indirgenemezliği; oradan buradan coşkuyla birçok başka konuyu birbirine eklerken son dönüm eriştelerimizi, özellikle de zekâ kıvrımlarımızın şaşırtıcı benzerliğini takdir ediyoruz.

Bir an geldi Bay Ozu, "Bana Kakuro demenizi isterim," dedi. "Daha az eğreti durur. Benim size Renée demem rahatsız eder mi?"

"Asla," diyorum. Gerçekten de böyle düşünüyorum.

Gizli suç ortaklığındaki bu ani kolaylık bana nereden geldi?

Beyin soğanımı nefis bir şekilde gevşeten pirinç rakısı, sorunun aciliyetini korkunç biçimde azaltıyor.

"Azuki ne biliyor musunuz?" diye soruyor Kakuro.

"Kyoto'nun dağları..." diyorum, bu sonsuzluk anısına gülerek.

"Nasıl?" diye soruyor.

"Kyoto'nun dağlarının rengi azuki yamaçları," diyorum açık seçik konuşmaya çabalayarak.

"Bir filmden bu, değil mi?" diye soruyor Kakuro.

"Evet, *Munakata Kız Kardeşler,* filmin son sahnesi."

"Evet, bu filmi çok uzun süre önce gördüm; ama çok iyi hatırlamıyorum."

"Tapınağın yosunu üzerindeki kamelyayı hatırlamıyor musunuz?" diyorum.

"Hayır, hiç hatırlamıyorum,"cevabını veriyor. "Ama yeniden görme arzusu uyandırdınız bende. Gelecek günlerden birinde birlikte seyretsek, ne dersiniz?"

"Bende kaseti var," diyorum, "henüz kütüphaneye iade etmedim."

"Bu hafta sonuna ne dersiniz?" diye soruyor Kakuro.

"Videonuz var mı?"

"Evet," diyor gülümseyerek.

"O halde anlaştık," diyorum. "Ama size önerim şu: Pazar günü filmi çay saatinde seyredelim ve kurabiyeleri de ben getireyim."

"Pazarlık tamam," diyor Kakuro.

Gece ilerlerken biz de tutarlılık ve saat kaygısı gütmeden konuşuyoruz. Bir yandan da tuhaf bir yosun tadı olan bitki çayını bitmez bilmez bir şekilde yudumluyoruz. Şaşırmadan, kar rengi delik ile güneşsi kadifeyle yeniden ilişki kurmam gerekiyor. Tek lotüslü düğmeyi seçiyorum -mesaj alındı- ve büyük inisiyelerin serinkanlılığıyla *Confutatis*'in saldırısını göğüslüyorum. Kakuro Ozu'da hem hayalkırıklığına uğratıcı hem de olağanüstü gelen yan, gençliğe özgü coşku ve yürek temizliğini büyük bilgelerin dikkat ve iyiniyetiyle birleştirmesi. Dünyayla böyle bir ilişkiye alışkın değilim ben. Sanki dünyayı bağışlayarak ve merakla karşılıyor. Oysa tanıdığım diğer insanlar dünyaya kuşku ve nezaketle (Manuela), iç temizliği ve nezaketle (Olimpos) ya da küstahlık ve acımasızlıkla (evrenin geri kalanı) yaklaşıyorlar. İsteğin, bilinç berrak-

lığının ve yüce gönüllülüğün gizli anlaşması, görülmemiş ve nefis bir kokteyle dönüşüyor.

Sonra bakışlarım saatime kayıyor.

Saat üç.

Sıçrayarak ayağa kalkıyorum.

"Tanrım," diyorum, "saati gördünüz mü?"

Kendi kol saatine bakıyor sonra endişeli bir halde gözlerini bana doğru açıyor.

"Yarın erken çalıştığınızı unuttum. Ben emekliyim, artık saati dert etmiyorum. Çalışmanız mümkün olabilecek mi?"

"Evet, elbette," diyorum, "ama yine de biraz uyumalıyım."

İleri yaşıma rağmen ve yaşlıların az uyuduğu iyi bilinmesine rağmen, dünyayı açık seçik kavrayabilmem için en az sekiz saat uyumam gerektiğini söylemiyorum.

"Pazar günü görüşmek üzere," diyor Kakuro dairesinin kapısında.

"Çok teşekkürler," diyorum, "Çok güzel bir gece geçirdim, size çok müteşekkirim."

"Ben size teşekkür ederim," diyor, "çok uzun süredir hiç böyle gülmemiştim, ne de bu kadar zevkli sohbet etmiştim. Evinize kadar size eşlik etmemi ister misiniz?"

"Hayır, teşekkür ederim, gerekmez."

Merdivenlerde gezinen potansiyel bir Pallières her zaman vardır.

"Pekâlâ, pazara," diyorum, "daha önce de karşılaşırız belki."

"Teşekkürler Renée," diyor. Yüzünde yine çok geniş ve genç bir gülümseme var.

Kapımı kapayıp yaslandığımda, televizyon koltuğunda bir güzel horlayan Lev'i fark ediyorum ve akla bile gelmeyecek şeyi saptıyorum: Hayatımda ilk kez kendime bir dost edindim.

16
Öyleyse

Öyleyse, yaz yağmuru.

17
Yeni bir kalp

Bu yaz yağmurunu hatırlıyorum.

Gün be gün kendi yaşamımızı arşınlıyoruz, tıpkı bir koridoru arşınlar gibi.

Kedinin mancasını düşünmek... kay-kayımı gördünüz mü üçüncü kezdir çalıyorlar... öyle güçlü yağmur yağıyor ki sanki gece karanlığı... tam zamanı seans saat birde... kapşonunu çıkarmak ister misin... bir fincan acı çay... öğleden sonra sessizliği... belki de fazlası bizi hasta etti... bütün bu *bonsomlar* sulanacak... ar damarları çatlamış şu saf kadınlar... aaa, kar yağıyor... bu çiçeklerin adları ne... küçük bibiş her tarafa çiş yapıyordu... sonbahar gökyüzü ne hüzünlü... artık gün erken kararıyor... çöp tenekelerinin kokusu niçin avluya kadar geliyor... biliyorsunuz her şeyin vakti var... hayır onları özel olarak tanımıyorum... buradaki diğer aileler gibi bir aile... azuki yamacı denebilir... oğlum Çünlüler laftan anlamaz diyor... kedilerinin adı ne... kuru temizleyici paketlerini teslim alabilir misiniz... bütün bu Noeller bu şarkılar bu alışverişler ne yorucu... bir ceviz yemek için bir örtü gerekir... burnundan o akıyor... yeterince sıcak saat on bile değil... mantarları incecik

kıyıyorum ve bizim bulamacın içine mantar katıp yiyoruz... kirli külotlarını yatağın altına atıyor... halıları onarmak gerek...

Hem, yaz yağmuru...

Yaz yağmuru nedir biliyor musunuz?

Önce yaz göğünü patlatıp çatlatan saf güzellik, kalbi ele geçiren saygılı kaygı, yüceliğin bile ortasındayken kendini pek gülünç hissetmek, nesnelerin haşmeti karşısında pek kırılgan ve şişkin hissetmek, dünyanın cömertliği karşısında şaşkın, kendini kaptırmış, aşırı hoşnut hissetmek.

Sonra, bir koridoru arşınlamak ve aniden, ışıklı bir odaya dalmak. Başka boyut, henüz doğmuş kesinlikler. Beden artık bir kılıf değil, tin bulutlarda yaşar, suyun gücün onundur, yeni bir doğumla birlikte mutlu günler müjdelenir.

Sonra, gözyaşları gibi kimi zaman, yuvarlak, güçlü ve dayanışma içinde olduklarından, artlarında uyuşmazlıkla yıkanmış uzun bir sahil bırakırlar; yağmur, yaz, kımıltısız tozu süpürerek, varlıkların ruhuna bir tür sonsuz soluk aldırır.

Böylece, bazı yaz yağmurları, bizim içimize, kalbimizle birlikte çarpan yeni bir kalp gibi demir atarlar.

18

Tatlı uykusuzluk

İki saatlik tatlı uykusuzluktan sonra, huzur içinde uyuyorum.

Derin düşünce no: 13

Kim inanır
Bal yapabileceğine
Arıların yazgısını paylaşmadan?

Her gün, ablam iğrençliğin batağına bundan daha fazla gömülemez diyorum; ama her gün bunu başardığını görerek şaşırıyorum.

Bu öğleden sonra, okuldan eve döndüğümde evde kimse yoktu. Mutfaktan fındıklı çikolata aldım ve yemek için salona gittim. Kanepeye bir güzel yerleşmiştim, bir sonraki derin düşüncemi düşünerek çikolatayı kemiriyordum. Bence bu, çikolata üzerine bir derin düşünce olmalıydı ya da nasıl kemirildiği üzerine. Bir de temel soru: Çikolatada iyi olan nedir? Maddenin kendisi mi yoksa onu öğüten dişin tekniği mi?

Ama ben bunu ilginç bulsam da fark etmeyecekti; çünkü öngörülenden önce eve gelen ablamı hesaba katmamıştım. Bana İtalya'dan söz ederek hayatı derhal kokuşturmaya başladı. Tibère'in ailesiyle birlikte Venedik'e gittiğinden beri (Danieli'ye), Colombe yatıp kalkıp bundan söz ediyor. Felaketin tuzu biberi olarak da cumartesi günü dostları Grinpard'lara yemeğe gittiler. Toskana'da büyük bir mülkleri var. Bir "Tôskâna" diyene dek Colombe kendinden geçiyor ve annem de koroya katılıyor. Size öğreteyim: Toskana binlerce yıllık bir toprak değil. Colombe gibi, annem gibi ya da Grinpard'lar gibi insanlara mülkiyet ürpertisini vermek için var olan bir yer. "Tôskâna" da tıpkı Kültür, Sanat ve Büyük Harfle yazılabilecek her şey gibi onlara ait.

Tôskâna konusunda, eşek, zeytinyağı, günbatımı ışığı, dolce vita ve daha bilmem neler üzerine bir yığın ıvır zıvır zaten işittim. Ama her seferinde gizlice sıvıştığımdan, Colombe kendi gözde

hikâyesini benim üzerimde test edememişti. Beni kanepenin üzerinde yakalayınca hemen atladı ve hem tadını çıkardığım çikolatayı hem de gelecek derin düşüncemi mahvetti.

Tibère'in ana babasının dostlarının toprakları üzerinde yılda bir kental bal üretmeye yetecek kadar kovan var. Toscanalılar bir arıcı tuttular ve "Flibaggi mülkü" diye patentledikleri balı pazara sunmaları için gereken bütün işi o yapıyor. Elbette, para için değil. Ama "Flibaggi mülkü" balı dünyanın en iyi ballarından kabul ediliyor ve bu da (rantiye olan) mülk sahiplerinin prestijine prestij katıyor; çünkü büyük restoranların büyük şefleri yemeklerinde bu balı kullanıyorlar... Colombe, Tibère ve Tibère'in anne babası şarap tadar gibi balı da tatma hakkına sahipler ve Colombe bir kekik balı ile bir biberiye balı arasındaki fark konusunda sular seller gibi konuşabilir. Şükürler olsun! Hikâyenin bu noktasına dek, "çikolatayı kıtır kıtır yeme"yi düşünerek onu dalgın dalgın dinliyordum ve eğer burada kesebilirse ucuz kurtulmuş olurum diye düşünüyordum.

Colombe varken böyle bir şeyi asla ummamalı. Aniden tehlikeli bir hal almaya başladı ve bana arıların âdetlerini anlatmaya koyuldu. Görünüşe bakılırsa, eksiksiz bir ders almışlardı. Colombe'un allak bullak olmuş küçük beyni kraliçelerin ve erkek arıların oğul törenleri üzerine olan bölümden özellikle etkilenmişti. Kovanın inanılmaz örgütlülüğü ise onu pek etkilememişti; oysa ki ben bunu heyecan verici buluyordum. Özellikle de bu böceklerin, sözel zekânın insana özgü olduğu yolundaki tanımları göreceli kılan kodlanmış bir dilleri olduğunu düşünürsek... Ama bu, kalaycılık meslek-sanat diplomasına değil, felsefe masterına hazırlanan Colombe'u yine de hiç ilgilendirmiyor. Buna karşılık, küçük hayvanların cinselliği ona pek keyif veriyor.

Olayı size özetleyeyim: Arıların kraliçesi, hazır olduğunda, oğul verme uçuşuna başlıyor, peşinde de bir sürü erkek arı. İlk yakalayan onunla çiftleşiyor sonra da ölüyor; çünkü çiftleşmeden sonra, üreme organı kraliçe arının içinde sıkışıp kalıyor. Dolayısıyla organı kesilmiş oluyor ve bu da onu öldürüyor. Kraliçeye erişen ikinci

erkek arı, onunla çiftleşebilmek için ayaklarıyla öncekinin cinsel organını çıkarmak zorunda ve elbette sonra onun başına da aynısı geliyor ve böylece on ya da on beş kadar erkek arı kraliçenin sperm cebini dolduruyorlar ve dört ya da beş yıl boyunca onun yılda iki yüz bin yumurta üretmesini sağlıyorlar.

İşte Colombe bana bunu anlatıyor. Zehir gibi bakışlarını üzerime dikmiş ve hikâyeyi açık saçık sözlerle süslemeyi de ihmal etmiyor: "Bir sefere hakkı varken, o ne yapıyor, on beşini de kullanıyor!" Ben Tibère'in yerinde olsaydım kız arkadaşımın bu hikâyeyi herkese anlatmasından pek hoşlanmazdım. Çünkü, öyle değil mi, beş para etmez psikolojiden hepimiz hoşlanırız: Uyarılmış bir kız, bir dişinin mutlu edilmesi için on beş erkek gerektiğini, karşılığında da onları hadım edip öldürdüğünü anlattığında, ister istemez sorundur bu. Colombe bu hikâyenin kendisini "enselenmemiş-cinselliği-doğal-gören-serbest-kız-" haline getirdiğine emin. Colombe beni şaşırtmak amacıyla bana bunu anlattığını, dahası hikâyenin içeriğinin zararsız olmadığını hemen unutuyor. Ama, bir: İnsanın bir hayvan olduğunu düşünen benim gibi biri için cinsellik açık saçık bir konu değil, bilimsel bir iş. Ben bunu heyecan verici buluyorum. İki: Colombe'un günde üç kez ellerini yıkadığını ve duşta en ufak bir görünmez kıl kuşkusu karşısında (görünür kıllar olasılıktan daha uzaktır) uluduğunu herkese hatırlatırım. Neden bilmiyorum, ama bunun kraliçe arıların cinselliğiyle gayet iyi gittiğini düşünüyorum.

Ama özellikle insanların doğayı yorumlayıp, bundan kaçabileceklerini ummaları delice! Eğer Colombe bu hikâyeyi bu şekilde anlatıyorsa, bunun kendisini kapsamadığını düşündüğü içindir. Erkek arıların patetik oynaşmalarıyla alay etmesi, onların yazgısını paylaşmadığına emin olduğundandır. Ama ben, kraliçe arıların oğul uçuşunda şaşırtıcı ya da açık saçık hiçbir şey görmüyorum; çünkü âdetlerim farklı olsa da kendimi bu hayvanlara son derece benzer buluyorum. Yaşamak, beslenmek, üremek, doğma amacımızı yerine getirmek ve ölmek. Bunun hiç anlamı yok, doğru, ama işler böyle yürüyor. İnsanların doğayı zorlayabileceklerini sanma-

ları ve küçük biyolojik şeyler olma yazgılarından kaçabilecekleri yönündeki bu küstahlıkları!... ve kendi yaşam tarzlarının, sevme, üreme ve hemcinsleriyle savaşma tarzlarının acımasızlığı ya da şiddeti karşısındaki körlükleri!...

Ben, yapılacak tek bir şey olduğu kanısındayım: Doğma nedenimizi bulmak ve bunu elimizden geldiğince iyi, bütün gücümüzle, öküz altında buzağı aramadan ve bizim hayvan doğamızda tanrısallık olduğunu sanmadan yerine getirmek. Ölüm bizi alacakken yapıcı bir şeyler yapmakta olduğumuz duygusuna ancak o zaman varırız. Özgürlük, karar, irade, bütün bunlar kuruntudan ibarettir. Arıların yazgısını paylaşmadan bal yapabileceğimizi sanıyoruz; ama biz de görevlerini yerine getirmeye ve sonra da ölmeye mahkûm zavallı arılardan başka bir şey değiliz.

Paloma

1
Bilenmişler

Aynı sabah saat yedide dairemin kapısı çalıyor.

Boşluktan çıkmam biraz zaman alıyor. İki saatlik uyku insan soyu karşısında sevimlilik göstermeye yetmiyor ve ben üzerime elbisemi, ayaklarıma keçe terliklerimi geçirirken ve tuhaf bir şekilde köpüklü saçlarımı elimle düzeltirken art arda çalan sayısız zil sesi bende özgeci duygular uyandırmıyor.

Kapıyı açıyorum ve Colombe Josse'la burun buruna geliyorum.

"Trafik sıkışık mıydı?" diyor.

İşittiğim şeye inanamıyorum.

"Saat yedi," diyorum.

Bana bakıyor.

"Evet, biliyorum," diyor.

"Kapıcı dairesi saat sekizde açılıyor," diye belirtiyorum, kendimi tutmak için büyük çaba göstererek.

"Nasıl yani, saat sekizde?" diye soruyor şaşırmış bir halde. "Çalışma saatleri mi var?"

Hayır, kapıcıların daireleri korunaklı birer mabettir; ne toplumsal ilerleme tanır ne ücret yasaları.

"Evet," diyorum, tek bir kelime daha ekleyecek halim yok.

"Yaa," diyor tembel bir sesle. "Pekâlâ, ama artık burada olduğuma göre..."

"... Daha sonra tekrar gelirsiniz," diyorum kapıyı yüzüne kapatarak ve çaydanlığa doğru yöneliyorum.

Camın arkasından haykırdığını işitiyorum: "Bu kadarı da fazla artık!" Sonra öfkeli topuklar dönüyor ve asansörün çağrı düğmesine öfkeyle basıyor.

Colombe Josse, Josse'ların büyük kızı. Colombe Josse aynı zamanda bir tür sarışın büyük pırasadır. Meteliksiz çingene gibi giyinir. Nefret ettiğim bir şey varsa, bu da zenginlerin yoksullar gibi giyinme sapkınlığıdır. Sarkıp sallanan buruşukluklar, gri yün bereler, yoksul ayakkabıları ve yıpranmış kazakların altında çiçekli gömlekler. Yalnızca çirkin değil, hakaret edici de. Zenginlerin yoksulların arzusunu küçümsemesi kadar aşağılık bir şey olamaz.

Ne yazık ki Colombe Josse parlak bir öğrenim de görüyor. Bu sonbahar Yüksek Öğretmen Okulu'nun felsefe bölümüne girdi.

Kendime çay ve sarı erik marmelatlı peksimetler hazırlarken, öfkeden elimin titremesine hâkim olmaya çalışıyorum. O sırada kurnazca bir baş ağrısı kafatasımdan içeri dalıyor. Öfkeyle duş alıp, giyiniyorum; Lev'e iğrenç yiyecekler (kelle ezmesi ve nemli domuz derisi artığı) veriyorum, avluya çıkıyorum, çöp tenekelerini çıkarıyorum, Neptün'ü çöp kutularının durduğu yerden kovuyorum ve saat sekizde, bütün bu çıkarmalardan yorgun düşerek, yeniden mutfağıma rücu ediyorum. Ama milim bile yatışmış değilim.

Josse ailesinin bir de küçük kızları var. Paloma. Öyle ağırbaşlı ve duru ki her gün okula gitmesine rağmen sanırım onu hiç görmedim. Saat tam sekizde, Colombe bana elçi olarak onu gönderiyor.

Ne haince bir manevra.

Zavallı çocuk (kaç yaşında? On bir mi? On iki mi?) benim paspasım üzerinde duruyor. Adalet kadar gergin. Rahat bir nefes alıyorum -kurnazın kışkırttığı masum öfkeyi çiğneyip geçmemek gerek- ve doğal olarak gülümsemeye çalışıyorum.

"Günaydın Paloma," diyorum.

Beklentiyle, pembe jilesinin alt kısmını yoğuruyor.

"Günaydın," diyor ince bir sesle.

Ona dikkatle bakıyorum. Bunu nasıl fark etmedim? Bazı çocuklar yetişkinleri dondurmak gibi çetin bir yeteneğe sahipler. Onların davranışlarındaki hiçbir şey yaşlarının stan-

dartlarına uymaz. Çok ciddidirler, serttirler, çok soğukkanlıdırlar ve aynı zamanda korkunç biçimde bilenmişlerdir. Evet, bilenmiş. Paloma'ya daha dikkatli baktığımda, keskin bir incelik, ihtiyatla karşıladığım buz gibi soğuk bir uzgörü seçiyorum; çünkü o pek bayağı Colombe'un kardeşinin bir İnsanlık yargıcı olabileceğini hayal etmek benim için imkânsızdı.

"Ablam Colombe beni gönderdi, onun için çok önem taşıyan bir zarfın teslim edileceğini size bildirmemi istedi," diyor Paloma.

"Çok iyi," diyorum ve yetişkinlerin çocuklarla konuşurken yaptıkları gibi sesimi yumuşatmamaya özen gösteriyorum. Sonuçta bu, zenginlerin yoksul giysileri giymesi kadar küçümseyici.

"Zarfı eve bırakıp bırakamayacağınızı soruyor," diye devam ediyor Paloma.

"Evet," diyorum.

"Pekâlâ," diyor Paloma.

Ve orada duruyor.

Çok ilginç.

Orada durup sakin sakin bana dikiyor gözlerini. Kımıldamadan. Kolları gövdesinin iki yanından sarkmış, ağzı hafifçe aralık. İnce saç örgüleri var, pembe çerçeveli gözlükler ve açık renk iri gözler.

"Sana bir sıcak çikolata ikram edebilir miyim?" diye soruyorum, aklıma bir şey gelmediğinden.

Başını sallıyor. Hep aynı soğukkanlılıkta.

"İçeri gir," diyorum, "ben de tam çay içiyordum."

Dairesinin kapısını açık bırakıyorum, her türlü adam kaçırma isnatlarına son vermek için.

"Ben de çay tercih ederim, size zahmet olmayacaksa."

"Olmaz elbette," diyorum. Biraz şaşkınım. Zihnimde birikmeye başlayan bazı verileri kaydediyorum: İnsanlık yargıcı, sözcüklerin güzel dizilişi, çay talebi.

Bir iskemlenin üzerine oturuyor ve bana bakarak ayaklarını havada sallıyor. Ben de ona yaseminli çay dolduruyorum. Çayı önüne koyuyorum, ben de kendi fincanımın önüne oturuyorum.

"Ablamın beni gerizekâlı sanacağı şekilde davranıyorum her gün," diye bana açıklıyor, uzun bir uzman yudumunun ardından. "Bütün gecelerini arkadaşlarıyla içki, sigara içerek ve banliyölü gençler gibi konuşarak geçiren ablam, kendi zekâsından kuşku duyulamayacağı kanısında."

Evsizler modasıyla gayet iyi gider.

"Ben burada elçiyim, çünkü o, ödlek üstü haindir," diye devam ediyor Paloma, berrak gözlerini benden hiç ayırmadan.

"Eh, bu da bize tanışma fırsatı verdi," diyorum nazikçe.

"Tekrar gelebilir miyim?" diye soruyor, sesinde yalvaran bir şey var.

"Elbette," diyorum, "başımın üstünde yerin var. Ama burada sıkılmandan korkarım, yapacak pek bir şey yok."

"Ben yalnızca sakin kalmak istiyorum," karşılığını veriyor bana.

"Kendi odanda sakin kalamıyor musun?"

"Kalamıyorum," diyor, "herkes nerede olduğumu bilirse sakin kalamam. Önceleri saklanıyordum. Ama artık bütün saklı yerlerim açığa çıktı."

"Bilirsin, ben de sürekli rahatsız edilirim. Burada sakince düşünebilir misin, bilmiyorum."

"Burada oturabilirim (sessize alınmış, açık televizyonun önündeki koltuğu işaret ediyor). İnsanlar sizi görmeye geliyorlar, beni rahatsız etmezler."

"Ben çok isterim elbette," diyorum, "ama önce annene sormak lazım, o da hemfikir mi bakalım."

İşine saat sekiz buçukta başlamış olan Manuela açık kapıdan başını uzatıyor. Tam bana bir şey söylemeye hazırlanıyorken Paloma'yı ve üzerinde duman tüten çay fincanını fark ediyor.

"İçeri girin," diyorum ona, "gevezelik ederken bir yandan da bir şeyler atıştırıyoruz."

Manuela bir kaşını yay gibi kaldırıyor. Bu, en azından Portekizce'de, "ne işi var onun?" anlamına geliyor. Belli belirsiz omuz silkiyorum. Manuela dudaklarını buruşturuyor, şaşkın.

"Nedir?" diye bana soruyor yine de bekleyecek halde değil.

"Birazdan mı geleceksiniz?" diyorum, yüzümde geniş bir gülümsemeyle.

"Aa," diyor benim gülümsememi görerek, "çok iyi, çok iyi, evet, tekrar geleceğim, her zamanki gibi."

Sonra, Paloma'ya bakarak:

"Pekâlâ, birazdan gelirim."

Ve nazikçe:

"Hoşçakal genç bayan."

"Hoşçakal," diyor Paloma, ilk kez gülümseyerek. Yeterince antrenman yapılmamış bu zavallı küçük gülümseme yüreğimi sızlatıyor.

"Şimdi evine gitmelisin," diyorum. "Ailen endişelenecek."

Ayağa kalkıyor ve ayaklarını sürüyerek kapıya yöneliyor.

"Çok zeki olduğunuz belli," diyor bana.

Ben afallamış bir halde, söyleyecek bir şey bulamıyorum.

"Saklanacak iyi yeri bulmuşsunuz."

2
Bu görünmez

Majesteleri Colombe de la Racaille için kuryenin benim daireme bıraktığı zarf açık.

Ayan beyan açık, hiç mühürlenip kapatılmamış. Kulaktaki yapışkanı koruyan beyaz şeridi hâlâ duruyor. Eski bir

ayakkabı gibi açık duran zarftan bir lastikle tutturulmuş kâğıt tomarı belli oluyor.

Kapama zahmetine niçin kalkışmadıklarını düşünüyorum. Kuryelerin ve kapıcıların dürüstlüğüne güven hipotezini bir yana bırakarak, daha ziyade zarfın içeriğinin onları ilgilendirmeyeceğine olan inancı varsayıyorum.

Bunu ilk kez yaptığıma bütün tanrılar adına yemin ederim. Olguların dikkate alınması için de yalvarırım (kısa gece, yaz yağmuru, Paloma, vb.).

Kâğıt tomarını zarfın dışına nazikçe çıkarıyorum.

Colombe Josse, *Potentia dei Absoluta Argümanı*, Sayın Profesör Marian'ın yönetiminde master tezi, Paris I. Üniversite – Sorbonne.

Kapağın ilk sayfasına ataçla bir kart iliştirilmiş:

Sevgili Colombe Josse,
İşte benim düzeltilerim. Kurye için teşekkürler.
Yarın Saulchoir'da görüşeceğiz.
Sevgilerimle,
J. Marian

Ortaçağ felsefesi bu. Girişten anlıyorum. Hatta on dördüncü yüzyıl Fransisken keşişi ve mantık filozofu Guillaume d'Ockham üzerine bir tez. Saulchoir ise, "din ve felsefe bilimleri" kütüphanesi. XIII. bölgede ve Dominikenlerin elinde. Önemli bir Ortaçağ literatürü arşivi mevcut orada. Hatta, bahse girerim ki Guillaume d'Ockham'ın Latince bütün eserleri de on beş cilt halinde raflardadır. Nereden mi biliyorum? Birkaç yıl önce ben de gittim. Niçin? Hiç için. Bir Paris haritasında herkese açık gözüken bu kütüphaneyi keşfetmiş ve koleksiyoncu sıfatıyla gitmiştim. Kütüphanenin koridorlarını boydan boya dolaşmıştım. Seyrek yerleştirilmişti. Gayet allame görünümlü yaşlı beylerle kendini beğenmiş tavırlı öğrenciler vardı. Biz insanların bir hiçin peşinde koşmaya, gereksiz ve saçma düşünceleri birbirine katmaya büyük bir enerji ada-

yabiliyor olmamız, buradaki fedakârlık beni her zaman büyülemiştir. Yunan kilise babaları konusunda tez yazan bir gençle tartışmış ve koca bir gençliğin hiçliğin hizmetinde nasıl heba olabildiğini düşünüp durmuştum. Primatı öncelikle meşgul eden şeyin cinsellik, yaşam alanı ve hiyerarşi olduğu düşünüldüğünde, Augustinus'ta ibadetin anlamı üzerine kafa yormak boş iş geliyor. İnsanın itkilerin ötesine giden bir anlam özlemi duyduğu elbette ileri sürülebilir. Ama ben bunun hem çok doğru (yoksa edebiyat neye yarardı?) hem de çok yanlış olduğu karşılığını veririm. Anlam yine de itkidir. Hatta en yüksek gerçekleşme düzeyine ulaşmış itkidir; çünkü amaçlarına varmak için en etkili araç olan kavrayışı kullanır. Çünkü bu anlam ve güzellik arayışı, kendi hayvanlığından kaçarak, kendi varlığının doğrulanışını tinin aydınlıklarında bulan insanın kibirli doğasının işareti değildir. Bu, maddi ve pek bayağı bir amacın hizmetindeki bilenmiş bir silahtır. Ve silah kendini bir nesne olarak gördüğünde, bizi diğer hayvanlardan ayıran şey bu özgül nöron bağlantısının basit bir sonucudur. Zekâ, bu etkili araç sayesinde hayatta kalmamızı sağlarken, aynı zamanda bize temelsiz karmaşıklığın, yararsız düşüncenin, işlevsiz güzelliğin olanağını da sunar. Bu bir mantık hatası gibidir; korteksimizin incelikli gelişiminin tutarsız bir sonucu gibidir, eldeki imkânları saf kayıp olarak kullanan gereksiz bir sapma gibidir.

Ama arayış böyle başıboş bir saçmalığa dönüşmediğinde, bu yine de hayvanlığa aykırı olmayan bir zorunluluktur. Örneğin edebiyatın pragmatik bir işlevi vardır. Her sanat biçimi gibi, bizim yaşamsal görevlerimizin yerine getirilmesini katlanılır kılma misyonu vardır. İnsan gibi kendi kaderini düşünebilen ve düşünümsellik gücüyle şekillendiren bir varlık için, bundan kaynaklanan bilgide her çıplak bilincin katlanılmaz karakteri vardır. Bizler hayatta kalma silahıyla donanmış hayvanlar olduğumuzu biliyoruz; yoksa dünyayı kendi düşünceleriyle şekillendiren tanrılar değiliz. Bu uzgörünün bizce hoşgörülür olması için bir şeyler gerekir, bizi

biyolojik yazgıların hüzünlü ve sonsuz ateşinden kurtaracak bir şeyler...

İşte o zaman Sanatı icat ederiz. Biz hayvanların türümüzü sürdürmek için bulduğumuz başka bir yordamdır Sanat.

Colombe Josse'un Ortaçağ okumalarından aklında tutması gereken ders hakikatin sadeliğidir. Hakikat hiçbir şeyi sevmez. Colombe'un bu işten elde edebileceği tek kâr, hiçin hizmetinde kavramsal cilveler yapmak olur. Şu yararsız fasit dairelerden biri budur. Aynı zamanda hayasızca bir kaynak gaspıdır. Kargocuyu ve beni de kapsayan...

Son şekli olması gereken metnin yer yer not düşülmüş sayfaları arasında dolaşıyorum. Şaşırıyorum. Genç bayana, henüz pek genç olmasına rağmen, kendini hiç de fena savunmayan bir kalem bahşedilmiş. Ama orta sınıfların bu kadar boş ve iddialı araştırmaları finanse etmek için çalışmaktan canlarının çıkması benim kılımı bile kıpırdatmıyor. Sekreterlerin, zanaatkârların, memurların, alt düzey görevlilerin, taksi şoförlerinin ve kapıcıların monoton sabahlı günler boyunca canları çıkarken, Fransız gençliğinin kaymak tabakası, gayet iyi konutlarda oturup gayet iyi ücretler alarak, gülünç işler sunağında bu tekdüzeliğin bütün meyvesini gaspediyorlar.

Yine de bu önsel olarak çok heyecan verici: *Tümeller var mıdır yoksa yalnızca tekil şeyler mi vardır?* Guillaume'un ömrünün esasını adadığı sorunun bu olduğunu anlıyorum. Bence bu büyüleyici bir soru: Her şey bireysel bir kendilik midir? Bu durumda, bir şeyi diğerine benzer kılan, bir yanılsamadan ya da sözcük ve kavramlarla işleyen, birçok tikel şeyi belirten ve kapsayan genelliklerle işleyen dilsel bir etkiden başkası değildir. Yoksa, tekil şeylerin katıldıkları ve basit dilsel olgular olmayan genel biçimler *gerçekten var mıdır?* Biz, bir masa dediğimizde, masa adını telaffuz ettiğimizde, masa kavramını ifade ettiğimizde, her zaman yalnızca bu masayı mı belirtiriz, yoksa *gerçekten* de mevcut tüm tikel masaların gerçekliğini temellendiren tümel bir masa kendiliğine mi gönderme yaparız? Masa *fikri* gerçek midir yoksa yalnızca

zihnimizde mi mevcuttur? Bu durumda, bazı nesneler niçin benzerdir? Onları insan zihnine kolaylık olsun diye genel kategoriler halinde yapay olarak bir araya getiren şey dil midir, yoksa her özgül biçimin katıldığı tümel bir biçim mi vardır?

Guillaume'a göre şeyler tekildir; tümellerin gerçekçiliği yanlıştır. Yalnızca tikel gerçeklikler vardır, genellik yalnızca tindedir, türsel gerçekliklerin varlığını kabullenmek basit olanı karmaşıklaştırır. Ama bundan bu kadar emin miyiz? Bir Raphael ile bir Vermeer'i birbirine uygun kılan şey nedir diye daha dün akşam düşünmemiş miydim? Gözün burada tanıdığı ortak biçim her ikisinde de mevcut. Bu da Güzellik'tir. Ve ben bu biçimin içinde hakikatin olduğuna inanıyorum. Yoksa, anlamak için sınıflandıran, kavramak için ayrım yapan insan tininin basit ve palyatif bir çaresi değil bu: Çünkü sınıflandırılmaya hazır olmayan herhangi bir şeyi sınıflandıramazsınız; gruplandırılabilir olmayan herhangi bir şeyi gruplandıramazsınız; bir araya getirilebilir olmayan herhangi bir şeyi bir araya getiremezsiniz. Bir masa asla Vermeer'in *Delft'ten Görünüm*'ü olmayacaktır; İnsan ruhu bu benzeşmezliği yaratamaz. Keza, bir Hollanda natürmortu ile bir İtalyan Çocuk İsa ile Meryem'i arasındaki derin bağı yaratma gücü de yoktur insan ruhunda. Tıpkı her masanın ona biçimini veren bir öze benzemesi gibi, her sanat eseri de ona bu damgayı vurabilecek tek şey olan tümel bir biçime benzer. Kuşkusuz biz bu tümelliği doğrudan doğruya algılayamayız. Bunca filozofun özleri gerçek kabul etmeye surat bükmüş olmalarının nedenlerinden biri budur; çünkü ben yalnızca bu mevcut masayı görürüm, yoksa tümel "masa" biçimini değil, bu tabloyu görürüm, yoksa Güzelliğin özünü değil. Yine de... yine de bu öz oradadır, gözümüzün önündedir: Hollandalı ustanın her tablosu bunun cisimleşmiş bir halidir. Ancak tekil tablo aracılığıyla seyredebileceğimiz ama bizim sonsuzluğa, yüce bir biçimin zamandışılığına erişmemizi sağlayabilen baş döndürücü bir belirmedir.

Sonsuzluk; işte bu görünmeze bakıyoruz!

3
Haklı mücadele

İmdi, bütün bunların bizim entelektüel zafer adayımızı ilgilendirdiğini sanıyor musunuz?

Nerdeee!

Güzellik ya da masaların yazgısı konusunda hiçbir tutarlı düşüncesi olmayan Colombe Josse, Ockham'ın teolojik düşüncesini ilgiden yoksun anlambilimsel cilvelere uyarak araştırmaya can atıyor. En kayda değeri, girişime öncülük eden niyet: Ockham'ın felsefi uğraş yıllarını teolojik düşüncesinin ikincil urları mertebesine indirerek, felsefi tezlerini, Tanrı'nın eylemi anlayışının *sonucu* yapmak. Bu yıldızsı bir durum, kötü şarap gibi sarhoş edici, özellikle de üniversitenin işleyişi açısından çok açıklayıcı: Eğer kariyer yapmak istiyorsan, henüz yeterince araştırılmamış marjinal ve egzotik bir metni (Guillaume d'Ockham'ın *Mantık Özeti*'ni) al, yazarın bile fark etmemiş olduğu bir niyeti arayarak gerçek anlamına hakaret et (çünkü herkes bilir ki kavramdan bihaber olmak bütün bilinçli niyetlerden çok daha güçlüdür), iyice deforme edip özgün bir teze benzer kıl (felsefi kozları bilinmeyen mantıksal bir analizi temellendiren şey, Tanrı'nın mutlak kudretidir), bunu yaparken bütün ikonlarını (ateizm, inancın aklına karşı Akla inanç, bilgelik sevgisi ve sosyalistlerin pek sevdiği diğer ıvır zıvırlar) yak, ömrünün bir yılını masraflarını saat yedide uyandırdığın bir topluluğun karşıladığı bu küçük tiksinç oyuna ada ve tez yöneticine bir kurye gönder.

Zekâ, hizmet etmek dışında neye yarar? Üst düzey devlet memurlarına özgü olan ve erdemlerinin nişanı olarak gurur-

la sergiledikleri o sahte kölelikten söz etmiyorum. Kendini beğenmişlik ve küçümsemeden başka bir şey olmayan yapmacık bir alçakgönüllülüktür o. Her sabah büyük hizmetkârların gösterişçi mütevazılığıyla süslenen Étienne de Broglie, kastının gururu konusunda beni epeydir ikna etti zaten. Tersine, ayrıcalıklar *gerçek* görevler verir. Seçkinlerin küçük, kapalı, dar çevresine mensup olmak, bu aidiyetin bedeli olarak derlenen maddi yaşam içindeki şan, şöhret ve akışkanlık kadar hizmet edebilmektir. Ben, Colombe Josse gibi istikbal vaat eden genç bir Yüksekokul öğrencisi miyim ki? İnsanlığın gelişimini, insan soyunun hayatta kalması, mutluluğu ya da yükselişi için temel sorunların çözümünü, dünyada Güzelliğin egemen olmasını ya da felsefi sahicilik için haklı mücadeleyi benim dert etmem gerekiyor. Bu bir kutsal görev değil, tercih sorunu, alan geniş. Papaz okuluna girer gibi kılıç yerine bir amentüyle, yazgı yerine de tek bir yolla felsefeye girilmez. Platon, Epikür, Descartes, Spinoza, Kant, Hegel, hatta Husserl üzerine mi çalışıyoruz? Estetik, politika, ahlak, epistemoloji, metafizik üzerine mi çalışıyoruz? Eğitime, bir eserin oluşumuna, araştırmaya, Kültüre mi kendimizi adıyoruz? Fark etmez. Çünkü, böyle bir konuda, tek önemli olan niyettir: Ya düşünceyi yükseltmek, ortak yarara katkıda bulunmak ya da kendini sürdürmekten başka hedefi ve kısır seçkinlerin kendini üretmesinden başka işlevi olmayan bir skolastiğe katılmak. İşte üniversite böyle mezhep oluyor.

Derin düşünce no: 14

Angelina'ya git
Öğrenmek için
Arabaların neden yandığını

Bugün çok ilginç bir şey oldu! Bayan Michel'e gittim. Colombe'a gelecek bir paketi kurye kapıcı dairesine bıraktığında bize getirmesini söylemek için. Aslında, bu onun Guillaume d'Ockham üzerine master tezi. İlk kopyası. Tez danışmanı okuyup düzeltileriyle geri gönderecek. İşin tuhafı, Colombe'un Bayan Michel tarafından kovulmuş olması. Çünkü kapıcı dairesinin zilini saat yedide çalarak, paketi getirmesini istemiş. Bayan Michel onu azarlamış olmalı (kapıcı dairesi saat sekizde açılıyor) çünkü Colombe eve bir şirret gibi girdi ve böğürmeye başladı: Kapıcı yaşlı bir çatlaktı, kendini kim sanıyordu, falan filan. Annem aniden hatırlamış gibi yaptı. Evet, doğru, gelişmiş ve uygar bir ülkede kapıcılar günün ve gecenin herhangi bir saatinde rahatsız edilemez (bunu Colombe aşağı inmeden hatırlatsaydı daha iyi ederdi). Ama bu sözler ablamı yatıştırmadı ve bağıra bağıra söylenmeye devam etti. O çalışma saatini şaşırdı diye bu hiçin de hiçi kadının onun yüzüne kapıyı çarpma hakkı yoktu. Annem işi oluruna bıraktı. Eğer Colombe benim kızım olsaydı (Darwin beni korusun!), ona bir çift tokat aşkederdim.

On dakika sonra Colombe yüzünde yapmacık bir gülümsemeyle odama geldi. İşte buna katlanamıyorum. Bana da bağırmasını tercih ederim. "Paloma, tatlım, bana bir iyilik yapar mısın?" diye cıvıldadı. "Hayır!" cevabını verdim. Benim onun kişisel kölesi olmamama üzülmesi -beni kırbaçlatabilse kendini çok daha iyi hissederdi- bana parlak bir fikir esinledi. Bu sümüklü beni sinirlen-

diriyor. "Bir anlaşma istiyorum" diye ekledim. "Ne istediğimi bile bilmiyorsun," diye karşılık verdi, hafifçe küçümseyici bir havada. "Bayan Michel'e gitmemi istiyorsun," dedim. Ağzı açık kalakaldı. Benim salak olduğumu kendi kendine söyleye söyleye sonunda inanmıştı. "Okey, bir ay boyunca odanda yüksek sesle müzik çalmazsan." "Bir hafta," dedi Colombe. "Gitmem o zaman," dedim. "Okey," dedi Colombe, "git şu kazmayı gör ve ona söyle, Marian'ın paketi kapıcı dairesine gelir gelmez bana getirsin." Kapıyı çarparak çıktı.

Bunun üzerine Bayan Michel'i görmeye gittim; o da beni çay içmeye davet etti.

Şimdilik onu test ediyorum. Pek bir şey söylemedim. Sanki beni ilk kez görüyormuş gibi tuhaf tuhaf baktı. Colombe hakkında hiçbir şey demedi. Gerçek bir kapıcı olsaydı, "Tamam ama yine de ablanız her şeyi yapabileceğini sanmamalı," derdi. Bunun yerine bana bir fincan çay ikram etti ve benimle çok nazik konuştu; sanki ben gerçek bir kişiymişim gibi.

Kapıcı dairesinde televizyon açıktı. Bayan Michel televizyon seyretmiyordu. Banliyöde arabaları yakan gençler üzerine bir röportaj vardı. Görüntüleri görünce kendi kendime sordum: Bir genci araba yakmaya iten ne olabilir? Kafasından geçen tam olarak ne olabilir? Sonra şu düşünce geldi aklıma: Ya ben? Ben niçin evi yakmak istiyorum? Gazeteciler işsizlikten ve sefaletten söz ediyor; ben ailemin bencilliğinden ve sahteliğinden söz ediyorum. Ama bunlar saçma sapan sözler. İşsizlik ve sefalet her zaman vardı; boktan aileler de. Ama yine de her sabah araba ya da ev yakılmıyor! Kendi kendime dedim ki sonuçta, bütün bunlar sahte gerekçeler. Bir araba niçin yakılır ki? Ben niçin evi yakmak istiyorum ki?

Teyzem Hélène ve kuzinim Sophie'yle alışverişe gidene kadar buna yanıtım yoktu. Aslında, gelecek pazar kutlayacağımız annemin doğum günü için bir hediye alacaktık. Dapper Müzesi'ne birlikte gitme bahanesiyle II. ve VII. bölgenin dekorasyon butiklerini dolaştık. Niyetimiz, bir şemsiyelik bulmak ve benim hediyemi de almaktı.

Şemsiyelik sorunu neredeyse hiç bitmeyecek gibiydi. Üç saat sürdü. Oysa bana göre gördüğümüz her şey tıpatıp aynıydı. Ya tamamen aptalca silindirler ya da antikacı tarzı ferforje şeyler. Hepsi de ateş pahası. Bir şemsiyeliğin iki yüz doksan dokuz avro tutabilmesi sizin bir yerlerinizi rahatsız etmiyor mu? Bu, Hélène'in "eskitilmiş deri"den (benim gördüğüm ise, demir fırçaya sürtülmüş, evet) iddialı bir şeye ödediği fiyat. Saraç tarzı dikişli, sanki bir harada oturuyormuşsun gibi. Ben, anneme Asya eşyaları satan bir dükkândan siyah lakeden küçük bir uyku ilacı kutusu aldım. Otuz avro. Ben bunu bile çok buluyordum ki Hélène teyzem, bunu çok önemli saymayarak, bir şey daha almak isteyip istemediğimi sordu. Hélène'in kocası mide bağırsak hastalıkları uzmanı ve sizi temin edebilirim ki, doktorlar ülkesinin en yoksulu gastroenterologlar değil... Ama yine de Hélène ile Claude'u seviyorum çünkü onlar... evet, nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum ama, bütünler. Yaşamlarından mutlular sanıyorum. Yani olduklarından farklı görünmeye çalışmıyorlar. Ve Sophie'leri var. Kuzinim Sophie trizomik. Ailemde âdet olduğu üzere (Colombe bile buna dahil) trizomikler karşısında kendinden geçen türden değilim ben. Yaygın söylem şu: Onlar özürlü ama öylesine cana yakınlar, öylesine sıcaklar, öylesine duygulular ki! Kişisel olarak ben Sophie'nin varlığını daha ziyade dayanılmaz buluyorum: Salyası akıyor, bağırıyor, somurtuyor, kapris yapıyor ve hiçbir şey anlamıyor. Ama bu Hélène ile Claude'u onaylamadığım anlamına gelmiyor. Onlar da Sophie'nin güç olduğunu ve trizomik bir kızlarının olmasının gerçek bir kürek cezası olduğunu söylüyorlar; ama onu seviyorlar ve onunla çok iyi ilgilendiklerini sanıyorum. Bu, üstüne de bütünlüklü karakterleri, evet işte, onları çok sevmemi sağlıyor. Kendini iyi hisseden modern kadın rolü oynayan annemi ya da beşikten burjuvayımı oynayan Jacinthe Rosen'i görünce insan, hiçbir şey oynamayan ve halinden memnun olan Hélène sempatik oluyor.

Neyse, şemsiyelik sirkinden sonra, pasta yemeye ve sıcak çikolata içmeye Rivoli caddesindeki çay salonu Angelina'ya gittik. Arabaları yakan banliyö gençleri temasından çok uzak olduğumu söyleyebilirsiniz. Hiç de değil! Angelina'da gördüğüm bir şey, bazı

başka şeyleri anlamama yardımcı oldu. Bizim masanın yanında, bebekli bir çift vardı. Beyaz bir çift ve Asyalı bir bebek. Théo adlı küçük bir oğlan. Hélène'le onlar birbirlerinden hoşlandılar ve bir süre gevezelik ettiler. Farklı çocukların ebeveynleri olarak birbirlerinden hoşlandılar elbette, birbirleriyle bu sayede tanıştılar ve konuşmaya başladılar. Théo'nun evlat edinilmiş küçük bir oğlan olduğunu, onu Tayland'dan getirdiklerinde on beş aylık olduğunu, anne babasının yanısıra bütün ağabey ve ablalarının da tsunamide öldüğünü öğrendik. Ben etrafıma bakıyor ve kendi kendime, nasıl yapacak diye düşünüyordum. Angelina'daydık sonuçta: Bütün bu iyi giyimli kişiler, çok pahalı pasta ve kurabiyeleri özentili bir şekilde kemiren ve orada bulunmalarının tek nedeni... evet, tek nedeni yerin anlamı olan; inançları, kodları, projeleri ve tarihiyle belli bir camiaya aidiyeti amaç edinmiş tipler... Sembolik bir şey bu. Angelina'da çay içerken, Fransa'dadır insan, zengin, hiyerarşik, rasyonel, kartezyen, uygarlaşmış bir dünyadadır. Peki ya küçük Théo nasıl yapacak? Yaşamının ilk aylarını Tayland'daki bir balıkçı köyünde, kendine özgü değer ve duyguların hâkimiyetinde olan bir Doğu dünyasında geçirdi. Oradaki sembolik aidiyet belki de yağmur Tanrısı'nın şerefine köyde şenlik düzenlenirken yaşanır; oradaki çocuklar büyülü inançlar içine gömülmüştür... İşte şimdi de Fransa'da, Paris'te, Angelina'da, farklı bir kültürün içine ve her bakımdan değişmiş bir konumun içine, Asya'dan Avrupa'ya, yoksulların dünyasından zenginlerin dünyasına transit gömülüş.

O an birden bire, Théo belki de ilerde arabaları yakmak isteyecektir, diye düşündüm. Çünkü bu bir öfke ve yoksunluk tavrıdır ve belki de en büyük öfke ve en büyük yoksunluk işsizlik değildir; sefalet değildir; gelecek yokluğu değildir. En büyük öfke, en büyük yoksunluk, kültürler arasında, bağdaşmaz semboller arasında tereddüt geçirmektir; bir kültüre sahip olmama duygusudur. İnsan nerede olduğunu bilmezse nasıl varolabilir? Taylandlı balıkçıların kültürüyle Parisli büyük burjuvaların kültürünü, göçmen çocuklarının ve yaşlı bir tutucu ulusun üyelerinin kültürünü aynı anda özümsemek gerektiğinde ne olur? İşte o zaman araba-

lar yakılır; çünkü eğer insanın kültürü yoksa artık uygar bir hayvan değil, vahşi bir hayvandır. Ve vahşi bir hayvan, yakar, öldürür, talan eder.

Bunun çok derin bir düşünce olmadığını biliyorum. Ama ardından derin bir düşüncem de oluştu. Kendime şunu sormuştum: Ya ben? Benim kültürel sorunum nedir? Hangi bağdaşmaz inançlar arasında bocalıyorum ben? Hangi açıdan vahşi bir hayvanım?

O zaman aniden aydınlandım: Annemin yeşil bitkilere büyü yapma özenini hatırladım, Colombe'un fobik takıntılarını, büyükannem huzur evinde diye babamın kaygılarını ve bunun gibi bir yığın şeyi. Annem bir psssst darbesiyle yazgıyı uzak tutabileceğine inanıyor, Colombe ellerini yıkayarak kaygıdan uzak durulabileceğini sanıyor ve babam annesini terk ettiğini için cezalandırılacak kötü bir evlat olduğunu düşünüyor. Sonuçta, onların büyülü inançları var, ilkel inançlar ama Taylandlı balıkçıların tersine, bunları üstlenemiyorlar çünkü onlar "eğitimli-zengin-kartezyen-Fransızlar."

Ve ben, ben belki de bu çelişkinin en büyük kurbanıyım; çünkü meçhul bir nedenle, uyumsuz olan her şeye karşı aşırı duyarlıyım, sanki falsoları, çelişkileri duyan bir tür mutlak kulağım var. Bu çelişkiyi ve tüm diğerlerini... Ve aniden kendimi hiçbir inancın içinde göremiyorum. Bu tutarsız ailevi kültürlerin hiçbirinin içinde...

Belki de ben ailevi çelişkinin semptomuyum. Ailenin iyileşmesi için yok olması gereken bir semptom.

4
Temel mottosu

Manuela, Broglie'lerden saat ikide döndüğünde, tezi zarfına geri koyacak ve Josse'lerin evine bırakacak vaktim olmuştu.

Bu vesileyle, Solange Josse'la ilginç bir konuşma fırsatı buldum.

Hatırlanacağı üzere, kat sakinleri için ben, onların uçucu görüşlerinin *flu* sınırında duran kıt akıllı bir kapıcıyım. Bu konuda Solange Josse da istisna oluşturmuyor; ama sosyalist bir parlamenterle evli olduğundan, yine de çaba gösteriyor.

"Günaydın," diyor bana, kapıyı açıp uzattığım zarfı alırken.

Çabalar sürüyor.

"Biliyor musunuz," diye devam ediyor, "Paloma çok eksantrik küçük bir kız."

Kelimeyi bilip bilmediğimi anlamak için bana bakıyor. Ben nötr bir hava takınıyorum. En sevdiğim havalardan biri bu. Yorumu tamamen özgür kılıyor.

Solange Josse sosyalist ama insana inancı yok.

"Demek istediğim biraz tuhaf biri." Sanki yanlış anlayan biriyle konuşur gibi vurguluyor.

"Çok kibar," diyorum, sohbete biraz insanseverlik enjekte etme görevini üzerime alarak.

"Evet, evet," diyor Solange Josse. Hedefe varmak isteyen ama öncelikle karşısındakinin altkültürünün çıkardığı engelleri aşması gereken biri tarzında konuşuyor. "Kibar bir küçük kız ama kimi zaman tuhaf davranıyor. Saklanmaktan çok hoşlanıyor örneğin, saatlerce yok oluyor."

"Evet," diyorum, "bana söyledi."

Hiçbir şey söylememekten, hiçbir şey yapmamaktan ve anlamamaktan ibaret stratejiyle kıyaslandığında bu hafif bir risk. Ama doğama ihanet etmeden rolümü sürdürebileceğimi sanıyorum.

"Yaa, size söyledi demek."

Solange Josse'un tarzı aniden belirsizleşiyor. Paloma'nın söylediğinden bu kapıcı ne anladı acaba sorusu, Solange'ın bilişsel kaynaklarını harekete geçirerek, dikkatini dağıtıyor ve sanki yok oluyor.

"Evet, bana söyledi" diyorum. Özlü konuşmada maharet sergilediğimi söylemeliyim.

Solange Josse'un arkasında Anayasa'yı fark ediyorum, düşük hızda geçiyor, burnu yerde.

"Aman, dikkat, kedi," diyor.

Ve sahanlığa çıkarak kapıyı ardından kapatıyor. Kedinin çıkmasına izin vermemek ve kapıcının girmesine izin vermemek, sosyalist bayanların temel mottolarıdır.

"Kısacası," diye devam ediyor, "Paloma bana zaman zaman sizin dairenize inmek istediğini söyledi. Çok hayalperest bir çocuk. Bir kenara yerleşip hiçbir şey yapmamayı seviyor. Açıkça söylemek gerekirse, bunu evde yapmasını tercih derim."

"Ya," diyorum.

"Ama ara sıra, eğer sizi rahatsız etmezse... Böylece en azından nerede olduğunu bilirim. Onu her yerde aramaktan hepimiz deliye dönüyoruz. Çalışmaktan kafasını kaşıyacak vakti olmayan Colombe, kardeşini bulmak için saatlerce yeri göğü altüst etmekten çok hoşnut değil."

Kapıyı aralıyor. Anayasa çekip gitmiş mi anlamak istiyor.

"Sizi sıkmaz değil mi?" diye soruyor. Kafasını çoktan başka şeye takmış.

"Hayır," diyorum, "beni rahatsız etmez."

"Ah, çok iyi, çok iyi," diyor Solange Josse. Dikkatini acil ve çok daha önemli bir işe ayırdığı kesin. "Teşekkürler, teşekkürler, çok naziksiniz."

Kapıyı tekrar kapatıyor.

5
Tam zıttı

Bu konuşmanın ardından, kapıcılık görevimi yerine getirmeye devam ediyorum. Gün boyu ilk kez düşünecek zaman buldum. Önceki akşamı tuhaf bir tatla hatırlıyorum. Hoş bir yerfıstığı kokusu var. Ama aynı zamanda, boğuk bir kaygının başlangıcı. Apartmanın bütün katlarındaki yeşil bitkileri sulama işine gömülerek aklımı çelmeye çalışıyorum. İnsan zekâsının tam zıttı kabul ettiğim iş türü.

Saat ikiye bir kala Manuela geliyor. Aklı tamamen başka yerde gibi. Dolmalık kabak kabuklarını uzaktan inceleyen Neptün'e benziyor.

"Eeee?" diye tekrar edip duruyor, hiç beklemeden. Sorgun ağacından yuvarlak küçük bir sepetin içinden bana çörekler uzatıyor.

"Sizin yardımınıza bir kez daha ihtiyacım var," diyorum.

"Pekâlâ," diyor. "Âlâ"yı, farkında olmadan çok güçlü bir şekilde uzatarak.

Manuela'yı hiç bu kadar heyecanlı görmedim.

"Pazar günü çay içeceğiz, kurabiyeleri de ben götüreceğim," diyorum.

"Oooo," diyor sevinç ve mutluluk içinde, "kurabiyeler ha!"

Ve anında pragmatik düşünmeye başlıyor:

"Saklayabileceğiniz bir şey yapmalıyım sizin için."

Manuela cumartesi öğleye kadar çalışıyor.

"Cuma akşamı size bir *glutof* yapacağım," diyor kısa bir an düşündükten sonra.

Glutof, doyması biraz zor bir Alsace pastası.

Ama Manuela'nın *glutof*'u aynı zamanda bir nektar. Alsace'ta ağır ve kurutulmuş ne varsa, onun ellerinde rayihalı bir başyapıta dönüşüyor.

"Vaktiniz var mı?" diye soruyorum.

"Elbette," diyor çok sevinerek, "sizin için *glutof* yapacak zamanım hep var!"

Bunun üzerine ona her şeyi anlatıyorum: Varış, natürmort, pirinç rakısı, Mozart, gyozalar, zalu, Kitty, Munakata Kız kardeşler ve geri kalan her şey.

Tek bir dostunuz olsun, ama iyi seçin.

"Siz olağanüstüsünüz," diyor Manuela, hikâyem sona erince. "Buradaki herkes aptal ve ilk kez bir beyefendi geldiğinde sizi evine davet ediyor."

Ağzına bir çörek atıyor.

"Ahh!" diye haykırıyor aniden, "h"yi çok güçlü vurgulayarak. "Size viskili birkaç küçük turta da yapacağım!"

"Hayır," diyorum, "bu kadar zahmete girmeyin Manuela, *glutof* yeter."

"Zahmete mi gireceğim?" diyor. "Ama Renée, bunca yıldır siz bana iyilik ettiniz."

Bir an düşündü, bir anıyı bulup çıkarıyor.

"Paloma burda ne yapıyordu?" diye soruyor.

"Şey," diyorum, "ailesinden uzakta biraz dinleniyordu."

"Vah zavallı," diyor Manuela, "o abla varken insan..."

Manuela'nın Colombe'a karşı -ki küçük bir kültür devrimi için tarlalara göndermeden önce onun o sokak serserisi giysilerini seve seve yakardı- asla ikircil olmayan duygular besliyor.

"O geçerken küçük Pallières'in ağzı açık kalıyor," diye ekliyor. "Ama o görmüyor bile. Kafasına çöp torbası geçirmeli. Ah, ah, apartmandaki her genç kız keşke Olimpos gibi olsa..."

"Doğru, Olimpos çok kibar..." diyorum.

"Evet," diyor Manuela, "iyi bir küçük kız. Neptün salı günü *ishal* oldu, biliyor musunuz, onu tedavi etti."

Tek başına bir ishal, biraz fazla önemsiz.

"Biliyorum," diyorum, "hole yeni bir halı karşılığı sulh olduk. Yarın teslim ediyorlar. Hiç fena olmayacak, eskisi korkunçtu."

"Biliyorsunuz," diyor Manuela, "giysi sizde kalabilir. Bayanın kızı Maria'ya her şey kalsın dedi, Maria da bana giysiyi size verdiğini söylememi istedi."

"Ooo," dedim, "gerçekten çok nazik ama kabul edemem."

"Aaa, tekrar başlamayın ama," diyor Manuela, öfkeli. "Zaten kuru temizleyici parasını siz ödeyeceksiniz. Sanki *oranj* yapıyorsunuz!"

Oranj muhtemelen orjinin kibar hali.

"Pekâlâ, Maria'ya benim adıma teşekkür edin, gerçekten çok duygulandım."

"Böylesi daha iyi," diyor. "Evet, evet, sizin adınıza ona teşekkür ederim."

Kapıya iki kez kısa kısa vuruluyor.

6
Bas portus

Gelen Kakuro Ozu.

"Günaydın, günaydın," diyor. Kapıcı dairesinin içinde, yerinde duramaz bir hali var. "Aaa, günaydın Bayan Lopes," diye ekliyor Manuela'yı görünce.

"Günaydın Bay Ozu," diye karşılık veriyor neredeyse ulur gibi.

Manuela pek içten biridir.

"Çay içiyorduk, siz de bize katılır mısınız?" diyorum.

"Elbette, seve seve," diyor Kakuro, bir iskemleyi yakalayarak. Lev'i fark ediyor: "Ooo, güzel şey! Geçen sefer seni iyi görememişim. Sanki bir sumo güreşçisi!"

"Bir çörek alın, *orjililer*," diyor Manuela. Sepeti Kakuro'ya doğru iterken ayakları birbirine karışıyor.

Orji muhtemelen *oranjın*, yani portakalın ahlaksız biçimi.

"Teşekkürler," diyor Kakuro birini yakalayarak.

"Eşsiz!" diyor ağzına atar atmaz.

Manuela iskemlesi üzerinde ıkınıp sıkılıyor. Çok mutlu.

"Sizin fikrinizi almaya geldim," diyor Kakuro, dört çörekten sonra. "Kültür alanında Avrupa'nın üstünlüğü konusunu bir arkadaşımla tartışıyorum," diye devam ediyor sözüne. Cana yakın bir şekilde de bana göz kırpıyor.

Küçük Pallières'e karşı daha hoşgörülü olsa iyi edecek olan Manuela'nın ağzı açık kaldı.

"O İngiltere'den yana, bense elbette Fransa'dan. Bunun üzerine bize hakemlik edebilecek birini tanıdığımı söyledim. Hakem olmak ister misiniz?"

"Ama ben hem yargıç hem de tarafım,"diyorum otururken, "oy kullanamam."

"Hayır, hayır, hayır," diyor Kakuro, "siz oy kullanmayacaksınız. Yalnızca benim soruma cevap vereceksiniz: Fransız kültürü ile Britanya kültürünün iki temel keşfi nedir? Bayan Lopes, bu öğleden sonra şansım yerinde, siz de fikrinizi belirteceksiniz, tabii isterseniz," diye ekliyor.

"İngilizler..." diye başlıyor Manuela, gayet kurallı bir cümleye, sonra susuyor. "Önce siz, Renée," diyor, kendisinin Portekizli olduğunu kuşkusuz hatırlayarak aniden ölçülü davranma gereği hissediyor.

Bir an düşünüyorum.

"Fransa için on sekizinci yüzyıl dili ve eritme peynir."

"Ya İngiltere için?" diye soruyor Kakuro.

"İngiltere için, kolay," diyorum.

"Pudinggöhh?" diyor Manuela zar zor telaffuz ederek.

Kakuro kahkahalarla gülüyor.

"Bir tane daha gerek," diyor.

"O halde rutbi," diyor, hep aynı İngiliz lehçeyle.

"Ha, ha," diye gülüyor Kakuro. "Sizinle hemfikirim! Evet, Renée, sizin öneriniz?"

"Habeas corpus ve çimenlik," diyorum gülerek.

Bu hepimizi güldürüyor. "Bas portus" diye anlamış olan Manuela da dahil. Hiçbir anlamı yok, ama yine de eğlendiriyor.

Tam o sırada kapı çalınıyor.

Delice bir şey bu! Şu kapıcı dairesi daha düne kadar kimseyi ilgilendirmiyordu; bugün ise sanki dünya çapında dikkat merkezi.

"Giriniz," diyorum, düşünmeden, söyleşinin ateşiyle.

Solange Josse kapıdan başını uzatıyor.

Üçümüz de ona sorgulayıcı bir havada bakıyoruz. Sanki bizler bir şölenin konuklarıyız da kibarlıktan uzak bir hizmetçi rahatsız ediyormuş gibi.

Ağzını açıyor, cayıyor.

Kilit hizasında Paloma'nın başı görülüyor.

Kendimi toparlayıp ayağa kalkıyorum.

"Paloma'yı bir saatliğine size bırakabilir miyim?" diye soruyor Bayan Josse. O da kendini toplamış ama merakölçeri patlama noktasında.

Ayağa kalkıp elini sıkmaya gelen Kakuro'ya, "Günaydın beyefendi," diyor .

"Günaydın hanımefendi," diyor Kakuro nazikçe. "Günaydın Paloma, seni görmekten mutlu oldum. Evet, sevgili dostumuz emin ellerde, onu bize bırakabilirsiniz."

Tek bir derste nazikçe nasıl baştan savılır.

"Şey... güzel... evet... teşekkürler," diyor Solange Josse ve yavaş yavaş geriye doğru yürüyor. Hâlâ yarı kaçık bir hali var.

Ardından kapıyı kapatıyorum.

"Bir fincan çay ister misin?" diye soruyorum.

"Memnuniyetle," diye cevaplıyor.

Parti kadroları arasında gerçek bir prenses.

Ona yarım fincan yaseminli çay ikram ediyorum. Manuela ise kurtulmuş çörekleri onun tarafa ikmal ediyor.

"Sence İngilizler neyi icat ettiler?" diye ona soruyor Kakuro. Aklı hâlâ kültür yarışında.

Paloma derin derin düşünüyor.

"Psikolojik katılığın simgesi olarak şapka," diyor.

"Muhteşem," diyor Kakuro.

Paloma'yı muhtemelen epey azımsadığımı ve bu işi derinleştirmek gerektiğini fark ediyorum. Ama yazgı her zaman üç kez kapıyı çaldığından ve bütün gizli örgütçülerin maskesi günün birinde düştüğünden, kapıcı dairesinin pencere camında yeniden trampet çalınınca kafamdaki düşünceyi unutuyorum.

Paul N'Guyen hiçbir şeye şaşırmamışa benzeyen ilk kişi.

"Günaydın Bayan Michel," diyor bana. Sonra da, "Herkese günaydın!"

"Hey, Paul," diyor Kakuro, "İngiltere'yi kesinlikle gözden düşürdük."

Paul nazikçe gülümsüyor.

"Çok iyi," diyor. "Kızınız aradı. Beş dakika içinde tekrar arayacak."

Ona bir cep telefonu uzatıyor.

"Anlaşıldı," diyor Kakuro. "Bayanlar, izninizi rica etmeliyim."

Önümüzde eğiliyor.

"Hoşçakal," diye bir ağızdan sesleniyoruz hepimiz. Bir bakireler korosu gibiyiz.

"İşte iyi bir şey oldu," diyor Manuela.

"Ne o?" diye soruyorum.

"Bütün çörekler yendi."

Gülüyoruz.

Düşünceli düşünceli bana bakıyor, gülümsüyor.

"İnanılır gibi değil, di mi?" diyor.

Evet, inanılır gibi değil.

Artık iki dostu olan Renée o kadar yabani değil.

Ama artık iki dostu olan Renée içinde şekilsiz bir korkunun filizlendiğini hissediyor.

Manuela gidince Paloma televizyonun karşısına, kedinin koltuğuna teklifsizce çörekleniyor ve iri, ciddi gözlerini dikip bana soruyor:

"Yaşamın bir anlamı olduğuna inanıyor musunuz?"

7
Gece mavisi

Kuru temizleyicide, işletmeci kadının gazabına göğüs germiştim.

"Bu kalitede bir giysinin üzerinde böyle lekeler!" diye homurdanmıştı bana lacivert bir makbuz verirken.

Bu sabah, dikdörtgen kâğıdımı bir başkasına uzatıyorum. Daha genç ve daha az uyanmış. Giysi askılarının sıkışık sıraları arasında bitmek bilmezcesine eşeleniyor, sonra bana koyu mor ketenden güzel bir giysi uzatıyor, şeffaf bir torbaya sımsıkı sokulmuş.

"Teşekkürler," diyorum, küçücük bir tereddütün ardından giysiyi teslim alarak.

Demek ki utanılacak şeyler başlığına, çalmış olduğum bir ölünün giysisi karşılığında bana ait olmayan bir giysiyi kaçırmayı da eklemek gerekiyor. Zaten kötülük benim o küçücük tereddütümde yuvalanıyor. Mülkiyet kavramına bağlı bir vicdan azabından mı doğdu acaba? Böyleyse, bağışlaması için Aziz Pierre'e hâlâ yakarabilirim. Ama sanırım, kötülüğün uygulanabilirliğini geçerli kılacak zamana bağlı o tereddüt.

Saat birde Manuela gelip *glutof*'unu bırakıyor.

"Daha erken gelmek isterdim," diyor, "ama Bayan Broglie ucuyla beni gözlüyordu."

Manuela'ya göre, *göz* ucu demek anlaşılmaz bir kesinlik.

Glutof'a gelince, gece mavisi ipek bir kâğıt yığınıyla karışmış halde, esinle hazırlanmış muhteşem bir Alsace keki, insanın ısırmaktan çekineceği nefis viskili küçük turtalar ve kenarlarda da gayet iyi karamelleşmiş bademli kurabiyeler var. Anında ağzım sulanıyor.

"Teşekkürler Manuela," diyorum, "ama biliyorsunuz, yalnızca iki kişiyiz."

"Hemen yemeğe başlamalısınız," diyor.

"Tekrar teşekkürler, gerçekten," diyorum, "vaktinizi almış olmalı."

"Haydi canım!" diyor Manuela. "Her şeyi iki misli yaptım, Fernando size teşekkür ediyor."

Dünyanın hareketi günlüğü no: 7

Şu kırık çizgi ki sizin için sevdim

Zen'e olan müthiş eğilimim ve de Ronsard kuşkumla, kendi iç dünyasını seyre dalmış bir estete mi dönüşmekteyim acaba?

Açıklayayım. Bu biraz özel bir "dünyanın hareketi"; çünkü bedensel hareket değil. Ama bu sabah kahvaltımı ederken, bir hareket gördüm. THE hareket. Hareketin yetkinliği. Dün (günlerden pazartesiydi) temizlikçi kadın Bayan Grémont anneme bir demet gül getirdi. Bayan Grémont pazar gününü Suresnes'de, belediyenin eksinler diye verdiği küçük bir bahçesi olan kız kardeşinde geçirmiş. Kalan sonuncu bahçelerden biri bu. Anneme de mevsimin ilk güllerinden bir demet getirdi. Sarı güller, soluk, güzel bir sarı, çuhaçiçeği tipinde. Bayan Grémont'a göre bu gül ağacının adı "The Pilgrim", yani "Hacı." Bu kadarı bile hoşuma gitmesine yetti. Gül ağaçlarını "Bayan Figaro" ya da "Bir Proust Aşkı" (hiç uydurmuyorum) diye adlandırmaktan bence daha yüce, daha şiirsel, en azından daha az zorlama. Tamam, Bayan Grémont'un anneme gül hediye etmesine geçelim. İkisinin arasında bütün ilerici burjuvaların temizlikçi kadınlarıyla olan türden bir ilişki var. Ama yine de annem kendinin farklı bir örnek olduğu kanısında: Gül eğilimli, gayet himayeci eski iyi ilişkilerden (kahve ikram edilir, düzgün ödeme yapılır, asla azarlanmaz, eski giysiler ve kırık mobilyalar verilir, çocuklarıyla ilgilenilir ve buna karşılık da gül demetleri, tığ işi kestane rengi ve bej yatak örtüleri hak edilir). Ama bu güller... Bir şeydi bunlar.

Ben kahvaltımı etmekteydim ve mutfaktaki tezgâhın üzerinde duran bukete bakıyordum. Sanıyorum bir şey düşünmüyordum. Belki de zaten bu yüzden hareketi gördüm. Belki de başka şeye dalmış olsaydım, mutfak sesiz olmasaydı, ben mutfakta yalnız olmasaydım, yeterince dikkatli olamazdım. Ama ben tek başımay-

dım, mutfak sakin ve boştu. Dolayısıyla kendi kendimle baş başaydım.

Küçük bir gürültü oldu. Aslında, hava çok çok çok yavaş bir "şşşşşşhh" sesiyle titredi. Bir gül goncası, kırık bir küçük gövdeyle birlikte mutfak tezgâhının üzerine düştü. Tezgâha değdiği an "pöf" sesi çıktı. Ultrason tarzı bir "pöf." Yalnızca fare kulaklarının ya da her şey çok çok çok çok sessiz olduğunda insan kulaklarının duyabileceği gibi. Ben, elimdeki kaşık havada, kalakaldım, tamamen esir almıştı. Muhteşemdi. Ama böyle muhteşem olan neydi ki? Bunu hatırlamıyordum: Yalnızca bir gül goncası, kırık bir dalın ucunda, mutfak tezgâhının üzerine düşmüştü. Eee?

Yaklaşınca ve düşüşünü bitirmiş olan kımıltısız gül goncasına bakınca anladım. Bu, uzamla değil zamanla alakalı bir şey. Elbette, zarifçe düşmüş bir gül goncası daima güzeldir. Öyle sanatsal ki dilediğin kadar resmini yap! Ama THE hareketi açıklayan bu değil. Hareket, uzamsal olduğu sanılan bu şey...

Ben, bu dalın ve bu goncanın düşüşüne bakarken, saniyenin binde birinde Güzelliğin özünü sezdim. Evet, ben, on iki buçuk yaşında bir yumurcak, böylesine görülmedik bir şansım oldu; çünkü bu sabah, bütün koşullar bir araya gelmişti: Boş zihin, sakin ev, güzel güller ve bir goncanın düşüşü. Bu yüzden Ronsard'ı düşündüm. Başlangıçta pek anlamasam da: Çünkü bu bir zaman ve gül sorunu. Çünkü güzel olan şey, geçerken yakalanandır. Şeylerde güzellikle ölümün aynı anda görüldüğü, o geçici dış görünümleridir.

Ay, ay, ay, dedim kendi kendime. Bunun anlamı, hep o güzellik ile ölüm arasındaki, hareket ile yokoluş arasındaki dengede, hayatı bu şekilde sürdürmek gerektiği mi?

Canlı olmak belki de budur: Ölen anların ardından koşmak.

8
Mutlu küçük yudumlarla

Sonunda pazar günündeyiz.

Öğleden sonra saat üçte dördüncü katın yolunu tutuyorum. Mor giysi biraz büyük -bu *glutof* günü için büyük şans! Kalbim yumak olup yuvarlanmış kedi yavrusu gibi sıkışıyor.

Üçüncü katla dördüncü arasında Sabine Pallières'le burun buruna geliyorum. Günlerdir bana her rastladığında benim tüy gibi hafiflemiş saçlarımı, kınayan gözlerle açıkça süzüyor. Yeni görünümümü herkesten gizlemeyi reddetmem takdire değer. Kimin ne dediğine aldırmayan biri olsam da bu ısrarlı bakışlar beni rahatsız ediyor. Pazar günü karşılaşmış olmamız da kuralı bozmuyor.

"Günaydın Bayan," diyorum, merdivenleri çıkmaya devam ederek.

Ciddi bir baş hareketiyle bana cevap veriyor, bir yandan da kafamı inceliyor. Derken, giysimi fark edince, merdivenin bir basamağında aniden durdu. Paniğe kapılmış bir halim var. Terleme düzenimi bozarak, aşağılıkça çaldığım giysimde haleli lekelere yol açabilir.

"Madem çıkıyorsunuz," diyor öfkeli bir sesle, "sahanlıktaki çiçekleri sular mısınız?"

Ona hatırlatmalı mıyım? Bugün pazar.

"Pasta mı bunlar?" diye soruyor aniden.

Bir tepsinin üzerinde Manuela'nın eserlerini taşıyorum. Lacivert ipeğe sarılmışlar. Giysimin gözden kaçtığını anlıyorum. Hanımefendinin mahkûmiyetini kışkırtan şey benim giyim kuşam iddialarım değil, bir yoksulun varsayımsal oburluğu.

"Evet, beklenmedik bir teslimat," diyorum.

"Pekâlâ, çiçekleri sulamak için bundan yararlanın," diyor ve kızgın kızgın merdivenlerden inmeye devam ediyor.

Dördüncü katın sahanlığına erişiyorum. Güçlükle zili çalıyorum, çünkü elimde kaset de var. Kakuro bana kapıyı özenle açıyor ve anında elimdeki ağzına kadar dolu tepsiyi fark ediyor.

"Tanrı aşkına, şaka yapmıyorsunuz ya, ağzım şimdiden sulandı."

"Manuela'ya teşekkür edersiniz," diyorum peşinden mutfağa giderken.

"Doğru mu?" diye soruyor, *glutof*'u taşkın mavi ipeklerin arasından çıkartırken. "Gerçek bir inci bu."

Müzik sesi geldiğini fark ediyorum aniden.

Çok güçlü değil. Sesi bütün mutfağa yayan görünmez hoparlörlerden geliyor.

Thy hand, lovest soul, darkness shades me,
On thy bosom let me rest.
When I am laid in earth
May my wrongs create
No trouble in thy breast.
Remember me, remember me,
*But ah! Forget my fate.**

Didon'un ölümü bu. Purcell'in *Didon ve Enea*'sından. Benim fikrimi sorarsanız, dünyadaki en güzel ezgi müziği. Yalnızca güzel değil, yüce. Seslerin inanılmazcasına yoğun zincirlenişinin sonucu bir yücelik. Sanki görünmez bir güçle bağlanmışlar gibi. Sanki sesler tek tek ayırt edilirken, birbirleri içinde eriyorlarmış gibi. İnsan sesinin hududunda, neredeyse hayvani iniltinin bölgesinde bir ses. Ama hayvan çığlıklarının asla erişemeyeceği bir güzelliğin yanında, fonetik

* *Ellerin, ruhun, karanlık beni gizliyor / Göğsünde dinleneyim / Toprağa öylece uzandığımda / Tüm hatalarım, senin göğsünde usulca, zararsızca / duracaktır öylece / Beni hatırla, beni hatırla / Ama, hayır, Kaderimi değil.*

telaffuzun yıkıcılığından ve sözel dilin genellikle sesleri ayırt etmede gösterdiği titizliğin ihlalinden doğan bir güzellik.

Adımları bastırmak, sesleri eritmek.

Sanat yaşamdır; ama bir başka ritmde.

Fincanları, çaydanlığı, şekeri ve küçük kâğıt peçeteleri büyük bir siyah tepsinin üzerine dizen Kakuro, "Haydi!" diyor.

Koridorda peşinden gidiyorum ve onun verdiği bilgilere göre soldan üçüncü kapıyı açıyorum.

"Videonuz var mı?" diye sormuştum Kakuro Ozu'ya.

"Evet," cevabını vermişti anlaşılması güç bir gülümsemeyle.

Soldan üçüncü kapı minyatür bir sinema salonuna açılıyor. Büyük bir beyaz ekran var. Bir yığın parlak ve muammalı alet. Üzerleri gece mavisi kadife kaplı beşerli gerçek sinema koltuğundan üç sıra. İlk sıranın önünde uzun bir alçak masa, koyu ipek gerilmiş duvarlar ve tavan.

"Aslında benim mesleğim bu," diyor Kakuro.

"Mesleğiniz mi?"

"Otuz yılı aşkın süre boyunca, büyük lüks markalar için Avrupa'ya son model hi-fi sistemler ithal ettim. Çok kârlı bir ticaret, ama benim gibi her elektronik aletten heyecan duyan biri için özellikle olağanüstü eğlenceli."

Son derece rahat olacak şekilde doldurulmuş bir koltuğa yerleşiyorum ve seans başlıyor.

Bu büyük sevinç ânını nasıl tarif etmeli? Dev bir ekrandan *Munakata Kız kardeşler*'i seyrediyoruz. Tatlı bir alacakaranlık içindeyiz. Sırtımız yumuşacık bir arkalığa dayalı. *Glutof* kıtırdatıyor ve mutlu küçük yudumlarla kaynar çay içiyoruz. Zaman zaman Kakuro filmi durduruyor ve birlikte, dereden tepeden konuşarak, tapınağın yosunları üzerindeki kamelyaları ve yaşam çok sertleştiğinde insanların yazgısını yorumluyoruz. İki kez, dostum *Confutatis*'i selamlamaya gidip, sıcak ve yumuşacık bir yatağa döner gibi salona geri dönüyorum.

Zaman içinde bir zamandışı... Ancak iki kez mümkün olabilen bu nefis kendini bırakışı ilk kez ne zaman hissettim? Tek başımıza olduğumuzda hissettiğimiz huzur, yalnızlığın dinginliği içinde kendimize dair bu kesinlik, bir başkasının bu suç ortaklığı halindeki eşliğinde yaşanan bu "bırakın gitsin, bırakın gelsin, bırakın konuşsun"a kıyasla hiç kalır... Bir erkeğin yanındaki bu mutlu dinlenmeyi ilk kez ne zaman hissettim?

Bugün, ilk kez.

9
Sanae

Saat on dokuzda, çay içerek bir güzel sohbet ettikten sonra ve ben izin istemeye çabalarken, büyük salondan geçiyoruz. Bir kanepenin yanındaki alçak bir masanın üzerinde çok güzel bir kadının çerçeveli fotoğrafını fark ediyorum.

"Karımdı," diyor yavaşça Kakuro, resme baktığımı görünce. "On yıl önce öldü, kanserden. Adı Sanae'ydi."

"Üzgünüm," diyorum. "Çok... çok güzel bir kadınmış."

"Evet," diyor, "çok güzel."

Kısa bir sessizlik oluyor.

"Bir kızım var, Hong Kong'da yaşıyor," diye ekliyor, "iki de torunum."

"Sizi özlüyor olmalılar," diyorum.

"Oldukça sık gidiyorum. Çok seviyorum onları. Torunum, adı Jack (babası İngiliz), yedi yaşında, bu sabah bana telefonda dün ilk balığını avladığını söyledi. Haftanın olayı bu, düşünsenize!"

Yeniden sessizlik.

"Sanırım siz de dulsunuz," diyor Kakuro, girişe kadar bana eşlik ederken.

Boğazım düğümleniyor.
"Kocamın adı Lucien'di. O da kanser..."
Kapının önündeyiz, birbirimize üzüntüyle bakıyoruz.
"İyi geceler Renée," diyor Kakuro.
Ve sanki neşesi yerine gelmiş gibi:
"Olağanüstü bir gündü."
Kocaman bir efkâr süpersonik bir hızla üzerime çöküyor.

10
Kara bulutlar

"Sersemin tekisin sen," diyorum kendi kendime, koyu mor giysiyi üzerimden çıkartırken. Bir iliğin üzerinde viski parlaklığı fark ediyorum. "Ne sanıyordun ki? Sen zavallı bir kapıcısın. Sınıflar arası dostluk mümkün değildir. Hem ne sanıyordun, zavallı kaçık?"

"Ne sanıyordun, zavallı kaçık?" diye tekrar edip duruyorum sürekli. Akşam temizliğine girişirken ve alan terk etmek istemeyen Lev'le kısa bir boğuşmadan sonra çarşaflarımın arasına sızarken de aynılarını tekrar ediyorum.

Sanae Ozu'nun güzel yüzü kapalı gözlerimin önünde dans ediyor. Neşesiz bir gerçekliği aniden hatırlanan eski bir şey izlenimi bırakıyor bende.

Kalbim endişe içinde uyuyorum.

Ertesi sabah, ağzım sanki çiriş gibi. Öyle hissediyorum.

Yine de hafta büyü gibi geçiyor. Kakuro gelgeç belirmelerle benim hakemlik yetilerimi talep ediyor (sade dondurma mı meyveli dondurma mı? Atlantik mi Akdeniz mi?). Kalbimin üzerinde sessizce kesişen kara bulutlara rağmen, onun iç açıcı eşliğinden hep aynı zevki alıyorum. Manuela mor giysiyi görünce iyice dalga geçiyor benimle ve Paloma, Lev'in koltuğuna postu seriyor.

"Büyüyünce kapıcı olacağım," diyor annesine. Bayan Solange mahdumesini benim daireme bırakmaya geldiğinde ihtiyatla karışık yeni bir gözle bakıyor bana.

"Tanrı seni korusun," diyorum. Bayana da nazik bir gülümsemeyle bakıyorum. "Sen prenses olacaksın."

Yeni gözlüklerine uygun şekerleme pembesi tişörtüyle, "herkese-ve-her-şeye-karşı-özellikle-de-annesine-karşı-kapıcı-olacak-kız" savaşçı havası sergiliyor.

"Ne kokuyor?" diye soruyor Paloma.

Banyomda bir kanalizasyon sorunu var ve asker koğuşu gibi kokuyor. Altı gün önce tesisatçıyı çağırdım ama gelme fikri onu pek heyecanlandırmışa benzemiyor.

"Lağım," diyorum. Sorunu daha fazla uzatmaya pek istekli değilim.

"Liberalizmin yenilgisi," diyor, sanki ben hiç cevap vermemişim gibi.

"Hayır," diyorum, "kanalizasyon tıkalı."

"Ben de size bunu diyorum," diyor Paloma. "Tesisatçı neden hâlâ gelmedi?"

"Başka müşterileri olduğu için mi?"

"Hiç değil," karşılığını veriyor. "Doğru cevap, mecbur değil. Peki neden mecbur değil?"

"Çünkü yeterince rakibi yok," diyorum.

"İşte," diyor Paloma muzaffer bir havada, "yeterince denetim yok. Demiryolu görevlisi fazla, tesisatçı az. Kişisel olarak ben kolhozu tercih ederdim."

Heyhat, bu ateşli diyalog kesintiye uğruyor; çünkü cama vuruyorlar.

Kakuro bu. Ne olduğunu anlamadığım hafif bir caka var üzerinde.

İçeri giriyor ve Paloma'yı fark ediyor.

"Ooo, günaydın genç kız," diyor. "Evet, Renée, daha sonra belki tekrar uğrarım."

"Nasıl isterseniz," diyorum. "İyi misiniz?"

"Evet, evet," cevabını veriyor.

Sonra, ani bir karar alarak, balıklama dalıyor:

"Yarın akşam benimle yemek yer misiniz?"

"Şey," diyorum, büyük bir şaşkınlık duygusunun beni ele geçirdiğini hissediyorum, "yani..."

Sanki bu son günlerin dağınık sezgileri aniden vücut buluyor gibiydi.

"Sizi çok sevdiğim bir restorana götürmek istiyorum," diye devam ediyor, kemik uman köpek yüzüyle.

"Restorana mı?" diyorum, iyice şaşkınım.

Solumda, Paloma fare gibi tıkırdıyor.

"Dinleyin," diyor Kakuro, biraz rahatsız olmuş bir hali var, "sizden samimiyetle rica ediyorum. Yarın... yarın benim doğum günüm ve bana eşlik ederseniz mutlu olacağım."

"Ohh," diyorum, "fazla bir şey diyemeyeceğim belli."

"Pazartesi günü kızıma gidiyorum, orada ailecek kutlayacağız, elbette, ama... yarın akşam... eğer isterseniz..."

Hafifçe duruyor, umutla bana bakıyor.

Bu bir izlenim mi? Sanırım Paloma soluk almaya çalışıyor.

Kısa bir an sessizlik oluyor.

"Dinleyin," diyorum, "gerçekten, üzgünüm. Bunun iyi bir fikir olduğunu sanmıyorum."

"Niçin?" diye soruyor Kakuro, hayalkırıklığı yüzünden belli.

"Çok nazik bir düşünce," diyorum gevşemeye hazır sesimi sağlam tutmaya çalışarak, "size fazlasıyla minnettarım, ama tercih etmiyorum, teşekkür ederim. Bu durumu kutlayabileceğiniz dostlarınız olduğuna eminim."

Kakuro bana bakıyor, apışıp kalmış.

"Ben..." diyor sonunda, "ben... evet, elbette ama... sonuçta... gerçekten de çok isterdim... anlamıyorum."

Kaşlarını çatıyor.

"Anlayamıyorum," diyor.

"Böylesi daha iyi," diyorum, "inanın bana."

Üzerine doğru yürüyerek onu hafifçe kapıya doğru püskürtürken ekliyorum:

"Gevezelik edecek başka fırsatlarımız olacaktır, eminim."

Kaldırımını başkasına kaptırmış yaya havasında geriliyor.

"Yazık," diyor, "ben de sevinmiştim. Yine de..."

"Hoşçakalın," diyorum ve kapıyı yumuşakça yüzüne kapatıyorum.

11
Yağmur

En berbatı geçti, diyorum kendi kendime.

Şekerleme pembesi renkte bir yazgıyı dikkate almamışım. Arkama dönüyorum ve Paloma'yla burun buruna geliyorum.

Hiç hoşnut bir hali yok.

"Ne oynadığınızı öğrenebilir miyiz?" diye bana soruyor. Ses tonu Bayan Billot'yu hatırlatıyor. En sonuncu okul müdirem.

"Hiçbir şey oynamıyorum," diyorum cılız bir sesle. Davranışımın çocuksuluğunun farkındayım.

"Yarın akşam için özel bir şey mi öngörmüştünüz?" diye soruyor.

"Yoo," diyorum, "neden bu değil..."

"Peki tam olarak ne, öğrenebilir miyiz?"

"İyi bir şey değil sanıyorum," diyorum.

"Peki neden?" diye ısrar ediyor siyasi komiserim.

Neden?

Ben biliyor muyum ki?

O sırada, sessiz sedasız yağmur yağmaya başlıyor.

12
Kız kardeşler

Bütün o yağmur...

Benim memleketimde kışları yağmur yağardı. Güneşli gün hiç hatırlamam. Yalnızca yağmur. Çamurun ve soğuğun sultası. Giysilerimize, saçlarımıza yapışan ve ocağın başında bile asla tam anlamıyla yok olmayan nem. Bugün bu sağanak yağmur altında yeniden canlanan bir olayı, kırk yılı aşkın süredir, o zamandan beri kaç kez düşündüm, kaç kez yeniden hatırladım?

Bütün o yağmur...

Kız kardeşime ölü doğmuş bir büyüğünün adını vermişlerdi. Onunki de ölmüş bir halamın adıydı zaten. Lisette güzeldi. Ben, daha küçük bir çocukken bunun farkındaydım. Gözlerim güzelliğin biçimini henüz saptayamazken ve yalnızca ana hatlarını hissederken, biliyordum. Evimizde pek konuşulmadığından, bu hiç söylenmemiş bir şeydi. Ama komşular, kız kardeşim geçerken dedikodusunu yaparlardı, güzelliği üzerine yorumlarda bulunurlardı. "Ne güzel ve ne yoksul, ne berbat bir talih!" diye yakıştırmada bulunuyordu okul yolundaki tuhafiyeci kadın. Bedenen olduğu kadar ruhen de çirkin ve sakat olan ben, kız kardeşimin elinden tutuyordum ve Lisette yürüyordu, başı yukarda, çevik adımlarla. Yürürken, herkesin ona satmak için can attığı bütün o uğursuz yazgıların söylenmesine izin veriyordu.

On altı yaşında zenginlerin çocuklarına bakmak üzere şehre gitti. Bütün bir yıl boyunca onu hiç görmedik. Noeli bizim yanımızda geçirmeye geldiğinde tuhaf hediyeler getirmişti (baharatlı ekmek, rengârenk kurdeleler, küçük lavanta

keseleri), kraliçe gibi bir hali vardı. Onunkinden daha pembe, daha canlı, daha kusursuz bir yüz olabilir miydi? İlk kez birisi bize bir hikâye anlatıyordu ve biz de onun dudaklarına bakıyorduk. Bu çiftçi kızının ağzından çıkan sözcüklerin bizde yarattığı esrarengiz uyanışa susamıştık. Kudretlilerin hizmetçisi olmuş bu kız meçhul bir dünyadan söz ediyordu. Süslü püslü ve ışıltılı bir dünya. Kadınlar araba kullanıyordu ve akşamları insanların yerine iş yapan ya da düğmesi çevrildiğinde dünyadan haberler veren aletlerle donanmış evlere dönüyorlardı...

Bütün bunları tekrar düşündüğümde, nasıl bir yoksulluk içinde yaşadığımızı anlıyorum. Şehre ancak elli kilometre mesafedeydik ve on iki kilometre ötede kocaman bir kasaba vardı; ama biz güçlü şatolar döneminden kalmış gibiydik. Hep köylü kalacağımıza dair içimizdeki inanç sürdüğü sürece ne konfor ne umut. Geri kalmış birkaç köy, modern yaşamın ne olduğunu bilmeyen, akıntıya kapılıp giden bir avuç yaşlı kuşkusuz bugün de vardır. Ama o zaman, Lisette, Noel için ışıklandırılmış şehir sokaklarını anlatırken, varlığını hayal bile etmedikleri bir dünyanın var olduğunu keşfeden, henüz genç ve aktif bütün bir aileydi.

Lisette tekrar gitti. Birkaç gün boyunca, sanki kımıltısız bir mekanizmayla işler gibi biraz daha konuşmaya devam edildi. Birkaç akşam boyunca, sofrada baba kızının hikâyelerini yorumladı. "Pek zor, pek tuhaf, bütün bunlar." Sonra sessizlik ve bahtsızların üzerine vebanın çullanması gibi çığlıklar da yeniden bizim üzerimize çullandı.

Tekrar düşündüğümde... Bütün o yağmur, bütün o ölüler... Lisette iki ölünün adını taşıyordu. Bana bir teki verilmişti. Anne tarafından büyükanneminki. Ben doğmadan kısa süre önce ölmüş. Erkek kardeşlerim savaşta öldürülen kuzenlerin adlarını almışlardı. Annemin adı da tanımadığı, doğururken ölmüş bir kuzinin adıydı. Bu ölüler dünyasında tek kelime etmeden yaşıyorduk. Derken, bir kasım akşamı Lisette şehirden geri geldi.

Bütün o yağmuru hatırlıyorum... Damlaların gürültüsü çatıyı dövüyordu, yollardan seller akıyordu, çiftliğimizin kapıları çamur deryasıydı, kara gökyüzü, dinmeyen rüzgâr. Yaşamımızın ağırlığı kadar bir yükle üzerimize çöreklenmiş rutubetin verdiği vahşi bir duygu. Bilinçsizce, tevekkül dolu. Ateşin yanında birbirimize sarılmıştık ki aniden annem ayağa kalkınca bütün sürünün dengesi bozuldu. Şaşkınlık içinde onun kapıya yönelişini ve karanlık bir itkiyle hareket ederek kapının kanadını açışını izledik.

Bütün o yağmur, ah, bütün o yağmur... Kapının eşiğinde, Lisette duruyordu. Hareketsiz, saçları yüzüne yapışmış, giysisi sırılsıklam, ayakkabıları çamur içinde, bakışları sabit. Annem nasıl bilmişti? Bu kadın, bize asla kötü davranmamış olsa da bizi sevdiğini de asla hissettirmemişti. Ne tavrıyla ne sözleriyle sevgisini hissettirmiş bu kadın, toprağı altüst eder gibi ya da tavukları besler gibi çocuk dünyaya getiren bu kaba saba kadın, okuma yazma bilmeyen, bize taktığı adlarla bize seslenemeyecek kadar sersemlemiş, hatta bu adları her zaman hatırladığından bile kuşku duyduğum bu kadın, nasıl olup da kızının yarı ölü bir halde olduğunu, ne kımıldadığını ne konuştuğunu, sağanak yağmur altında kapıya sokulduğunu ama çalmayı bile düşünmediğini, birinin açıp onu sıcak yere sokmasını beklediğini anlayabilmişti?

Anne sevgisi bu muydu? Felaketin ortasında hissedilen bu sezgi, insan bir hayvan gibi yaşamaya mecbur edildiğinde bile varlığını sürdüren bu empati kıvılcımı mıdır anne sevgisi? Lucien bana bunu söylemişti: Çocuklarını seven bir anne onların zor durumda olduklarını daima bilir. Bense bu yoruma hiç itibar etmedim. Böyle olmayan anneye karşı kin de beslemedim. Sefalet, orak gibi biçer. Ötekiyle ilişki konusundaki her yeteneği elimizden alır ve bizi şimdiki zamanın bütün iğrençliğine katlanabilelim diye, boş, duygulardan arınmış bırakır. Ama benim bu kadar güzel inançlarım da yok. Annemin bu sezgisinde anne sevgisi hiç yok. Burada yalnızca mutlak bir mutsuzluğun harekete tercümesi var. Bir

tür doğuştan gelme bilinç bu. Kalplerin en derinine kök salmış bir bilinç. Onurunu yitirmiş bir kızın, yağmurlu bir akşam, ölmek için aile ocağına geri dönmesinin hep mümkün olduğunu bizim gibi yoksullara hatırlatan bir bilinç.

Lisette çocuğunu dünyaya getirene kadar yaşadı. Yeni doğan çocuk kendisinden bekleneni yaptı: Üç saat içinde öldü. Anne babama olayların doğal akışı gibi gelen ve bir keçilerini kaybetmiş olmalarından ne daha fazla –ne de daha az– duygulanmalarına yol açan bu trajediden ben iki kesin sonuç çıkardım. Güçlüler yaşar, zayıflar ölür. Her biri kendi hiyerarşik yeriyle orantılı zevk ve ıstırap içinde. Lisette'in güzel ve yoksul olması gibi ben de zeki ve fakirdim. Sınıfımın horgörmesi pahasına zekâmdan yararlanmayı umsaydım ben de aynı cezaya mahkûmdum. İkinci olarak da olduğumdan farklı olamayacağıma göre, benim yolumun gizlilik olduğu kanısına vardım: Olduğum şeye dair susacaktım. Öteki dünya asla bana karışmamalıydı.

Suskun biriyken yasadışı oldum.

Aniden, mutfağımda oturduğumu fark ediyorum. Paris'teyim. Küçük, görünmez yuvamı oyduğum ve bana asla karışmamasına özen gösterdiğim o öteki dünyadayım. Gözleri inanılmaz sıcak bakan küçük bir kız elimi tutup kemikleri çıkmış parmaklarımı hafifçe okşarken, iki gözü iki çeşme ağlıyorum. Her şeyi anlattığımı, söylediğimi de fark ediyorum. Lisette, annem, yağmur, hakarete uğramış güzellik, velhasılı, ölmüş annelerin ölü bebeklerine yeniden doğma isteği veren yazgının demir eli. Sarsıla sarsıla ağlıyorum. Uzun uzun, iri iri gözyaşları akıtıyorum. Kafam karışık; ama Paloma'nın üzgün ve sert bakışlarının hıçkırıklarımı ısıttığım sıcaklık kuyusuna dönüşmesi karşısında anlaşılmazcasına mutluyum.

"Tanrım," diyorum, biraz yatışınca, "Tanrım, Paloma, ne aptalım ben!"

"Bayan Michel," diyor bana, "biliyor musunuz, bana yeniden umut verdiniz."

"Umut mu?" diyorum dokunaklı bir şekilde burnumu çekerek.

"Evet," diyor, "yazgıyı değiştirmek sanki mümkün."

Ve orada öylece, tek kelime etmeden, el ele tutuşarak dakikalarca kalıyoruz. On iki yaşındaki güzel bir ruhun dostu oldum. Ona karşı büyük bir minnet hissediyorum. Yaş, durum ve koşul bakımından dengesiz bu bağlılığın münasebetsizliği duygumu lekeleyemiyor. Solange Josse kızını almak için kapıcı dairesine geldiğinde, ikimiz de birbirimize yıkılmaz dostlukların suç ortaklığıyla bakıyor ve yakında yeniden kavuşacağımızın kesinliğiyle hoşçakal diyoruz. Kapı tekrar kapandığında televizyon koltuğuna oturuyorum, elim göğsümde. Kendimi, yüksek sesle, "yaşamak belki de bu!" derken yakalıyorum.

Derin düşünce no: 15

Kendini iyileştirmek istiyorsan
İyileştir
Başkalarını
Gülümse ya da ağla
Bu mutlu çark edişine yazgının

Biliyor musunuz? Bir şey kaçırıp kaçırmadığımı düşünüyorum. Sanki kötü insanlarla düşüp kalkan ve iyi biriyle karşılaşınca da bir başka yol olduğunu keşfeden biri gibiyim. Benim düşüp kalktığım kötü insanlar, annem, Colombe, babam ve bütün klik. Ama bugün gerçekten iyi birine rastladım. Bayan Michel bana kendi travmasını anlattı: Kakuro'dan kaçıyor; çünkü zengin bir oğlanın baştan çıkartıp terk ettiği kız kardeşi Lisette'in ölümü onda travma yaratmış. Ölmemek için zenginlerle dostluk kurmamak, o zamandan beri onun hayatta kalma tekniği olmuş.

Bayan Michel'i dinlerken kendi kendime şunu sordum: Hangisi daha travmatik? Terk edildiği için ölen bir kız kardeş mi, yoksa bu olayın kalıcı etkileri mi? Kendi yerini bilmezse ölecek olmaktan korkmak mı? Bayan Michel kız kardeşinin ölümünü aşabilirdi; ama insan kendi cezasının mizansenini aşabilir mi?

Bambaşka bir şey hissettim. Yeni bir duygu. Bunu yazarken çok heyecanlıyım. Kalemimi iki dakika elimden bırakmak zorunda kaldım. Ağlayacak kadar zaman. İşte, hissettiklerim: Bayan Michel'i dinlerken ve onun ağladığını görünce, ama özellikle bütün bunları anlatmanın ona ne ölçüde iyi geldiğini hissedince, bir şeyi anladım: Ben, çevremdeki kimseye iyilikte bulunamadığım için acı çekiyorum. Babama, anneme ve özellikle Colombe'a olan öfkemin, onlara yararlı olamamaktan, onlar için hiçbir şey yapamamaktan kaynaklandığını anladım. Onların hastalığı çok ilerlemiş ve ben çok zayıfım. Onların semptomlarını gayet iyi görüyorum

ama onları tedavi etme yeteneğim yok. Bu beni aniden onlar kadar hastalandırıyor ve ben bunu göremiyorum. Bayan Michel'in elini tutarken, kendimin de hasta olduğunu hissettim. Şu kesin: İyileştiremediğim insanları cezalandırarak kendimi tedavi edememem. Bu yangın ve intihar hikâyesini belki de yeniden düşünmek gerekiyor. Zaten şunu itiraf etmeliyim: Artık pek ölme arzusu duymuyorum. Bayan Michel'i, Kakuro'yu ve Yoko'yu, o afacan küçük yeğenini tekrar görmek ve onlardan yardım istemek istiyorum. Yoo, elbette, ortaya çıkıp da "please, help me, ben intihar eğilimi olan küçük bir kızım" demeyeceğim. Ama başkalarının bana iyilik yapmasına izin vermek istiyorum. Sonuçta, ben mutsuz küçük bir kızım, son derece zeki olmam bir şey değiştirmez, öyle değil mi? En berbat anda, mutlu tesadüfler yaşama şansı olmuş mutsuz küçük bir kız. Bu şansın uçup gitmesine izin vermeye ahlaken hakkım var mı?

Pöh. Bilmiyorum. Sonuçta bu hikâye bir trajedi. Kıymetli insanlar var, sevinmelisin diyebilmek isterdim kendime, ama sonuçta, üzücü! Yağmur altında sona eriyor yaşamları! Ne düşüneceğimi pek bilmiyorum. Bir an, yeteneğime kavuştuğumu sandım. Kendimi iyileştirmek için başkalarını iyileştirmem gerektiğini anladım. Başkalarını kurtaramadığım için kendi canımı sıkmak yerine, "iyileştirilebilir" olan, kurtarılabilir olanları kurtarmalıydım. Yoksa hekim mi olmalıyım? Veya yazar? Bunlar az çok benzer şeyler değil mi?

Hem bir Bayan Michel karşılığında, kaç tane Colombe, kaç üzgün Tibère var?

13
Cehennemin yollarında

Paloma gittikten sonra, tamamen darmadağın bir halde, uzun süre koltuğumda oturdum kaldım.

Sonra, cesaretimi iki elimle kavrayarak Kakuro Ozu'nun numarasını çeviriyorum.

İkinci çalışta Paul N'Guyen cevap veriyor.

"Aa, merhaba Bayan Michel," diyor, "size nasıl yardımcı olabilirim?"

"Kakuro'yla konuşmak istiyordum," diyorum.

"Evde yok," diyor, "dönünce aramasını ister misiniz?"

"Hayır, hayır," diyorum. Bir aracıyla işimi görebilmek yapabilmek beni rahatlatmıştı. "Ona şunu söyler misiniz, eğer fikir değiştirmediyse, yarın akşam onunla yemek yemekten mutlu olacağım."

"Memnuniyetle," diyor Paul N'Guyen.

Telefon kapandığında yeniden koltuğuma bırakıyorum kendimi ve bir saat boyunca tutarsız ama sevimli düşüncelere gömülüyorum.

"Sizde kötü bir koku var galiba," diyor yumuşak bir erkek sesi arkamdan. "Tamirci geldi mi?"

Kapıyı öyle yavaşça açmış ki işitmedim. Yakışıklı, esmer bir genç adam, saçları biraz dağınık, üzerinde yepyeni bir kot mont ve iri iri bakan barışçıl cocker gözleri.

"Jean? Jean Arthens?" diye soruyorum, gözlerime inanamadan.

"Evvet," diyor başını yana eğerek, vaktiyle olduğu gibi.

Ama bir deri bir kemik kalmış ateşler içindeki o genç ruhtan, o canlı cenazeden geriye kalan tek şey bu. Jean Arthens,

daha geçenlerde en dipteyken belli ki yeniden doğmayı seçmiş.

"Müthiş görünüyorsunuz!" diyorum, en güzel gülüşümle ona bakarak.

O da aynısını nazikçe bana sunuyor.

"Merhaba Bayan Michel," diyor. "Sizi görmek beni sevindirdi. Yakışmış size," diye ekliyor saçlarımı göstererek.

"Teşekkürler," diyorum. "Sizi buraya hangi rüzgâr attı? Bir fincan çay içer misiniz?"

"Şey..." diyor, geçmişin tereddütlü hareketiyle, "elbette, memnuniyetle."

Ben çay hazırlarken o da şaşkın gözlerle Lev'e bakarak bir iskemleye yerleşiyor.

"Eskiden de bu kadar şişman mıydı bu kedi?" diye soruyor en ufak sinsilik olmadan.

"Evet," diyorum, "pek sportif sayılmaz da."

"Kötü kokan o olmasın?" diye soruyor Lev'i koklayarak, üzüntülü bir halde.

"Hayır, hayır," diyorum, "tesisatta sorun var."

"Buraya böyle gelmem size tuhaf gelmiş olmalı," diyor, "özellikle de bugüne kadar hiç çok konuşmamışken, öyle değil mi, vaktiyle... babamın döneminde pek geveze değildim."

"Sizi görmek beni mutlu etti, özellikle de iyi görünüyorsunuz," diyorum samimiyetle.

"Evvet," diyor, "... çok uzaktan geliyorum."

Sıcak çaydan ikimiz de aynı anda iki küçük yudum içiyoruz.

"İyileştim, yani, sanırım iyileştim," diyor, "tabii günün birinde gerçekten iyileşmek mümkünse. Ama artık hapa elimi sürmüyorum. İyi bir kıza rastladım, aslında, muhteşem biri, dahası, onu da söylemeliyim (gözleri aydınlanıyor ve bana bakarken hafifçe burnunu çekiyor) çok sevimli küçük bir iş buldum."

"Ne yapıyorsunuz?" diye soruyorum.

"Bir levazımat ambarında çalışıyorum."

"Gemi parçaları mı?"

"Evvet, çok da sevimli. Sanki tatilde gibiyim orada. Adamlar geliyor, bana gemilerini, gittikleri denizleri, geldikleri denizleri anlatıyorlar, hoşuma gidiyor, çalışmaktan da hoşlanıyorum, anlıyor musunuz?"

"İşiniz tam olarak ne?"

"Az çok her işi yapıyorum, ambarcı, kurye. Ama zaman içerisinde öğreniyorum. Artık bana daha ilginç işler emanet ediyorlar. Yelken tamiri, halatlar, ikmal envanterleri hazırlamak."

Şu terimdeki şiiri hissediyor musunuz? Gemiye yakıt ikmal edilir, ama bir şehir yiyecekle, mühimmatla donatılır. Dilin büyüleyiciliğinin bu tür inceliklerden doğduğunu anlamayan varsa, ona "virgüllerden sakının!" duasını yolluyorum.

"Siz de gayet formunda görünüyorsunuz," diyor bana nazikçe bakarak.

"Öyle mi?" diyorum. "İşe yarar birkaç değişiklik oldu."

"Biliyor musunuz," diyor, "buraya apartmanı ya da insanları görmeye gelmedim. Beni tanıyacaklarından bile emin değilim. Gerçi kimlik kartımı yanıma almıştım. Siz bile defalarca beni tanımadınız. Hayır," diye devam ediyor, "geldim çünkü bana çok yardım etmiş olan bir şeyi hatırlayamıyorum. Ben hastayken, sonrasında, iyileştiğim sırada."

"Size bir yararım dokunur mu?"

"Evet, çünkü bu çiçeklerin adını bana siz söylemiştiniz, bir gün. Bu tarhta, şurda (parmağıyla avlunun bitimini gösteriyor), beyaz ve kırmızı küçük, güzel çiçekler var. Onları siz ektiniz değil mi? Bir gün, ne olduklarını size sormuştum ama adı aklımda tutacak durumda değildim. Yine de hep bu çiçekleri düşündüm, nedendir bilmem. Çok güzeller. Hastayken çiçekleri düşünüyordum ve bu bana iyi geliyordu. Buranın yakınından geçtim biraz önce ve kendi kendime dedim ki gidip Bayan Michel'e soracağım, bana söyleyebilir belki."

Benim tepkimi kolluyor, biraz sıkıntılı.

"Size tuhaf mı geldi? Umarım bu çiçek hikâyelerimle sizi korkutmamışımdır."

"Hayır," diyorum, "kesinlikle değil. Size bu kadar iyi geldiklerini bilseydim... Her yere dikerdim!"

Mutlu bir yumurcak gibi gülüyor.

"Ah, Bayan Michel, biliyor musunuz, hayatımı kesinlikle bu kurtardı. Bir mucize! Ne olduklarını bana söyleyebilir misiniz?"

Elbette canım, söyleyebilirim. Cehennemin yollarında, tufan patlamışken, soluk kesilmiş ve yürek ağızdayken, incecik bir ışıltı: Kamelyalar.

"Evet," diyorum, "kamelyalar."

Bakışlarını ayırmadan bana bakıyor, gözleri fal taşı gibi açılmış. Sonra, sağ kalmış çocuğun yanağı boyunca küçük bir damla yaş akıyor.

"Kamelyalar..." diyor, yalnızca kendisine ait bir anının içinde kaybolmuş. "Kamelyalar, evet," diye tekrarlıyor yeniden bana bakarak. "Evet, bu. Kamelyalar."

Benim yanağımdan da bir damla yaşın aktığını hissediyorum.

Elini tutuyorum.

"Jean, bugün gelmiş olmanıza ne kadar sevindim bilemezsiniz," diyorum.

"Öyle mi?" diyor, şaşkın bir halde. "Neden ama?"

Neden?

Çünkü bir kamelya yazgıyı değiştirebilir.

14
Bir koridordan yollara

Bozgunumuz bunca kesinken sürdürdüğümüz bu savaş hangisi? Üzerimize üzerimize gelen bütün bu muharebelerden bitkin düşmüş bir halde, bir sabahtan diğerine gündelik

yaşam korkusunu, bu sonsuz koridordan duyduğumuz korkuyu taşıyoruz. Oysa son saatimiz gelip çattığında, bunca uzun süre arşınlamaktan mukadderatımız halini aldığını göreceğiz o koridorun. Evet, canım, işte gündelik yaşam: Cansıkıcı, boş ve ıstırabın istilası altında. Cehennemin yolları bu koridora hiç yabancı değil; koridorda çok uzun süre kalan, günün birinde o yollara dökülür. Bir koridordan yollara: Düşüş böyle başlar, çarpmadan, sürprizsiz. Koridorun hüznünü her gün yeniden canlandırıyoruz ve iç karartıcı lanetimizin yolunda adım adım ilerliyoruz.

O gördü mü bu yolları? Düştükten sonra tekrar nasıl doğulur? Kavrulmuş gözlerin üzerinde hangi yeni gözbebekleri vardır? Savaş nerede başlar, mücadele nerede biter?

İşte o zaman, bir kamelya.

15
Terli omuzları üzerinde

Saat sekizde Paul N'Guyen kapımın önünde belirdi. Kolları paketlerle dolu.

"Bay Ozu henüz dönmedi. Elçilikte vizesiyle ilgili bir sorun var. Bütün bunları size bırakmam için rica etti," diyor sevimli bir gülümsemeyle.

Paketleri masanın üzerine bırakırken, bana küçük bir kart uzatıyor.

"Teşekkürler," diyorum. "Bir şey içmek ister misiniz?"

"Teşekkürler," diyor, "ama yapacak çok işim var. Davetinizi bir başka sefer için saklı tutacağım."

Yeniden gülümsüyor. Gülümsemesinde sıcak ve mutlu bir şey var. Bana hiç çekincesiz iyi geliyor.

Mutfakta tek başıma kalınca paketlerin önüne oturuyorum ve zarfı açıyorum.

"Aniden, terli omuzları üzerinde hoş bir serinlik hissetti, önce açıklayamadı yeterince; ama mola verdiğinde fark etti ki kocaman kara bir bulut gökte alçakta uçan yükünü boşaltmıştı."

Lütfen, bu hediyeleri kabul edin.

Kakuro

Orak sallayan Levin'in omuzları üzerindeki yaz yağmuru... Elimi göğsüme götürüyorum. Hiç bu kadar duygulanmamıştım. Paketleri tek tek açıyorum.

İnci grisi ipek bir giysi, ufak bir kapalı yaka, siyah satenden bir kemerle belden büzgülü.

Lâl rengi ipekten bir etol, rüzgâr gibi hafif ve yoğun.

Kısa topuklu iskarpinler, yanaklarıma sürebileceğim kadar ince dokulu, yumuşak siyah deriden.

Giysiye, etole, iskarpinlere bakıyorum.

Dışarda, kapıyı tırmalayan ve içeri girmek için miyavlayan Lev'in sesini işitiyorum.

Tatlı tatlı, yavaşça ağlamaya başlıyorum, göğsümde ürperen bir kamelya.

16
Bir şeylerin bitmesi gerek

Ertesi gün saat onda cama vuruluyor.

Fasulye sırığı gibi biri. Simsiyah giyinmiş, başında denizci mavisi bir yün bere, ayaklarında Vietnam görmüş asker postalları. Colombe'un sevgilisi bu. Nezaket ifadelerinde eksiltili konuşmanın dünya çapındaki uzmanı. Adı Tibère.

"Colombe'u arıyorum," diyor Tibère.

Lütfen, bu cümlenin gülünçlüğüne dikkat buyurun. Juliette'i arıyorum, diyor Romeo, yine de daha gösterişlidir.

"Colombe'u arıyorum," diyor Tibère. Nazik olduğu için değil çok sıcak olduğu için -Mayıs ayındayız- beresini çıkardığında anlaşıldığı gibi yalnızca şampuandan çekinen Tibère böyle diyor.

"Paloma bana burada olduğunu söyledi," diye ekliyor.

Ve tekrar ekliyor:

"Eee yetti artık, can sıktın ama."

Paloma, ne güzel eğleniyorsun!

Onu çabucak başımdan savıyorum ve tuhaf düşüncelere dalıyorum.

Tibère... Bu kadar süklüm püklüm birine ünlü bir ad... Colombe Josse'un yazdıklarını hatırlıyorum, Saulchoir'daki kütüphanenin sessiz koridorlarını... aklıma Roma geliyor... Tibère, Tiberius... Jean Arthens'in yüzünün hatırası beni hazırlıksız yakalıyor, babasının yüzünü hatırlıyorum ve o yakışıksız, her daim gülünç boyunbağını... Bütün bu arayışlar, bütün bu dünyalar... Birbirimize bunca benzer olup da bunca uzak dünyalarda nasıl yaşayabiliyoruz? Ne aynı topraktan, ne aynı kandan, ne de aynı amacın peşindeyken, aynı çılgınlığı paylaşmamız nasıl mümkün oluyor? Tibère... Kendimi bıkkın hissediyorum, doğru, bütün bu zenginlerden bıktım, bütün bu yoksullardan bıktım, bütün bu komediden bıktım... Lev koltuktan atlıyor ve gelip bacağıma sürtünüyor. Merhametten obez olmuş bu kedi, aynı zamanda cömert bir ruh, bendeki dalgalanmaları hissediyor. Bıktım, evet, bıktım...

Bir şeylerin bitmesi gerek, bir şeylerin başlaması gerek.

17
Hazırlık ıstırapları

Saat sekizde hazırım.

Giysi ve ayakkabılar tıpatıp uygun (42 ve 37).

Etol Roma tarzı (60 santim genişlik, 2 metre uzunluk).

3 kez yıkanmış saçlarımı 1600 watlık Babyliss kurutma makinesiyle kuruttum ve 2 kez her yönde taradım. Sonuç şaşırtıcı.

4 kez oturdum ve 4 kez de kalktım. Bu, şu an ne yapacağımı bilmeden ayakta olduğum anlamına gelir.

Oturmalıyım. Belki.

Dolabın dibinden çarşafların arkasındaki mücevher kutularından kayınvalidem Canavar Yvette'ten miras kalma 2 küpeyi çıkardım. Armudi biçimde yontulmuş 2 grena taşlı gümüş eski küpeler. 6 kez denedikten sonra kulaklarıma doğru biçimde sıkıştırmayı başardım. Gerilmiş kulak kepçelerime asılı, koca karınlı 2 kedim olduğu duygusuyla yaşamak zorundayım artık. Mücevhersiz geçen 54 yıl insanı hazırlık ıstıraplarına hazır kılmıyor. Dudaklarıma, 20 yıl önce bir kuzinimin nikâhı için satın aldığım "derin Carmin" rujundan 1 tabaka sürüyorum. Değerli yaşamlar her gün yok olup giderken bu budalaca şeylerin uzun ömrü benim hep kafamı karıştıracak. Ben, dünya nüfusunun % 8'i gibi, kaygılarını rakamlara gömülerek yatıştıranlardanım.

Kakuro Ozu kapımı 2 kez çalıyor.

Açıyorum.

Çok yakışıklı. Takım elbisesi, her tondan şeritli antrasit grisi subay yakalı bir ceket ile uygun bir pantolondan oluşuyor. Ayağında lüks terliklere benzeyen esnek deriden makosenler var. Çok... Avrasyalı.

"Ooo, muhteşemsiniz!" diyor bana.

"Teşekkür ederim," diyorum, heyecan içinde, "ama siz de çok yakışıklısınız. Doğum gününüz kutlu olsun!"

Gülümsüyor. Kapıyı ardımdan ve bir delme harekâtına kalkışan Lev'in önünden özenle kapattıktan sonra, bana kolunu uzatıyor ve ben de hafifçe titreyen elimi üzerine koyuyorum. Aman bizi kimse görmesin, diye içimdeki direnen bir katman yalvarıyor. Yasadışı Renée katmanı bu. Korkularımı yakmış olsam da Grenelle'in dedikodularını beslemeye henüz hazır değilim.

Kim basacak bizi?

Yöneldiğimiz giriş kapısı biz henüz oraya varmadan açılıyor.

Jacinthe Rosen ile Anne-Hélène Meurisse.

Hay Allah! Ne yapmalı?

Çoktan burun burunayız.

"İyi akşamlar, iyi akşamlar sevgili bayanlar," diye şakıyor Kakuro. Bir yandan da beni sıkı sıkıya sola doğru çekiyor. Onları hemen geride bırakıyoruz. İyi akşamlar, sevgili dostlar, geç kaldık, yerlere kadar eğilerek sizi selamlıyor ve sizden kurtuluyoruz.

"Aaa, iyi akşamlar Bay Ozu," diye kırıtıyorlar, büyülenmiş bir halde. Aynı hareketle dönüp gözleriyle bizi izliyorlar.

"İyi akşamlar bayan," diyorlar bana (bana!). Otuz iki dişlerini birden göstererek sırıtmayı da ihmal etmiyorlar.

Bir anda bu kadar çok diş hiç görmedim.

"Yine görüşürüz sevgili bayan," diye bana fısıldıyor Anne-Hélène Meurisse. O açgözlülükle bana bakarken, biz kapıdan geçip gözden kayboluyoruz.

"Elbette, elbette!" diye cıvıldıyor Kakuro, kapının kanadını topuğuyla iterken.

"Dursaydık yanmıştık," diyor, "bir saatimizi alırdı."

"Beni tanımadılar," diyorum.

Kaldırımın ortasında duruyorum. Altüst olmuş bir haldeyim.

"Beni tanımadılar," diye tekrarlıyorum.

O da duruyor. Elim hâlâ kolunda.

"Sizi hiç görmemiş oldukları için," diyor. "Ben sizi her koşulda tanırım."

18
Devingen su

Görme sorusunun sözkonusu olabilmesi için gün ortasında kör ve karanlıkta görebilir olmayı en az bir kez denemiş olmak yeter. Niçin görüyoruz? Kakuro'nun çağırdığı taksiye binerken ve bende kendi görebilecekleri şeyi (Bay Ozu'nun kolunda, hiyerarşi dünyasında biri) görmüş olan Jacinthe Rosen ile Anne-Hélène Meurisse'i düşünürken, bakışın devingen suyu yakalamak isteyen bir ele benzediği gerçeği görülmemiş bir güçlü yüzüme çarpıyor. Evet, göz algılar ama dikkatle bakmaz, inanır ama sorgulamaz, alımlar ama aramaz; arzusuz, açlık yok mücadele yok.

Ve taksi, doğmakta olan alacakaranlığa doğru hızla ilerlerken düşünüyorum.

Jean Arthens'i düşünüyorum; gözbebekleri kamelyalardan yanmış, aydınlanmış.

Pierre Arthens'i düşünüyorum; keskin ve kör dilenci bakışlı.

Şu açgözlü bayanları düşünüyorum; yalvar yakar gözleri kaçamak körlükte.

Gégène'i düşünüyorum; gözyuvarları ölü ve güçsüz, düşüşten başka bir şey görmeyen.

Lucien'i düşünüyorum, görmeye yatkın değil, çünkü karanlık, kimi zaman; çok güçlüdür.

Hatta Neptün'ü düşünüyorum, gözleri yalan söylemeyi bilmeyen bir enayi.

Kendime soruyorum: Ya ben iyi görüyor muyum acaba?

19
Işıldıyor

Black Rain'i gördünüz mü?

Çünkü eğer *Black Rain*'i* görmediyseniz –ya da diyelim *Blade Runner*'ı,– biz restorana girerken niçin Ridley Scott'un bir filmine giriyormuş gibi olduğumu anlamanız ister istemez güç olur. *Blade Runner*'da, yılan-kadının barında, Deckard'ın duvardaki bir görüntülü telefondan Rachel'i aradığı bir sahne vardır. Ayrıca *Black Rain*'de *call-girls*'lü** bar da var. Sarı saçları ve Kate Capshaw çıplak sırtı. Vitray ışığında ve katedral aydınlığında çekimler de var. Bütün cehennem alacakaranlığıyla kuşatılmış.

"Işığı çok seviyorum," diyorum Kakuro'ya otururken.

Bizi küçük ve sakin bir köşeye götürüyorlar. Işıltılı gölgelerle çevrili güneşsi bir ışıkla yıkanan bir yer. Gölge nasıl ışıldar? Işıldıyor, hepsi bu.

"*Black Rain*'i gördünüz mü?" diye soruyor Kakuro.

İki varlık arasında zevk ve psişik yol bakımından böyle bir uyum olabileceğini hiç düşünmemiştim.

"Evet," diyorum, "en az on iki kez."

Atmosfer parlak, pırıltılı, seçkin, sessiz, billursu. Muhteşem.

"Suşi orjisi yapacağız," diyor Kakuro, kendinden geçmiş bir hareketle peçetesini açarken. "Bana kızmayın, siparişi önceden verdim. Bana göre Paris'teki Japon mutfağının en iyisi olan bu mutfağı size keşfettirmek istiyorum."

"Olamaz!" diyorum gözlerimi fal taşı gibi açarak; çünkü garsonlar önümüze pirinç rakısı şişeleri koydular ve değerli

---

* Kara Yağmur, 1989 Amerikan yapımı Ridley Scott'un yönettiği film.

** Telekız.

sayısız kâse içinde, bir dizi küçük sebze. Hepsi de çok güzel olması gereken ama ne olduğunu bilmediğim bir şeyin içinde marine edilmişler.

Yemeğe başlıyoruz. Ben marine salatalık avına çıkıyorum, ama yalnızca görünüşte salatalık ve görünüşte marine. Dilin üzerinde ise nefis bir şey. Kakuro kızıla çalan kahverengi tahta çubuklarıyla nazikçe bir parça... mandalinayı? domatesi? mangoyu? kaldırıyor ve maharetle yok ediyor. Ben de derhal aynı kâsenin içini eşeliyorum.

Gurme tanrılar için şekerli havuç bu.

"Mutlu yıllar o halde!" diyorum pirinç rakısı kadehimi kaldırarak.

"Teşekkürler, çok teşekkürler!" diyor benimle kadeh tokuşturarak.

"Ahtapot mu bu?" diye soruyorum. Safran sarısı bir kâsenin içinde küçük bir parça tırtıklı dokunaç bulup çıkardım.

Kalın tahtadan, kenarsız iki küçük tepsi getiriyorlar. Üzeri çiğ balık parçalarıyla dolu.

"Saşimi," diyor Kakuro. "burada da ahtapot bulursunuz."

Eserin seyrine dalıyorum. Görsel güzellik soluk kesici. Beceriksiz çubuklarımın arasına beyaz ve gri etten küçük bir parça sıkıştırıyorum (pisibalığı, diye kibarca belirtiyor Kakuro) ve kendimden geçmeye iyice kararlı olarak tadıyorum.

Görünmez özlerin mayisi içinde sonsuzluğu mu arayacağız? Beyazımsı bu küçük şey, gayet sarih bir parça.

"Renée," diyor Kakuro, "doğum günümü sizin yanınızda kutladığım için çok mutluyum; ama sizinle yemek yemek için daha güçlü bir gerekçem de var."

Birbirimizi ancak üç haftadır tanıyor olmamıza rağmen, Kakuro'nun gerekçelerini gayet iyi ayırt etmeye başlıyorum. Fransa mı İngiltere mi? Vermeer mi Caravaggio mu? *Savaş ve Barış* mı yoksa bu sevgili Anna mı?

Yeni ve havalı bir saşimiyi mideme indiriyorum -ton mu acaba?- hayli boyutlu bir şey, bence biraz bölüp parçalamayı hak ediyor.

"Sizi doğum günümü kutlamaya davet etmiştim; ama bu arada birisi bana çok önemli haberler verdi. Size söyleyecek çok önemli bir şeyim var."

Bütün dikkatim ton parçasında olduğundan sözlerinin devamına hazır değilim.

"Siz kardeşiniz değilsiniz," diyor Kakuro gözlerimin içine bakarak.

20
Gagavuz kabileleri

Hanımlar.

Hanımlar, bir akşam zengin ve sempatik bir beyefendinin lüks bir restoranda yemeğe davet ettiği hanımlar, her konuda aynı zarafetle davranın. Sizi şaşırtabilirler, öfkelendirebilirler, hayal kırıklığına uğratabilirler, yine de sizin soğukkanlılıkla hep aynı aşırı inceliği korumanız gerekir, şaşırtıcı sözlere bu tür durumlara yakışan kibarlıkla tepki göstermelisiniz. Oysa ben, patates yutar gibi saşimilerini mideye indiren bir hödük olduğumdan, hıçkıra hıçkıra bir hal oldum. Sonsuzluk parçasının boğazıma sıkıştığını büyük bir korkuyla hissederek, bir goril kibarlığıyla onu sıkıştığı yerden çıkarıp tükürmeye çalışıyorum. En yakın masalarda sessizlik olurken, sayısız geğirmeden ve gayet melodik son bir kasılmadan sonra, nihayet suçluyu yerinden etmeyi ve peçetemi yakalayıp son anda arasına yerleştirmeyi başarıyorum.

"Tekrar edeyim mi?" diye soruyor Kakuro, sanki -aksi şeytan!- eğlenir gibi bir hali var.

"Ben... köh... köh," öksürüyorum.

Köh köh, Gagavuz kabilelerinin kardeşlik duasında geleneksel olarak karşılıklı okunan bir ilahi.

"Ben... yani... köh... köh..." diye devam ediyorum parlak bir biçimde.

Sonra, zirvelere kur yapan bir klasla:

"Ha?"

"Yeterince açık olması için ikinci kez söylüyorum," diyor, çocuklara, daha doğrusu geri zekâlılara gösterilen o sonsuz sabırla. "Renée, siz kız kardeşiniz değilsiniz."

Ve ben orada öyle, aptal aptal ona bakarak kalakaldığımdan:

"Size son kez tekrarlıyorum, umarım bu kez şu suşilerle boğulmazsınız, parçası otuz avro, laf arasında söyleyeyim. Yutarken biraz daha incelik gerektiriyor. Siz kız kardeşiniz değilsiniz, dost olabiliriz. Hatta ne istersek onu."

21
Bütün o fincan fincan çaylar

Toum toum toum toum toum toum toum
Look, uf you had one shot, one opportunity,
to seize evertything you ever wanted
*one moment would you capture it or just let it slip?**

Bu, Eminem. İtiraf etmeliyim ki modern seçkinlerin peygamberi sıfatıyla, Didon'un öldüğünü inkâr etmek mümkün olmadığından beri onu dinliyorum.

Ama özellikle, büyük kafa karışıklığı.

Kanıt mı?

İşte.

---

* *Hey bak! Şimdiye dek istediğin herşeyi elde etme şansın olsaydı sadece bir dakika / Onu sıkıca kavrar mıydın, yoksa öylece kayıp gitmesine izin mi verdin?*

Remember me, remember me
but ah forget my fate
Trente uros pièce
Would you capture it
*or just let it slip?**

Her şey kafamda olup bitiyor. Gün gibi ortada. Havaların ruhumda bıraktıkları bu tuhaf etkiler beni hep şaşırtır (küçük idrartorbalı kapıcı kadınların büyük dostu Confutatis denen birinden söz bile etmiyorum). Samimi olsa bile marjinal bir ilgiyle şunu yazıyorum ki bu kez, baskın çıkan şey, *medley.*

Sonra ağlamaya başlıyorum.

Amis de Puteaux birahanesinde olsa, neredeyse boğulacakken kıl payı kurtulan, sonra da gözyaşlarına boğulan bir konuk, koca burnu peçetesinde, muhteşem bir eğlence olur. Ama burada, saşimilerin parça başı satıldığı bu güneşsi tapınakta, benim taşkınlıklarımın etkisi terstir. Sessiz bir kınama dalgasıyla çevrilirim. İşte, hıçkırıyorum, burnum akıyor, yaralanmış duygularımı kurulamak ve kamunun kınadığı şeyi maskelemeye çalışmak için zaten yeterince dolu bir mendile başvurmak zorundayım.

Yine de hıçkıra hıçkıra ağlıyorum.

Paloma bana ihanet etti.

O zaman, bu hıçkırıklar peşlerinden sürüklediklerı her şeyi sinemden sırayla geçiriyorlar: Münvezi bir ruhun yasadışılığı içinde geçmiş bütün bu yaşam, bütün o uzun ve el etek çekmiş okumalar, bütün o hastalık kışları, Lisette'in güzel yüzü üzerindeki bütün o kasım yağmuru, cehennemden geri gelen ve tapınağın yosunları üzerine düşen bütün o kamelyalar, dostluğun sıcaklığı içindeki bütün o fincan fincan çaylar, Genç Bayanın ağzındaki bütün o harika sözler, bu

---

* *Beni hatırla, beni hatırla / Ah, ama kaderimi unut /*
Parçası otuz auro / onu tutup kavrayabilir misin / Ya da öylece izin verir misin
kayıp gitmesine?

pek *wabi* natürmortlar, eşi benzeri olmayan yansılarını aydınlatan o sonsuz özler, ani bir zevkle bastıran o yaz yağmurları, kalbin tekdüze ezgisiyle dans eden kar taneleri ve eski Japonya'nın mücevher kutusu içinde Paloma'nın saf yüzü. Ağlıyorum, durdurulamazcasına ağlıyorum, iki gözüm iki çeşme ağlıyorum, mutluluğun iri ve güzel gözyaşlarıyla ağlıyorum, çevremizde dünya sulara gömülüyor ve geriye tek bir his kalıyor. Yanında kendimi biri olarak hissettiğim ve nazikçe elimi tutarak dünyanın bütün sıcaklığıyla bana gülümseyen adamın bakışının verdiği his.

"Teşekkürler," diye mırıldanmayı başarıyorum bir solukta.
"Dost olabiliriz," diyor, "hatta ne istersek onu."

Remember me, remember me,
*and ah! envy my fate**

22
Çayırların çimeni

Ölmeden önce ne yaşamak gerektiğini artık biliyorum. Size söyleyebilirim. Ölmeden önce yaşanması gereken şey, ışığa dönüşen bir sağanak yağmur.

Gece uyumadım. İçimi şükranla açtıktan sonra ve buna rağmen yemek olağanüstüydü: İpeksi, kolaylaştırıcı, uzun ve nefis sessizliklerle. Kakuro kapıma kadar bana eşlik ettiğinde, elimi uzun uzun öptü ve böylece ayrıldık; tek kelime etmeden, basit ve ani bir gülümsemeyle.

Ben geceleyin uyumadım.

Neden biliyor musunuz?

* Beni hatırla, beni hatırla
Şu kaderime gıpta et

Elbette biliyorsunuz.

Elbette, geri kalan her şey bir yana, yani bir insanı tepeden tırnağa altüst edip aniden buzlarını eriten, dipten gelen sarsıntı bir yana, benim o küçük fingirdek ellilik kafamda tilkilerin dolaştığını herkes düşünebilir. Ve bu tilkiler, "hatta ne istersek onu" diye telaffuz edilir.

Saat yedide kalkıyorum. Sanki bir zemberekle harekete geçmiş gibi kedimi yatağın öteki ucuna fırlatıyorum. Gücenıyor. Ben açım. Gerçek anlamda açım (tereyağın altında çökme tehlikesi geçiren dev bir dilim ekmek ve sarı erik marmeladı benim Dantevari iştahımı bilemeyi başarıyor yalnızca) ve mecazi anlamda açım: Devamını öğrenme konusunda çılgınca sabırsızım. Mutfağımın içinde, kafesteki vahşi hayvan gibi dönüp duruyorum. Bana hiç dikkat etmeyen bir kediyi paylıyorum. İkinci tur ekmek-tereyağ-marmeladı mideme indiriyorum. Gereksiz birtakım şeyleri yerleştirerek volta atıyorum. Ekmeğin üçüncü baskısına hazırlanıyorum.

Sonra, aniden, saat sekizde yatışıyorum.

Haber vermeden, şaşırtıcı bir biçimde, büyük bir dinginlik duygusu üzerime damla damla çöküyor. Ne oldu? Bir dönüşüm. Başka açıklama bulamıyorum. Kimilerinin solungaçları çıkar, bana da usluluk geliyor.

Bir iskemlenin üzerine çöküyorum ve hayat akışına yeniden kavuşuyor.

Pek de coşku vermeyen bir akış: Ebediyen kapıcı olduğumu ve saat dokuzda Bac Sokağı'nda olmam ve bakırlar için deterjan almam gerektiğini hatırlıyorum. "Saat dokuzda" tuhaf bir açıklama: Sabah diyelim. Ama dün, bugünün işlerini planlarken, "saat dokuza doğru giderim," demiştim. Filemi ve çantamı alıyorum ve zengin evlerinin süslemelerini parlatan maddeyi aramak üzere kalabalıkların arasına karışıyorum. Dışarıda nefis bir ilkbahar günü var. Uzaktan Gégène'i fark ediyorum. Kartonlarının arasından silkinip çıkıyor. Havaların iyileşecek olmasına onun adına seviniyorum. Sokakta yaşayan bu adamın, gastronominin kibirli büyük

önderine bağlılığı geliyor bir an aklıma. Gülüyorum. Mutlu olana sınıflar mücadelesi aniden ikincil gelir, diyorum kendimi düşünerek. İsyankâr bilincimin yumuşamasına şaşırıyorum.

Sonra olan oluyor: Aniden Gégène sendeliyor. On beş adım ötesindeyim ancak. Kaşlarımı çatıyorum kaygıyla. Güçlü bir şekilde sendeliyor. Sanki yalpa vuran geminin üzerinde gibi. Yüzünü ve şaşkın halini göremiyorum. Ne oluyor, diye soruyorum yüksek sesle ve sefil adama doğru hızla yürüyorum. Genellikle o saatte Gégène sarhoş olmaz. Üstelik bir ineğin çayırların çimenini kaldırması gibi o da içkiyi kaldırır. Şansa bakın, yol neredeyse tamamen ıssız. Sendeleyen zavallı adamı tek fark eden benim. Yola doğru beceriksizce birkaç adım atıyor, duruyor, sonra, ben iki metre ötesindeyken, aniden iğne batmış gibi koşmaya başlıyor, sanki peşinde bin iblis var.

İşte, devamı.

Bu devamın, her biri gibi bunun da asla olmamasını isterdim.

23
Kamelyalarım

Ölüyorum.

Ölmekte olduğumu, güzel bir ilkbahar sabahı Bac sokağında ölüp gideceğimi kehânete yakın bir kesinlikle biliyorum; çünkü Gégène adlı bir sokak serserisi, Kore hastalığına kapılarak, ne insanları ne Tanrı'yı kafasına takarak ıssız yolda koşturup durdu.

Doğrusu o kadar da ıssız değildi yol.

Çantamı ve filemi bırakarak peşinden koştum Gégène'in.

Ve çarpıldım.

Düşerken, bir an şaşkınlık ve tam bir kavrayışsızlıktan sonra ve acı beni mahvetmeden önce bana çarpan şeyi gördüm. Şu an sırtüstü yatıyorum. Bir kuru temizleme kamyonetinin yanı kapanmaz manzarasıyla karşımda. Benden kaçınmaya çalıştı, sola saptı ama çok geç: Ön sağ kanadını dosdoğru yedim. "Malavoin Kuru Temizleyicisi" diye belirtiyor küçük beyaz aracın üzerindeki mavi logo. Mümkün olsaydı gülerdim. Çözmeyi kafaya koyan için Tanrı'nın yolları gayet açık.... Manuela'yı düşünüyorum. Onun çok büyük hatası yüzünden iki kez işlediğim hırsızlığın cezası olması gereken bu kuru temizleme arabasıyla gelen ölüme ömrünün sonuna dek yanacaktır... Acı iyice bastırıyor. Beden acısı, yayılan, kudurgan. Özel olarak hiçbir yerden gelmeme ve bir şey hissedebileceğim her yere sızma maharetini gösteren acı. Sonra da ruh acısı, çünkü Manuela'yı düşünüyorum, onu yalnız bırakacağım, bir daha görmeyeceğim ve çünkü bu duygu kalbimde zonklayan bir yara halini alıyor.

Ölürken insan bütün yaşamını görür derler. Ama artık ne kamyoneti ne de sürücü bayanı, bana mor renkteki keten elbiseyi vermiş olan ve şu an beğeniye zarar verdiğine aldırmadan ağlayıp çığlıklar atan genç görevliyi seçebilen; çarpmadan sonra koşturup gelen ve bir anlamı olmadan benimle konuşan yoldan geçenleri görmeyen kocaman açılmış gözlerimin önünden, evet, bu dünyanın hiçbir şeyini görmeyen kocaman açılmış gözlerimin önünden sevdiğim yüzler geçiyor ve her biri için yürek paralayıcı birer düşüncem var.

Önce bir hayvan suratı geliyor gözümün önüne. Evet, aklıma ilk kedim geliyor. Diğer herkesten daha önemli olduğundan değil, ama gerçek sıkıntılardan ve gerçek vedalardan önce, patili yoldaşımın kaderinden emin olmam gerek. Bu son on yılın dulluk ve yalnızlığı boyunca bana eşlik etmiş obez koca tulumu düşündükçe kendi kendime gülümsüyorum. Biraz üzgün ve şefkatle gülümsüyorum; çünkü ölümün

olduğu yerden bakıldığında bize eşlik eden hayvanlarla yakınlık, gündelik yaşamın bayağılaştırdığı o minör gerçeklik olmaktan çıkıyor. On yıllık yaşam Lev'de billurlaşmıştı. Bu gülünç ve beyhude kedilerin, yaşamlarımızdan aptalların soğukkanlılığı ve ilgisizliğiyle geçen bu kedilerin, kendi iyi ve neşeli dönemlerinin ve mutsuzluğun gölgeliği altında bile mutlu yollarının ne ölçüde sahibi olduklarını düşünüyorum. Elveda Lev, diyorum kendi kendime. Aynı zamanda, bu ölçüde bağlı olduğumu sanmadığım bir yaşama da veda ediyorum.

Sonra zihnimde kedimin kaderini Olimpos Saint-Nice'in ellerine bırakıyorum. Onunla iyi ilgileneceğine kesin emin olmaktan doğan derin bir iç rahatlığı hissediyorum.

Artık diğerleriyle yüzleşebilirim.

Manuela.

Manuela dostum.

Ölümün eşiğinde nihayet sen diye hitap ediyorum.

Dostluğun ipeği içindeki o çay fincanlarını hatırlıyor musun? On yıl boyunca çay ve siz hitabı. Sonunda, göğsümde bir sıcaklık. Kime ve neye olduğunu bilmediğim bu çılgınca minnet. Hayat, belki de. Senin dostun olmana duyulan şükran. En güzel düşüncelerimi senin yanında hissettiğimi biliyor musun? Sonunda bunun bilincine varmam için ölmem mi gerekiyordu?... Bütün bu çay saatleri, bu aşırı özenli bitmek bilmez iklimler, bu büyük soylu hanım, çıplak, süssüz saraysız. Bunlar olmasaydı, Manuela, ben yalnızca bir kapıcı olurdum. Oysa, senden bana bulaşarak, çünkü kalben aristokrat olmak bulaşıcı bir duygulanımdır, sen beni sevmeyi becerebilen bir kadın yaptın... Eğer sen haftalar boyu benimle birlikte, kalbini bana sunarak, kutsal çay ritüeline kendini feda etmemiş olsaydın, ben yoksul açlığımı sanat zevkine bu kadar kolay dönüştürebilir miydim ve mavi porselene, hışırdayan yapraklara, ölgün kamelyalara, yüzyılın bütün bu

sonsuz mücevherlerine, ırmağın durmak bilmez hareketi içindeki bütün bu değerli mücevherlere vurulabilir miydim?

Şimdiden özledim seni... Bu sabah ölmenin ne demek olduğunu anladım. Yok olma vakti geldiğinde, biz ölenler için diğerleri ölür, çünkü ben buradayım, hafifçe soğuk bu kaldırımda yatıyor ve ölümle dalga geçiyorum. Bu sabah benim için ölümün dünden fazla anlamı yok. Ama bir daha sevdiklerimi göremeyeceğim ve eğer ölmek buysa, söylenen şey bir trajedidir.

Manuela, kız kardeşim, senin benim için taşıdığın değeri benim de senin için taşımamı kader istemedi: Mutsuzluğa karşı bir korkuluk, bayağılığa karşı bir siper. Devam et ve yaşa, beni sevinçle düşün!

Ama seni bir daha göremeyecek olmak benim kalbim için sonsuz bir işkence.

Ve işte sen, Lucien. Sararmış bir fotoğrafta, belleğimin gözleri önünde yuvarlak çerçeve içindesin. Gülümsüyorsun, ıslık çalıyorsun. Sen de böyle mi hissettin? Benim ölümümü, seninkini değil. Seni karanlığa gömmenin dehşetinden çok önce, bakışlarımızın sonunu? Bir yaşamı birlikte yaşamış olanlar öleli artık çok olmuşsa, bu yaşamdan geriye tam olarak ne kalır? Bugün tuhaf bir duygu hissediyorum. Sana ihanet ettiğim duygusu. Ölmek, sanki seni gerçekten öldürmek gibi. Başkalarının uzaklaştığını hissetmemiz, sınamaya yetmiyor. Bizim artık varlıklarını sürdüremediklerimizi de öldürmek gerekiyor. Yine de gülüyorsun, ıslık çalıyorsun. Aniden ben de gülümsüyorum. Lucien... Seni çok sevdim. Belki bu nedenle, dinlenmeyi hak ediyorum. Memleketimizin küçük mezarlığında huzur içinde uyuyacağız. Uzaktan nehrin sesi gelir. Orada tirsibalığı ve sazan avlanır. Çocuklar oyun oynamaya gelirler, avaz avaz bağırarak. Akşam gün batımında çan sesi işitilir.

Ve siz, Kakuro, sevgili Kakuro, bir kamelyanın olabilirliğine beni inandıran siz... Bugün sizi belli belirsiz düşünüyo-

rum. Birkaç hafta yeterince açıklayıcı olmaz. Benim için yaptıklarınızın ötesinde sizi tanımıyorum. Gökten inen bir hayırsever, kaderin kesinliklerine karşı mucizevi bir merhem. Başka türlü olabilir miydi? Kim bilir... Bu belirsizliğin kalbimi sıkıştırmasını engelleyemiyorum. Belki de... belki de siz beni hâlâ güldürecek, konuşturacak ve ağlatacaktınız. Belki de siz bütün bu yılları günahın lekesinden temizleyecek ve imkânsız bir aşkın ortaklığı içinde, Lisette'e kayıp onurunu geri verecektiniz. Bu ne büyük bir merhamet!... Şimdi gecenin içinde kayboluyorsunuz ve sizi bir daha hiç göremeyeceğim bu vakitte, kaderin cevabını bilmekten kesin olarak vazgeçmem gerek...

Ölmek bu mu? Bu kadar sefilce mi? Daha ne kadar zaman?

Sonsuzluk boyunca. Tabii eğer hâlâ bilmiyor olursam.

Paloma, kızım.

Sana doğru dönüyorum. Sen, sonuncusun.

Paloma, kızım.

Çocuğum olmadı, çünkü yapamadık. Acı çektim mi? Hayır. Ama eğer bir kızım olsaydı, bu sen olurdun. Ve yaşamının senin vaat ettiğin boyutta olması için bütün gücümle yalvarıyorum.

Sonrası, aydınlanma.

Gerçek bir aydınlanma: Senin güzel yüzünü görüyorum. Ciddi ve saf. Pembe çerçeveli gözlüklerin ve jilenin altını yoğuran ellerin. Dosdoğru insanın gözünün içine bakışların ve sanki konuşabilirmiş gibi kediyi okşayışın. Ağlıyorum. İçimdeki sevinçten ağlıyorum. Çarpılmış vücuduma eğilen bu alıklar ne görüyor ki? Bilmiyorum.

Ama içerde, bir güneş.

Bir yaşamın değerine nasıl karar verilir? Önemli olan, dedi bana bir gün Paloma, ölmek değil, ölürken ne yapıldığı.

Ölürken ben ne yapıyordum diye kendime soruyorum. Kalbimin sıcaklığında cevabım çoktan hazır.

Ne yapıyordum?

Başkasıyla karşılaşmıştım ve sevmeye hazırdım.

Benim kendi mütevekkil gölgemden başka bir şey pek olmayan bir Lucien'in şefkatinin kısmen süslediği, elli dört yıllık bir duygusal ve moral çölden sonra; yüzüstü bırakılmış bir ruhun korunaklı iç ortamında elli dört yıllık yasadışılığın ve suskun zaferlerin ardından; önemsiz yoksunluklarıma merhem ettiğim bir dünyaya ve bir kasta yönelik elli dört yıllık nefretimden sonra; kimseye rastlamadan ve asla başkasıyla birlikte olmadan geçmiş bu elli dört yıllık hiçlikten sonra:

Manuela, daima.

Kakuro, o da elbette.

Ve Paloma, ruh kardeşim.

Kamelyalarım.

Sizlerle birlikte son bir fincan çay içiyorum.

Neşeli bir cocker, kulakları ve dili sarkık, görüş alanımdan geçiyor. Aptalca bu... ama yine gülme arzusu duyuyorum. Elveda, Neptün. Sen dangalak bir köpeksin ama ölümün bizi biraz bocalattığını da kabul etmek gerek; son olarak belki seni düşüneceğim. Ve eğer bunun bir anlamı varsa, tamamen kaçırıyorum elimden.

Yoo, hayır. İşte!

Son bir görüntü.

Ne tuhaf... Artık hiç yüz görmüyorum...

Birazdan yaz gelecek. Saat yedi. Köyün kilisesinde çanlar çalıyor. Babamı görüyorum, sırtı kambur, kollarıyla çabalıyor, haziran toprağını altüst ediyor. Güneş batıyor. Babam doğruluyor, elinin tersiyle alnını kuruluyor, eve dönüyor.

Zahmetli çalışma bitti.

Saat birazdan dokuz olacak.

Huzur içinde ölüyorum.

Sonuncu derin düşünce

Ne yapmalı
"Bir daha asla"nın karşısında
Aramaktan başka
Her zaman
Gizli saklı birkaç notun içinde?

Bu sabah Bayan Michel öldü. Bir kuru temizleyici kamyoneti çarpmış, Bac Sokağı'nın yakınlarında. Bu sözcükleri yazmakta olduğuma inanasım gelmiyor.

Haberi Kakuro'dan öğrendim. Dediğine göre, sekreteri Paul o sırada sokakta yürüyormuş. Kazayı uzaktan görmüş ama vardığında, iş işten geçmiş. Sokakta yaşayan Gégène'e yardım etmek istemiş Bayan Michel. Gégène, Bac Sokağı'nın köşesinde duruyormuş ve fıçı gibi yuvarlanıyormuş. Ardından koşmuş ama kamyoneti görmemiş. Sürücü bayanı hastaneye götürmek gerekmiş. Sinir krizi geçiriyormuş.

Kakuro saat on bire doğru bize geldi. Beni görmek istedi ve kapıda elimi tutup dedi ki: "Bu acıdan kaçmanın hiç yolu yok Paloma. Bu yüzden sana doğrudan doğruya söylüyorum: Renée biraz önce bir kaza geçirdi, saat dokuza doğru. Çok ciddi bir kaza. Öldü." Ağlıyordu. Elimi sıkı sıkı tuttu. "Tanrım, Renée de kim?" diye sordu annem, korku içinde. "Bayan Michel," cevabını verdi Kakuro. "Oh!" dedi annem, yatışmıştı. Kakuro ona sırtını döndü, tiksinmişti. "Paloma, eğlenceli olmayan bir yığın şeyle uğraşmam gerek; ama sonra görüşürüz, oldu mu?" dedi bana. Başımı salladım, ben de onun elini çok güçlü sıktım. Japon tarzı hafifçe selamlaştık, hızlı bir eğilme. Birbirimizi anlıyoruz. İkimiz de çok kötüyüz.

Kakuro gittiğinde, tek istediğim şey, annemden uzak durmaktı. Ağzını açtı ama ben elimle bir işaret yaptım; avcumu ona doğru kaldırarak, "denemeye bile kalkma!" demek için. Hafifçe hıçkırdı

ama yaklaşmadı, bıraktı odama gideyim. Odamda, yatağımın üzerinde yumak olup yattım. Yarım saatin sonunda annem hafifçe kapıyı çaldı. "Hayır!" dedim. Israr etmedi.

Üzerinden on saat geçti. Apartmanda da çok şey oldu. Özetleyeyim: Olimpos Saint-Nice haberi öğrendiğinde kapıcı dairesine koştu (açmak için bir çilingir getirtilmişti) Lev'i alıp kendi evine yerleştirdi. Sanırım Bayan Michel, yani Renée... o da bunu isterdi. Bu içimi rahatlattı. Bayan De Broglie, Kakuro'nun yüksek komutasında, işlemlerin idaresini eline aldı. Tuhaftır; bu cadaloz artık bana neredeyse sempatik geliyor. Yeni dostu olan anneme, "Yirmi yedi yıldır buradaydı. Onu özleyeceğiz," dedi. Derhal çelenkler için para topladı ve Renée'nin aile mensuplarıyla bağ kurma görevini üstlendi. Kimsesi var mıydı bilmiyorum ama Bayan De Broglie arayacak.

En kötü durumda olan, Bayan Lopes. Ona da Bayan De Broglie söyledi; saat onda temizliğe geldiğinde. Olduğu yerde öyle iki saniye anlamadan kalmış, eli ağzında. Sonra düşmüş. Kendine geldiğinde, çeyrek saat sonra, "özür dilerim, özür dilerim" diye mırıldanmış, sonra da baş örtüsünü bağlayıp evine geri dönmüş.

İçler acısı.

Ya ben? Ben ne hissediyorum? Grenelle Sokağı 7 numaradaki küçük olaylar üzerine gevezelik edip duruyorum ama pek cesur değilim. Kendi içime gitmekten ve orada olup biteni görmekten korkuyorum. Utanıyorum da. Ölmek istediğimi ve Colombe'a, anneme ve babama acı çektirmek istediğimi düşünüyorum da... Çünkü kendim henüz yeterince acı çekmemiştim. Daha doğrusu, acı çekiyordum ama rahatsızlık vermiyordu, hasta etmiyordu. Benim bütün küçük projelerimin problemsiz yeniyetme lüksleri olduğunu anladım aniden. Kendini ilginç kılmak isteyen zengin küçük kız rasyonalizasyonu.

Ama şimdi, ilk kez, çok kötüyüm, son derece rahatsızım, hastayım. Midemde bir yumruk var. Soluğum kesik, kalbim yara bere içinde, midem tamamen ezik. Dayanılmaz bir fiziksel acı. Bu acıdan bir gün kurtulabilecek miyim bilmiyorum. Çığlık attıracak kadar acı veriyor. Ama çığlık atmadım. Şimdi acının hep burada

olduğunu ama yürümemi ya da konuşmamı engellemediğini hissediyorum. Tam bir güçsüzlük ve saçmalık duygusu. Böyle mi gerçekten? Aniden bütün olasılıklar yok mu oluyor? Projelerle, yeni başlamış tartışmalarla, yerine bile getirilmemiş arzularla dolu bir yaşam bir saniyede yok olup gidiyor ve artık hiçbir şey yok, yapacak hiçbir şey yok. Geriye dönemez miyiz?

Hayatımda ilk kez, asla kelimesinin anlamını hissettim. Korkunç! Bu kelimeyi günde yüz kez telaffuz ediyoruz; ama gerçek "bir daha asla!"yla karşılaşmadan önce söylenenin ne olduğunu bilemiyoruz. Sonuçta, olacakları kontrol edebilme yanılsaması hep var; hiçbir şey bize kesin gelmiyor. Bu son haftalar boyunca, yakında intihar edeceğimi söyleyip durdum. Buna gerçekten inanıyor muydum? Bu karar bana "asla" kelimesinin anlamını gerçekten hissettirmiş miydi? Hayır. Bana, karar verme gücümü hissettiriyordu. Ve sanıyorum ki kendimi öldürmeden birkaç saniye önce bile, "sonsuza dek" bitmiş olmak hâlâ boş bir kelime olarak kalacaktı. Ama sevdiğiniz biri öldüğünde... o zaman bunun ne anlama geldiğini hissedersiniz. Bu çok çok çok kötü oluyor. Aniden sönüveren bir havai fişek gibi her yer simsiyah oluyor. Kendimi yalnız hissediyorum, hasta, yüreğim acıyor. Her hareket korkunç çabalara mal oluyor.

Sonra bir şey oldu. Üzüntülü bir günde pek inanılası bir şey değil. Kakuro'yla birlikte, saat beşe doğru Bayan Michel'in (Renée demek istiyorum) dairesine indik; çünkü Kakuro onun giysilerini almak istiyordu, hastane morguna götürecekti. Zili çaldı ve anneme benimle konuşup konuşamayacağını sordu. Ben gelenin o olduğunu anlamıştım; zaten oradaydım. Elbette ona eşlik etmek istedim. İkimiz asansöre bindik, konuşmuyorduk. Çok yorgun bir hali vardı. Üzgün olmaktan ziyade yorgundu. Kendi kendime, bilge yüzlerde ıstırap böyle görünüyor diye düşündüm. Kendini göstermiyor. Çok büyük bir yorgunluk izlenimi veriyor. Ben de yorgun mu görünüyorum?

Sonunda Kakuro'yla birlikte kapıcı dairesine indik. Ama, avludan geçerken, ikimiz de aynı anda aniden durduk. Birisi piyano-

nun başına geçmişti ve bu birisinin çaldığı şey gayet iyi anlaşılıyordu. Satie'ydi bu, sanırım, ama emin değilim (klasik olduğu kesindi).

Bu konuda gerçekten de derin düşüncem yok. Zaten kardeş bir ruh hastane soğutucusunda yatarken derin düşünce nasıl olur? Ama ikimizin de aniden durduğumuzu ve derin bir nefes alıp güneşin yüzümüzü ısıtmasına izin verdiğimizi ve yukardan gelen müziği dinlediğimizi biliyorum. "Sanırım Renée bu andan hoşlanırdı," dedi Kakuro. Birkaç dakika daha orada müziği dinleyerek kaldık. Ben de aynı kanıdaydım. Ama niçin?

Bunu düşünürken, bu akşam, kalbim ve midem paramparça, sonunda kendi kendime hayatın belki de bu olduğunu söylüyorum. Fazlasıyla umutsuzluk. Ama aynı zamanda, güzel bir iki an. Zamanın aynı olmadığı. Sanki müzik notaları zaman içinde bir tür parantez açıyor. Bir erteleme. Buradaki başka yer. Asla'daki her zaman.

Evet, bu işte! Asladaki her zaman.

Korkmayın Renée intihar etmeyeceğim. Hiçbir şeyi de yakmayacağım.

Çünkü sizin için, bundan böyle asladaki her zamanların peşinden koşacağım.

Bu dünyadaki güzelliğin.

Yayın Kataloğu

1929'da Plaklarda Dinlediğiniz Sanatkârlar / H. S. Gezgin / *Söyleşi*
27 Mayıs Yargılanıyor / Nazlı Ilıcak / *İnceleme Araştırma*
Ağda Zamanı / İnci Aral / *Edebiyat*
Ajda'nın Elmasları / Mehmet Murat Somer / *Polisiye*
Akıl Sağlığı Üzerine / Adam Phillips / *Düşünce*
Aktüel Yazıları / Perihan Mağden / *Deneme*
Albayım Beni Nezahat ile Evlendir / İlhami Algör / *Roman*
Alıklar Birliği / John Kennedy Toole / *Roman*
Altı Bardakta Dünya Tarihi / Tom Standage / *İnceleme Araştırma*
Amanvermez Avni'nin Serüvenleri 1. Cilt / E. Sami / *Polisiye*
Amanvermez Avni'nin Serüvenleri 2. Cilt / E. Sami / *Polisiye*
Aslanın Balı / David Grossman / *Mitoloji*
Arspen'in Mektupları / Henry James / *Roman*
Arzu Sapağı'nda İnecek Var / Nazlı Eray / *Roman*
Âşık Garip ile Şah Senem / Adnan Özyalçıner / *Halk Hikâyesi*
Âşık Papağan Barı / Nazlı Eray / *Roman*
At Sırtında Anadolu / Frederick Burnaby / *Tarih*
Atlıkarıncada Bir Tur Daha / Tiziano Terzani / *Anlatı*
Atlasın Yükü / Jeanette Winterson / *Mitoloji*
Avrupa'da Demokrasi Üzerine Düşünceler / G. Mazzini / *Deneme*
Bakire ile Çingene / D.H. Lawrence / *Roman*
Balkan Blues / Petros Markaris / *Öyküler*
Başsız Süvari / Washington Irving / *Öykü*
Batılılaşma Yolunda / İlber Ortaylı / *Tarih*
Bay Perşembe / G.K. Chesterton / *Roman*
Best Of / Perihan Mağden / *Deneme*
Bir Çöküşün Yeni Tarihi / Alan Palmer / *Tarih*
Bir Sen Kaldın Yalnızlık Gelince / Ali Poyrazoğlu / *Öyküler*
Bir Şapka Bir Tabanca / Celil Oker / *Polisiye*
Bir Şnitzel Lütfen / Deniz Banoğlu / *Roman*
Birileri Kadınlarımızı Fena Kandırıyor / H. Sonsuz Çeliktaş / *Deneme*
Bono'nun Odasında / Michka Assayas / *Söyleşi*
Bulutlar Kuramı / Stephane Audeguy / *Roman*
Bulutların Prensi / Gianni Riotta / *Roman*
Buse Cinayeti / Mehmet Murat Somer / *Polisiye*
Cedric 1 İlk Dersler / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cedric 2 Kar Tatili / Laudec, Cauvin / *Çocuk*

Cedric 3 Tehlikeli Oyunlar / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cedric 4 Benim Becerikli Babam / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cedric 5 Ah Şu Sinekler / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cumhuriyetin Kara Kutusu / Yavuz Donat / *İnceleme Araştırma*
Çalınan Çocuk / Keith Donahue / *Edebiyat*
Çıplak Ceset / Celil Oker / *Polisiye*
Darwin Komplosu / John Darnton / *Roman*
Dehşet Miğferi / Viktor Pelevin / *Mitoloji*
Dillerin Gizli Dünyası / Cevdet Kudret / *Deneme*
Din ve Psikiyatri / Irvin D. Yalom / *Deneme*
Doğum Günü Partisi / Panos Karnezis / *Roman*
Düz Yazı: 100 Yazı / Haydar Ergülen / *Deneme*
Edgar'ın Laneti / Marc Dugain / *Roman*
Eğreti Burjuvalar / Canan Barlas / *İnceleme*
El Yordamıyla / Claudio Magris / *Roman*
Elif ile Mahmut / Adnan Binyazar / *Halk Hikâyeleri*
Eyvah Aşk! / Sylvie Overnoy / *Roman*
Fakat Müzeyyen Bu Derin Bir Tutku / İlhami Algör / *Roman*
Farklı Rüyalar Sokağı / Nazlı Eray / *Roman*
FBI'ın Einstein Dosyası / Fred Jerome / *İnceleme Araştırma*
Ferhad ile Şirin / Feridun Andaç / *Halk Hikâyesi*
From Tallinn To Turkey / Henrik Liljegren / *Memoir*
Gece Yolculuğu / Jan Costin Wagner / *Polisiye*
Gitmek / Tahar Ben Jelloun / *Roman*
Glennkill / Leonie Swann / *Polisiye*
Guguk Kuşu / Ken Kesey / *Roman*
Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Cinayet / Thomas De Quincey / *Deneme*
Hafız ile Semender / Haydar Ergülen / *Şiir*
Hangimiz Uğramadık Sanki Haksızlıklara / Perihan Mağden / *Deneme*
Hayalet Hikâyeleri / Henry James / *Öykü*
Hayalhane / Berrin Karakaş / *Roman*
Hayatımın Beş Yılı / Murat Kurnaz / *Anı*
Hayatın Sessizliğinde / Aslı Erdoğan / *Şiirsel Düzyazı*
İçi Yoksul / Tahir Musa Ceylan / *Roman*
İçimdeki Kalabalık / Gamze Güller / *Öykü*
İçimdeki Timsah / Ali Poyrazoğlu / *Anlatı*
İğneli Koltukta Dört Buçuk Yıl / Lâle Aytaman / *Anı*
İki Genç Kızın Romanı / Perihan Mağden / *Roman*
İmparator Çay Bahçesi / Nazlı Eray / *Roman*
İntihar Kulübü / Robert Louis Stevenson / *Öykü*
İsa'ya Göre İncil / José Saramago / *Roman*
İstanbul'da Semai Kahveleri ve Meydan Şairleri / O. C. Kaygılı / *Halkbilim*
Jamaika Hanı / Daphne Du Maurier / *Roman*
Jamaika'da Bir Fırtına / Robert Hughes / *Roman*
Kalemin Ucu / Cevdet Kudret / *Deneme*

Kalfa ile Kralıça / İlhami Algör / *Roman*
Kapitalizmi Kapitalistlerden Kurtarmak /R. G. Rajan L. Zingales / *İş Dünyası*
Karda Kalan İz / Ali Koçak / *Öykü*
Kartal Yuvası / Anna Kavan / *Roman*
Kayıp Gölgeler Kenti / Nazlı Eray / *Edebiyat*
Kelepir Ev / Esmahan Aykol / *Polisiye*
Kerem ile Aslı / Adnan Binyazar / *Halk Hikâyesi*
Kramponlu Ceset / Celil Oker / *Polisiye*
Kıskançlık / Yuri Oleşa / *Roman*
Kıran Resimleri / İnci Aral / *Edebiyat*
Kitapçı Dükkânı / Esmahan Aykol / *Polisiye*
Köpek Suratlı Maymun / Yaroslav Haşek / *Öykü*
Köroğlu / Refik Durbaş / *Halk Hikâyesi*
Kumların Kadını / Kobo Abe / *Roman*
Küçük Ada / Andrea Levy / *Roman*
Küçümseme / Alberto Moravia / *Roman*
Lizbon'a Gece Treni / Pascal Mercier / *Roman*
Lizka ve Erkekleri / Aleksandr Ikonnikov / *Roman*
Manastır Güncesi / José Saramgo / *Roman*
Mavi Bölge / Andrew Gross / *Roman*
Mavi Kanlı Prenses / Jean-Patrick Manchette / *Polisiye*
Merhaba Tembellik / Corinne Maier / *Deneme*
Miguel Sokağı / V.S. Naipaul / *Roman*
Mitlerin Kısa Tarihi / Karen Armstrong / *Mitoloji*
Mor / İnci Aral / *Roman*
N'Gustro Vakası / Jean-Patrick Manchette / *Polisiye*
Nefertiti'nin Esrarı / Pierre Boulle / *Roman*
Nehrin Dönemici / V.S. Naipaul / *Roman*
Oğulsuz / Walter Veltroni / *Anlatı*
Ourania / J.M.G. Clézio / *Roman*
Ödünç Yaşamlar / Ali Poyrazoğlu / *Anlatı*
Ölü Erkek Kuşlar / İnci Aral / *Roman*
Ölüm Bir Skandal / Haydar Ergülen / *Şiir*
Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş / José Saramago / *Roman*
Önce Kalbim / Ayşe Emre / *Sağlık*
Özel Harp Dairesi–1 / Ecevit Kılıç / *İnceleme Araştırma*
Peder Brown'un Maceraları / G.K. Chesterton / *Öykü*
Penelopia / Margaret Atwood / *Mitoloji*
Podyum / Mehmet Murat Somer / *Roman*
Politik Yazılar / Perihan Mağden / *Deneme*
Refakatçi / Perihan Mağden / *Roman*
Selülit Çözümü / Dr. Howard Murad / *Özel Dizi*
Sahilde / Ian Mcewan / *Edebiyat*
Safran Sarı / İnci Aral / *Roman*
Sapık / Robert Bloch / *Roman*

Savrulanlar / Esmahan Aykol / *Roman*
Sınav Stresi ile Başa Çıkma Yolları / Bengi Semerci / *Sağlık*
Sınırsız Canavarlar / Uzodinma Iweala / *Roman*
Sinekkuşu'nun Kızı / Luis Alberto Urrea / *Roman*
Sis Kelebekleri / Nazlı Eray / *Roman*
Soğanı Soyarken / Günter Grass / *Anı*
Son İstasyon / Jay Parini / *Roman*
Stilist / Aleksandra Marinina / *Polisiye*
Suçun Rengi / Mark Gimenez / *Roman*
Sudan Adam / John Irving / *Roman*
Şafağı Keşfetmek / Walter Veltroni / *Roman*
Şafak Portreleri / Erdal Şafak / *Deneme*
Şahmaran / Sennur Sezer / *Halk Hikâyesi*
Şu Benim Ülkem / Mehmet Ali Kılıçbay / *Deneme*
Şüpheli Bir Ölüm / Esmahan Aykol / *Polisiye*
Taklitçiler / V. S. Naipaul / *Roman*
Tallinn'den Türkiye'ye / Henrik Liljegren / *Anı*
Tarihin Dönüşü / Joschka Fischer / *Düşünce*
Taş ve Ten / İnci Aral / *Roman*
Tuna Boyunca / Claudio Magris / *Gezi*
Tutsak Cinsellik / Esther Perel / *Sağlık*
Türkân Şoray ile Yüz Yüze / Feridun Andaç / *Anlatı*
Ufukların Efendisi Osmanlılar / Jason Goodwin / *Tarih*
Unutmak / İnci Aral / *Anlatı*
Uyku İstasyonu / Nazlı Eray / *Roman*
Üst Kattaki Cinler / Umut Dağıstan / *Roman*
Üzgün Kediler Gazeli / Haydar Ergülen / *Şiir*
Vampirle Görüşme / Anne Rice / *Roman*
Vatan Dersleri - Hal ve Zaman Mektupları / İbrahim Yıldırım / *Roman*
Vatan Dersleri - Ölü Bir Zamana Ağıt / İbrahim Yıldırım / *Roman*
Veronica / Nicholas Christopher / *Roman*
Yakupyan Apartmanı / Alâ El Asvani / *Roman*
Yalnız Adam Menderes / Nazlı Ilıcak / *Anı*
Yaradanımız Medya / Marshall McLuhan / *İnceleme Araştırma*
Yazarların İstanbul'u / Kolektif / *Anlatı*
Yedi Yalan / James Lasdun / *Roman*
Yeniçeri Ağacı / Jason Goodwin / *Roman*
Yeşil / İnci Aral / *Roman*
Yılanlı Sütun / Jason Goodwin / *Edebiyat*
Yıldızlara Yolculuk / Nicholas Christopher / *Roman*
Yitik Adanın Öyküsü / José Saramago / *Roman*
Zaman Geriye Dönmez / Ferhan Şaylıman / *Roman*
Zoli / Colum McCann / *Roman*